Henri

Troyat

Sturzul

DESTINE

* * *

Henri TROYAT

Consilier editorial
CORNEL SIMIONESCU

HENRI TROYAT
„LES SEMAILLES ET LES MOISSONS"
Tome 3
LA GRIVE
„PRESSES POCKET"
© Pentru versiunea română toate drepturile aparțin
Editurii Venus, București, 1994

HENRI TROYAT

STURZUL

ROMAN

Traducere de
CRINA COȘOVEANU

EDITURA VENUS
BUCUREȘTI — 1994

PARTEA ÎNTÂI

1.

— Nu e prea caldă ? întrebă Louise.

— Nu, răspunse Elisabeth, și-și trase capul între umeri.

Apa călduță îi curgea pe față, orbind-o, și îi gâdila plăcut partea de sus a trupului. Ghemuită goală, în hârdăul de spălat rufe, își ținea respirația și râsul, în timp ce servitoarea se-nvârtea în jurul ei, aplecând cana ca să se scurgă ultima picătură de apă. Când șuvoiul secă, Elisabeth stărui să-i mai toarne o cană, pentru că îi mai rămăsese săpun în urechi și la subsuori. De fapt, recurgea la acest subterfugiu ca să mai amâne clipa în care urma să urce, singură, la ea în cameră. Louise se uită cu îngrijorare la vasul în care fierbea apa pe mașina de gătit și mormăi :

— O să-mi prăpădești toată apa caldă ! După asta, cu ce mai spăl vasele ?

— Numai un pic, aici și-aici !... Altfel, rămâne lipicios !...

— Dacă faci atâtea mofturi la zece ani, ce-o să mai fie când o să fii mare !...

— Când o să fiu mare, i-o întoarse Elisabeth, o să am o cameră de baie ca în reviste, câtă apă o să vreau, și prosoape albe, și sticle cu parfum peste tot, și...

O ploaie fierbinte îi tăie vorba. Își propti bărbia în genunchi :

— Destul ! Destul !

— Nu te mai vânzoli atâta, stropești toată bucătăria!

— Destul, ți-am spus!

Cascada încetă. Louise aruncă un prosop pe umerii copilei. Bucătăria era plină de abur. Elisabeth trecu peste marginea hârdăului și începu să se șteargă conștiincios, așa cum o învățase mama ei. O urmărea, în același timp, pe slujnică, în timp ce arunca apa murdară în chiuvetă și o aduna de pe pardoseala de piatră cu o cârpă groasă. Louise mirosea urât. Era un fapt cert. Oare de ce nu se spăla niciodată din cap până-n picioare, când avea la îndemână tot ce-i trebuia pentru asta?

— Dacă vrei să te speli puțin, spuse Elisabeth, stau aici să-ți torn.

— Și încă mai ce? țipă Louise. N-am timp!

Era blondă, nesărată, cu niște ochi mari, albaștri și inexpresivi, o bărbie teșită și labele picioarelor plate. Cu toate acestea, avea un iubit. Elisabeth îi văzuse duminica trecută, așezați unul lângă altul, pe o bancă în scuarul Anvers. Se țineau de mână și-și vorbeau în șoaptă. Fără îndoială, era destul să fii femeie și să ai douăzeci de ani ca să-ți găsești un logodnic!

— O să-l întâlnești mâine? întrebă Elisabeth.

— Pe cine?

— Pe domnul cu care erai zilele trecute.

Louise ridică un umăr, apoi pe celălalt.

— De ce-ți bagi nasul?

— Poți să-mi spui, nu mă duc să-i povestesc mamei!

Slujnica se domoli și binevoi să zâmbească de pe poziția favorabilă în care o plasa izbânda ei sentimentală:

— Ei bine, da, cam așa ceva! Mâine ieșim împreună, la ora patru.

— Ce-o să faceți?

Buzele Louisei se umflară într-un râs înfundat:

— La naiba, stăm de vorbă.

— Și vă pupați?

— Ești prea mică să te ocupi de așa ceva!

— Știu eu că o să vă pupați. V-am văzut...

— Ei și, poate c-o fi interzis ?

Elisabeth își dădu seama că avusese dreptate să înceapă discuția asta după toaleta de seară. Tocmai în momentul în care urma să fie trimisă la culcare; fără doar și poate, va obține o amânare, stârnind-o pe Louise să-i vorbească despre curtezanul ei.

— Vrei să te mariți cu el ? întrebă ea înnodându-și prosopul în jurul mijlocului.

— Ah, nici vorbă !

— De ce ?

— Uite-așa !

— El cu se ocupă ?

— E sobar la atelierul Lavaucelle, de pe strada Martirilor.

— Îl iubești ?

Privirea Louisei deveni visătoare.

— E greu de zis, șopti ea. E tare cumsecade și foarte serios. Ne simțim bine împreună. Dar, mai târziu... De altfel, încă nu m-a cerut... Și n-oi fi eu aia care să aducă vorba prima, ce crezi !... Ne cunoaștem doar de trei săptămâni...

În timp ce sporovăiau, Elisabeth se cocoță pe un scaun ca să se poată privi în oglinda agățată în stânga chiuvetei. În cadru apăru o fețișoară palidă, cu ochi prea mari, un nas prea scurt, cu o gură mobilă, gata de râs. Părul castaniu închis era tuns drept, la nivelul lobului urechii, și pieptănat cu cărare pe partea dreaptă. Ea visa la o pieptănătură mai complicată, cu două agrafe în loc de una. Era oare drăguță ? Nu încă. Cu siguranță, existau posibilități de ameliorare. În câțiva ani îi vor crește sânii, va purta pantofi cu toc înalt și va avea un curtezan, ca Louise. Dar mai frumos ca al ei, mai distins, mai bogat. Vor merge împreună la teatrul „Trianon Lyrique“, care era lipit de casa lor, și chiar și la alte teatre, și la restaurante, în saloane de dans, puternic iluminate, pline de muzică, de fum de țigară, de confeti, de serpentine.

În spatele ei, Louise continua să mormăie învârtind cratițele.

— Oricum ar fi, cu ce câștigăm împreună n-am putea să ne gospodărim... Ar trebui mai întâi să-l ia la el unchiu-său... Asta ne-ar obliga să locuim la Montrouge...

Elisabeth aprinse un chibrit la flacăra gazului și cu capătul înnegrit începu să-și alungească linia sprâncenelor spre tâmple. Apoi își mușcă buzele ca să le înroșească și, astfel schimbată la față, adresă imaginii din oglindă o privire triumfătoare. Așa cum era machiată și cu umerii goi, putea ușor să-și închipuie că e gata să plece la bal.

— Privește-mă ! strigă ea drapându-și prosopul în jurul pieptului. Sunt în rochie de seară ! Mă duc la dans !...

Sări de pe scaun și începu să se rotească încet, ca purtată de modulațiile languroase ale unei melodii. Louise se înfurie, apoi începu să râdă :

— Ce caraghioasă ești ! Parcă ai fi o maimuțică !

— Cântă ! Cântă ! spuse Elisabeth.

Și Louise porni să cânte, cu glas fals și ascuțit :

Noapte în China
Noapte de alint,
Noapte de amor !
Noapte-amețitoare,
Și mângâietoare...

Se opri brusc și rămase cu gura căscată, ascultând un pas de femeie care urca scările. La rândul ei, Elisabeth își întrerupse dansul, lăsând să-i cadă brațele.

— E maică-ta, îngăimă Louise. N-o să-i placă să te găsească aici !

Pașii se îndreptară hotărâți spre toaletele instalate pe același palier cu bucătăria. Ușa unei cabine se deschise și se închise foarte repede. Se auzi zgomotul făcut de zăvor.

— Nu e mama, e o clientă, spuse Elisabeth.

Dar farmecul se risipise. Dezmeticită de falsa alarmă, Louise revenise cu picioarele pe pământ.

— Ne-am distrat destul, zise ea. Du-te sus, la culcare.

— Încă puțin ! Mama e prea ocupată în cafenea ! N-o să vină, te asigur ! Și-apoi mâine-i duminică. Nu mă duc la școală...

Cu toate protestele fetiței, Louise o amenință că, dacă nu vrea să asculte, se duce să o spună părinților. Înțelegând că orice rezistență este zadarnică, Elisabeth își adună hainele, le îndoi grămadă sub braț și întredeschise ușa. Ca să ajungă în camerele de locuit trebuia să străbată sala de biliard. Dacă acolo s-ar fi aflat jucători, ar fi trebuit să se îmbrace. Dar încăperea era goală, încremenită în reflexele postavului verde, luminat de o lampă cu două brațe. Tacurile de lemn lustruit dormeau în rasteluri, ca niște uriașe batoane colorate de zahăr pentru copii. O bucățică de cretă albastră rămăsese pe o masă. Elisabeth își strânse la piept capetele prosopului, fără să se gândească la poponețul și pulpele care rămâneau dezgolite.

— Ei bine, ce mai aștepți ? întrebă Louise.

— Nu vrei să urci cu mine ? șușoti Elisabeth.

— De ce ?

— E-ntuneric sus...

— La vârsta ta îți mai e frică de bau-bau ? Pe fetele mari nu le mănâncă !...

— Nu mi-e frică de bau-bau, spuse enervată Elisabeth.

— Și-atunci de cine ?

— De nimeni... Nu poți să-nțelegi...

— Ce le mai întorci ! Hai, șterge-o ! Te-am văzut destul !...

— Tu peste cât timp urci ?

— Habar n-am. Am de spălat vasele, să-mi calc lucrurile pentru mâine...

O plesni ușor peste fund. Elisabeth o porni în fugă. Teama că ar putea fi surprinsă de vreun client o făcea ușoară ca un fulg. Ajunse la ușa care purta o inscripție cu litere aurite : „Locuință privată“, o împinse și o luă pe scara care ducea la etajul al doilea.

În fiecare seară, de ani de zile, o cuprindea aceeași spaimă în fața treptelor înguste care se pierdeau în negură. Butonul de

lumină se afla pe palierul de sus. În acest fel, o puteai aprinde când coborai, dar niciodată când urcai. Cu inima bătând, sprijinindu-se cu o mână de zid și trăgând de capetele prosopului cu cealaltă, urcă treptele, una câte una, cu sentimentul înfricoșător că în capătul scării o așteaptă cineva, în umbră, ca să o înșface și s-o ducă, înfășurată într-o pelerină care să-i înăbușe țipetele. În sfârșit, pipăind cu degetele, găsi comutatorul. Din tavan țâșni lumina. Nici un bandit ! Respiră.

Mai rămânea să traverseze apartamentul. Camera ei, situată la fațadă, comunica direct cu cea a părinților. Slujnica dormea alături, într-o cămăruță întunecată, aerisită doar printr-o gaură rotundă, zăbrelită, care dădea spre toaletă. Cât despre unchiul Denis, el locuia mai sus, într-o mansardă cu vedere spre acoperișuri.

Pentru că ferestrele nu aveau jaluzele, toate luminile de pe bulevardul Rochechouart pătrundeau în casă. Umbrele mobilierului masiv erau deformate de această ciudată lumină crepusculară. Elisabeth alergă până la pat și aprinse lumina de la căpătâi. Apoi, ca de obicei, se lăsă în patru labe și, lungindu-și gâtul, aruncă o privire rapidă sub somieră : motocei de praf, o sfoară, o mînge... Se ridică și deschise dulapul cu oglindă. Dacă o să se trezească nas în nas cu un bărbos, în picioare, printre haine ? Nu, și aici totul era în regulă. Doar ca să-și facă datoria până la capăt, mai cercetă sertarele comodei, unde nu s-ar fi putut ascunde decât un piticuț. După asta, liniștită pe jumătate, își trase cămașa de noapte și se îndreptă spre o ladă plină cu pălării de hârtie creponată, flori artificiale, măști și fluierașe. Tot vălmășagul acesta somptuos de vechituri era împrospătat de câțiva clienți ai cafenelei care, venind să bea un pahar la bar, după ce ieșeau de la „Bal de l'Elysée", îi lăsau patroanei recuzita de cotilion pentru fetița ei. Ursul maroniu, Constantin, așezat peste morman, veghea ca nimeni să nu se apropie de comoară în timpul zilei. Noaptea, dormea cu Elisabeth. Apăruse în viața ei acum cinci ani. De atunci, nu se mai jucase cu păpușile, deși avea două, înzestrate cu un întreg trusou. Constantin era bătrân,

jumulit, cu un ochi mai jos decât celălalt, un botic brodat, cu firele rărite pe alocuri și avea un braț lipsă. Louise se oferise de mai multe ori să-i coasă laba ruptă, dar Elisabeth nu fusese niciodată de acord. I se părea că după o asemenea operație Constantin ar deveni un urs oarecare, fără personalitate, fără mister, bun să placă oricui. În schimb, așa, bolnav, desfigurat, ciung, era numai al ei și nimeni nu putea înțelege atașamentul lor reciproc. Îl sărută încântată. Cam mirosea a praf, a mucegai... Un cârlig de fier se ițea din umărul mutilat. Dacă îți apăsai urechea de burta lui, auzeai, sub pluș, zgomotul paielor uscate, asemănător unui oftat de plăcere.

Elisabeth îl instală în pat, cu capul pe pernă, se culcă și ea, se întoarse pe partea stângă, scoase o batistă curată din noptieră și o strecură între mâna și obrazul ei. De când era mică de tot nu putea să adoarmă decât dacă își culca obrazul pe o batistă împăturită, a cărei prospețime și albeață de zăpadă o însoțeau în vis. I se închideau pleoapele. Stinse lampa.

De îndată, strada puse din nou stăpânire pe cameră. Cele două canaturi ale ferestrei erau întredeschise spre noaptea de iunie, liniștită și caldă. Așezat exact sub fereastră, trabucul, ca un morcov roșu, de la intrarea în tutungerie, reflecta lumina din vitrină, iar tavanul era, prin reverberație, scăldat într-o boare roșiatică. Jos, curgea fluviul zgomotos al automobilelor. Dădeau rateuri și claxonau pe toate tonurile, nerăbdătoare să circule mai repede. Uneori, un tramvai făcea să pătrundă în casă sunete nervoase de clopoțel și scrâșnete jalnice de roți. Dominând tot acest tumult, glasurile, râsul trecătorilor ajungeau la urechile Elisabethei la fel de clare, ca și cum patul ei s-ar fi găsit pe trotuar. Treaba asta n-o supăra din cale-afară pentru că, în felul acesta, se simțea mai puțin singură. Dacă ar striga după ajutor, ar fi auzită din stradă și cineva ar veni în grabă să o scape. Să o scape de la ce ? Nici ea singură nu știa. Ca să nu se mai gândească la spaima asta fără nume, încercă să asculte rumoarea, abia deslușită, de la „Bal de l'Elysée". Apartamentul era lipit de sala de dans și valuri de muzică treceau prin perete când orchestra

se dezlănțuia. În cameră se repetau adesea aceleași arii. Tot auzindu-le, Elisabeth știa pe de rost pasaje întregi. Le fredona înainte de a adormi, așa cum spui o rugăciune. Dar în seara aceasta — Dumnezeu știe de ce — instrumentiștii cântau în surdină. Degeaba își concentra atenția. Nu prinse decât un zgomot vag, punctat de lovituri în toba mare. Dinspre „Trianon Lyrique", rezultatul era și mai dezamăgitor. Cu toate că era despărțit de cafenea printr-un simplu zid, teatrul, cu un foaier foarte larg, nu lăsa să treacă nici un sunet până în partea aceasta retrasă a locuinței. Păcat, pentru că toată lumea spunea că spectacolul este magnific. Era vorba despre o operetă, intitulată *Mascota*. Părinții Elisabethei avuseseră bilete de favoare ca să asiste la o reprezentație. Oare ea când va avea dreptul să meargă ? La paisprezece ani, spusese mama. Ce mult mai era până atunci ! Acum erau în 1924. Va mai trebui deci să aștepte până în... până în... Vru să calculeze data, greși la adunare, căscă ochii mari în penumbră și văzu o luminiță roșie spânzurată pe oglinda dulapului. Taburetul i se păru a fi un hoț care voia să-i fure hainele. În lada cu comori își făcuse culcuș o caracatiță, ca aceea pe care o văzuse în pozele din cartea de școală. Cuprinsă iar de frică, îl strânse mai aproape pe Constantin, căutându-i privirea. Dar el dormea, n-o putea ajuta. Louise mai avea de trebăluit încă o oră. Nici un suflet de om la etajul acesta. Lăsată pradă tuturor amenințărilor nopții, Elisabeth începu să recite tabla înmulțirii, ca să grăbească apariția somnului. Ajunsese la „nouă ori șapte" când zgomotul de afară crescu. Era momentul când la „Trianon Lyrique" era prima pauză. Ea sări din pat și alergă la fereastră.

Marchiza din sticlă groasă, mată, nu te lăsa să vezi spectatorii ieșiți de la teatru și adunați, în grupuri gălăgioase, în fața cafenelei. Mașinile claxonau nervos, ca un protest împotriva pietonilor care umpleau carosabilul. Un vânzător de alune mergea de-a lungul terasei, oferindu-și marfa cu glas plângăreț. Cu siguranță jos, în stradă, erau doamne frumoase cu brațele dezgolite, domni chipeși cu plastroane albe... Elisabeth se simți cuprinsă de o dorință nestăpânită de a-i privi mai de aproape. Nu avea

voie să coboare în sală la o oră atât de înaintată. Dar o să-i spună mamei că îi e sete sau că o doare burta. N-ar fi prima oară când s-ar folosi de un pretext ca să poată arunca o privire asupra publicului elegant, înghesuit în fața barului. De altfel, părinții ei vor fi atât de preocupați încât nici măcar nu-i vor observa prezența.

Se îmbrăcă sumar, coborî repede scara până la ușa care dădea spre biliard și se opri, răsuflând greu. În spatele ușii batante se auzeau bilele care se ciocneau cu precizie. Drumul era tăiat. Cu atât mai rău. Se avântă în plină lumină. Bărbații, doar în cămașă, înconjurau masa verde. Unul dintre ei, cu tacul în mână, viza bilele, micșorându-și ochiul stâng. Ceilalți vorbeau, fumau, beau bere. Îndreptându-și spatele, Elisabeth trecu prin fața unui șir de pantaloni negri. Nimeni n-o băgă în seamă. Din bucătărie se auzea zgomotul fierului de călcat lovind scândura învelită în molton și vocea Louisei care cânta :

Asta-i inima mea !
Cine vrea să mă iubească ?...

Elisabeth grăbi pasul și-o luă pe scară. La cotitura care ajungea deasupra sălii se opri, se așeză pe o treaptă și-și vârî capul între două bare ale balustradei.

Ce frumos era ! Un paradis de noapte trăia la picioarele ei, luminos, plin de viață, zgomotos. În fața unui asemenea spectacol, pricepeai imediat de ce localul se numea „Cristal". Oglinzile mari de pe pereți, cu rame de stuc bogat împodobite, dublau chipurile trandafirii ale consumatorilor, globurile albe ale lămpilor și reclamele multicolore ale băuturilor-aperitiv. Tabla de zinc care acoperea tejgheaua strălucea ca o șosea de argint lustruit. Țeapăn, cu platoșa lui sclipitoare, percolatorul avea atâtea manete, încât părea în stare să facă și altceva decât cafea. Toate banchetele capitonate cu mușama maronie erau ocupate. Se aflau acolo bărbați importanți suflând fumul pe gură și pe nas, femei decoltate, cu corsajul brodat cu paiete. Una dintre ele îți atrăgea

atenția, pentru că avea o eșarfă vaporoasă și râdea în hohote. O alta avea inele atât de mari pe degete încât puteai să fii sigur că o împiedică să țină un toc de scris. Dar regina petrecerii era, ca întotdeauna, mama Elisabethei. Trona la casă, pe un scaun înalt, în fața unui decor de cutii multicolore de țigări. Avea o siluetă subțire, tenul palid și zâmbetul fermecător. Cu toate că multe doamne purtau anul acesta părul scurt, pe ea tata n-o lăsase să și-l taie; era brun-închis, cu reflexe albăstrii. Îl purta răsucit într-un coc pe ceafă. Maurice, chelnerul, în negru și cu șorț alb, venea la ea cu tava încărcată de pahare și plătea dinainte, cu jetoane, costul consumațiilor pe care urma să le servească în sală. Ea număra mai repede decât el, mai repede decât oricine pe lume: o privire și gata. Chelnerul pleca purtând pe deasupra capului comoara de lichide galbene, roșii, verzi, iar mama se ocupa deja de domnii ce veneau să cumpere tutun. Cei care o cunoșteau mai de mult i se adresau cu „patroana" sau „doamna Pierre", sau „doamna Amélie"; sau „doamna Mazalaigue". Ea cunoștea atât de bine locul rezervat fiecărei mărci de țigări încât apuca pachetul fără să se mai uite, cu un gest mașinal, continuând să discute cu clientul. Uneori, când era vorba de un client vechi, îl servea chiar înainte ca el să-i spună ce dorește.

Unchiul Denis, cu șorț albastru și mânecile suflecate, servea la bar. Și el avea mult de lucru. Toată lumea din cartier îl iubea, pentru că era foarte drăguț și foarte vesel. Își făcuse nu demult serviciul militar, în Maroc, și îi cereau deseori să le povestească întâmplări vesele, imitând accentul negustorilor de covoare. Fără doar și poate, acum spunea una grozavă; doi domni din fața lui râdeau de se prăpădeau.

Tata acționa la celălalt capăt al tejghelei, în fața pompei de bere. Elisabeth nu-l vedea bine prin fumul de țigară. Chiar și de la distanță părea obosit și trist. Era aspectul lui obișnuit. Mama spunea că războiul l-a schimbat mult. Cum putea să fie îngrijorat când în jurul lui totul era vesel? Paharele, ciocnindu-se, sunau ca niște clopoței. Se sparse o farfurioară. O doamnă ceru un

prosop, pentru că își pătase rochia. Glasul răgușit al lui Maurice anunța neobosit :

— Două halbe... Un coniac... Un lichior de mentă...

Între două comenzi, unchiul Denis își ridică capul și-și șterse fruntea cu dosul palmei. Privirea lui întâlni privirea Elisabethei. Speriată, ea își puse un deget pe buze. El îi făcu cu ochiul. Înțelese că nu o s-o dea de gol. Era prietenul ei. Pentru o clipă se gândi serios să se întoarcă în cameră, dar cafeneaua exercita asupra ei o fascinație prea mare ca să aibă curajul să plece fără să fie obligată.

Văzând că nu se mișcă din postul ei de observație, Denis îi făcu semn să se apropie. Ea clătină negativ din cap. El luă un pahar, îl clăti, turnă în el puțin sirop și apă și-l așeză pe suportul pentru scurs paharele. Era pentru ea. Sedusă de această invitație, fetița se hotărî. Mersul ei era atât de ușor, încât coborî ultimele trepte și se strecură în spatele tejghelei neobservată. Înainta, aplecată, cu mâinile pe genunchi, cu capul strâns între umeri. De cealaltă parte a „zidului de apărare" bărbații beau în picioare, unul lângă altul. Deodată, un domn voinic, neras, saltelar pe strada Steinkerque, întinse gâtul și strigă :

— Hei ! Iată-te, drăguța mea ! Nu te-ai culcat încă la ora asta ?

Elisabeth tresări și încremeni, cu inima muiată. Alți clienți vechi spuneau :

— E fetița... Fetița patroanei... Salut, Lisette !...

Vocea mamei răsună, înspăimântătoare :

— Elisabeth ! Ce cauți aici ?

Se întorsese pe scaunul ei înalt și-și fulgera fiica cu privirea.

Și tata striga, de la celălalt capăt al tejghelei, de lângă pompa de bere :

— Șterge-o la tine în cameră !

Prinsă între două focuri, Elisabeth se uită la unchiul ei cu o privire care implora ajutor. El începu să râdă :

— Las-o, Amélie. Eu sunt de vină. Îi era sete. I-am dat un sirop.

— Nu vreau să-și facă un obicei din asta, spuse Amélie.

— Nici vorbă !... O dată, așa, în trecere... Acolo sus crăpi de cald !

Elisabeth îi mulțumi printr-o bătaie a pleoapelor și luă paharul pe care i-l întindea. Bău cu lăcomie apa gustoasă, parfumată și dulce, în timp ce, în juru-i, furtuna se potolea :

— Fetița asta face tot ce vrea !

— Și-așa nu doarme destul !

— Tot n-ai isprăvit siropul ? Hai, fuga !...

Mai rămăsese o picătură de sirop pe fundul paharului. Elisabeth o sorbi repede, nu îndrăzni să mai ceară, îl sărută pe unchiul Denis cu recunoștință și se îndreptă, cu capul plecat, spre tatăl ei, ca să-i spună noapte bună. El tocmai umplea doi țapi cu bere, la robinet. Fără să-i lase din mână, se aplecă spre fetiță și-i atinse obrazul cu mustața :

— Fugi repede ! Și să nu-ți treacă prin cap să mai faci asta !

Sărutul Améliei fu mai drăgăstos, dar la fel de rapid. Așteptau clienții la casă.

— Două pachete de „Gauloises“ și două cutii de chibrituri.

— Poftim ! Domnul ce dorește ?...

Elisabeth ar fi dorit să se cuibărească la picioarele mamei sale și să ațipească acolo, ca un cățeluș, în sunetul glasului ei, în căldura răspândită de rochia ei. Amélie întoarse capul :

— Tot aici ești ?

— Cinci minute, mamă !

— Nu !

O mână blândă dar hotărâtă o împingea de umeri. Pedepsită, ea ajunse în fața scării. Doi domni coborau de la primul etaj. În trecere o împinseră. Ea se lipi de perete. Deasupra, încă se mai juca. Bilele se ciocneau, pași greoi se învârteau în jurul mesei verzi, marcatorul zornăia vesel. Louise nu mai cânta. La ușa toaletei, zăvorul de email alb era oprit la jumătatea drumului între „ocupat“ și „liber“. Se citea „upat-li“. Așa se întâmpla mereu, pentru că zăvorul era stricat.

„Upatli"... Ar fi putut fi numele unei zâne sau al unui drăcușor. Elisabeth repetă numele acesta în minte ca să-și facă curaj să traverseze sala de biliard și să urce în apartament.

Constantin moțăia pe pernă. Muzica continua să se audă prin zid. Trabucul-morcov de la tutungerie își trimitea reflexul roșiatic pe tavan. Sub fereastră, lumea discuta. Mașinile circulau, claxonau...

Dar Elisabethei nu-i mai era frică. Își linse buzele, care mai păstrau un gust de sirop, se dezbrăcă, se strecură în pat și închise ochii, gândindu-se la mama ei, la cafenea, la „Upatli", la inelele acelei doamne și la râsul celeilalte. De sub pardoseală se auzi o sonerie îndepărtată : sfârșitul antractului. Elisabeth adormi.

2.

După ce clienții din timpul antractului s-au întors la teatru, în cafenea n-au mai rămas decât vreo cincisprezece consumatori, și cam tot atâția pe terasă.

Amélie se rezemă de spătarul scaunului ca să-și dezmorțească umerii. Dar oboseala era însoțită de un sentiment de izbândă. Cafeneaua lor nu mersese niciodată mai bine ca acum. Luna trecută, cifra de afaceri la „Cristal" se ridicase la zece mii două sute douăzeci de franci la limonadă și la treizeci și una de mii cinci sute de franci la tutun și jocul de biliard. Luna aceasta, primele zile călduroase dăduseră întâietate consumului de bere. În luna următoare, va fi și mai bine, din cauza bâlciului din iulie care avea loc pe bulevardul Rochechouart.

De șapte ani și jumătate de când Amélie părăsise bistroul de pe strada Montreuil — ca să se stabilească aici, împreună cu bărbatul și fratele ei — achitaseră toate datoriile domnului Hautnoir, zugrăviseră interiorul, reparaseră biliardul, schimbaseră

mușamaua banchetelor, argintaseră oglinzile, modernizaseră iluminatul și puseseră deoparte banii destinați unei eventuale extinderi a localului. Evident, în prezent ar fi putut să nu mai facă toată treaba singuri și să angajeze o casieriță și doi băieți la bar. Dar Amélie era convinsă că tocmai caracterul familial al cafenelei asigura succesul la public. Pierre și Denis erau de aceeași părere și nu se plângeau de munca prea grea pe care și-o asumau, refuzând să angajeze personal în plus. Inconvenientul acestui mod de administrare era că anula orice viață personală pentru cei care-l adoptau. „Cristal" închizându-se doar la ora trei dimineața, Amélie, Pierre și Denis trebuiau să facă cu schimbul. Pierre era cel care deschidea cafeneaua în zori, împreună cu Denis și unul din chelneri. Amélie cobora la prânz și stătea la casă, în timp ce soțul și fratele ei, după ce mâncau în grabă, se duceau să se odihnească puțin în camerele lor. Se regăseau toți trei la posturile lor la cinci după-amiază, ca să primească grosul clienților. Pierre și Denis stăteau până la sfârșitul celui de-al doilea antract de la „Trianon Lyrique". După plecarea lor, Amélie, ajutată de chelnerul de noapte, se ocupa de ultimii veniți și de închiderea localului. Când urca să se culce, Pierre dormea demult; când el se scula, la cinci dimineața, ea mai dormea. Abia dacă aveau timp să-și vorbească în cafenea, atunci când era lume mai puțină. Elisabeth, ținând seama de programul de la școală, mânca cu slujnica. Ceilalți mâncau pe rând, la repezeală, în odăița care servea de depozit pentru tutun. Deseori, între două înghițituri, Amélie sărea de pe scaun ca să încaseze costul unei băuturi sau să vândă un pachet de țigări. Nici duminica nu le aducea o clipă de răgaz.

Ea se obișnuise atât de bine cu acest fel de viață, orânduită după ritmul mișcării consumatorilor de dimineața până seara, că nici nu mai concepea posibilitatea de a-și folosi altfel zilele. Poate că ar fi suferit să fie veșnic limitată la o existență în decorul cafenelei, doar cu grijile și plăcerile comerțului, dacă Pierre ar mai fi fost la fel de atent cu ea, ca la începuturile căsniciei lor. Dar rana de la cap, cu care se alesese în 1916, îi schimbase

profund caracterul. Aparent vindecat, își pierduse totuși acel echilibru liniștit și zâmbitor cu care, altădată, își dominase soția, fără ca prin asta să o contrarieze. Uneori părea să nu mai aibă nici un contact cu cei din jur. Își făcea treaba cu aceeași îndemânare ca altădată, dar expresia privirii lui dovedea că gândurile îi pluteau pe undeva unde nimeni nu-l putea urma. Și apoi, brusc, se înfuria dintr-o prostie sau se întrista fără să știe de ce.

Ea îl observa, în picioare în spatele tejghelei barului, cu mânecile suflecate, aplecat în lumină, cu fața palidă și privirea întunecată, cu părul negru și obrazul albăstrit de barba crescută. La sfârșitul zilei avea întotdeauna aerul acesta rătăcit, absent. Doi clienți discutau în fața lui, cu câte-o halbă în mână și pălăria dată pe ceafă. El nici măcar nu-i auzea, ocupat să clătească paharele. Nu departe de el, Denis glumea cu o plasatoare de la „Trianon Lyrique", care fugise de la teatru ca să bea la repezeală o limonadă. O prostituată, slabă, pudrată exagerat, cu buzele rujate ca o cireașă, cu talia rochiei coborâtă și tocuri înalte, intră în sală, aruncă o privire peste banchete și ieși unduindu-și șoldurile. Știa că dacă nu este însoțită nu este servită. Era regula casei. Datorită vigilenței patroanei, în acest cartier cu distracții dubioase „Cristal" avea o reputație onorabilă. Maurice, chelnerul, se duse să se încredințeze că fata nu se așezase la o masă de pe terasă, se întoarse la tejghea, își umplu tava cu pahare și anunță :

— Două halbe și un Dubonnet.

Amélie verifică consumațiile și încasă jetoanele. Un început de ceartă o făcu să întoarcă capul : cei doi clienți așezați în fața pompei de bere ridicaseră glasul. Cel mai tânăr, un sfrijit cu gât lung și o cravată în dungi, îl contrazicea pe celălalt, un grăsan, aprins la față, cu o mustață ca un cârlig dublu de undiță. Neînțelegerea pornea de la atitudinea Aliaților față de Germania. O chestiune deseori discutată în cafenea.

— Mă faci să râd cu despăgubirile tale ! spunea tânărul. Cum vrei să plătească, dacă nu sunt ajutați să se pună pe picioare ?

— Adică, cum ? striga celălalt. Vin peste noi, ne trec prin foc și sabie și, acum, când i-am trimis la ei acasă, ar mai lipsi să le mai dăm și o mână de ajutor ca să-și pună la punct finanțele ! Spune mai bine că vrei să-i încurajăm să se reînarmeze, ca să o ia de la început.

— N-o s-o mai ia de la început ! Au priceput bine !

— Zi-i-nainte ! Se vede bine că n-ai fost pe acolo ! Dacă i-ai fi avut în față, ca noi ăștia, ți-ai ține gura...

Améliei nu-i plăcea genul acesta de discuție, din cauza soțului ei. De îndată ce venea vorba despre politică în prezența lui, se aprindea în mod prostesc. Deja, luna trecută, în timpul alegerilor legislative, se enervase peste fire, fără să se poată ști dacă îl mulțumea sau nu avansul partidelor de stânga și, la fel, luna aceasta, când cu alegerea președintelui republicii, cu toate că nu avea nici un motiv să-l prefere pe domnul Painlevé domnului Doumergue sau invers. De fapt, era excedat de tot ce se petrecea în lume și considera că miniștrii și diplomații duseseră de râpă victoria câștigată de soldați.

Scos din starea de toropeală de glasurile ridicate ale celor doi clienți, el îi asculta acum cu o atenție rău prevestitoare. Cel tânăr își susținea în continuare părerea :

— Eu unul spun că, așa cum știi să declari război, trebuie să știi să declari și pacea !

— Citești prea multe ziare, îi replică grăsunul congestionat. Ia întreabă-l și pe patron, ce părere are despre asta ?

Pierre tresări, ca scuturat de un curent electric. Îi sclipeau ochii. Aruncă cârpa de vase pe grătarul unde se scurgeau paharele și izbucni :

— Cred că domnul Malinois are dreptate ! Dacă țara ar fi condusă de foștii combatanți, lucrurile ar sta altfel.

—Ah ! strigă domnul Malinois. Vezi ? Nu eu i-am spus ce să zică !

Tânărul ridică din umeri :

— Pe foștii combatanți îi iubesc și-i respect, dar n-au dreptate când nu vor să uite...

— Să uite ? răcni Pierre. Cum ai vrea să uite, ageamiule cu caș la gură ? Când ai trecut pe acolo... pe unde-am trecut noi, asta-ți intră-n sânge, pricepi ?

— Adică cum ? îngână junele, sub pretextul că ați încasat-o acolo, în tranșee, înseamnă că o să rămânem certați cu nemții în vecii vecilor ?

— N-am spus asta ! bâigui Pierre.

— Ba da... Asta înseamnă...

— N-am spus așa ! Sunt contra războiului... Oamenii sunt oameni, peste tot... francezi... nemți... englezi... Toți o apă și-un pământ... Doar că cei care și-au vărsat sângele, cei care-și aduc aminte, sunt luați drept fraieri ! Asta e ! Suntem fraieri, fraieri !

Repeta cuvântul cu o furie neputincioasă. Îi tremura falca. Îi ieșeau ochii din cap, cu privirea goală. Denis interveni ca să aplaneze cearta. Îi spuse câteva cuvinte Améliei, care nu auzi nimic, dar care îl hotărâră pe domnul Malinois să zâmbească. Tinerelul, puțin încurcat, mai ceru o halbă, mormăind :

— Gata ! Fără supărare, patroane. Fiecare cu ideile lui...

În loc să-l servească, Pierre, o dată lansat, continua să vorbească :

— Dac-am fi știut, n-am fi plecat ! Nu-i așa, domnule Malinois ?... Marea finanță e de vină de tot ce nu merge la noi... Și aliații, care ne-au părăsit... Manipulațiile experților în problema despăgubirilor... Tot ce se vorbește împotriva ocupării Ruhrului... Și totuși... Se întâmplă ce trebuia să se întâmple !... În definitiv, cine plătește ?... Mereu aceiași !... Și asta nu împiedică francul s-o ia la vale...

O pospăială de cultură politică îi dicta cuvintele. Se bâlbâia, gâfâia, încerca zadarnic să lege frazele. Brusc, sughiță, și din ochi începură să-i curgă lacrimi :

— Francul se duce la vale ! Nu credeți că e rușinos ?

Denis îl luă deoparte, ca să-l scape de privirile consternate ale interlocutorilor. Amélie coborî de pe scaun, se apropie de soțul ei și-i șopti:

— Ești obosit, Pierre. Ar trebui să te duci să te culci...

El nu mai plângea. Un zâmbet fugar îi strânse buzele:

— De ce? O să mă duc după al doilea antract, ca de obicei...

— Nu mai e decât o jumătate de oră! spuse Amélie.

— O jumătate de oră e-o jumătate de oră!

Își duse mâna la frunte. O contractare dureroasă îi încruntă sprâncenele și-i zbătu pleoapele.

— Te doare capul? întrebă Amélie.

— Da, m-a enervat tâmpitu' ăsta. Ce se bagă el? Un mucos! Bun de nimic!...

— Hai. O să-ți dau o aspirină. Pe urmă te bagi în pat.

— Și treaba?...

— Nu-ți bate capul cu asta, spuse Denis. Îți țin eu locul la pompă.

— Și cine stă la casă?

— Până coboară Amélie, o să mă ocup și de casă.

— Adică, le faci pe toate? Ca omul-orchestră! replică Pierre cu un zâmbet dureros.

Amélie îl lăsă, ca să servească un client vechi, care dorea timbre și un pachet de țigări „Reine-Victoria", de un franc șaizeci. Pierre își pierdea răbdarea.

— Vii, Amélie?

— Iată-mă, iată-mă!...

Ea își ceru scuze, zâmbi și-și ajunse din urmă bărbatul la piciorul scării.

— Ce tot îți înșira ăla? întrebă el.

— Păi, nimic...

— Ți-a vorbit de mine?

— Nu.

— Ah! Așa am crezut. Se tot uita spre mine...

Mergând în fața lui, ea o luă pe scară, traversă sala de biliard, unde doi jucători tocmai terminau o partidă, urcă cele câteva trepte care duceau la apartament și pătrunse în camera slab luminată de reverberațiile firmelor luminoase.

— Nu aprinde lumina, spuse el. Se vede destul!

Ea nu era îngrijorată. Pe Pierre îl durea deseori capul dacă cineva îl contrazicea, dacă bea prea mult sau dacă era foarte obosit. El se așeză pe marginea patului și-și prinse fruntea în palme. Din camera Elisabethei nu venea nici un zgomot. Și slujnica dormea probabil, după ce terminase de spălat vasele și de călcat.

— Mă duc să caut aspirină, spuse Amélie.

— Lasă... Mai târziu.

O apucă de încheietura mâinii și-o sili să se așeze lângă el:

— Așa! E grozav de bine! Uiți de ceilalți...

— Te mai doare?

— Nu. Mi-a trecut. Dar sunt buimăcit. Se învârte tavanul. Ce porcărie! Ah! Sunt dați naibii băiețandrii din generația care vine! Abia ieșiți din ou, și știu tot! Mâine-poimâine, ai să vezi, o să fim scoși vinovați că ne-am dus la război. Mâine-poimâine or să ne zică: „Voi sunteți de vină că nimic nu merge".

Amélie îi puse un braț pe după umeri și-i șopti pe un ton de dojană maternă:

— Haide, haide! Gata! N-o mai lua de la capăt!

— Ai dreptate. Nu merită. Ce plăcut miroși! Te-ai dat cu parfum?

— Nu.

— Atunci, așa e felul tău?

— Bineînțeles.

Se destindea, greoi și înfierbântat, aplecând capul, respirând bluza soției sale. Pentru că tăcea, ea ghici că încerca să surprindă semnele unei emoții care, după câte se părea, avea să se termine cu un sentiment de ciudă și jenă. Comoția cerebrală, despre care ea crezuse că până la urmă se va vindeca, se manifesta încă și acum, printr-o deficiență fizică aproape totală. El se sprijini cu

un genunchi de marginea patului și o sărută pe buze, după urechi, pe gât. Surprinsă, ea șopti:

— Pierre!... Nu acum! Trebuie să mă întorc în local!

— Ai tot timpul. Denis se descurcă...

— Nu ești cuminte. Ești atât de obosit!

— Nu sunt obosit, spuse el printre dinți.

Se ridică să încuie cu cheia ușa care da în camera Elisabethei.

— Așa o să fim mai liniștiți.

Se apropie apoi de Amélie și începu să-i desfacă nasturii din față de la bluză. Ea îi simți degetele pe piele, vru să se ferească, dar, nehotărâtă, îl lăsă. Chipul lui Pierre, pe care-l distingea în penumbră, purta semnele unei dereglări nervoase înduioșătoare. Ea nu ceda insistenței unui amant pasionat, ci celei a unui bolnav, pradă unui acces de febră.

Totuși, cu toate că nu era în stare să o satisfacă, îi făcea plăcere ardoarea lui, mirosul pe care-l degaja, excitația pe care mâinile și gura lui de bărbat o trezeau în ea. Când o răsturnă pe pat, pe jumătate goală, ea îl încurajă, cu blândețe, să continue. Dar, în timp ce-l chema să desăvârșească actul intim, îl urmărea, îi asculta bătăile inimii, suspinele; o îngrijora efortul pe care-l făcea și se pregătea să-l consoleze dacă nu ar fi reușit. Vuietul străzii îi împresura. Scrâșnetele frânelor țipau în creierul Amélei. Străbătea noaptea în mașină. Pierre se freca neîndemânatic de ea și se văita cu glas pueril. Mai lipsea puțin ca să înceapă să plângă.

— Așteaptă puțin! spuse ea. Odihnește-te lângă mine. Cum te simți?

El nu-i răspunse și continuă să o frământe greoi, ca și cum ar fi vrut să se răzbune pe ea că nu izbutea să o satisfacă mai bine. Rostea cuvinte îngrozitoare:

— Amélie!... Ai să vezi!... Lasă-mă!... Te iubesc!... Ai să vezi!... Ai să vezi!...

Ea își strângea maxilarele, deschidea ochii, aștepta. Brusc, el oftă adânc. Mușchii i se destinseră. Se îndepărtă de ea, neputincios, nefericit, se aruncă pe spate și rămase nemișcat, cu brațele de-a lungul trupului, cu capul răsturnat. Pupilele lui încremenite luceau în întuneric. Ea vru să-l mângâie pe frunte. El îi dădu mâna la o parte și gemu :

— Ce păcat ! Am stricat tot ! Ești supărată pe mine ?

— Pentru ce, iubitule ? Sunt fericită.

— Nu-i adevărat.

— Ba da... Îți faci idei fără rost !

— Lasă-mă, du-te ! Întoarce-te în cafenea. E mai bine așa !

Ea protestă, încercă să-l facă să râdă, apoi se duse în cabinetul de toaletă. În spatele peretelui auzi o gângăveală înăbușită. Elisabeth vorbea în somn. Fetița asta era prea nervoasă.

După ce se îmbrăcă, Amélie intră în camera copilului, potrivi cuvertura, își sărută fiica pe frunte și rămase câteva clipe să-i asculte somnul. Când se întoarse la Pierre, el ațipise deja. Avea respirația regulată. De ce acceptase să se lase prinsă în jocul lui? Pe nepusă masă. Când avea atâta treabă. La repezeală, ca o slujnică.

Așeză un pahar cu apă și două comprimate de aspirină pe noptieră, pentru cazul în care el s-ar fi trezit cu dureri de cap, și se retrase în vârful picioarelor.

O cuprinse un sentiment de descătușare când își reluă locul la casă. Timp de câteva minute i se păru că mai era încă în căldura patului. Îi ardea pielea. Nu era singură în îmbrăcămintea de pe ea. Probabil că asta se vedea, se simțea de la distanță.

Denis o întrebă ce făcea Pierre. Ea se înroși.

— S-a potolit, doarme.

— Avea nevoie de odihnă. Ai văzut ? Se albise în fața individului ăla. Am fost convins că o să tabere pe el...

— Așa e.

Ea abia răspundea și se gândea cât era de singură. Mai apoi, ideile negre se risipiră și nu se mai preocupă decât de intrările și ieșirile clienților.

3.

În loc să recopieze pe caiet exemplele cu verbe la conjunctivul imperfect pe care învățătoarea le scria pe tablă, Elisabeth se întorcea spre prietena ei Claire, îi căuta privirea, zâmbindu-i recunoscătoare.

Claire nu era frumoasă, dar părul îi era atât de blond, încât în toată clasa n-o vedeai decât pe ea. Tatăl ei era clovn la circul „Médrano". Elisabeth știa foarte bine ce este acela un clovn. Fusese de două ori la circ cu mama ei, când era mult mai mică. Totuși, pe vremea aceea, nu o întâlnise încă pe Claire și nu-și închipuia că un clovn are copii. Tăticu' lui Claire nu venea niciodată să-și ia fiica de la școală. Nu-l văzuse nimeni. Să-i fi fost rușine de nasul lui mare și roșu ? De mai multe ori Claire promisese că o să le aducă bilete de favoare. Uita mereu, sau poate nici nu exista așa ceva. Și iată că astăzi îi dăduse Elisabethei două pentru matineul de duminica viitoare. Elisabeth le pusese în buzunarul de la șort, unde foșneau de câte ori își mișca genunchii. Era nerăbdătoare să ajungă acasă ca să le anunțe părinților această veste bună. Mama o să meargă cu ea la spectacol. Or să se facă frumoase amândouă. Or să iasă împreună. Asta li se întâmpla atât de rar !

Învățătoarea sublinie cu creta cuvintele : „să fi trebuit" și se întoarse cu fața spre eleve care, pe loc, își aplecară capetele peste pupitre. Elisabeth apăsă tocul pe pagina de caiet și se prefăcu că scrie cu atenție. În jurul ei nu se auzeau decât oftaturile celor care munceau din greu și picioarele care se frecau de barele

băncilor. Ferestrele erau deschise. O rază de soare lumina ca o pulbere harta Franței și desenele prinse cu ace pe perete. Cel care înfățișa o casă galbenă cu acoperiș roșu și găini albe pe o câmpie verde era opera Elisabethei. De la școala maicilor, alăturată școlii comunale, se auzeau glasurile fetițelor care cântau în cor.

Învățătoarea se uită la ceas.

— Grăbiți-vă, copii! Mâine vă ascult.

Se auziră câteva proteste mormăite:

— Așa de mult, până mâine?

— N-o să avem timp, domnișoară!

— Domnișoară! Huguette m-a împins! Am făcut o pată!

Învățătoarea bătu din palme:

— Liniște, dacă nu, trecem la pedepse!

Pierdută în visul ei de fericire, Elisabeth lăsa să-i fugă tocul fără să-i pese nici de înțelesul, nici de ortografia cuvintelor. Vecina ei, Madeleine, fiica unui fabricant elvețian de înghețată de pe bulevardul Rochechouart, scria și mai repede. Dar era o elevă bună, nu făcea greșeli.

— Ai să-mi împrumuți caietul tău, șopti Elisabeth.

Madeleine era aproape la fel de blondă ca și Claire, cu obraji rotunzi, rumeni, ochi albaștri și o gură mică, care-o făcea să semene cu o păpușă de celuloid. Dădu din cap în semn de înțelegere și-și scoase puțin limba într-o parte. Și ea căpătase două bilete la circ pentru duminica viitoare. Împărțirea biletelor se oprise aici. Toată clasa le invidia pe fericitele posesoare. Printr-o asemenea distincție, Claire le făcuse dovada unei deosebite prietenii. „Cum să-i mulțumesc?“, se gândea Elisabeth. „E-atât de drăguță! Va trebui să-i fac un cadou...“

Sunetul clopoțelului îi întrerupse gândurile. În sfârșit, ora douăsprezece, caietele închise, ieșirea cu rândul și împrăștierea pe strada Antoinette, unde câteva mame își așteptau, răbdătoare, pe trotuar, odraslele.

Elisabeth, Madeleine și Claire mergeau împreună o bucată de drum. Cum erau toate trei cam de aceeași înălțime, una bru-

netă și celelalte două blonde, Elisabeth era convinsă că grupul lor, plin de grație, încânta privirile trecătorilor. La școală era moda să porți cordonul lăsat în jos în față și înălțat la spate, imprimând astfel șorțului negru o mișcare de sus în jos. Și pieptănătura avea importanță. Madeleine avea în păr o fundă albă, puțin pleoștită. Claire, o fundă albastră, iar Elisabeth una vișinie, culoarea preferată a mamei sale. Dacă ar fi fost după gustul ei, ar fi ales un verde-palid. Când va fi mare, culoarea dominantă în rochiile și casa ei va fi verdele-pal.

La colțul dintre strada Orsel și piața Dancourt era o cofetărie, la care cele trei prietene obișnuiau să se oprească, în drum spre casă. Patroana, care le cunoștea bine, luă un ciocan ca să spargă câteva bucățele de zahăr candel pentru ele. Elisabeth plăti : doi bani pentru ele trei. Era un preț cu totul special. Ieșiră din prăvălie, cu gura plină. Pietricica dulce care le umfla obrajii nu le împiedica să sporovăiască în mers. Nu vorbeau decât despre spectacolul de duminica viitoare. Claire, care-l văzuse deja de zece ori, afirma că e o minune. Pomenea de dresorul de tigri regali, de călăreața dansând pe calul cel alb, de trapeziștii în maiouri roz, executând saltul mortal... Dar nu vorbea deloc despre tatăl ei. Elisabeth îndrăzni s-o întrebe :

— Și tatăl tău, ce face ?

— Ai să vezi.

— Face giumbușlucuri ?

— Da.

— Sparge farfurii ?

Claire părea sâcâită de insistența Elisabethei și oftă :

— Îți spun că ai să vezi ! În pauză o să vin să te iau. O să mergem la el în cabină.

— La el în cabină ?

— Da, acolo unde se îmbracă.

Elisabeth simțea că leșină de fericire. Să vezi un clovn de aproape, strâmbându-se și vorbind doar pentru tine, cu accentul acela caraghios care provoca valuri de râs în jurul lui ! Era mai mult decât sperase.

— O să pot să vin și eu la el în cabină ? întrebă Madeleine.

— Sigur că da.

Elisabeth se gândi la proprii ei părinți, atât de serioși, atât de ocupați, și-și spuse că nici nu-și dădea seama Claire ce noroc e să ai un tată clovn. Oare el era la fel de amuzant acasă ca la circ ? Făcea tumbe, spunea prostii, cădea în fund de pe scaun, ca să le facă să râdă pe soția și pe fiica lui ? Nu cuteză să o întrebe pe Claire despre asta, de față cu Madeleine, dar își promise să o facă mai târziu, în mod confidențial.

În strada Dancourt se mai opriră o dată, în fața unei măcelării de unde Elisabeth cumpăra regulat, la prânz, carne tocată de zece bani, calitatea extra. Era o idee a doctorului Brouchotte, care, găsind că e anemică, îi sfătuise să-i dea să mănânce zilnic, înainte de masă, puțină carne crudă, ca să se fortifice. Elisabeth detesta gustul acestei cărni, moale, rece, vâscoasă, dar ar fi fost gata să înghită o porție dublă dacă ar fi fost scutită de neplăcerea de a trebui să intre în măcelărie.

Și de data asta a fost silită să-și învingă repulsia și să înainteze printre vitrinele cu cioturi roșii, capete livide de vițel și ficați violeți, până la măcelarul care-i întindea zâmbind porția zilnică, înfășurată în hârtie transparentă :

— Poftim, drăguța mea ! Salută-i pe părinții tăi !

Șorțul de pânză țeapănă și mâinile mari de ucigaș erau pătate cu sânge. Elisabeth îi dădu banii fără să-l privească, mormăi un „mulțumesc“ și se alătură prietenelor ei, care o așteptau în stradă.

— Of ! spuse ea, nu pot să mă obișnuiesc ! Mi-e frică de el !

— Ești o proastă ! zise Claire. Dacă n-am mânca carne, am muri !

— Și ca s-o mâncăm, trebuie ca cineva s-o taie ! adăugă Madeleine.

— Ție ți-ar plăcea să ai un tată care omoară animale ? întrebă Elisabeth.

Claire și Madeleine recunoscură că nu.

Se despărțiră în fața cafenelei, după un schimb de cuvinte pline de melancolie despre soarta îngrozitoare a boilor, vacilor, viteilor, oilor, porcilor și păsărilor de curte. Dar ideea frumosului spectacol de duminică o împiedica pe Elisabeth să persevereze în acest sentiment de compasiune.

Intră val-vârtej în sală, fu cât pe-aci să se lovească de chelnerul care trecea cu tava plină de pahare, se ciocni de un client, își ceru scuze și se strecură în spatele tejghelei. Amélie tocmai își ocupase locul la casă, schimbându-l pe Pierre, care mânca împreună cu Denis în cămăruța cu tutun. Patru domni stăteau la coadă la țigări. Până când nu vor fi fost serviți, Elisabeth nu putea să-i spună nimic mamei. Era foarte greu să aștepte, cu o veste atât de extraordinară pe suflet. În sfârșit, ultimul client plecă și Amélie se aplecă să-și îmbrățișeze fiica.

— Mamă, strigă Elisabeth, s-a întâmplat ceva extraordinar! Ia uite-te ce am aici!

Trase biletele din buzunar fluturându-le într-un gest victorios.

— Ce-s astea?

— Bilete la circ. Mi le-a dat Claire!

— Cine e Claire?

— Știi doar! Cea mai bună prietenă a mea! Tatăl ei e clovn!

— Ah, da...

— Așa că, dacă am bilete la circ, vrei să mergem împreună, duminică? E la matineu...

Amélie își încruntă sprâncenele.

— Duminică la matineu? Cum îți trece prin cap?

— De ce?

— Cine să stea la casă?

— Tata sau unchiul Denis...

— Haide, Elisabeth, gândește-te puțin! De la două la cinci ei se odihnesc.

— Numai o dată!... Dacă le spui tu...

— Nu, puișor. Fii înțeleaptă. Duminica sunt prea mulți clienți ca să lipsesc.

Elisabeth lăsă să-i cadă umerii. Visul se termină pe loc. Nu va ieși cu mama, așa cum sperase, gătite amândouă ca pentru plimbare, mândre să fie văzute împreună, râzând din te miri ce, fără ca nimeni să le împiedice să fie una lângă cealaltă.

— Asta înseamnă că n-o să pot să merg la circ ? reluă ea, cu un nod în gât și cu un gust de lacrimi în gură.

Brusc, îi veni o idee care mătură totul în cale :

— Și dac-aș merge cu Louise, mi-ai da voie ?

— De ce nu ? răspunse Amélie. Dacă vrea să-și petreacă cu tine după-masa ei liberă...

Elisabeth se lansă în această nouă posibilitate cu frenezie. Bineînțeles, să mergi cu slujnica nu era ca și cum ai fi ieșit cu mama. Dar era mai bine decât deloc. La urma urmei, în amândouă cazurile, spectacolul rămânea același. Și cât o să se bucure Louise !

Elisabeth își aruncă ghiozdanul într-un colț și, cu degetele înțepenite pe pachetul cu carne tocată, urcă în fugă scara. Louise era ocupată cu înăbușitul unor cartofi în tigaie. Fetița se avântă spre ea, gâfâind, cu ochii strălucitori de bucurie.

— Louise ! Louise ! țipă ea, duminică mergem amândouă la circ !

Chipul slujnicei se rotunji într-o expresie de mirare prostească :

— Adică cum, la circ ?

— Claire mi-a dat două bilete gratis. Mama îmi dă voie.

Un zâmbet de încântare se ivi pe buzele Louisei. Îi străluceau pupilele. Apoi toată fața ei se posomorî, lumina se stinse.

— Nu se poate ! spuse ea.

— De ce ?

— Din cauza lui Ernest.

— Care Ernest ?

— Logodnicul meu. Ne-am înțeles pentru duminică.

Cu un gest al mâinii, Elisabeth mătură acest motiv minor :

— Ai să-i spui că nu poți !

Doar că slujnica nu era convinsă. Cu gura țuguiată, gândea profund.

Elisabethei i se părea de necrezut că Louise putea să ezite între un spectacol la circ și o plimbare cu drăguțul ei. Cartofii sfârâiau fumegând. Louise agită tigaia și oftă, ca vorbind cu ea însăși :

— După asta, o să-mi pară rău...

— O să-l întâlnești în altă zi.

— Noi n-avem altă zi ! Ori duminica, ori deloc !

Micșoră flacăra, se întoarse spre Elisabeth și-i făcu cu ochiul, șoptind :

— N-ai putea să mai capeți un loc ?

— Pentru cine ?

— Pentru Ernest. Am merge toți trei. Ar fi fain !

Cuprinsă de scrupule, Elisabeth murmură :

— Nu cred că mamei i-ar plăcea !

— N-ai decât să nu-i spui. El o să ne aștepte acolo, la intrare. N-am văzut, n-am auzit...

Minciuna asta nu-i plăcea Elisabethei, dar își dădea seama că era singura șansă.

— Bine, zise ea. Facem așa.

— Ai să poți să-ți ții gura ?

— Da.

— Păi, atunci, cere-i repede prietenei tale încă un bilet. Când o să-l ai, îl anunț pe logodnicul meu. Și-acum, la masă, e gata !

Pe un colț de mușama era pusă masa pentru ele două.

— Nu mi-e foame, spuse Elisabeth.

— Trebuie să mănânci. Altfel ai să rămâi mică și n-o să te vrea nici un bărbat. Ți-ai luat carnea ?

Elisabeth desfăcu mâna și despături hârtia. Degetele ei rămăseseră imprimate ca niște șănțulețe paralele în tocătura de carne roșie cu cocoloașe.

— Parc-ar fi încă vie ! bombăni ea.

Apoi apucă furculița întinsă de slujnică și duse la buze prima îmbucătură. În timp ce mesteca alimentul acesta zemos și rece, scârbei i se adăuga un sentiment de remușcare. Se înecă și spuse :

— E infectă, așa crudă. O s-o amestec cu ceva.

Coborî în cafenea și se duse drept la dulapul din fund.

— Ai vorbit cu Louise despre circ ? întrebă Amélie fără să se întrerupă din înscrierea rapidă a unor cifre într-un carnet.

— Da, mamă.

— Ce-a spus ?

— E de acord.

— Vezi ? Totul se aranjează... Ce cauți ?

— „Viandox".

— De ce ?

— Aș vrea să pun în carne...

— Ce idee ! În sfârșit, cere-i unchiului. O să-ți dea o ceașcă.

Tata și unchiul Denis ieșeau din cămăruța pentru tutun. Terminaseră de mâncat și fumau o țigară înainte de a-și relua treaba. La ora două se duceau la culcare. Era ciudat să dormi așa, în timpul zilei. Glasul slujnicei răsună, în capul scării :

— Vii, Elisabeth ? Se răcesc cartofii.

— Da-a-a ! urlă Elisabeth. Vi-i-in !

Unchiul Denis turnă puțin „Viandox" într-o ceașcă și-apoi o umplu cu apă fierbinte din percolator. Ținând ceașca cu amândouă mâinile, Elisabeth trecu prin spatele casei. Mama ei îi zâmbea unui client :

— Bună ziua, domnule Collinet. Nu v-am văzut de mult !

— Mamă, pot să capăt „Sem-Sem" ? întrebă Elisabeth.

— Nu înainte de masă, spuse Amélie. Îți taie pofta de mâncare.

— Îl mănânc după, îți promit.

— Sigur ?

— Da.

— Atunci, ține !

Elisabeth își împinse burticica înainte, ca să pună la îndemână buzunarul de la șorț. Amélie aruncă în el două tablete de „Sem-Sem“ pe care le luase dintr-un borcan. „Astea-s pentru Claire, socoti Elisabeth. Drept mulțumire !“

— Dați-mi deci un pachet de galbene, spuse domnul Collinet.

— Ia te uită ! spuse Amélie. De obicei luați albastre.

— Ei da ! Vreau să încerc. Se pare că astea galbene sunt mai slabe...

— Așa e, unii clienți le preferă.

Elisabeth urcă din nou în bucătărie. Louise puse restul de carne de vită în ceașcă. Opărită, carnea se umflă și se deschise la culoare. Mâncară în liniște.

4.

Spectacolul trecea prea repede, după părerea Elisabethei, care, pe jumătate ridicată de pe scaun, cu inima strânsă, îmbujorată, căsca ochii de teamă să nu-i scape ceva. Abia încetaseră să tremure pentru acrobații care zburau de pe un trapez pe altul, la fel de ușori ca păsările, că se înduioșară în fața câinilor costumați, în echilibru pe un balansoar ; admirară curajul dresorului, al cărui bici, șuierând scurt, îi obliga pe tigri să ragă cu capetele plecate, o invidiară pe călăreața, toată numai paiete, pene și zâmbete, și se lăsară amețiți de popicele argintii pe care le aruncau jonglerii chinezi.

Ce păcat că mama a refuzat să vină la circ ! Nici nu-și putea imagina la ce plăcere a renunțat ! Va trebui să-i povestească tot, diseară ! Sala imensă, rotundă și înaltă, era toată o pulbere de lumină. O muzică asurzitoare, plină de străluciri de alămuri și de bubuituri de tobe, îți intra prin cap și îți ieșea prin picioare. Din arenă se răspândea un miros combinat de bălegar de cal, de

amoniac și de bomboane de mentă. Toate băncile amfiteatrului erau pline de fețe de oameni. În mulțime erau copii cu duiumul. Elisabeth, Louise și drăguțul ei erau așezați în rândul al doilea, în fața orchestrei. Ernest spunea că nu fuseseră trași pe sfoară cu locurile: erau bune. Ernest era mai curând slăbuț, cu dinți galbeni, un nas lung și ochi de șoricel. Louise se împăuna în rochia ei de duminică, roz cu flori albastre. Se îmbăiase în ajun, la sfatul Elisabethei, în hârdăul de spălat rufe. În urechi își pusese perle false, care păreau veritabile. Pe corsajul foarte decoltat strălucea o bijuterie aurită, în formă de melc. Ca să nu fie mai puțin elegantă, Elisabeth îmbrăcase o bluză albă plisată și fusta ei aproape nouă, din stofă ecosez. O panglică din aceeași țesătură ecosez îi împodobea părul. Totuși, cu toate că se preocupase atâta de toaleta ei, din momentul în care ochii îi fuseseră fermecați de primele scene ale spectacolului nici nu se mai gândise la asta. Dintr-o clipă în alta se aștepta sosirea clovnilor. Claire îi spusese că numele de artist al tatălui ei era Bubu. Potrivit programului, el trebuia să apară imediat după jongleri. Dar jonglerii nu mai conteneau deloc cu aruncarea în aer și prinderea obiectelor. Exercițiile lor începuseră să o obosească, așa că Elisabeth se uită pe furiș la Louise și Ernest. Stăteau lipiți unul de celălalt, cu obrajii alăturați. Era firesc pentru niște îndrăgostiți.

Jonglerii ieșiră din arenă, salutați de bubuituri muzicale și aplauze. Pe pista rotundă de nisip galben își făcură apariția domnul Loyal, îmbrăcat în violet, și un clovn cu figura vopsită în alb, pălărie ascuțită și un costum din satin alb, presărat cu stele. Zanzi, partenerul lui Bubu, venea la direcțiune să-și ofere serviciile ca violonist. Vorbea foarte tare și se rotea încet, ca să fie auzit de toată lumea. Când apucă vioara și începu să cânte, printre picioarele lui se ivi un cap zburlit, cu părul roșu. O mie de glasuri de copii urlară de surpriză. Era Bubu.

Cu gura largă ca un sertar, două pătrate albe în jurul ochilor, o pătlăgică roșie în loc de nas, Bubu bătea cu o lingură într-o cutie de conserve. Ca să-l facă să tacă, Zanzi îi trase o palmă și

atunci, din urechea dreaptă, îi țâșni apă. Încă o palmă, și-acum apa țâșni din urechea stângă.

Publicul se tăvălea de râs. Ernest spuse:

— E de milioane!

Elisabeth râdea și ea, dar cu un sentiment de reținere. De fiecare dată când Zanzi își lua vioara, Bubu întrerupea melodia ba bătând cuie într-o ladă, ba tăind o scândură cu ferăstrăul, ba agitând un clopoțel sau ascuțind un cuțit. Din cauza asta încasa niște bătăi îngrozitoare. Plouau peste el loviturile cu piciorul, cu ciomagul, cu palmele, și el făcea piruete, ca beat sub îmbrânceli și insulte, cădea în fund, cădea în cap, cădea pe burtă, se dezmembra în hainele prea largi, cu manșetele scrobite și o cravată mare papion.

Elisabeth suferea pentru prietena ei Claire, al cărei tată era astfel brutalizat în public. Sigur că totul era în glumă, Bubu nu simțea nimic. Dar îi erau nesuferiți copiii care-l încurajau pe Zanzi să fie și mai vigilent și mai furios:

— E-acolo!... În spatele tău! Fii atent!...

Bietul Bubu! La fiecare pas i se dezlipeau tălpile de la pantofii uriași. Vestonul în carouri verzi și roșii se închidea cu un ac de siguranță enorm. Își pierdea pantalonii și i se vedeau izmenele găurite. Era înspăimântat și i se ridica părul măciucă pe cap.

Louise cotcodăcea de plăcere. Ernest era congestionat de-atâta râs. Până la urmă, Bubu fu scos într-un cufăr, dar se desprinse fundul și el rămase pe jos, aiurit, cântând dintr-o mandolină mică, în mijlocul veseliei generale.

După clovni au venit gimnaștii. Bucuroasă, Elisabeth se înfundă în fotoliu.

— Nu stai bine acolo! spuse Louise.

— Poate să schimbe locul cu mine, spuse Ernest. O să vadă mai bine, nu sunt decât copii în față.

Se aplecă peste Louise și-o întrebă:

— Vrei să vii aici, micuțo?

— Nu, mulțumesc, domnu' Ernest!

— Domnu' Ernest! exclamă Louise. Spune-i Ernest, direct!

— E grozav de drăguță, spuse Ernest.

Elisabeth simți că se înroșește. Ernest se uita lung la ea, mijindu-și ochii. Oare o găsea frumoasă? Îi mai făcu o dată semn să se apropie. Ea scutură din cap.

— Las-o în pace, spuse Louise, dacă nu vrea!

Ernest își îndreptă trupul și strecură un braț prin spatele slujnicei. Elisabeth nu se mai uita la gimnești, ci la mâna care, în dreapta ei, pipăia umărul voinic și alb, pistruiat. Degetele noduroase se târau ca tentaculele unui animal și intrau sub răscroiala adâncă a rochiei. Louise se înfioră, se înmuie și se lăsă să cadă moale peste drăguțul ei. Mâna dispăru în întregime sub rochie, la nivelul subsuorii. Țesătura roz cu flori albastre se umfla la locul mângâierilor. Louise închisese ochii. Nu cumva o să i se facă rău? Suspina. Scaunul trosnea.

În antract, logodnicii se desprinseră. Amândoi aveau obrajii roșii, ochii strălucitori. Amfiteatrul se golea și spectatorii în familie se îngrămădeau la uși. Elisabeth o văzu pe Claire care înainta pe spațiul dintre rândurile de fotolii. Nu părea jenată și-și strigă prietena făcându-i cu mâna. Elisabeth îi ieși în întâmpinare.

— Ți-a plăcut? întrebă Claire.

Elisabeth șopti grăbită, uitându-se în altă parte:

— Oh, da! A fost nemaipomenit! Și tăticu tău, ce caraghios a fost!

— Da, e caraghios, spuse Claire grav. Publicul îl iubește mult. Ești cu părinții?

— Nu. Cu Louise.

— Cine-i Louise?

— Slujnica.

— Aveți o slujnică?

— Da, spuse Elisabeth mândră. A venit cu logodnicul ei. Pentru el era cel de-al treilea bilet. Putem să mergem la tatăl tău în cabină?

— Nu acum. Se întâlnește cu niște domni. Mi-a spus: la sfârșitul spectacolului. Hai, mai bine, să facem un tur pe la animale. E distractiv.

— Și Madeleine ?

Elisabeth alergă să o prevină pe Louise că lipsește zece minute. Claire era într-adevăr ca la ea acasă în circ. Luând-o înaintea Elisabethei și Madeleinei, le conduse în culise, unde domnea un miros de menajerie. Grupuri de curioși se adunau în grajdurile de cai și în fața cuștilor cu fiare sălbatice. Lei care răgeau, lei care moțăiau, tigri cu privire fixă, maimuțe hazoase, întinzându-și mâinile zbârcite printre gratii, cai mari, liniștiți, cu crupa ca damascul, ponei cu coama de mătase, urși adevărați, de o sută de ori mari decât Constantin, dar care-i semănau ca niște frați !... Elisabeth și Madeleine se minunau, se speriau, scoteau exclamații de bucurie. Pe Claire, blazată, inocența lor o făcea să zâmbească.

Întâlnindu-se cu Louise și cu Ernest după pauză, Elisabeth observă că aveau o înfățișare ciudată. N-au întrebat-o ce văzuse. Îmbrățișați, nemișcați, cu privirea pierdută, transpirau în tăcere.

Partea a doua a programului a fost la fel de pasionantă ca și prima. Dar, deja, gândul că sfârșitul era aproape umbrea bucuria ochilor. Spectacolul se termină cu prezentarea unor foci savante, foarte aplaudate. De îndată, publicul se ridică să plece. După cum stabiliseră, Claire le aștepta pe cele două prietene în fața biroului controlorului ca să le conducă la tatăl ei. Din politețe îi întrebă pe Louise și pe Ernest dacă ar dori să meargă și ei. Ernest spuse că ar fi prea mulți și că lui îi este sete, pe scurt, că prefera să se așeze cu Louise la o masă în cafeneaua din colț, „Au rendez-vous des artistes“, unde copila îi va găsi fără probleme.

— Vezi, bistroul care e acolo, chiar în fața nasului tău ! O să fim pe terasă.

La fel, mama Madeleinei, doamna Culoz, grasă, importantă și pufoasă, se scuză că nu-i poate îngădui fiicei sale să meargă în culise: se grăbeau să ajungă la prăvălia lor cu firma „le Glacier suisse"[1], unde duminica erau întotdeauna mulți clienți. Elisabeth fu deci singura care o urmă pe Claire prin labirintul coridoarelor slab luminate. Bubu le primi într-o cămăruță pătrată și nu prea înaltă. Tocmai discuta cu un domn chel niște foi de hârtie înșirate în fața lui, pe masă.

— Ah, spuse el, e prietena ta, Claire? Așezați-vă într-un colț, terminăm într-un minut.

Nu mai vorbea pe nas și nu mai pocea cuvintele, rostindu-le corect. Cele două fetițe se instalară pe un cufăr. Intimidată, Elisabeth tăcea, își ținea respirația. Tatăl ei era încă machiat, îi explică Claire, pentru că urma să joace și seara.

— Același lucru? întrebă Elisabeth.

— Da.

— În fiecare zi?

— Bineînțeles!

Într-un șifonier cu perdele în loc de uși, se zăreau aliniate costumele care împrăștiau lumină și râs. O haină stropită cu paiete de aur și argint, un pantalon mușchiat cu petice roșii, o vestă galben-canar, o cravată în culorile curcubeului: aveai cu ce să costumezi o jumătate de glob, ca să distrezi cealaltă jumătate! Pe masa cu o oglindă mare deasupra ei zăceau în dezordine borcănașe cu vopsele, tuburi strivite, cutii de pudră, șervețele murdare.

— Sunt farduri, spuse Claire. E nevoie de foarte multe. Ia te uită: acolo-i o perucă de schimb a tatei... un nas fals... punguța cu apă pentru urechi... Ai văzut, atunci când îi dă o palmă și țâșnește apă!...

[1] „La înghețata elvețiană" *(N. tr.)*.

În timp ce Claire îi descoperea, unul câte unul, toate secretele machiajului tatălui său, Elisabeth, fascinată, îl urmărea pe clovn în discuția cu musafirul său.

— E, cu siguranță, un ziarist, șopti Claire. Era aici și la pauză. N-avem noroc. Rareori vine cineva!

Sub masca grotescă a lui Bubu apărea acum chipul unui om. Ochii inteligenți străluceau, prinși în capcana fardului gros de pe pleoape. Ridurile reale de pe frunte, de pe obraji, se mișcau sub mâzgăleala geometrică, roșie și albă, gura proprie, de dimensiuni normale, vorbea din mijlocul unei enorme guri desenate de la o ureche la alta. Rând pe rând, Elisabeth îi descoperea, țintindu-l cu privirea, când pe Bubu, când pe tatăl lui Claire. Alți domni intrară în cabină. Discuția deveni foarte animată. Nimeni nu se ocupa de fetițe. Brusc, cineva deschise violent ușa. Zanzi, în persoană, trecu pragul. Nu se năpusti asupra lui Bubu ca să-i aplice o palmă, ci spuse:

— Vii Raoul? Suntem chemați la regie.

Bubu se ridică și le făcu semn domnilor să-l urmeze.

— Așteptați-mă, fetițelor! După asta, o să putem sta de vorbă liniștiți.

Au rămas așezate pe cufăr. Bubu nu se întorcea. Elisabeth era decepționată.

— O să trebuiască să plec! zise ea. Louise o să se supere...

— Mai poți să stai zece minute!

De fiecare dată când cineva trecea pe coridor, cele două prietene își înălțau capetele.

— Nu, nu-i el, spunea Claire.

Până la urmă, pentru că Elisabeth nu mai avea răbdare, o conduse din nou până la poarta circului, scuzându-se că a făcut-o să aștepte degeaba.

— Oricum, a fost foarte frumos! rosti Elisabeth.

— Vrei să merg cu tine până la cafenea?

— Nici vorbă! Îi văd de-aici, pe terasă. Mulțumește-i tatălui tău. Pe mâine!

Se îmbrățișară și Elisabeth traversă în fugă. O dată ajunsă pe terasă se opri, nedumerită. Cei doi pe care-i luase de departe drept slujnica lor și Ernest erau niște necunoscuți. Doar că femeia purta o rochie roz care semăna cu a Louisei. „Probabil sunt înăuntru !“, își zise ea. Fiind obișnuită cu cafenelele, intră curajoasă în sala plină de lume și-și plimbă privirea pe toate fețele. Dar cei doi nu erau nici aici. Se apropie de casă. Era tot mai neliniștită.

— Cauți pe cineva, fetițo ? întrebă casierița.

— Da, doamnă.

— Pe părinții tăi ?

— Nu, pe Louise și pe logodnicul ei. Poartă o rochie roz cu flori albastre. Mi-au spus că mă așteaptă aici. I-ați văzut ?

— Poate că da, dar trece atâta lume ! O să-i întreb totuși pe chelneri dacă știu ceva.

Chelnerii nu știau nimic. Singura clientă cu rochie roz pe care o observaseră era cea de pe terasă. Unuia dintre ei, totuși, i se părea că zărise o altă rochie, de aceeași culoare, îndreptându-se spre piața Clichy.

— A trecut mai adineaori. Du-te pe acolo, drăguța mea. O iei la stânga, pe bulevard. Dacă iuțești pasul, o ajungi din urmă pe mămica...

— Nu-i mămica mea, e Louise !. replică enervată Elisabeth.

Urmând sfatul chelnerului, se lăsă prinsă în mulțimea trecătorilor. Când pe lângă ziduri, când alergând la marginea trotuarului, o scoteau din fire familiile în formație completă care, mergând încet, îi blocau calea. De ce Louise și Ernest nu erau prezenți la întâlnire ? Să nu fi înțeles ea despre ce cafenea e vorba ? Plecaseră, plictisiți de așteptare ?

Uneori, câte o pată de culoare deschisă, dansând printre vestoanele întunecate, îi trezea speranța. Cobora pe carosabil ca să meargă mai repede și ajungea din urmă câte o femeie cu un chip oarecare, care n-avea nimic comun cu slujnica lor. După mai multe eșecuri umilitoare de felul acesta, se opri, descurajată.

Avea sub ochi o fațadă cu niște statui îngrozitoare. Mai trecuse de multe ori prin dreptul acestui decor de coșmar, atunci când mergea cu Louise la cumpărături, dar nu simțise niciodată o asemenea spaimă la vederea lui. Localul se numea „L'Enfer"[1] și era, zice-se, un cabaret. Un drac uriaș, verde, strâmbându-se, cu ochi sângeroși, stătea cu gura roșie, deschisă la nivelul solului ca să înghită clienții. Alături era „Le Ciel"[2], unde îngeri trandafirii zâmbeau printre nori de ipsos albaștri.

În familia Elisabethei, nimeni nu se ducea la biserică. Cu toate că fusese botezată, fetița nu mergea nici măcar la lecțiile de catehism. Știa totuși foarte bine ce este iadul și ce este raiul. O informaseră prietenele ei de la școală care aflaseră, la rându-le, de la proprii lor părinți. Oamenii vinovați de ceva erau azvârliți, după moarte, în focul veșnic. Cei care aveau conștiința împăcată zburau prin azur, bătând ușor din aripi. În starea de dezorientare în care se găsea, această sumară reprezentare a consecințelor unei fapte bune sau rele făcu să-i crească spaima. Repetându-și întruna că n-are de ce să se teamă, pentru că fusese întotdeauna foarte drăguță cu toată lumea, dori să fugă cât mai repede din locul acela de temut, unde se petrecea separarea celor buni de cei răi. Pe dată, se hotărî să renunțe să mai caute și să se întoarcă acasă.

Pe o porțiune de drum, atenția îi fu distrasă de animația străzii. Dar când se apropie de „Cristal" fu cuprinsă iar de teamă. Cum o să le explice părinților absența Louisei? Va trebui să mărturisească că fuseseră însoțite la circ de un bărbat. Mama se va înfuria, o va acuza că a mințit-o. O va pedepsi. O să dea afară slujnica. În mintea Elisabethei se adunau amenințări tot mai serioase. Traversă strada, fără să dea atenție mașinilor. Inima îi zvâcnea, picioarele i se muiaseră. Fațada roșie, cu obloanele lăsate, de la cabaretul lui Bruant, afișele de la „Trianon Ly-

[1]Infernul *(N. tr.)*.
[2]Cerul *(N. tr.)*.

rique“... Mai avea câțiva pași și începea drama. Cu siguranță era trecut de șapte. Părinții ei, peste măsură de îngrijorați, stăteau probabil la ușă la pândă. Apariția ei va fi întâmpinată de un urlet de nemulțumire : „De unde vii ? Unde-i Louise“ ? Străbătu terasa. Din fericire, la intrare n-o aștepta nimeni. Trecând printre măsuțe, se strecură în sala zgomotoasă și răcoroasă unde jucătorii de cărți ocupau cele mai bune colțuri. În fața unchiului Denis, pasionații de zaruri jucau pe tejghea. Tata umplea halbele cu bere pe care chelnerul le alinia apoi pe tavă. Vreo șase clienți înconjurau casa atât de strâns, încât din mama ei nu mai vedea decât părul și partea de sus a frunții.

Cu pași mărunți, Elisabeth înaintă cu prudență pe scară. Tocmai se pregătea să pună piciorul pe prima treaptă, când glasul Améliei îi opri mișcarea :

— Ah ! Iată-te !

— Da, mămico.

— Te-ai distrat bine ?

— Foarte bine.

— Și Louise ?... N-a venit cu tine ?

— Vine imediat...

Vorbele ei se pierdură în hărmălaia discuțiilor. Amélie întindea pachetele de țigări cu o mână, număra banii cu cealaltă. Își întorsese deja privirea de la fetița ei.

Elisabeth profită de libertatea astfel câștigată ca să urce în fugă la bucătărie. Îi era foame. În dulap mai rămăseseră niște cartofi reci. Mâncă puțin, cu dulceață de coacăze. Amestecul acesta de alimente cu gust total diferit, unul făinos și sărat, celălalt dulce-acrișor, o amuza. Fără știrea nimănui, își tăia pofta de mâncare, cu mare satisfacție.

„Mama n-a bănuit nimic, se gândi ea. Ăsta da, noroc ! De n-ar strica totul Louise, venind prea târziu ! Ce proastă poate să fie !...“

Cu gura încă plină, se cocoță pe un scaun ca să se privească în oglinda mică, bătută deasupra chiuvetei. Funda ecosez spânzura tristă pe o ureche. O îndreptă și-și zâmbi cu încântare. Se auziră pași pe scară. Se deschise ușa : Louise ! Elisabeth sări de pe scaun și exclamă :

— Iată-te ! Te-am căutat peste tot !

Louise era ciufulită, șifonată, cu o privire împrăștiată și cu pielea din jurul buzelor înroșită, iritată ca de-o boală.

— Și noi te-am căutat peste tot, spuse ea tărăgănat. Unde te-ai băgat ?

— M-am dus la „Rendez-vous des artistes", cum mi-ai spus.

— Păi, acolo eram !

— Ba nu erați ! M-am uitat !

— Eram ! mormăi Louise, făcând pe supărata. Am stat mult acolo ! Te-am așteptat. Pe urmă ne-am dus să ne plimbăm. Pe urmă ne-am întors. Înseamnă că ai venit între timp. Nu-i grav !

— Nu, nu-i grav !

— Uf ! Cald mai e ! reluă Louise.

Își depărtă de două degete bluza și suflă înăuntru, ca să-și răcorească pieptul. Elisabeth scoase farfuriile din dulap și începu să pună masa.

5.

Pe afișele de la „Trianon Lyrique" era anunțat spectacolul *Marele Mogul.* Un succes. De la opt seara, lumea se înghesuia la casă. Ajungând pe trotuar, coada se lungea până la primele mese de la „Cristal". Din când în când, câte un client vechi se apropia de bar, ca și cum ar fi comandat ceva de băut, și-i șoptea ceva lui Denis, care aproba din cap... Puțin mai târziu, punea o

halbă pe o tavă și se ducea să o ducă în mod ostentativ casieriței de la teatru. Aceasta întredeschidea ușa de la ghișeu, lua paharul și strecura în mâna lui Denis numărul de bilete pe care i-l ceruse, pe șușotite, servind-o. Înarmat cu tichetele numerotate, el revenea în sală. Clientul cunoscut, care-l aștepta așezat la bar, cu o mutră nevinovată, îi dădea banii adăugând un bacșiș. Amélie vedea manevra aceasta și nu era de acord cu ea. Dar se temea să-i interzică fratelui ei asemenea servicii, ca să nu-i nemulțumească pe cei mai buni clienți. Din fericire, nimeni de la coadă nu protesta. Curând trotuarul se golea... Teatrul înghițise toată lumea.

După ce mâncase cu slujnica în bucătărie, Elisabeth urcase să se culce. Fără doar și poate, va continua să viseze la spectacolul circului „Médrano", unde se distrase de minune ! Chelnerul de zi fusese schimbat cu chelnerul de noapte. După cea de-a doua pauză de la teatru, Pierre și Denis se retrăseseră la rândul lor. Zece minute mai târziu, Amélie auzi pașii fratelui ei care cobora scara. Nu fu surprinsă. De două ori pe săptămână ieșea astfel, după ce-și termina treaba, ca să-și mai schimbe ideile, pretindea el. Pierre, căruia i se destăinuise, zicea că se ducea să se întâlnească cu Lucie, de care era amorezat de când avea șaisprezece ani. În timp ce el își făcea serviciul militar în Maroc, Lucie, cedând insistențelor familiei, se măritase cu un salariat de la wagons-lits. Dar la întoarcerea lui Denis, demobilizat, maturizat și mai îndrăgostit ca niciodată, ea devenise amanta lui. Îl primea la ea acasă în lipsa soțului, care călătorea pe distanțe lungi. Purtarea asta scandaloasă o indigna pe Amélie, care nu înțelegea cum de îl distra pe Pierre. Situația era cu atât mai enervantă pentru ea, din cauză că-i jurase lui Pierre să păstreze secretul asupra revelațiilor sale și, astfel, era obligată să asiste, cu buzele pecetluite, la o faptă a cărei incorectitudine i-ar fi plăcut să o poată condamna în gura mare. Văzu apropiindu-se de casă un Denis zâmbitor, cu o privire drăgăstoasă, cu gulerul cămășii curat și părul pomădat.

— Ieși ? întrebă ea.

— Ei, da ! Mă duc să fac un tur.

— Ești foarte elegant!

— Nu mai mult ca de-obicei!

— La ce oră te-ntorci?

— Nu știu.

— Oricum, ai să fii aici la închidere!

— Obligatoriu! Astfel aș fi silit să dorm afară! spuse el râzând.

Apartamentul neavând o intrare proprie, trebuia să treci prin local ca să ajungi în camere. Amélie regreta vremea când putea să-l certe pe Denis de față cu toată lumea, pentru că nu era decât un copil și ea îi ținea loc de mamă. Chelnerul de noapte se uita pe furiș la ei. Clienții de la mese ridicau capul. Îl lăsă să plece.

Dar chiar absent, continuă să se gândească la el. Existența asta împrăștiată era fără rost. Până la urmă își va pierde orice simț moral și, pe deasupra, sănătatea. De câteva luni îl găsea obosit, cu fața ca de ceară, cu ochii duși în fundul capului. Venise vremea să se însoare. Ea avea clar în minte genul de soție care i s-ar fi potrivit. O persoană blândă, cu carte, muncitoare, grațioasă... Tânăra pereche ar locui chiar aici, în camera lui Denis, zugrăvită și aranjată cu gust. Denis ar munci în continuare în cafenea și soția lui ar ajuta-o pe Amélie la casă. Existau cu siguranță multe fete serioase pe care o asemenea perspectivă le-ar fi încântat. Prinsă în joc, Amélie începu să treacă în revistă nume. Micuța Monique, ai cărei părinți aveau o papetărie, micuța Gisèle, care lucra la o modistă, la colțul cu strada Dancourt, micuța Colette, al cărei tată era fabricant de oglinzi...

Nici una din aceste partide nu o satisfăcea pe deplin.

Tot visând la cumnata preferată, observa manevrele unei perechi așezate în fundul sălii, în colțul cel mai puțin luminat. Bărbatul, domnul Joseph, era un proxenet atletic, îmbrăcat elegant, proaspăt ras, cu o privire întunecată și cravată de culoare deschisă. După miezul nopții, se instala la „Cristal", în timp ce mai multe femei lucrau pentru el pe străzile din jur. Cea care tocmai venise să-l întâlnească era buhăită, consumată, fardată de

la rădăcina părului până la bărbie. Se fâțâia pe banchetă, șușotind explicații încurcate. Încerca oare să ascundă o parte din ce câștigase ? Se întâmpla rar ca o persoană din meseria ei să refuze să... cum se zicea ?... „scuipe tot". Fără să rostească nici o vorbă, domnul Joseph o apucă de încheietura mâinii pe sub masă și i-o răsuci cu o încetineală de expert. Ea scoase un țipăt slab. Amélie tresări pe scaunul ei și aruncă o privire băiatului care clătea paharele în spatele tejghelei. Băiatul înălță din umeri. Domnul Joseph era în drepturile lui. Era interzis prostituatelor să agațe clienții la „Cristal", dar nimeni nu le putea împiedica să vină acolo cu protectorii lor oficiali, ca să discute afaceri. De altfel, acești domni știau să se poarte. Nu izbucnea nici un scandal din pricina lor. Cu o mână în minus, cu fața strâmbată de durere, femeia domnului Joseph trecuse la mărturisiri. Îi mai rămăseseră câteva bancnote în poșetă. Le dădu domnului Joseph, și acesta mai comandă un al doilea rând de coniac și apă. Totul reintră în normal. După ce-și bău paharul, vinovata se pudră din nou, își apăsă batonul de ruj pe buze și, cu ochii încă în lacrimi, ieși în stradă ca să-și reînceapă pânda solitară, în față la „Bal de l'Elysée".

Doi prieteni ai domnului Joseph se așezară la masa lui și cerură cărți de joc. În timp ce jucau, fumau țigări cu capătul aurit. Uneori, intra câte o fată, se apropia de cei trei, dădea raportul de activitate, cerea indicații și se îndepărta, lăsând în urmă o dâră de parfum vulgar. Amélie era obișnuită cu acest du-te-vino nocturn, cu aceste conciliabule misterioase. Dar voia, din toate puterile, să nu le cunoască motivele. Numai refuzând să priceapă ceea ce se petrecea sub ochii ei putea să-și păstreze, cu demnitate, locul la casă. Din fericire, „Cristal" primea, chiar și la această oră târzie, și alți clienți, mult mai plăcuți. Câțiva petrecăreți, însoțiți de niște ființe elegante, se opreau aici ca să cumpere țigări sau să bea un pahar, între două vizite în barurile de noapte din cartier. Toate femeile acestea erau îmbrăcate și pieptănate după ultima modă : păr tuns scurt, rochii cu talie joasă, piept plat și fustă deasupra genunchiului. Aspectul lor

băiețesc contrasta cu finețea și coloritul delicat al țesăturilor care le înveșmântau. Amélie remarcă un mantou de seară ametist, foarte ușor, tivit cu pene mici de struț și o rochie din „crêpe-de-Chine“ acoperită cu o tunică dintr-o plasă de aur, de un efect din cele mai plăcute. În schimb, critică în gând o altă rochie, din organdi portocaliu, cu o garnitură de panglicuțe galbene. Ce lipsă de gust! Cu siguranță, persoana respectivă era o parvenită! Fără nici o privire la adresa frumoaselor vizitatoare, instrumentiștii din orchestra teatrului, palizi de nesomn, cu vioara sau saxofonul sub braț, comandau o halbă pe care o dădeau peste cap grăbiți, înainte de-a se întoarce acasă. Câte unul dintre cei care invită trecătorii să intre în vreun local, răgușit de cât lăudase minunățiile unui spectacol „unic la Paris“, intra, își răcorea gâtlejul și se ducea să-și continue reclama pe trotuar. Îl înlocuia un altul, cu uniforma decolorată și cascheta galonată.

Printre clienții de ultimă oră, preferații Améliei erau tot cupletiștii de la „Bruant“. În fiecare seară veneau trei sau patru, vorbeau despre succesele lor, le bârfeau pe ale altora și-și pregăteau poantele pentru a doua zi. Erau toți săraci, exuberanți și simpatici. Ea îi asculta cum discutau la capătul tejghelei. Veteranul echipei pretindea că poate să facă să tremure paharul de pe tabla de zinc a barului cântând „cântecul despre grâul de aur“. Vecinul lui, mai tânăr, specialist în cuplete de actualitate, afirma că este imposibil. Se paria pe un rând de băutură:

— Dumneata, doamnă Amélie, crezi că o să reușească sau nu?

— Cred că nu, spuse zâmbind Amélie.

Bătrânul își scutură pletele argintii, își drese glasul și începu să cânte. Paharul, în fața lui, nu se clinti. Pentru că nu mergea cu „grâul de aur“, trecu la „glasul stejarilor“. I se umflau venele de la tâmple. Din gura excesiv deschisă ieșea un bubuit de tunet. O linguriță sună pe o farfurioară. Oare forța vocală a artistului sau un bobârnac dat de vecinul său produsese acest efect vibrator? Izbucniră aplauze. Chiar și proxeneții băteau din palme, în colțul lor.

— Cu o voce ca asta, ar trebui să fiți la Operă, spuse Amélie.

— Ca să cânt ce ? exclamă el. Niște chestii jalnice, cu perucă pe cap, sabie la șold și cizme subțiri ? Nu, mulțumesc. Prefer baraca lui Bruant, unde ai buzunarele găurite, dar ai limba slobodă.

A fost ovaționat. Încurajat, și-a tras sufletul și a continuat să cânte.

Toată cafeneaua îl asculta în tăcere.

Amélie, foarte emoționată, îi mulțumi bătrânului artist și-l rugă pe Maurice să le mai servească un rând de vin alb acestor domni. Îi plăceau cântecele sentimentale, care proslăveau maternitatea, iubirea, speranța și munca la câmp.

Cu un sfert de oră înainte de închidere, cupletiștii ieșiră din sală, dar nu se puteau hotărî să se despartă. Adunați pe porțiunea de refugiu, sporovăiau sub copaci. La rândul lor, proxeneții se împrăștiară, mândri, nepăsători, ca niște braconieri gata să-și controleze capcanele noaptea. Chiar în fața cafenelei se afla un closet public care — Dumnezeu știe de ce — avea o foarte proastă reputație. Amélie regreta deseori că intrarea la „Cristal" era sluțită de această construcție dizgrațioasă. Trei bărbați adăstau cu răbdare la intrarea în formă de melc. Mai departe, sub un felinar, o femeie singură — cu o poșetuță în mână și o pălărie cu flori pe cap — aștepta ca însoțitorul ei să iasă din vespasiană. Comisionarul de la cabaretul „Le Néant"[1] intră să cumpere douăsprezece pachete de țigări pentru turiști. Maurice începu să suie scaunele pe mese. Amélie stinse o jumătate din lumini. O pereche — ea, bătrână, grasă, cu o privire apoasă, păr vopsit ; el, foarte tânăr, cu o piele catifelată de fată — întârzia în fața a două pahare de coniac. În localul acesta, gol și slab luminat, printre toate acele picioare de scaune înălțate în aer, păreau supraviețuitorii unei catastrofe. Ea plângea. El îi ștergea pleoapele, vârful nasului cu o batistă. Amélie prefera să creadă că sunt mamă și fiu. Maurice se apropie de ei ca să încaseze

[1]Neantul *(N. tr.)*.

prețul consumației. Femeia fu cea care plăti. Se ridicară și ieșiră, clătinându-se pe picioare. Maurice aruncă în aer moneda din palmă :

— Gata !

În clipa aceea Denis apăru în prag, ușor ca o fantomă, cu pălăria de pai în mână și haina pe braț. Amélie își adună toată dezaprobarea în privire și spuse :

— Ai să fii într-o formă grozavă mâine dimineață, la treabă ! Du-te repede la culcare !

El însă pretindea că nu-i e somn, și-l ajută pe Maurice să închidă ușile. După ce chelnerul plecă, Amélie luă caseta mică de fier unde punea banii încasați și urcă în cameră. Denis îi spuse noapte bună pe palier și continuă să urce scara aproape verticală care ducea la mansardă.

Fereastra lui dădea spre luminatorul de sticlă întunecată de la „Bal de l'Elysée". Mai încolo, pantele de tablă, încrucișate haotic, presărate cu hornuri, găurite de ferestruici oblice de poduri, întretăiate de jgheaburi, te duceau până la cupola de la Sacré-Coeur care se desprindea, palidă și îndepărtată, pe fundalul albastru al nopții. Părea că ar fi fost de ajuns să alergi pe acoperișuri ca să ajungi, fără să cazi, la bazilică. Denis își scoase capul prin rama ferestrei și respiră aerul, cald încă, al orașului. Abia se ținea pe picioare de oboseală, dar nu se putea hotărî să se culce. De fiecare dată când se întâlnea cu Lucie bucuria că-i este amantă era umbrită de regretul că nu se puteau vedea decât pe ascuns. Și pe ea o exaspera situația asta imorală. Nu-și iubea bărbatul, dar recunoștea că nu avea ce să-i reproșeze. În seara aceasta, din întâmplare, îi pomenise lui Denis despre divorț. El schimbase imediat discuția. Dacă Lucie divorța din cauza lui, era normal să fie obligat s-o ia de nevastă. Or, căsnicia îl speria. Chiar și alături de Lucie ! Unde ar locui ? Ce-ar face ? Pe timpuri, Amélie îl împiedicase să-și continue meseria de lăcătuș. Acum muncea alături de ea și de Pierre, frățește, și câștiga bine. Traiul acesta în familie nu era neplăcut pentru un holtei. I-ar mai place, dacă ar fi însurat ? O clipă, se gândi că s-ar putea

întoarce la Chapelle-au-Bois, ca să lucreze în fierărie alături de taică-său. Dar Lucie nu s-ar plictisi în gaura aia de provincie? Și chiar și el, o dată întors acolo, n-ar regreta cafeneaua, luminile, zgomotul, sporovăiala cu amicii, „fetele"? Nici o soluție nu-l mulțumea. Teama de a face un pas greșit schimbându-și felul de viață îl făcea să dorească aproape ca Lucie să rămână, liniștită, lângă soțul ei. Deodată, ideea aceasta i se păru îngrozitoare. Vru să reacționeze, să-și atâte gelozia: „Doarme în pat cu el. Bineînțeles, ea zice că nu mai au nici un fel de legături împreună! Da' parcă pot s-o cred?"

Nu-l văzuse pe omul acesta decât într-o fotografie. Un ins slab, cu păr puțin, cu ochi triști. Greu de închipuit strângând-o în brațe pe Lucie. Ea nu mințea. Existau, fără îndoială, multe căsnicii pentru care dormitorul nu e decât locul unde se doarme. În felul acesta, onoarea lui era salvată.

Plecă de la fereastră și aprinse lampa, decepționat și ușurat în același timp că nu a luat nici o hotărâre. Patul lui, în care dormise două ore în timpul după-amiezii, era încă desfăcut, cu cearșaful aruncat, cu perna pe jos. Muștele bâzâiau în jurul săpunului și cănii cu apă. Altele se plimbau pe fotografiile de sportivi și actrițe, prinse cu bolduri pe perete: Pelletier, Doisy, Carpentier, Nurmi, Pola Negri, Mary Pickford, Eve Francis, Raquel Meller...

Începuse să se dezbrace, când un țipăt ascuțit îl făcu să tresară. Neliniștit, deschise ușa. Se auzea vorbă și agitație la etajul de mai jos. Coborî câteva trepte și întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

Glasul surorii lui îi răspunse:

— Fetița nu se simte bine.

— Cum adică? E bolnavă?

Canatul se depărtă de ușorul ușii și chipul Améliei apăru în spațiul îngust:

— Nu, nu, liniștește-te. Doar un coșmar...

— Ah, bine... M-am speriat...

— Culcă-te repede. E foarte târziu!

Ea închise ușa și se întoarse în camera Elisabethei. Fetița stătea așezată, goală, în pat, și-și strângea ursul la piept. Luminată de lampa de pe noptieră, fața-i părea și mai palidă și mai mititică decât de obicei. Îi tremura bărbia. Din ochii măriți de spaimă îi curgeau lacrimi.

— Îți spun drept, mămico, am văzut un drac mare, verde, bolborosea ea. Era aici, lângă pat. A deschis gura... Era roșie pe dinăuntru...

— Ce baliverne înșiri ! Ai visat urât, asta-i tot ! Dacă nu te-ai zbântui atâta ziua, ai dormi mai bine noaptea. Măcar lecțiile ți le-ai făcut ?

— Da, mămico.

— Precis ?

— Precis ! Precis ! N-avem decât un exercițiu la gramatică pentru mâine.

— Bine. De ce ți-ai scos cămașa de noapte ?

— Mi-era prea cald.

— Nu-i un motiv !

— Ba da, mămico, doar cu cearșafu' pe piele mă simt mai bine, mi-e mai răcoare...

Amélie plescăi din limbă. Nu voia ca fata ei să prindă gust să doarmă goală. Chiar pentru o copilă cu simțurile încă adormite, obiceiul acesta se înrudea cu lipsa de pudoare.

— Pune-ți imediat cămașa de noapte !

Luă cămașa aruncată pe jos. Elisabeth și-o trase pe brațe, scoase capul prin răscroiala de la gât și, la capătul efortului, se ivi un chip supărat.

— Ah, spuse Amélie, așa-mi place mai mult !

Îi întinse apoi copilei un pahar cu apă îndulcită pe care-l pregătise pentru ea :

— Bea mai mult. După asta ai să te culci la loc, ai să închizi ochii și te asigur că dracul verde n-o să mai vină să te necăjească.

Ținând paharul cu amândouă mâinile, Elisabeth întrebă :

— Stai cu mine până adorm ?

— Da.

— Și n-ai să stingi lampa mai-nainte ?

— Nu.

După ce fetița termină de băut, Amélie o sărută, o întoarse pe partea stângă, îi dădu ursulețul și se așeză și ea pe un scaun, lângă pat. Elisabeth, cu pleoapele lăsate, respira sacadat. Din când în când, umerii îi erau scuturați de un spasm nervos. Curând, trăsăturile feței se destinseră, respirația își încetini ritmul, prevestind somnul. Din cămăruța în care dormea slujnica răsuna un sforăit gros și regulat. Ca de obicei, Louise nu auzise nimic. „Poți să tragi cu tunul, că nu se trezește", se gândi Amélie. Timp de încă un minut stătu să-și privească drăgăstos fiica, cu obrazul turtit pe pernă și nasul lipit de boticul negru al lui Constantin. Apoi stinse lampa și se întoarse la ei în cameră.

Fără măcar să se ridice din așternut, Pierre deschise ochii și mormăi :

— Cum e ? S-a potolit ?

— Da, spuse Amélie.

— Mă întreb din ce-o apucă...

— Perioada de creștere, fără doar și poate. Nu e prea voinică. E prea nervoasă.

— Cât e ceasul ?

— Aproape patru.

— Doar o oră mai am de dormit ! mormăi el. Veselă treabă !

Mult timp după asta, lungită lângă soțul ei, Amélie fu conștientă de tot ce se petrecea în jurul ei. Îi veneau buluc în minte mii de gânduri îngrijorătoare. Pierre, Denis, Elisabeth, fiecare din ființele pe care le iubea punea câte o problemă. Brusc, se gândi la tatăl ei și-și reproșă că n-a răspuns la ultima lui scrisoare. Dar ce să-i spună ? De ani de zile scrisorile lor nu mai erau decât un schimb de amabilități liniștitoare. Ea era bucuroasă să-l știe sănătos, muncind mai departe în fierărie și pe doamna Pinteau ocupându-se onest de gospodărie și de prăvălie. El, la rândul lui, se declara încântat să afle că localul aducea bani mulți și că toată familia era sănătoasă. De fapt, trăiau atât de departe unul de celălalt, ea, în agitația unui comerț dificil și prosper, el,

în liniștea casei vechi, la Chapelle-au-Bois, încât le venea din ce în ce mai greu să se înțeleagă și să se înduioșeze de la distanță. „O să-i scriu mâine, își zise ea. O să adauge și Elisabeth câteva rânduri pe scrisoarea mea. El o să se bucure.“ Apăreau zorile în spatele ferestrei deschise. Amélie auzi primele trăsuri. Zgomotul copitelor o conduse spre un tărâm nedeslușit și plăcut, în care gândurile se risipiră.

Când deschise din nou ochii, Pierre nu mai era lângă ea. Un aer răcoros urca din oraș. Măturătorii își începuseră activitatea. Zdrăngăneau pubelele, glasuri aspre se încrucișau într-o lume întinerită. Trecu un tramvai. Înainte de a adormi iar, Amélie mai ascultă, ca în fiecare dimineață, zgomotul surd al măsuțelor pe care Pierre și Denis le aliniau pe trotuar.

6.

Întorcându-se de la școală, Elisabeth trecu prin spatele casei, ca să-și sărute mama, și auzi, pe nepusă masă, o întrebare uimitoare :

— N-ai întâlnit-o, din întâmplare, pe Louise ?

— Nu. De ce ?

— Aseară mi-a cerut voie să lipsească puțin ca să se ducă să-și cumpere pantofi de la „Galeries Lafayette“. Unchiul Denis a văzut-o plecând azi-dimineață, la nouă. Încă nu s-a întors. Mă gândeam că poate s-a dus să te ia de la școală, după ce și-a făcut cumpărăturile.

— Dar nu vine niciodată !

— Știu asta... Era doar o presupunere... Oricum, n-ai nevoie de trei ore ca să-ți cumperi pantofi ! În plus, n-avem nimic de mâncare la prânz !

Elisabeth se simți cuprinsă de un suflu de aventură. Întârzierea slujnicei tulbura profund existența de zi cu zi a casei și îngăduia cele mai năstrușnice presupuneri. Strigă:

— Vrei să gătesc eu în locul ei? Pot s-o fac foarte bine!

— Nu, puișor. Se ocupă unchiulețu'. Ai să mănânci cu el și cu tata.

— Și tu?

— Am și mâncat. Du-te repede să te speli pe mâini.

Trebuia să se petreacă ceva extraordinar, ca ocazia de acum, pentru ca Elisabethei să i se îngăduie să mănânce o dată cu tatăl și unchiul ei, în „depozit". Cămăruța, fără fereastră, la fel de răcoroasă ca o pivniță, era impregnată de un miros acrișor și dulceag în același timp.

Pe rafturile de lemn alb se orânduiau cutii cu țigări, pachete de tutun cenușiu, „morcovi" de tutun de mestecat, cornete de tutun de prizat, casete cu trabuce, din lemn ușor, „Flor de Fernandez", acoperite cu etichete aurii. Abia încăpeau o masă și trei scaune între pereții de ambalaje multicolore care-ți fascinau privirea la fel ca o expoziție de cadouri. Unchiul Denis preparase ouă ochiuri, câte două de fiecare, și încălzise macaroanele din ajun. Dar, pentru început, Elisabeth fu obligată să-și mănânce porția de carne crudă, sub privirea vigilentă a tatălui ei. În timpul mesei s-a discutat mai ales despre dispariția Louisei. Când mai avea câte o pauză între doi clienți, Amélie intra în depozit ca să se asigure că familia avea de toate. O liniștea: toată lumea mânca cu poftă și moralul era bun; până și fetița nu mai făcea mofturi la mâncare. De fapt, așa și era: excitată de noutatea situației, Elisabeth mai ceruse încă o dată macaroane. Chelnerul o chema în sală pe Amélie, acționând soneria metalică de la casă.

După câteva minute ea venea iar, mereu grijulie și frumos pieptănată. Când ajunseseră la brânză, ea spuse:

— Încep să fiu într-adevăr foarte îngrijorată, Pierre. Dacă cel puțin mi s-ar fi părut că n-ar mai vrea să rămână la noi, că ar căuta un loc în altă parte...

— Poate n-a îndrăznit să-ți spună!

— Are toate lucrurile la ea în cameră!

— O să vină să și le ia.

— Nu și nu! Eu una cred că la mijloc e un bărbat!...

Denis izbucni în râs:

— Tu nu te-ai uitat la ea?

— Frumusețea nu e totul. E tânără. Are, desigur, ceva economii. Locuim într-un cartier destul de deocheat...

Elisabeth avu impresia că îi luau foc obrajii, deasupra farfuriei pe care rămăsese o coajă de brânză. Numai ea știa că Louise avea un iubit. Oare Ernest o răpise pe slujnică și se însurase cu ea, la fel ca prinții fermecați din revista *La Semaine de Suzette*[1]? Sau poate a atras-o la el acasă, a legat-o și a omorât-o ca să-i fure poșeta? Rând pe rând, prin mintea fetiței se perindau când imagini de fericire idilică, când acte de cruzime. Prinsă între grija de a nu trăda secretul Louisei și dorința de a-și ajuta părinții s-o găsească, aștepta nerăbdătoare momentul în care să scape, plecând la școală.

— Elisabeth, Louise nu ți-a spus nimic aseară? întrebă Amélie.

— Nu, mamă.

— Nu s-a plâns că la noi muncește prea mult?

— Nu.

— Nu ți-a vorbit de-o întâlnire?

— Nu.

De fiecare dată când deschidea gura să răspundă, Elisabeth simțea că o lasă puterile și se înroșește tot mai tare. Încă două, trei întrebări de felul acesta și ar fi spus tot! Dar se auzi iar soneria metalică.

— Asta e, casa!

Amélie ieși, iar fetița, eliberată, se lăsă pe speteaza scaunului. Mirosul de tutun o înțepa la nas. Strănută. Unchiul Denis zise:

— Noroc!

---

[1] „Săptămâna Suzettei", revistă pentru copii *(N. tr.)*.

Deodată, se auzi un zgomot de voci în spatele ușii care rămăsese întredeschisă. Amélie îi striga :

— Pierre, Denis, veniți repede !

Elisabeth îi urmă. În fața tejghelei stăteau doi polițiști cu niște chipie nemaipomenite.

— E în legătură cu Louise, spuse Amélie. A avut un accident grav, sărind din tramvai din mers. Au dus-o la spital...

A doua zi dimineață, Elisabeth se îmbrăcă în grabă, trecu în vârful picioarelor prin camera în care mama ei mai dormea încă și coborî în cafenea, ca să-și ia micul dejun înainte de a merge la școală. Nu erau decât trei clienți în sală. Tata aranja pachetele de țigări pe rafturile de la casă. Chelnerul împrăștia rumeguș pe pardoseală, apoi îl mătura, ocolind cu îndemânare obstacolele. Curând, fiecare măsuță, fiecare scaun stătea pe o plajă mică, blondă, cu colțuri rotunjite. Jocul acesta artistic o amuza grozav pe Elisabeth și-i părea rău că nu i se dădea voie să-l practice. Denis o instală la o masă, lângă tejghea. De când se trezise, ea se gândea la biata Louise, victima imprudenței proprii. Mama se dusese ieri la spital, după-masă, și la întoarcere le spusese că slujnica era într-o stare proastă și că va fi nevoie, fără doar și poate, de câteva săptămâni ca să se facă bine. Era absolut obligatoriu să angajeze pe cineva în locul ei. O persoană tânără și vioaie. De preferință cineva originar din Corrèze.

— Tu cum crezi că o să fie slujnica cea nouă ? întrebă Elisabeth în timp ce Denis îi servea o cafea cu lapte și cornuri proaspete.

— Mai puțin țicnită, sper ! zise el. Ce idee, să cobori din mers din tramvai ! Probabil îi umbla mintea cu sorcova.

Fără să i-o mărturisească, Elisabeth era de aceeași părere : cu siguranță Louise nu nimerise treapta vagonului pentru că se gândea prea mult la Ernest. Intrară câțiva clienți. Denis se întoarse la bar. Unul din noii veniți comandă un pahar de vin alb și spuse tare :

— Așadar, patroane, uite că acum ți se face reclamă în *Le Petit Parisien*[1] !

— Ce reclamă ? întrebă Pierre.

— N-ai văzut ? Se vorbește de dumneata în ziarul de dimineață, din cauza slujnicei.

— Nu-i adevărat !

— Citește singur !

Clientul scoase ziarul din buzunar și-l desfăcu pe tejghea. Pierre, Denis, chelnerul se apropiară de pagina întinsă. Alți consumatori se alăturară grupului.

— Acolo... vedeți... La rubrica accidente de stradă...

Elisabeth sări de pe scaun și se repezi în spatele tejghelei. Dar chiar și ridicându-se pe vârfuri, nu putea să descifreze textul. Între privirea ei și pagina tipărită se interpuneau mâini de bărbat. Fiecare apuca ziarul și-l răsucea ca să citească mai comod :

— Asta-i bună ! Fractura bazinului ! Ei bine, prietene...

— Bazinul, la femei, e o chestie gravă !

Elisabeth îl trase de mână pe unchiul ei :

— Arată-mi și mie, unchiule !... Arată-mi și mie !...

În sfârșit, clienții se întoarseră la consumațiile lor, iar Elisabeth izbuti să ia ziarul de care nimeni nu mai avea nevoie. Ochii i se opriră de îndată la locul marcat printr-o subliniere cu unghia :

Domnișoara Louise Goupil, angajată ca femeie de serviciu la d-l și d-na Mazalaigue, patronii cafenelei „Cristal", de pe bulevardul Rochechouart, a avut un accident prin cădere, încercând să coboare dintr-un tramvai înainte de oprirea lui completă. Târâtă câțiva metri, a fost ridicată de la locul accidentului cu o fractură de bazin și multiple contuzii și transportată de urgență la spitalul Lariboisière, unde starea ei este socotită gravă.

Pentru că nu se gândise niciodată că slujnica lor ar putea avea un nume de familie, Elisabeth reușea cu greu să o identifice

[1] „Micul Parizian".

pe fata blondă, molâie și murdară pe care o cunoștea, cu acea domnișoară Louise Goupil despre care *Le Petit Parisien* vorbea în termeni importanți. La fel, i se părea de necrezut ca tatăl și mama ei să fie citați cu numele întreg într-un ziar pe care mii de oameni îl vor citi până la apusul soarelui. Ea mângâie cu privirea rândul care-i cita : *„D-l și d-na Mazalaigue, patronii cafenelei «Cristal»...“* O cuprinse un sentiment de mândrie la ideea că nici una dintre prietenele ei nu se putea lăuda cu un asemenea noroc. Dacă le va aduce dovada acestui merit, vor muri de invidie. Tremurând de nerăbdare, aruncă o privire în jur, ca să se asigure că nimeni nu-i lua în seamă gesturile, apucă ziarul, rupse pagina cu pricina, o împături, o mai îndoi o dată și o strecură în buzunarul șorțului de uniformă.

— Încă n-ai plecat ? întrebă Denis.

— Nu mai știu unde mi-am pus ghiozdanul...

— Grăbește-te! Ai să întârzii !

Ajunse la școală gâfâind, în momentul în care elevele se așezau două câte două, ca să intre în clasă. Dorința ei de a le uimi era atât de mare, încât acum regreta că le povestise în ajun despre accidentul Louisei. Dar, chiar și așa, evenimentul în sine era mai puțin important decât relatarea făcută în ziar. Faptul că până la recreație trebuia să-și ascundă emoția sub o comportare sârguincioasă o făcu să sufere. Din când în când, ca să se calmeze, o împingea cu cotul pe Madeleine, colega ei de bancă, șoptind :

— Imediat !... Am ceva să-ți spun !... Nemaipomenit !...

Învățătoarea îi făcu observație, pentru că se agita în bancă în loc să fie atentă la afluenții Loarei. În sfârșit, sună clopoțelul, ușile se deschiseră și toate clasele se goliră în curtea însorită, presărată cu pietriș. În jurul Elisabethei se formă imediat un cerc; ea scoase din buzunar o foaie tipărită. Citi un text, o dată, de două ori, de zece ori, fără să se satură, în fața unui auditoriu mereu mai numeros, care-și manifesta prin îngrămădeală și exclamații interesul unanim stârnit de această poveste. Până și im-

pertinenta de Gilberte, care umbla cu nasul pe sus pentru că părinții ei erau asistenți ortopediști (aproape doctori !) își masca cu greu surpriza sub o aparentă indiferență. Madeleine și Claire o susțineau pe Elisabeth în triumful ei :

— Am să-l întreb pe tata dacă a apărut și în *Le Matin*[1] !

— Cu siguranță că da ! Dacă e într-unul, e în toate !

— Poate chiar că spune mai mult !

— Îți dai seama, dacă erai cu ea când a căzut, ar fi scris și despre tine !

— Îmi dai ziarul să-l arăt acasă ?

Elisabeth era gata să răspundă că nu se putea despărți de un document atât de prețios, când Claire, care stătea în spatele ei, o atinse pe cap cu vârful degetelor și spuse :

— Oh, Elisabeth ! Ce-ai aici ?

— Unde, aici ?

— În locul unde te ating. Îți lipsește păr. A rămas un rotocol mic, alb.

7.

Doctorul Brouchotte a fost categoric : era vorba de peladă. Pentru că această boală, de origine nervoasă, avea un tratament foarte special, medicul îi sfătui să ducă fetița la spitalul Saint-Louis, unde să fie examinată de profesorul Etienne, un mare specialist în probleme dermatologice. Faptul că această consultație se va desfășura, probabil, într-un amfiteatru, nu trebuia să o sperie pe Amélie. Profesorul, pentru care ea va avea o scrisoare de recomandare, era de o bunăvoință proverbială.

[1] „Dimineața".

În ciuda acestor asigurări, Amélie fu la fel de impresionată ca și Elisabeth atunci când pătrunseră în curtea mare a spitalului, încadrată de clădiri vechi cu două etaje, cu acoperișuri în pantă, din țiglă de culoare închisă. Domni în halate albe treceau pe o alee. Ea îi întrebă pe unde trebuia să o ia. Ei o informară politicos și glumiră cu Elisabeth. Dar aceasta era prea emoționată ca să le răspundă. Ceva mai departe, întâlniră un grup de băieți și fete care mergeau încolonați, cu caiete sub braț. Băieții purtau șorțuri în carouri albastre și fetele șorțuri roz. Pe capetele rotunde aveau câte o calotă de aceeași culoare cu îmbrăcămintea. Îi conducea o infirmieră. Amélie o opri ca să o întrebe dacă-i ducea pe copii în amfiteatru.

— Nu, doamnă, merg la școală.

— La școală ?

— Da, sunt copii care și-au pierdut complet părul, pacienți ai spitalului Saint-Louis. Îi ținem aici internați, pe timpul cât durează tratamentul.

Elisabeth se cutremură la gândul că, poate, o vor despărți de mama ei, o vor îmbrăca într-un șorț roz și o vor închide împreună cu micuții „chelboși", timp de luni de zile.

— Mamă, vreau acasă.

— Fii cuminte. De ce ți-e frică ? Copiii aceștia au o boală contagioasă. De-aia sunt ținuți aici. Tu ai altceva...

Pe jumătate calmată, Elisabeth strânse cu putere mâna mamei, ca pentru a-și afirma intenția de a rămâne mereu lângă ea.

Când ajunseră, în sfârșit, în sala de așteptare, vreo cincisprezece bolnavi erau deja instalați pe băncile de lemn. Se așezară temătoare la capătul rândului. O infirmieră le înscrise numele pe o fișă, se îndepărtă cu un aer important și se întoarse cu un tânăr domn în halat alb. El citi scrisoarea doctorului Brouchotte, îi puse câteva întrebări Améliei, își trecu palma peste creștetul Elisabethei, îi ceru să deschidă gura, îi privi dinții, stătu puțin pe gânduri și hotărî :

— Bine, o s-o prezentăm profesorului !

După accea plecă. Bolnavii rămaseră între ei. Lipită de șoldul mamei, Elisabeth îi examina pe furiș pe toți oamenii aceștia care, ca și ea, doreau să-l vadă pe profesor. Erau aici bărbați, femei, copii, cu priviri triste, cu îmbrăcăminte sărăcăcioasă. Lângă mama, o matroană voinică, mirosind a pește, avea partea inferioară a feței acoperită de o rețea de vase sparte, roșii. Un bătrân bălos, cu nasul plin de coșuri, cu buzele crăpate, citea ziarul ca să-și ascundă stinghereala. Un băiat, de vârsta Elisabethei, își învârtea în toate direcțiile botișorul ascuțit, plin de cruste sângerânde. O fată tânără se scărpina la subțiori; buzele-i erau contractate de ticuri nervoase. Cei așezați alături își vorbeau în șoaptă. Își povesteau necazurile, în care era vorba de boli și cheltuieli pentru medicamente. Nimeni însă nu se adresa Elisabethei și mamei sale. Poate pentru că erau prea bine îmbrăcate? Pentru vizita la spital, Amélie își pusese rochia frumoasă albastră și o îmbrăcase pe fetiță cu bluza albă și fusta ecosez purtate, de obicei, duminica. Brusc, Elisabeth avu impresia că o mânca tot corpul. Obligată să stea lângă toți acești necunoscuți cu chipurile roase de boală, crăpate, purulente, simțea toate aceste plăgi pe pielea ei. Începu să se legene pe bancă și Amélie îi șopti aspru:

— Potolește-te!

Matroana care stătea la dreapta Améliei își învinse reticența și întrebă:

— Ce are fetița dumneavoastră?

— Peladă, răspunse Amélie înroșindu-se.

— Asta-i nimic! Eu am un herpes genital recidivant...

Rosti cuvintele acestea cu mândrie și adăugă oftând:

— Îl am de ani de zile! Am momente când îmi vine să sparg tot, zău așa! Dacă v-aș spune, stimată doamnă, că e a treia oară când mă bagă în circ și că e mereu aceeași vorbărie goală!...

La cuvântul „circ", Elisabeth ciuli urechea. La fel de intrigată, Amélie întrebă:

— Despre ce circ vorbiți, doamnă?

— Așa-i spun ei amfiteatrului!

Nu apucă să mai spună nimic, pentru că infirmiera veni să o cheme, la cererea profesorului. Alți bolnavi o urmară, la auzul numelui lor. De fiecare dată când femeia în alb apărea, cu lista în mână, Elisabethei îi bătea tare inima și rămânea surprinsă, sleită. Totuși, de când aflase că amfiteatrul e un fel de circ, se temea mai puțin. Ca să-și facă curaj, își imagina chiar, fără să îndrăznească să creadă într-adevăr, că era un loc de distracție, că se juca o comedie, că apăreau clovni și animale. Amélie era palidă, trasă la față. Spuse înăbușit :

— Doamne, ce mult durează ! Ce mult durează !

În sfârșit, veni și rândul lor. Înainte de a trece pragul ușii, Amélie, cu un reflex matern de ultimă clipă, netezi fusta Elisabethei, îi potrivi gulerul și-i trecu părul pe după urechi. Infirmiera le grăbi :

— Ce faceți, nu veniți ?

Intrară într-o sală imensă, rotundă, cu băncile în trepte, pline de spectatori. Jos, un domn bătrân, cu barbă, stătea așezat la o masă. În spatele lui, alți domni, mai tineri și fără barbă, erau probabil asistenții lui. Toți purtau halate albe și aveau un aer plin de respect. Profesorul o invită pe Amélie pe un scaun și o trase pe Elisabeth spre genunchii lui. Cu inima plină de dezgust și teamă, ea aproape nici nu auzea cuvintele drăguțe pe care i le spunea ca să o liniștească :

— Cum te cheamă ?... Mergi la școală ?... Înveți bine ?...

În timp ce vorbea, se apleca asupra copilei și o examina, privind-o prin ochelari. Îi simțea degetele puternice cum i se plimbau prin păr. Pe la nas îi trecea ușor mirosul specific unui fumător. Sute de priviri erau îndreptate spre pelada ei, pe care ea ar fi dorit din tot sufletul să o ascundă. După fetiță, profesorul îi puse întrebări mamei. Amélie răspunse repede, pe un ton umil, vinovat, pe care Elisabeth nu i-l cunoștea. De mai multe ori profesorul își duse mâna făcută pâlnie la ureche și zise :

— Mai tare, doamnă, nu vă aud !

Apoi, se întoarse spre auditoriu și începu să explice cu glas puternic. Din barbă îi zburau stropi de salivă care străluceau în

lumină. Fără să priceapă nimic din toate poveștile despre „vârsta prepubertară“ și despre „sistemul endocrin“, Elisabeth ghici că despre ea e vorba. Speriată, se gândi la domnul Loyal, care prezenta clovnii în arenă. Era cu adevărat într-un circ, dar, de data aceasta, trecând de cealaltă parte a barierei, îi luase locul lui Bubu. O clipă se temu că vor începe să râdă. Dar nu! Toată lumea era serioasă. Unul din cei care stăteau așezați în bănci ridică mâna și ceru explicații în plus. Profesorul îl pofti să coboare, ca să vadă de aproape cele trei plăci de peladă pe care copila le avea pe cap. Și alți spectatori îl urmară. În timp ce străinii aceștia se apropiau de ea, Elisabeth încercă să găsească o încurajare în ochii mamei sale. Dar când o văzu atât de modestă, de mică, de tristă în colțul ei, în loc să găsească în ea un sprijin, disperarea ei crescu.

— Așază-te în genunchi, spuse profesorul. Potrivește-ți capul între genunchii mei.

Ea făcu întocmai. Două coapse calde îi astupară urechile. În fața ochilor nu mai avea decât stofa neagră a unui pantalon.

— Veți constata, reluă profesorul, că la marginea plăcii de peladă se găsește un rând de păr drept, foarte caracteristic, ca niște semne de exclamație.

Elisabeth simțea că leșină de rușine la gândul că în chip de păr avea niște semne de exclamație. Ar fi vrut să scape din strânsoare, dar coapsele doctorului o țineau pe loc. Cel puțin cincisprezece persoane se aplecau peste capul ei. Mai veneau și alții, împinși de o neplăcută curiozitate. Podeaua trosnea sub pașii lor.

— Acum, adăugă profesorul, să-mi promiți că ai să stai cuminte.

— Da, domnule, se bâlbâi ea, făcând eforturi să nu plângă.

— Ai să vezi, n-o să te doară.

— Nu, domnule...

Ea își ținu respirația și așteptă. O mână rapidă se năpusti peste capul ei și-i smulse părul mort în gesturi repetate, fără ca ea să simtă nici cea mai mică durere. Când se termină totul,

profesorul își îndepărtă genunchii, îi ceru să se ridice și-i arătă smocurile de păr de pe jos. Ea simți aerul răcoros pe locurile unde pielea capului îi fusese dezgolită. Gândul că a devenit cheală o umplu de disperare. Din piept i se urca un hohot de plâns. Lacrimile îi împânziră ochii. Auzi ca prin ceață un domn care zicea :

— De ce plângi ? Ai scăpat de tot ce era nesănătos. Acum o să te tratăm și-o să te vindecăm. O să-ți crească părul la loc...

Ea nu voia să-l creadă. Cineva îi badijonă plăcile de peladă cu o pomadă unsuroasă care mirosea a ouă clocite. Spectatorii se duseră la locurile lor. Profesorul dictă o rețetă, pe care unul din asistenți o scrise cu rapiditate. Îi dădură hârtia Améliei. Sigură că va rămâne pocită pentru tot restul zilelor, Elisabeth nu pricepea de ce mama ei le mulțumea tuturor cu o voce emoționată, retrăgându-se cu spatele spre ușă. Când ajunseră din nou pe coridor, fetița se lipi de zid, își strânse pumnii și strigă :

— Acum sunt urâtă, urâtă, urâtă !... Tu ești de vină !...

Rușinată de gălăgia stârnită, Amélie își duse un deget la buze și șușoti :

— Te rog să taci !

Abia atunci Elisabeth observă că mama ei avea ochii în lacrimi.

8.

Elisabeth ar fi dorit să nu apară în public până la vindecarea ei, dar, chiar a doua zi după vizita la spitalul Saint-Louis, Amélie vru ca ea să se întoarcă la școală. Între timp, învățătoarea fusese înștiințată printr-un bilet de doctorul Brouchotte că boala fetiței nu este contagioasă. Cu toate acestea, apariția ei în clasă a provocat stupoare. Șoapte răutăcioase zburau din toate colțurile :

„Are peladă... Peladă !..." Cu toate asigurările date de doctor, învățătoarea a optat pentru prudență. Cu capul parțial fără păr, cu obrajii în flăcări, cu privirea strălucind de sfidare, Elisabeth se văzu obligată să ocupe un loc de ciumat, în fundul clasei. În tot timpul orelor, colegele ei o priviră cu insistență, șușotind și rânjind. Izolată în nefericirea ei, n-avea alt mijloc de răspuns decât să le scoată limba, în semn de dispreț. Pentru asta a fost pedepsită ; nemeritat, după părerea ei. Recreația îi aduse un plus de decepție : cele mai bune prietene o ocoleau. Chiar și Claire și Madeleine se prefăceau că-i ignoră prezența și jucau în neștire leapșa pe cocoțate cu celelalte. Mai târziu, crezu că le va regăsi la ieșirea din școală, dar ele plecară fără să o aștepte. Le zări cum se grăbeau, alergau pe stradă, de frică să nu le ajungă din urmă. Se gândi atunci la bomboanele „sem-sem" pe care li le oferise săptămâna trecută. Atâta ingratitudine o revolta. Intrând în cafenea se aruncă în brațele mamei sale ca să-i istorisească necazul ei. Amélie avea clienți de servit și o dădu la o parte murmurând :

— Nu, Elisabeth ! Vezi bine că sunt ocupată !

Când putu, în sfârșit, să-i povestească, n-a fost decât ca să o audă zicându-i că e vina ei că dă atenție ironiilor unor fetițe proaste și că n-o să reușească să facă nimic în viață dacă nu va dovedi mai mult curaj în fața necazurilor.

După ce mâncă împreună cu tatăl ei și cu unchiul Denis, se întoarse la școală, neconsolată, singură și pregătită să înfrunte cele mai îngrozitoare afronturi. Chinul acesta a durat mai multe zile. Mirosul pomezii cu ulei de ienupăr, aplicată prin masaj în fiecare seară, îi întorcea stomacul pe dos. Dimineața trebuia să se spele pe cap cu apă caldă și săpun sulfuros. Mai trebuia, în plus, să înghită și niște medicamente care erau, toate, amare. Între timp, părul nu-i creștea. Prietenele ei se încăpățânau să o țină în carantină. Când o întâlneau, cele mai răutăcioase se țineau cu degetele de nas. Nu mai aștepta nimic de la viață când, într-o vineri seara, întorcându-se de la școală, află o veste care o bucură. Părinții ei angajaseră o femeie de serviciu. Avea

nouăsprezece ani, o chema Clémentine, era originară din Brive și era recomandată de măcelar, care îi cunoștea pe foștii ei stăpâni. Plecase de la ei pentru că aceștia divorțaseră. Înainte, mai fusese angajată în două locuri. Certificatele prezentate erau corecte. Părea a avea o sănătate robustă. Cu toate că părăsise satul natal pe când era foarte tânără, mai știa câteva cuvinte în dialect. Amănuntul acesta fu foarte apreciat de către toată familia. În clipa aceea, Clémentine tocmai își aranja lucrurile în cămăruță. Elisabeth se repezi sus, să o vadă.

Mama avea dreptate: era într-adevăr vorba de cineva care îți inspira încredere. Nici o asemănare cu Louise cea grasă, cu privire de vițel și bluze îngălate. Fata aceasta era brunetă, subțire, curățică, cu nasul în vânt, privire malițioasă și buze proaspete. Drăguță fără să fie frumoasă, veselă fără familiaritate, lăsa impresia că a fost făcută ca să aducă ordine și bucurie în case prost organizate. De la început, o plăcu pe Elisabeth, pentru că, spunea ea, îi amintea de o verișoară foarte dragă. Se părea că nici n-a observat plăcile de peladă. Ca să nu aibă o surpriză neplăcută mai târziu, Elisabeth îi mărturisi singură suferința ei. Clémentine începu să râdă:

— Să-mi dai mie pomada. O să te îngrijesc eu. În trei săptămâni n-o să mai ai nimic.

Apoi, trecând la rându-i la confidențe, recunoscu că nu prea știa să gătească:

— Sper ca mămica ta să nu fie prea pretențioasă.

— Oh, nu! exclamă Elisabeth. De altfel, o să te învăț eu. Toți o să te învățăm!...

Până să ajungă să o scoată din încurcătură cu sfaturi culinare, o ajută să-și așeze în comodă rufele, sărăcăcioase, dar curate, după care o duse la ea în cameră ca să-i arate toate jucăriile, începând cu Constantin și terminând cu accesoriile pentru cotilion. Slujnica se arătă uluită. Elisabeth se stăpâni să nu o sărute. Foarte important acum era să o convingă pe mama că această Clémentine era de neînlocuit. Or, mama chiar asta dorea. De la început se dovedi a fi mai înțelegătoare, mai calmă cu fata cea

nouă decât fusese cu cele dinaintea ei. În două zile o învăță în ce fel să calce cel mai bine rufele, cum să curețe cratițele, să frece argintăria cu „alb de Spania“, să păstreze chiuveta curată, să prăjească o friptură fără să îmbâcsească tigaia și să țină carnețelul cu cheltuielile de la piață.

Clémentine avea predispoziție pentru toate treburile gospodărești și zelul ei era neobosit. Mereu bine dispusă și îngrijit îmbrăcată, nu uita să spună „doamnă“ când i se adresa mamei, „domnule“ când i se adresa tatei și „domnule Denis“ când vorbea cu unchiu', ceea ce se întâmpla destul de rar. În această discreție, Amélie vedea comportamentul firesc al unei tinere serioase, educată potrivit principiilor de altădată. „Sau mă înșel amarnic, spunea ea, sau fata asta, bine îndrumată, ne va fi de mare folos.“

Auzind asemenea aprecieri, Elisabeth se simțea la fel de flatată ca și cum i-ar fi fost adresate ei personal. Plăcerea de a sta la taclale cu Clémentine o ajuta să suporte trădarea prietenelor de la școală. De altfel, se apropia vacanța. Curând, cursurile au fost înlocuite cu ședințe de lectură cu voce tare și desene din imaginație. Nici lecții, nici teme pentru acasă. Cele mai bune eleve erau cuprinse de febra perspectivei împărțirii premiilor și-și cântăreau șansele. Pentru Elisabeth, care se număra printre cele de la coada clasei, ceremonia aceasta nu prezenta același interes.

Era foarte cald. În pregătirea bâlciului, negustorii își instalau barăcile pe bulevardul Rochechouart. Petrecerea a început sâmbătă 5 iulie. De azi pe mâine, întreaga stradă a căzut pradă muzicii discordante de la carusel, strigătelor monotone ale vânzătorilor ambulanți ce-și ofereau marfa, petardelor de la tir și zbieretelor isterice ale fetelor din scrânciobul mecanic. Vacarmul s-a mai potolit la ora mesei de seară și a reînceput, cu și mai mare intensitate, la căderea nopții. În copacii de pe bordurile de pământ străluceau mii de lumini. „Cristal“ era tot timpul plin. Chiar în fața cafenelei se învârtea un carusel cu purcei trandafirii în chip de căluți. După ce Clémentine termină de spălat vasele, Elisabeth o aduse la fereastra camerei ei. Se așezară cu coatele pe pervaz, una lângă alta, ca să privească hora animalelor

nepăsătoare, cu rât hazos și codiță îmbârligată. Câteva perechi le călăreau înveselite, doamna în față, domnul la spate. Dar erau, mai ales, femei singure. Stăteau așezate călare, cu fusta sumecată și picioarele spânzurate, în ciorapi de mătase. Unele dintre ele nu purtau pălărie. Țipau ascuțit, ca niște smintite, cu capul dat pe spate. Uneori, când caruselul se oprea, un bărbat se desprindea din mulțimea de gură-cască, se urca pe estradă, încăleca alături de una din călărețe și o cuprindea cu brațele ca să o asigure împotriva amețelii. Făceau mai multe tururi împreună. Femeia nu contenea să râdă, dar pe un alt ton. După asta dispăreau.

— Uite-tă la grăsuna aia blondă cu rochie verde care e tot singură ! oftă Elisabeth. E ciudat că nici un domn n-o alege ! Se-nvârtește, se-nvârtește, și degeaba !

— Poate nu-i destul de frumoasă, spuse Clémentine.

— Nici Louise nu era frumoasă și totuși avea un drăguț. Tu ai un drăguț ?

— Nu.

— De ce ?

— Pentru că nu s-a nimerit.

— Da' tu ai vrea ?

Clémentine râse molcom și-și lipi obrazul de umărul ei :

— Pui și tu niște întrebări !

Elisabeth o privi bănuitor :

— Știi că mie poți să-mi spui tot. Louise îmi spunea tot. Ia te uită ! Gata !... Doamna în verde e cu un domn... E mai scund ca ea... O ține strâns... Ce caraghios... Dacă te-ai duce la carusel sunt sigură că tu ai găsi pe cineva de prima dată !...

— Ah, da ? Așa-ți închipui tu !

— Nici una din ele nu e așa de drăguță ca tine. Tu ai ochi frumoși, un nas drăguț... Hai, du-te, eu o să mă uit să văd ce ești în stare !...

Femeile din scrânciob chirăiau din ce în ce mai tare, cu capul în jos, gata să-și dea duhul.

— În loc de călușei, cred c-o să te duc la culcare și-o să mă culc și eu.

— N-ai să poți să dormi : e prea mare gălăgie !

Clémentine căscă, își săltă părul de pe ceafă, cu o mână leneșă. Chipul ei, luminat din stradă, era roz, ca de pământ ars. Elisabeth o apucă de braț.

— Dă-te puțin mai încolo, șopti Clémentine, mi-e prea cald.

— N-ai spune așa dacă aș fi un domn, i-o întoarse Elisabeth. Cum ți-ar plăcea să fie logodnicul tău ? Înalt, brunet ?

— Da, înalt, brunet...

— Cu păr ondulat ?

— De ce nu ?

— Mie, pentru că am părul drept, nu mi-ar plăcea ca logodnicul meu să aibă părul ondulat. Ar semăna el a fată !

— Mai ai timp să te gândești la asta ! Hai, dezbracă-te ! Dacă nu, o să urce mama și-o să mă certe că încă nu te-ai culcat.

— Nu-i nici un pericol să urce, cu toți clienții din seara asta! O găsești frumoasă pe mama ?

— Foarte frumoasă.

— Și drăguță ?

— Foarte drăguță.

— Și ea te găsește drăguță. Toată lumea din casă te găsește drăguță. Tu ai tată și mamă ?

— Da.

— Unde sunt ?

— La Brive.

— Cu ce se ocupă ?

— Tata lucrează într-o uzină de conserve.

— De ce-ai plecat de la ei ?

— Ca să-mi câștig existența.

Elisabeth se lăsă dezbrăcată fără să protesteze. După ce își făcu toaleta, Clémentine îi badijonă plăcile de peladă cu pomada aia neagră, îngrozitoare. Sub degetele slujnicei, acest tratament îngrozitor devenea o mângâiere. Înainte de a-și trage cămașa de noapte, fetița se răzgândi :

— Prefer să dorm goală. Te deranjează ?

— De ce să mă deranjeze ?

— Mi-era teamă să nu crezi că e un lucru care nu se face.

Moleșită de fericire, se băgă în pat, îl apucă pe Constantin și mai zise :

— Îmi dai un pupic ?

Clémentine o sărută pe amândoi obrajii. Elisabeth își umflă nările. Slujnica cea nouă mirosea a portocală și săpun de Marsilia.

— Noapte bună, Clémentine.

— Noapte bună, Elisabeth.

— De câte zile ești la noi ?

— De zece zile.

— Mi se pare c-au trecut ani !

Închise ochii. Clémentine stinse lampa și ieși din cameră. Rămasă singură, Elisabeth ațipi ascultând muzica de la bâlci, țipetele oamenilor care se distrau afară. O supăra căldura. Dădu la o parte cuvertura. Mai târziu, auzi pași, prin somn. Erau tatăl ei și unchiul Denis care urcau să se culce, lăsându-i pe Amélie, Maurice și un chelner angajat în plus să se ocupe de sală. Era probabil unsprezece, unsprezece și jumătate... Se întoarse pe partea cealaltă și se cufundă, din nou, în beznă. După o bună bucată de vreme, un șușotit o trezi de-a binelea. Venea din camera Clémentinei. Prin lemnul ușii pătrundeau cuvinte grăbite :

— Lăsați-mă !... Plecați !... Plecați, vă rog !...

Speriată, Elisabeth se ridică în așternut și strigă :

— Clémentine !

Glasul tăcu. Nu se mai auzi decât muzica de la carusel. Elisabeth repetă mai tare :

— Clémentine ! Ce se întâmplă ?

— Nimic, răspunse Clémentine.

— Vorbești de una singură ?

— Da.

— Ai visat urât ?

— Chiar așa.

— Nu te simți bine ?

— Ba da.

— Vrei să vin la tine ?

— Nu, nu veni. Dormi ! O să dorm și eu.

Vorbea pe un ton ciudat, sacadat, sufocat. Arcurile de la pat scârțâiră.

— Noapte bună, Clémentine.

— Noapte bună, Elisabeth.

Denis scoase un oftat de ușurare. În penumbră, în fața lui, ochii Clémentinei luceau, mărițiți de spaimă. Trăgea cu amândouă mâinile cearșaful, ca să-și ascundă partea de sus a trupului. Chipul ei încununa caraghios această piramidă albă. Patul ocupa trei sferturi din cameră. Mult timp au rămas nemișcați, tăcuți. Denis era el însuși speriat de îndrăzneala acțiunii lui. Cum de-a cutezat să coboare din mansardă, să deschidă ușa de pe palier, să înainteze pe bâjbâite spre această fată care nu-l aștepta ? Ce-avea de făcut dacă ea persista în a-l refuza și amenința că scoală în picioare toată casa ? Șopti :

— Gata. A adormit la loc.

— Plecați ! reluă Clémentine cu glas rugător.

Cu cât ea protesta, cu atât dorința lui sporea. Bolborosi :

— De ce ?... Nu e frumos !... Nu trebuie să te porți așa cu mine, Clémentine...

— N-am de ce să fiu altfel. Nu eu v-am spus să veniți. Plecați, domnu' Denis, vă rog !...

El se apropie :

— Nu mi-ai spus să vin, dar m-ai privit ca și cum așa gândeai.

— Când ?

— Azi, când strângeai masa de prânz.

— Nu-i adevărat !

— Ba da. Ne-am privit în ochi. M-ai întors pe dos. Și tu erai la fel. Te-ai înroșit. Ne-am înțeles...

— Nu era nimic de înțeles.

— Părea că ești de acord !

— Nu pentru așa ceva!

— Păi, atunci, nu trebuia să te uiți așa la mine. Tu ești de vină. Ești prea drăguță, Clémentine. De când ești aici, totul s-a schimbat! În seara asta, nu m-am mai putut stăpâni. Am vrut să te văd. N-ai încuiat ușa cu cheia.

— Am uitat...

— Ești sigură că ai uitat?

— Da.

— Câteodată, crezi că ai uitat și de fapt nu prea ai uitat.

— Domnu' Denis... Dacă ar afla doamna...

— N-o să afle nimic.

— Și Elisabeth, alături...

— Nu ne aude... Visează... Draga mea Clémentine!... Dragă Clémentine!...

Puse un genunchi pe marginea somierei. Prinse în mâini umerii fetei. Ea își apropie capul. Buzele lor se găsiră repede în întuneric. În timp ce o săruta pe Clémentine, Denis trăgea de cearșaf ca s-o dezgolească. Ea rezista. Lipiți unul de celălalt, se înverșunau pe o bucată de pânză. Brusc, ea îi dădu drumul. Rămase într-o cămașă de noapte caldă și mototolită. El vru să i-o scoată. Îi tremurau degetele. Se purta prostește, era plin de ardoare, neîndemânatic, gata să facă explozie de nerăbdare. Între două sărutări, gura lui repeta:

— Iubito... iubito...

Se sfâșie o cusătură. Clémentine gemu:

— Oh!

— Nu-i nimic! spuse el.

Era goală. Mirosul ei nu semăna cu al lui Lucie, mai dulceag, mai pătrunzător. Își plimbă mâinile pe sânii ei, pe pântece, pe coapse, care i se ofereau fără împotrivire. Totul era diferit. Totul era nou. Totul era mai bine. Îmbătat de succes, el se culcă peste ea. Clémentine tresări și-și strânse picioarele.

Era fecioară și, după ce o posedă, destul de neîndemânatic, a trebuit să o consoleze. Lipită de el în patul tare și îngust, ea

plângea, spunea că e pierdută. El o luă de la capăt cu ardoare, ca să o convingă că nu e nimic rău în ce s-a întâmplat.

După asta, se tutuiră. Ea îndrăzni chiar să-l mângâie. Denis era în culmea fericirii. Se răzbuna pe Lucie care, în acele momente, dormea cu salariatul ei de la wagons-lits. Găsise, în sfârșit, soluția ideală. Satisfacția îl făcea să vadă camera mai mare, suprima vecinii. Ce cunoscuse altădată nu era adevărata dragoste. Abia acum, pentru prima dată, putea să se considere stăpânul unei femei. Nu plecă de lângă ea decât la trei dimineața.

Zece minute mai târziu, Amélie, după ce închisese cafeneaua și făcuse casa, urcă la etajul al doilea. Clémentine o auzi trecând prin fața ușii ei. În spatele grilajului de la gura de aerisire străluci lumina. Se auzi curgând apa la toaletă. Dar tânăra fată era atentă la un alt zgomot. Deasupra capului ei, la mansardă, Denis, neputându-se hotărî să se culce, mergea de colo-colo, cu pași rari.

9.

Cocoțat în vârful scării, Denis agăța în mijlocul ornamentului de stuc din tavan o ghirlandă albastră, albă, roșie, a cărei extremitate opusă era fixată deasupra casei. Amélie, în picioare în sală, conducea operațiunile.

— E mai bine așa, spuse ea. Altfel, făcea o burtă. Ridică puțin capătul, la stânga ta. Așa, nu-l mai mișca!

Elisabeth bătu din palme. Pornind din cele patru colțuri ale cafenelei, niște omizi suple, decupate din hârtie colorată, se îndreptau spre același punct și acolo se terminau într-un mănunchi stufos. Alte omizi alergau de-a lungul pereților, urmărind ramele oglinzilor. Altele îmbrăcau marginea marchizei de la intrare. În toate părțile atârnau lampioane multicolore în formă de globuri sau

de acordeoane. Denis coborî de pe scară ca să-și inspecteze opera.

— E și mai frumos decât anul trecut! zise Elisabeth.

Cu toate că era deja unsprezece dimineața, la „Cristal" nu erau decât opt clienți, din care trei în interior și cinci pe terasă. Dar acest calm relativ nu o îngrijora pe Amélie. În fiecare an, la 14 iulie se întâmpla la fel. Lumea se rezerva pentru seară. În 1923, în patruzeci și opt de ore încasaseră patru mii două sute de franci. Anul acesta trebuia să încerce să ajungă la cinci mii. Din păcate, trotuarul era prea îngust ca să poată să instaleze o orchestră afară. Ca măsură de prevedere, în cazul unei afluențe deosebite, personalul fusese completat cu un bărbat la spălat paharele și cu un chelner. Acum luau o gustare în cămăruță, așteptând asaltul primelor valuri. După ei, fu rândul patronilor să mănânce ceva. La prânz, toată lumea trebuia să fie gata la posturile de luptă. Elisabeth și slujnica mâncară repede, în bucătărie.

Ca să o ajute pe Doamna, Clémentine fusese de acord să-și ia jumătatea de zi liberă joia următoare. Câțiva din clienții obișnuiți apărură la ora aperitivului. O felicitară pe Amélie pentru decorarea sălii. Ea zâmbea, mulțumea, frumoasă și mândră în rochia de mătase albastră, garnisită la manșete și la răscroiala gâtului cu frunzulițe din panglică albă. Pierre era indignat că parada de 14 iulie fusese decomandată din cauza căldurii excesive:

— Ați citit ziarele? Ce-nseamnă asta? „Risc de insolație! Încercare istovitoare pentru tinerii recurți!" Asta nu mai e armată, e creșă pentru sugari! Cu noi nu se mai luau atâtea măsuri de precauție! Să fiu bine înțeles, puțin îmi pasă de paradă! E vorba de un principiu!

Cea mai mare parte a clienților îi dădeau dreptate: nu cu asemenea procedee se căleau niște bărbați demni de înaintașii lor. Alții, totuși, socoteau că defilările acestea militare nu serveau la nimic și-i costau prea scump pe contribuabili. Cum discuția amenința să degenereze, Denis interveni ca să le ofere un alt subiect: ultimele rezultate din Turul Franței. După ce criticară

hotărârile generalului Nollet, se extaziară în fața succeselor lui Bottecchia, Buysse, d'Alavoine și deplânseră abandonul fraților Pélissier. Căldura și zarva de la bâlci măreau setea consumatorilor.

Începând cu ora patru, începu să sosească grosul clienților. Pe terasă fiind ocupate toate scaunele, lumea se revărsa în interior. Femeile se pudrau din nou, bărbații își făceau vânt cu pălăriile. Trei persoane așteptau la ușa toaletei. Se consuma multă bere. După ea venea vinul alb, rece și ușor, urmat la mică distanță de aperitive cu apă și limonadă. Elisabeth, care din ajun era în vacanță, încerca să rămână la bar. Își îmbrăcase cea mai frumoasă rochie și se pieptănase în așa fel încât să ascundă urmele de peladă cu o șuviță potrivită piezișș peste ele. Clienții vechi, care o cunoșteau, îi adresau câteva cuvinte. Era încântată că era luată în seamă. Dar Amélie găsea că încurcă locul și o goni, nervoasă :

— Du-te la tine-n cameră !

Necăjită, se refugie în bucătărie, unde Clémentine călca rufe.

— Lucrezi de 14 iulie ? întrebă Elisabeth.

— Ei, da, răspunse Clémentine, munca te împiedică să te gândești !

Își pusese un șorț peste combinezon. Țesătura subțire era întinsă peste sâni. O șuviță de păr îi cădea pe frunte. Avea obrajii roșii și ochii încercănați.

— Uite, du batistele astea la mama ta în cameră.

— Nu vrei să te oprești ? Să ne plimbăm prin bâlci ?

— Nu, ți-am spus. Mai am o mulțime până să termin, vezi doar !

Glasul ei, de obicei blând și melodios, era enervat.

Elisabeth înțelese că nu câștigă nimic insistând, luă teancul de batiste, le aranjă în șifonierul mamei sale, se jucă puțin cu Constantin și coborî iar în cafenea.

— Pot să mă duc la „Glacier suisse", mamă ?

— Sigur.

— Dă-mi niște bani.

— Spune-i doamnei Culoz să treacă în cont...

„Le Glacier suisse“ era și el luat cu asalt de o clientelă însetată. Madeleine nu era acolo.

— Petrece toată ziua la țară, zise doamna Culoz. Cu ce să te servesc ?

Împinsă de lumea care se îngrămădea spre tejghea, Elisabeth se hotărî repede pentru o înghețată vanilie-fistic.

— Mama a spus să treceți în cont...

— Să nu-și facă griji doar pentru atât...

— Mulțumesc, doamnă. Când se întoarce Madeleine ?

— Mâine seară.

Cu cornetul în mână, Elisabeth se ghemui într-un ungher, lângă ușă. Pentru că prefera fisticul, începu cu vanilia. Zăpada parfumată îi înghețа dinții. Se gândea la Madeleine și la norocul ei de a avea părinți și elvețieni, și fabricanți de înghețată. La prima vedere, păreau a fi la fel cu ceilalți oameni. Dar veneau de departe ! Erau străini. Poate că, într-o zi, se va mărita și ea cu un străin, un elvețian, un englez, un american... Îi zbura gândul pe deasupra mapamondului. Cornetul de cocă se înmuia, i se desfăcea în palmă. Înghiți ultimele firimituri lipicioase, cu gust de fistic, și ieși pe trotuar.

Pe pământul bătătorit, în bâlci, se amestecau glasurile și muzicile, roțile de la loterii și vagonetele în viteză nebună, păpușile date peste cap, ochite cu mingile umplute cu talaș, „sculurile“ de pastă dulce-parfumată. Elisabeth traversă strada și se opri în fața caruselului. Purceii cei roz urcau și coborau, învârtindu-se. Toți purtau în spate o pereche sau o femeie singură. Elisabeth aflase în ajun, de la unchiul ei, că femeile singure nu plăteau, că erau acolo doar ca să-i atragă pe bărbați, care, după aia, achitau costul biletului în locul lor. Era foarte comod așa. Alături de purceii din carusel, mai erau și purceii din turtă dulce, decorați cu nume de botez din zahăr. O banderolă făcea cunoscut : „Sunt botezați pe loc“. Cofetarul era în plină acțiune. Elisabeth se uită cum curge siropul alb pe coca arămie. Cineva o atinse pe umăr :

— Vrei să faci un tur în carusel ?

Era un domn pe care nu-l cunoștea, cu părul cărunt, ochelari și o cravată albastră cu picățele albe. Cum ea tăcea, pe jumătate subjugată, pe jumătate neliniștită, el întinse mâna ca să o mângâie pe obraz. Instinctiv, ea se trase înapoi. Atunci, el scoase din buzunar un pumn de bomboane învelite în hârtie transparentă :

— Ține, ia măcar asta, păpușico.

Ea primi și, din politețe, își băgă pe dată o bomboană în gură.

— Îți place ? întrebă necunoscutul.

— Da, domnule.

— Mai vrei și altele ?

Avea un glas grav. Îi zâmbea. Deodată, ei i se făcu frică și o rupse la fugă.

Se simți din nou sigură pe ea când intră în cafenea ; avea, în sfârșit, ceva important de povestit despre ea. Mama, copleșită de cererile clienților, țigări, chibrituri, timbre, tutun, o întâmpină enervată :

— Ce mai vrei iar ? Ridică-te de aici ! Du-te la Clémentine !...

Înțepenită pe scaun, Elisabeth nu plecă, așteptând un moment propice ca să-și plaseze povestea. În timp ce un client căuta mărunțiș prin buzunare, ea spuse cu voce tare :

— Mamă ! Mamă ! Un domn mi-a dat bomboane !

— Ce domn ?

— Un domn bine, cu păr cărunt.

Amélie tresări și o privi bănuitoare pe fetiță.

— Sper c-ai refuzat !

— Nu, mamă !

— Le-ai luat ?

— Da.

— Arată-mi !

Elisabeth scoase limba, pe care mai avea un rest de bomboană. Clientul aruncă trei piese de un franc pe casă. Amélie îi dădu

rest cincizeci de centime, murmurând: „Vă mulțumesc“ și, aplecată spre Elisabeth, porunci scurt:

— Ai să te duci să scuipi asta la toaletă!

— Dar, mamă...

— Fă ce-ți spun! Nu cumva mai ai și altele?

Elisabeth întinse palma unde ultimele trei bomboane, calde și lipicioase, își schimbaseră forma. Amélie le luă și le azvârli furioasă într-o tingire veche pentru dulceață, deja plină de bomboane și capsule din tablă.

— Și doar ți-am spus că n-ai voie să primești nimic de la vreun domn sau vreo doamnă pe care nu-i cunoști!

— Părea foarte drăguț...

— Cu-atât mai mult!

— Mi-a oferit chiar să-mi plătească un tur în carusel.

Palidă de indignare, Amélie bombăni printre dinți:

— Frumoasă treabă! Cât mai ține bâlciul, nu ai voie să ieși fără Clémentine!

— Oh, mamă! De ce?

— De-aia!

Se întrerupse ca să zâmbească unui nou-venit:

— Vă stau la dispoziție, domnule!

— Nici nu mergeam cu gândul atât de departe, doamnă! spuse clientul cu o strâmbătură malițioasă.

Amélie îl fulgeră cu privirea. Nu-i plăcea genul acesta de glumă. Celălalt continua să o privească, cu un aer blajin și puțin amețit de băutură. Ochii lui mângâiau chipul tinerei femei, coborau de-a lungul gâtului, se opreau insistent pe sânii rotunzi și tari.

— Ei bine, domnule, reluă ea, hotărâți-vă! Mă grăbesc!

— Ce păcat! oftă bărbatul. Dacă nu vreți să-mi dați ceva mai bun, dați-mi atunci un pachet de „Gauloises“. O să le fumez gândindu-mă la dumneavoastră.

Îl servi, încasă banii, dădu restul cu gesturi automate. Fetița urmărea scena cu interes. Era limpede că mamei nu-i plăceau complimentele acestui domn. Totuși, ca nu-i putea împiedica pe

oameni s-o găsească frumoasă și să i-o spună. În locul ei, Elisabeth ar fi fost foarte măgulită. Clientul se îndepărtă, cu inima zdrobită. Imediat după plecarea lui, Amélie îl chemă pe Pierre ca să-i istorisească ce se întâmplase cu copila lor și necunoscutul de la bâlci. Pentru că discuția ar fi putut deveni violentă, Elisabeth se refugie la piciorul scării. Pierre se congestionă, se înfurie, jură că ticăloșii de teapa ăstuia meritau picioare în fund în public, dar nu avu răgazul necesar să-și dezvolte principiile, pentru că era nevoie de el la pompa cu bere. Înnebunit, băiatul nou angajat clătea paharele la repezeală. Le înmuia o dată și ele apăreau, șiroind, pe tabla de zinc a tejghelei. Denis le umplea din zbor, fără să scape măcar o picătură. Nici nu mai punea la loc dopurile la sticle. După ora șase, aglomerația crescu până-ntr-atât, încât Amélie o rugă pe Clémentine să-i ajute la servit. Elisabeth vru și ea să participe. I-au dat un șort. Își băga cu mare plăcere brațele în apa rece. Paharele erau pe fundul vasului mare de spălat, ca niște pești adormiți. Ea le pescuia, le ștergea, cu toate că i se spusese să nu o facă. Sparse unul. Amélie îi porunci să urce la ea în cameră.

— Și Clémentine ? Nu poate să vină cu mine ? scânci fata.

— Deocamdată, nu !

De când Clémentine muncea lângă el, la tejghea, Denis se simțea stingherit. Cu toate că ea încă nu găsise prilejul să-i vorbească, știa prea bine reproșul care se cocea în sufletul ei. În ajun, în loc să se ducă la ea în cameră la miezul nopții, ca de obicei, pretextase o întâlnire cu niște camarazi, ca să se poată duce la Lucie, al cărei bărbat lipsea de acasă. Dacă acționase astfel, era ca să-și afirme independența masculină și să se convingă de succesul lui. Să ai la dispoziție două amante deodată și să compari în secret comportarea lor amoroasă i se părea o experiență exaltantă pentru un bărbat în deplinătatea forței sale virile. Dar, contrar așteptărilor, din acea întâlnire nu se alesese decât cu o neînsemnată satisfacție de orgoliu și cu ceva remușcări. Oare nu făcea parte din tagma cuceritorilor ? O urmărea pe Clémentine, care ofta spălând paharele ; se simțea

vinovat, nemulțumit, simțea nevoia să-i ceară iertare. La ora șapte, Pierre îl chemă la masă. Se instalară în depozitul de tutun, în timp ce un chelner îi înlocuia la bar. Amélie o trimise pe Clémentine să-i servească. Ea le aduse carne rece și ouă tari. Când slujnica se întoarse în sală, Amélie băgă de seamă că avea chipul palid și contractat, privirea împrăștiată. O strigă :

— Clémentine !

— Doamnă ?

— Ce-i cu dumneata ? Arăți rău.

— N-am nimic, doamnă. Sunt doar puțin obosită.

În acel moment apăru chelnerul de noapte.

— Nu mai avem nevoie de dumneata, Clémentine, spuse Amélie. Du-te să mănânci cu Elisabeth. Culc-o și stai lângă ea până adoarme.

Clémentine dispăru. Un client, așezat la bar, o urmări cu privirea, plescăi din limbă și îi spuse câteva cuvinte vecinului său, care pufni în râs. Amélie strânse din buze : ce nevoie simțeau bărbații să se excite cu vorbe deocheate de îndată ce o fată drăguță le stârnea atenția ?

Elisabeth o aștepta pe slujnică în bucătărie.

— Ai văzut ? Am și pus masa. Totu-i gata !

Se așezară față în față, despărțite de un dreptunghi de mușama galbenă cu desene albe. Clémentine stătea visătoare în fața farfuriei. Elisabeth înghiți de două ori din carnea rece, bău o gură de apă înroșită și spuse :

— Dacă nu mănânci, nu mănânc nici eu !

— Nu mi-e foame, mormăi Clémentine.

— Ești bolnavă ?

— Nu.

— Ai muncit prea mult ?

— Nu.

— Păi, atunci ?

Clémentine rupse o bucățică de pâine și o duse mașinal la gură.

— Păi, atunci, continuă Elisabeth, ce ai ?

— Nimic.

— Ba da! Știu cu ce ai!

— N-ai cum să știi!

— Îți spun că știu!...

Brusc, buzele Clémentinei se înmuiară. Bărbia i se zbârci. Ochii i se umplură de lacrimi care se prelinseră pe obraji. Își ascunse fața într-o cârpă de bucătărie. Elisabeth plecă de la locul ei și-și puse brațul pe după gâtul slujnicei, care-și trăgea nasul și sughița, frântă în două pe scaun.

— Nu plânge, Clémentine! Vrei să nu mai plângi?... Ești supărată din cauza unchiului Denis?

Slujnica tresări, își descoperi fața udă de lacrimi și o fixă pe fetiță cu o privire înspăimântată.

— De ce spui asta? șopti ea.

— V-am auzit.

— Ce tot spui?... N-ai avut cum să ne auzi!... Inventezi... Inventezi niște prostii!

— Ba da, v-am auzit!

— Când?

— Acum două zile. M-am trezit și v-am ascultat. Unchiu' era la tine-n cameră.

— Nu!

— Venise să-ți spună noapte bună când te-ai băgat în pat.

Un val de sânge coloră pomeții Clémentinei și pupilele i se măriră între pleoapele care nu mai clipeau.

— Nu, repetă ea cu o încăpățânare mecanică.

— Nu spune nu, când e da.

— Ai mai vorbit cu cineva despre asta?

— Cu cine să fi vorbit?

— Păi, cu... mama ta...

— Nici gând! Ca să ne certe pe-amândouă? N-am povestit nimic și n-o să povestesc nimic!

— Îmi pormiți? întrebă Clémentine cu o privire în care rugămintea era o implorare.

— Ți-o jur, spuse Elisabeth pe un ton solemn, cu brațul drept întins și călcâiele apropiate.

Clémentine o luă în brațe. Își lipi capul de pieptul copilei. Sub greutatea lui, Elisabeth descoperea cu încântare forța compasiunii. Se simțea puternică și dorea să se devoteze cuiva. Fericirea Clémentinei îi era mai scumpă decât orice pe lume.

— Mă bucur că unchiu' Denis te place, zise ea cu seriozitate. E foarte drăguț. Poate că dacă vă iubiți mult o să vă căsătoriți...

— Taci o dată ! spuse Clémentine cu glas jalnic. Nu știi ce vorbești !

— Nu vrei să te mariți cu el ?

— Nu.

— Pentru că te-a necăjit ? Asta nu-i nimic ! Asta se-aranjează! O să stau eu de vorbă cu el...

— Doamne ferește !

— Ascultă de mine, să știi ! Face tot ce-i cer.

— Nu, Elisabeth. Nu vreau nici măcar să știe că tu ești la curent. O să fie secretul nostru, al tău și-al meu.

— Bine, mormăi Elisabeth. Atunci, n-o să mă duc. Dar ce s-a petrecut între voi ? Ți-a vorbit urât ?

Clémentine se așezase din nou pe scaun și zâmbea ca să-și ascundă jena de adult în fața privirii pătrunzătoare a unui copil.

— Nu, nu, nici vorbă de-așa ceva. O să-ți explic mai târziu. Acum, o să terminăm masa, ca niște fete cuminți, o să punem la loc vasele și hop ! mergem să facem nani...

— În seara asta o să vină să te sărute ?

— Precis nu !

— Atunci, mâine ?

Clémentine întoarse capul.

— Vezi, reluă Elisabeth, mai zilele trecute, când ne uitam împreună la carusel, la fereastră, ți-am spus că o să găsești în curând pe cineva. N-a durat mult. L-ai găsit pe drăguțul tău. Și încă fără să-l cauți prea departe !...

Dar ochii Clémentinei își schimbau culoarea. Elisabeth pricepu că vorbindu-i în continuare de unchiu' Denis risca să o facă din nou să plângă. Salvarea era în diversiune.

— Dacă ai ști ce mi s-a întâmplat! strigă fetița.

Și istorisi felul în care un domn necunoscut o acostase la bâlci. Fu începutul unui schimb de păreri despre răufăcătorii care-i atrag pe copiii singuri oferindu-le dulciuri, îi închid în locuri ascunse și-i învață să cerșească sau să fure portmoneele trecătorilor... Terminară de mâncat fără să mai facă vreo aluzie la nefericirea slujnicei. O dată vesela spălată și așezată la loc, Clémentine o însoți pe Elisabeth la ea în cameră. Zgomotele din stradă, abia auzite din bucătărie, luau în această încăpere de la fațadă o amploare înspăimântătoare, aproape supranaturală. La vacarmul obișnuit al bâlciului se adăugau, în seara aceea, orchestrele de la balurile populare din cartier.

— Vino repede să vezi! o chemă Elisabeth.

Se aplecară peste fereastră. De la căderea nopții, Denis și Pierre aprinseseră lampioanele care împodobeau marchiza. În spatele hârtiei plisate ardeau luminițe. Deasupra, se remarca un mănunchi de steaguri în culori pe care iluminarea le făcea și mai vii. Luând locul mașinilor, pietonii năvăliseră pe jumătate din lărgimea carosabilului. Lumea trecea în grup, ținându-se de braț și zbierând din toate puterile. Cei mai veseli aveau pe cap pălării din hârtie, cu forme ciudate. Țipete de femei provocate izbucneau din tumultul uriaș al mulțimii. Difuzorul de la carusel urla un cântec la modă.

Clémentine își astupă urechile.

— Când te gândești că o să auzim asta toată noaptea! se văită ea.

Se traseră înapoi până în fundul camerei și Elisabeth începu să se dezbrace.

Pentru că toate cafenelele primiseră permisiunea să rămână deschise toată noaptea, cu ocazia zilei de 14 iulie, Amélie organizase un sistem de schimb pentru patroni și pentru personal.

Pierre, extenuat, se duse la culcare la miezul nopții. La ora două, Denis îl trezi și, în timp ce el cobora să i se alăture Améliei, în sală, urcă el în mansardă ca să se răcorească și să se primenească. Zece minute de repaus înainte de a-și relua munca. După asta, urma rândul Améliei. Căldura, sub acoperiș, era sufocantă. Lui Denis nu-i era somn, dar murea de sete, în ciuda numeroaselor pahare de vin băute cu clienții. Îi tremurau picioarele de oboseală. Cămașa, jilavă de sudoare, i se lipea de piele. O scoase și, gol până la brâu, aplecat peste lighean, se stropi pe față, își clăti gura, își frecă pieptul, gâtul, brațele cu un prosop umezit. Apoi, ridică deasupra capului cana și-și vărsă pe creștet restul de apă. Orbit, i se păru, brusc, că intrase cineva în cameră. Se întoarse : în fața lui stătea Clémentine, dreaptă, palidă, strânsă într-un șorț albastru.

— Vin eu la tine, pentru că tu nu mai vii la mine, rosti ea cu glas calm.

El făcu un pas înainte.

— Nu m-atinge ! strigă ea.

El lăsă să-i cadă brațele.

— Ești supărată pe mine pentru aseară ? șopti el. Dar nu sunt de vină. Le promisesem prietenilor...

— Prieteni cu fustă, îl corectă ea cu un zâmbet răutăcios.

— Ba deloc ! prieteni pe bune. Prieteni de regiment. Pot să-ți spun cum îi cheamă : Pascaud, Collingue, Métayer...

Mințea cu ușurință și-și zicea că ea nu merita să fie mințită. Fără să meargă până la a se căi pentru că a înșelat-o, dorea, din toate puterile, ca ea să-l creadă pe cuvânt și să fie iar fericită.

— Ne-am dus să bem un pahar, pe urmă două...

— Și te-ai distrat bine ?

— Păi, da...

— Mai bine decât cu mine, se-nțelege !

— N-am spus asta, Clémentin a mea.

— Nu mai sunt Clémentine a ta.

Tăcură. Denis puse mâna pe umărul iubitei. Ea nu făcu nici o mișcare ca să-l împiedice. Era limpede că aștepta un pretext

ca să treacă de la supărare la resemnare. El înțelese că, recunoscându-se vinovat în parte, va izbuti să o recucerească.

— Sigur, reluă el, c-aș fi făcut mai bine dacă rămâneam cu tine. Da' ce-ar fi zis prietenii ? Prietenii sunt un lucru sfânt ! Între bărbați, pricepi, nu e ca între femei !

Ea îl privi în ochi și rosti aceste cuvinte, pe care el le socoti sublime :

— Dacă n-ai fi bărbat, nu te-aș ierta.

El stătu o clipă pe gânduri:

— Atunci, m-ai iertat ?...

Clémentine ridică din umeri. El o luă în brațe. Ea se apără puțin, de formă, dând din coate :

— Lasă-mă !... Nu !... Lasă-mă !...

Ultimul protest se topi sub un sărut.

— Ah ! oftă ea, desprinzându-se de el. Când te gândești că suntem împreună de-așa de puțină vreme și deja mă faci să sufăr. Într-o zi ca asta ! Când toată lumea petrece !...

Își plimbă ochii în jur și privirea i se opri pe fotografiile actrițelor care decorau pereții.

— Mi-ai promis să scoți pozele astea ! Crezi că face serios cu toate femeile astea deasupra patului ?

— Mâine n-or să mai fie aici. De altfel, pentru cât mă uit eu la ele...

Ea atinse cu degetul o poză după alta, ca și cum ar fi vrut să rupă o vrajă :

— Asta-i urâtă !... Asta-i urâtă !... Asta... hm, hm, în lipsă de altceva !...

El se înduioșă văzând-o cum alegea, fără părtinire, femeile cele mai vrednice de a-i veghea visele. Brusc, ea ridică bărbia :

— De fapt, ce se aude de-aici ? Nu e bâlciul.

— Nu. E orchestra de la „Bal de l'Elysée".

— Parcă ar cânta în spatele peretelui !

— Nu sunt prea departe !

Îi veni o idee, bătu din palme :

— Mă gândesc la ceva ! Vino cu mine. Ai să vezi, ceva nostim !

Apropie un scaun de ferestruica din tavan, se urcă pe el, trecu peste pervaz, puse piciorul pe acoperiș și-i întinse mâna Clémentinei.

— Poți să vii. E aproape plat.

Ea făcu întocmai și se trezi în brațele lui Denis, pe o terasă de tablă, ușor înclinată. Panta se oprea exact în fața luminatorului strălucitor care avea ridicate câteva din ochiurile de aerisire. Ținând-o de mână pe Clémentine, Denis o conduse prudent spre lumini. Sub picioarele lor, foile metalice ale acoperișului erau încă încinse de soarele de peste zi. Casa trosnea surd sub pașii lor. Cu toate că erau departe de margine, Clémentine avea amețeli. Stelele de pe cer se legănau deasupra capului ei. A trebuit să ocolească două hornuri, să traverseze o dolie din plumb și să urce nițel spre stânga ca să ajungă la nivelul luminatorului. Denis alese o fereastră rabatabilă la care se ajungea ușor și o pofti pe Clémentine să se rezeme cu coatele. Jos, se adâncea o sală mare, splendidă, împodobită cu ghirlande tricolore, steaguri și lampioane.

— Ce frumos e! șopti Clémentine.

— Poți să vorbești tare. Nu ne-aude nimeni.

Râsul ei răsună ca un clopoțel și se prinse de brațul lui cu o asemenea forță încât îi simți unghiile care-i pătrundeau în carne.

— Așa e, spuse ea. Suntem singuri pe acoperișuri. Vedem tot, fără să fim văzuți!...

Două orchestre erau instalate față-n față, în două loje, la cele două capete ale pistei de dans. În timp ce una cânta, cealaltă se odihnea. La galerie se îmbulzeau curioșii. Dansatorii erau atât de numeroși, că nu se mai zărea pardoseala. Din pricina perspectivei plonjante, se părea că picioarele pornesc direct din capete. O flotilă de pălării din hârtie se legăna ușor, în ritm de foxtrot. Serpentinele aruncate între perechi se rupeau. Toți umerii erau pudrați cu confeti. Orchestra de jaz încetă și cealaltă orchestră, mai melodioasă, lansă primele note din *Tango du rêve*[1]. Clémentine își lipi obrazul de-al lui Denis. Plutea cu el în cer.

---

[1] *Tango de vis (N. tr.).*

Întregul oraș, iluminat, pavoazat, cântând, nu trăia decât pentru a sărbători dragostea lor.

Elisabeth se trezi, ca și cum ar fi auzit o chemare îndepărtată. Nu cumva strigase Clémentine din spatele peretelui ? Sărind jos din pat, aprinse lampa, alergă la ușă, ascultă. Totul era calm. Tăcerea aceasta, în loc să o liniștească, îi spori spaima. Clémentine era nefericită în dragoste, puteai să te aștepți la orice nebunie din partea ei. Poate că după atâta plâns, se hotărâse să moară. Din când în când, în ziar erau întâmplări cu fete tinere care se aruncau în Sena, sau înghițeau otravă, dădeau drumul la gaz, pentru că le părăsise logodnicul. Tulburată de această presupunere, Elisabeth îngăimă :

— Clémentine ! Clémentine !

Apoi, neprimind nici un răspuns, împinse ușa. Un obiect greu o bloca de partea cealaltă. Apăsă mai tare. Împins, un scaun zgârie podeaua. De ce oare se baricadase Clémentine ? Elisabeth intră pe vârful picioarelor. Nimeni ! La repezeală reconstitui drama în toată grozăvia ei : nemaiputându-și suporta chinul, Clémentine se dusese în bucătărie ca să se sinucidă cu gaz. Trebuia să o împiedice, să o salveze cât mai repede !... Se îmbrăcă în grabă și ieși pe palier. În clipa în care punea piciorul pe prima treaptă, ca să coboare, un zgomot de conversație o făcu să se oprească. Ridică privirea. Deasupra ei, ușa de la mansardă era întredeschisă. Prin crăpătură se vedea lumină. Denis era sus. Și Clémentine era cu el. Recunoscu glasurile lor șușotind. Inima i se decontractă brusc, respiră ușurată. Liniștită pentru ce era mai important, se întrebă ce aveau să-și spună Denis și Clémentine. Nu cumva se certau ? Ciuli urechea, dar ei vorbeau prea încet. Deodată, tăcură. Oare acum se sărutau, pe gât, pe gură, ca îndrăgostiții pe care-i văzuse în parculeț ? Curiozitatea n-o lăsa să se întoarcă în cameră. Trecură minute lungi. Pentru că tăcerea se prelungea, ea urcă o treaptă, două trepte, încercând să nu le facă să trosnească sub greutatea ei. Tot nimic. Mansarda părea goală. „Ei bine, au adormit !“, își spuse. Chipul ei ajunse la ni-

velul pragului ușii. Fără să urce mai sus, aruncă o privire în interior. Camera era goală ! Băltoace de apă se uscau pe podea. O cămașă murdară era agățată într-un cui. Unde erau Clémentine și Denis ? Camera n-avea decât o singură ieșire. Doar nu zburaseră ! În timp ce se gândea așa, dădu cu ochii de un scaun rezemat de perete, sub fereastra din tavan. Pe loc, bănuielile ei porniră într-o nouă direcție. Fără să se gândească la urmările posibile ale acțiunii ei, intră în mansardă, alergă spre geam și-și întinse gâtul. În fața ei se desfășura o priveliște confuză, alcătuită din acoperișuri din tablă orientate în toate felurile. De la „Bal de l'Elysée" se revărsa o lumină galbenă peste pantele învecinate. Mai departe, până la capătul nopții, până în vârful colinei Montmartre, până la cupola de la Sacré-Coeur, coborau în etaje puncte strălucitoare, care erau ferestre, becuri cu gaz, lampioane. Brusc, fu cât pe-aci să țipe de surpriză. Pe geamurile luminatorului se profilau, slab luminate, două siluete. Ea căscă ochii. Așa cum și-ar fi închipuit doar într-un vis, Denis și Clémentine dansau, lipiți unul de altul, pe acoperiș.

Îi privi un moment, apoi coborî la ea în cameră, se culcă și adormi, gândindu-se ce noroc aveau ei că erau adulți.

10.

Luni, 4 august, negustorii din bâlci începură să-și demonteze barăcile. După plecarea lor, bulevardul Rochechouart își recăpătă adevărata dimensiune. Rămăseseră iar doar oamenii locului, casele solide. Urechile, obișnuite cu hărmălaia petrecerilor, își găseau liniștea, iar zgomotul normal al străzii li se părea a fi o tăcere desăvârșită. De cealaltă parte a drumului, fațada liceului Rollin, multă vreme ascunsă de construcțiile improvizate, se vedea din nou, mai masivă, mai cenușie și mai severă ca niciodată.

Încasările scăzură puțin, anunțând curba din timpul verii. Madeleine plecase în Elveția, la bunicii ei care aveau o fermă. Claire era în Bretagne, într-o colonie de vacanță rezervată copiilor artiștilor. Cu toate că amândouă cele mai bune prietene ale ei o dezamăgiseră altădată prin purtarea lor egoistă, Elisabeth se plictisea singură, așa că regreta lipsa lor. În fiecare dimineață, se examina în oglindă și-și plimba degetul peste cele trei plăci de peladă. O periuță aspră de păr era acum vizibilă pe pielea capului. Clémentine vorbea ca despre o minune și mărea doza de pomadă. Apoi, ca să alunge mirosul, freca tâmplele și ceafa fetiței cu apă de colonie parfumată pe care i-o dăruise „cineva". Elisabeth știa prea bine cine era acest „cineva", dar se prefăcea că habar n-are, ca să nu afecteze cu nimic profunzimea misterului. De la o vreme, Clémentine nu-i mai făcea confidențe. Fericită în dragoste, nu mai simțea nevoia să-și descarce sufletul. Își recăpătase buna dispoziție și muncea de două ori mai mult în casă. Bineînțeles, Elisabeth nu-i spusese că a zărit-o dansând cu unchiul Denis pe acoperiș. Ar fi însemnat să recunoască faptul că ascultă la uși și intră într-o cameră fără să fie poftită. Când, uneori, îi punea o întrebare indiscretă slujnicei, aceasta îi punea un deget pe buze și își încrunta sprâncenele, ca și cum ar fi certat-o cu blândețe. Ca să urmărească desfășurarea acestei legături extraordinare, Elisabeth era obligată să-și culeagă singură informațiile. Luase obiceiul să se trezească noaptea, la ora la care unchiul Denis și tata urcau din sală. Tata adormea imediat. Zece minute mai târziu, unchiul Denis era la Clémentine în odaie. Atunci, în spatele peretelui subțire, începeau șușoteli, râsete înăbușite, scârțâitul somierei, suspine... Atentă la ecourile acestei lupte amoroase, Elisabeth încerca să și-i închipuie pe unchiul ei și pe slujnică sărutându-se, privindu-se în ochi, sărutându-se iar. Ar fi vrut să se poată apropia de ușă ca să audă mai bine. Dar se temea că pașii ei ar face să trosnească podeaua. Dacă unchiul Denis ar da peste ea, s-ar supăra foc și ea n-ar avea ce explicații să-i dea. Somnul o cuprindea mai înainte ca îndrăgostiții să renunțe la plăcerea de a fi împreună. A doua zi

dimineața, căuta pe chipurile lor semnele pasiunii care-i ținuse treji atât de mult timp. Denis fluiera, optimist, în spatele tejghelei. Clémentine avea o privire absentă, zâmbea din te miri ce și, din când în când, își ascundea un căscat cu mâna mică înroșită, roasă de soda de rufe.

Când părul Elisabethei ajunse la un centimetru lungime pe locul plăcilor de peladă, mama ei a dus-o la doctorul Brouchotte, care ceruse să o vadă la sfârșitul tratamentului. Au așteptat trei sferturi de oră într-un salon înțesat cu scaune cu spătar înalt, măsuțe de lac și bibelouri chinezești. În stradă strălucea soarele, dar aici domnea o penumbră ploioasă. Așezați de-a lungul peretelui, oameni triști priveau în gol sau citeau ziare ilustrate. Deodată ușa se deschise, iar mama se ridică: era rândul lor. Doctorul Brouchotte era scund, chel și vioi, cu mâini lungi, păroase și o mustață ca un timbru poștal lipit sub nas. Își întâmpină pacientele cu jovialitate profesională, oferindu-i un scaun Améliei, și o duse pe Elisabeth lângă fereastră ca să-i examineze pelada.

— Perfect, perfect! mormăi el mângâind părul copilei. Dinspre partea asta, totu-i în ordine. Putem să suprimăm pomada asta care miroase așa de urât, nu-i așa, puișor? Dar, între noi fie vorba, n-arăți prea bine. Ai poftă de mâncare?

— Da, domnule doctor, răspunse printre dinți Elisabeth.

— Ce tot spui, Elisabeth? exclamă Amélie. E un circ întreg până o faci să înghită ceva. I-ați recomandat carne tocată, dar o dată din două, face ce face și, înainte de masă, o fierbe!

— Nu-mi place carnea crudă, oftă Elisabeth.

Doctorul Brouchotte o amenință cu degetul:

— Ar trebui să mănânci mai mult. Crezi că e frumos să arăți ca o pisică flămândă? Am cunoscut o fetiță așa, ca tine, care nu vroia să mănânce: cum bătea vântul, cădea jos!

Elisabeth făcu ochii mari: poate că era adevărat.

— Noaptea, dormi bine? întrebă medicul.

— Are deseori coșmaruri, preciză Amélie.

— Stă în aer liber?

— Nu-mi vine să o las să bată străzile. În cartierul nostru e atâta lume dubioasă!

— Așa e!... Ei bine, dezbracă-te. O să ne uităm mai de-aproape.

Elisabeth își scoase toată îmbrăcămintea, mai puțin chiloții; își încrucișă instinctiv brațele peste pieptul plat și urmări gestul medicului, care-i arăta cântarul, în fundul cabinetului.

— Urcă acolo.

După ce se află în picioare pe cântar, el deplasă greutățile de metal de-a lungul tijei cifrate, întâi cea mare, apoi cea mijlocie, apoi cea mică. Elisabeth își ținea respirația.

— Douăzeci și trei de kilograme și două sute de grame, anunță doctorul Brouchotte.

Își aruncă ochii pe o fișă și adăugă:

— Ultima oară când te-am consultat aveai douăzeci și patru de kilograme. Ai slăbit deci opt sute de grame în câteva săptămâni.

— E îngrozitor! bâigui Amélie.

— Dumneavoastră o spuneți, doamnă.

Elisabeth își luă un aer vinovat. Dar, de fapt, cum nu se simțea bolnavă, reproșurile acestea nu o atingeau în nici un fel.

— Vino aici, lăcustă! reluă medicul.

Știa deja ce-o să urmeze: nu era neplăcut, mai degrabă amuzant. Doctorul Brouchotte se așeză în fața ei, o prinse între genunchi, o palpă, o puse să scoată limba, se uită cu atenție la albul ochilor, îi pipăi coastele cu un deget uscat și sonor, ascultă ce se petrecea în interiorul ei, mai întâi printr-un soi de telefon, apoi punându-i un șervet pe omoplați și lipindu-și urechea caldă peste el:

— Respiră... Nu mai respira... Tușește... Nu mai tuși... Spune treizeci și trei...

Ea făcea tot ce i se cerea și primea cu plăcere complimentele pentru purtarea ei supusă.

În sfârșit, el se ridică:

— Acum, îmbracă-te!

— Așadar, ce părere aveți, domnule doctor ? întrebă Amélie.

Doctorul Brouchotte își scărpină mustața cu vârful unghiei, ca și cum ar fi vrut să o dezlipească. Nu mai surâdea.

— Nu e prea grozav, doamnă, zise el.

— Totuși, pelada...

— Nu-i vorba de peladă, ci de restul, de tot restul. Micuța dumneavoastră Elisabeth se dezvoltă prost, pierde în greutate, e anemică, hipernervoasă... Astă-iarnă a fost bronșita cu posibile complicații pulmonare, în primăvară ganglionii, ieri, pelada... Toate acestea merg împreună, se completează... Nu mi-ați spus că în familia dumneavoastră ați avut un caz de tuberculoză ?

— Ba da, domnule doctor, mama mea...

— Este un antecedent care ne obligă să fim de două ori mai prudenți !

— Nu-nțeleg... Credeți că fetița ?...

— Nu cred nimic, doamnă, dar ereditatea copilei dumneavoastră o expune mai mult decât pe un alt copil la accidente pulmonare. Suntem în prezența unui teren deosebit de suspect. Se impun precauții.

Venită cu sufletul liniștit, ca să audă o confirmare despre vindecarea bolii Elisabethei, Amélie era complet nepregătită să facă față unor asemenea dezvăluiri.

— Ce precauții ? întrebă ea cu voce pierită.

— Ei bine, pentru început, o să vă trimit la un confrate care să-i facă o radiografie...

Ea tresări.

— O radiografie ? Asta înseamnă că sunteți foarte îngrijorat, doctore ?

— Nici vorbă ! Radiografia este doar un mijloc de control. Sunt de altfel convins că rezultatul va fi întru totul liniștitor. De îndată ce vom fi siguri, vom acționa.

— Ce va trebui să facem ?

Doctorul Brouchotte se propti în fața ei și o privi drept în ochi.

— Doamnă, în locul dumneavoastră n-aș merge pe ocolite. Miza e prea mare. Fetița are nevoie de o viață regulată și sănătoasă, în aer liber. Nu la Paris se va înzdrăveni. Ocupată cu meseria, nu o puteți supraveghea destul de strâns. La cafenea, ea se plimbă printre mese, ciugulește ce-i cade în mână, respiră o atmosferă nesănătoasă, vine în contact cu o mulțime de necunoscuți, din care unii pot fi purtători de microbi. Trebuie scoasă de aici și trimisă la țară.

La auzul acestor cuvinte, Elisabeth, care se temea că doctorul o să-i prescrie alte medicamente, se simți fericită până-n fundul sufletului. Se uită cu coada ochiului la maică-sa și se miră că are o figură atât de îngrijorată.

— La țară ? repetă Amélie. În vacanță ?

— Nu, nu în vacanță. N-ar fi destul. Să locuiască acolo până se pune pe picioare.

— Nu e simplu, spuse Amélie. Noi avem localul...

— Nici nu-i vorba s-o însoțiți.

— Păi, la cine să se ducă ?

— N-aveți rude în provincie ?

— Ba da. Pe tatăl meu.

— Oh, da ! exclamă Elisabeth. La țară ! La bunicul ! Vrei, mamă ?

Amélie abia o auzi. Se gândea la mama ei, moartă atât de tânără. Era oare cu putință ca această boală incurabilă să-i fie transmisă Elisabethei prin sânge ? Tot edificiul fericirii ei se clătina din temeliile pe care le crezuse solide.

— Locuiește la țară bunicul tău ? întrebă medicul ajutând-o pe Elisabeth să-și încheie nasturii de la bluză.

— Da, la Chapelle-au-Bois.

— Ai fost pe-acolo ?

— Când eram mică, foarte mică. Dar nu-mi mai aduc aminte...

— Unde e Chapelle-au-Bois ?

Încă năucită, Amélie făcu un efort ca să participe la discuție și spuse încet :

— În Corrèze. Dar clima e foarte aspră. Casa nu e încălzită. Mama s-a prăpădit și din cauza frigului, a umezelii de-acolo... De altfel, tata trăiește singur !... Nu s-ar putea ocupa de fetiță...

— Nu trăiește singur ! E și doamna Pinteau.

— Taci, Elisabeth ! spuse enervată Amélie. Doamna Pinteau are destulă treabă cu gospodăria și prăvălia...

— Oh, mamă, dă-mi voie ! scânci Elisabeth.

— Nu, Elisabeth. E imposibil. Nu mai insista.

— Și dacă ați da-o la internat ? zise doctorul.

— La internat ? repetă Amélie. Nu credeți că e prea mică ?

— Deloc ! Asta e vârsta la care te obișnuiești cel mai bine cu viața în comun. Ți-ar plăcea să mergi la internat, drăguță ?

Descumpănită, Elisabeth nu știa ce să răspundă. De obicei, părinții nu-i trimiteau la internat decât pe copiii neascultători. Dar, în cazul ei, era vorba de un internat special, unde nu mergeai ca să înveți, ci ca să te îngrași și să capeți culoare în obraji.

— Acolo ai să întâlnești multe fetițe de vârsta ta, reluă doctorul Brouchotte. O să vă distrați bine împreună, o să vă plimbați...

Ea chibzui. Atracția noutății era deja mai puternică decât neîncrederea.

— Sigur că vreau.

— Să fie într-un ceas bun ! O să o rugăm așadar pe mămica ta să se ocupe foarte repede de treaba asta.

— Dar nu știu nici un internat, zise Amélie.

— Oh ! Instituții de felul acesta sunt destule. Dar, v-o spun de la bun început, nu trebuie să vă gândiți să o trimiteți în împrejurimile Parisului. Schimbarea de aer n-ar fi substanțială. Căutați ceva care să fie, dacă nu la munte, cel puțin la o oarecare altitudine...

— Dumneavoastră nu aveți vreo idee, doctore ?

— Chiar nici una, doamnă... Sau poate... Stați puțin !... Acum câțiva ani, fratele meu, care locuiește la Figeac, și-a trimis fiica la internat.

— Era bolnavă ?

— Nu, dar el își pierduse soția și ocupațiile lui îl împiedicau să supravegheze educația copilei. Dacă vreți adresa... Știu că e pe undeva în Lot...

— În Lot ? spuse Amélie. Era probabil destul de aproape pentru fratele dumneavoastră, dar pentru noi ar fi cam departe !

— Oricum, rezultatul a fost excelent. După câte mi-a explicat fratele meu, e vorba de o instituție modestă, unde copiii sunt tratați ca în familie. Nepoata mea a stat acolo trei ani. Am văzut-o nu demult : e de nerecunoscut. Voinică, veselă, instruită, o adevărată domnișoară !

— Mă sfătuiți, așadar, să o trimit pe Elisabeth în acest internat?

— În acesta sau în altul...

— Va fi îngrijită bine ?

— N-are nevoie să fie îngrijită. Aerul bun, exercițiile fizice, o hrană sănătoasă, nu-i prescriu alte medicamente.

— Cum se numește acest internat ?

Doctorul Brouchotte scoase un carnețel din buzunar, îl răsfoi și puse degetul pe o însemnare scrisă cu creionul. Amélie citi, sub unghia medicului :

— „Domnișoara Quercy..."

— E numele directoarei, spuse el. Nu știu dacă tot ea e cea care conduce instituția...

— „Domnișoara Quercy, internatul Sainte-Colombe, prin Lacapelle-Marival, Lot...".

— V-am pomenit internatul acesta, reluă doctorul Brouchotte, pentru că am avut informații foarte bune. Dar interesați-vă și dumneavoastră.

Amélie își zise că nu va avea niciodată curajul să aleagă pentru fiica ei un alt internat decât cel recomandat de doctorul ei.

— La ce bun să mai căutăm în altă parte ?

— N-aș vrea să vă influențez...

Amélie dădu din cap. Sănătatea Elisabethei o înspăimânta într-atâta încât, brusc, simțea nevoie să se grăbească să pună la punct plecarea. Tristețea unei despărțiri lungi nu s-ar compara

în nici un fel cu groaza care ar măcina-o zi și noapte, dacă fiica ei ar rămâne lângă ea.

— Când ar trebui să o trimitem acolo ? întrebă ea timid.

— Nu e nici o grabă ! În octombrie, când începe școala. Dar vă sfătuiesc să-i scrieți de pe acum directoarei, ca să știți dacă are locuri disponibile...

— O s-o fac în seara asta.

I se rupea inima de supărare. Vedea ca prin ceață. Ce va spune Pierre ? Ce va spune Denis ? Ce perturbare în viața lor, a tuturor !

— Vreți să vă notez adresa, pentru orice eventualitate ? întrebă medicul.

— Vă rog.

Doctorul Brouchotte scrise la repezeală câteva cuvinte pe o hârtie și i-o întinse Améliei. Ea o strecură în poșetă, se ridică, murmură :

— Vă mulțumesc, domnule doctor.

Nefiind în stare să-și dea seama de gravitatea situației, Elisabeth o privea pe maică-sa de jos în sus și-i zâmbea, ca pentru a o invita să se bucure de hotărârea luată. Medicul se înclină, le conduse până la ușă, adăugând „Să mă țineți la curent !“ și pofti în cabinet un alt pacient.

Când intrară în cafenea, Elisabeth dădu drumul mâinii mamei sale și alergă la tejghea să le povestească tatălui ei și unchiului Denis ce se întâmplase la doctor. Dar Amélie îi luă vorba din gură :

— Du-te la bucătărie. Ai auzit ce-a spus doctorul ? Nu trebuie să te mai foiești prin cafenea !

Ea se supuse, ofensată de atâta nedreptate. Dar mai avea o speranță : dacă nu-i putuse ului pe tatăl și pe unchiul ei, o va ului pe slujnică. Începu să strige, încă înainte de-a ajunge pe palier :

— Clémentine ! Clémentine ! Ascultă ce s-a întâmplat !...

Așezată între masă și chiuvetă, Clémentine tivea cârpe de bucătărie. Se opri, cu acul în aer.

— O să mă trimită la țară! reluă Elisabeth gâfâind.

— Ce tot spui?

— Da, așa a zis doctorul că trebuie.

— Din cauza peladei?

— Nu! E ceva mai grav! spuse mândră Elisabeth. Sunt foarte bolnavă!

— Tu?

— Păi, da! Știi prea bine! Nu mai mănânc, slăbesc. Dacă o țin așa, când o să sufle vântul, o să mă doboare...

— Și unde te duci la țară?

— Într-un anume internat. O să respir aer curat, cu alte fetițe și, după asta, o să mă vindec.

Ochii Clémentinei se întristară. Șopti:

— Într-un internat? Of, sărăcuța de tine!

Elisabeth ridică din umeri. Reacția Clémentinei o decepționa:

— Dacă-ți spun că nu-i un internat ca oricare altul! La altitudine, a prescris doctorul. Departe! Foarte departe! O să luăm trenul... obligatoriu...

— Mama ta trebuie să fie tare supărată!

— Ba deloc. Mi-a promis că o să vină să mă vadă de multe ori. Ai să vii și tu?

— Asta-i cu totul altceva.

— Încearcă s-o faci... Tu ai fost vreodată la internat?

— Nu.

— Atunci habar n-ai cum e acolo! Mama mi-a explicat. Se pare că toate fetele dorm la un loc, mănâncă împreună, învață împreună! E nostim! Dar eu n-o să studiez prea mult, pentru că nu trebuie să mă obosesc. Din cauza creșterii, pricepi?

Își rezemă obrazul de umărul Clémentinei:

— O să-ți fie dor de mine?

— Mai întrebi?

În minte îi încolți o bănuială. Poate că se amăgea gândind că la internat te distrai bine ? Poate că va fi nefericită, departe de părinți, în casa aceea necunoscută !

— Și mie o să-mi fie dor de tine. Dar o să ne scriem. Înainte de plecare o s-o rog pe mama să-mi cumpere hârtie și plicuri. Ai să primești câte o scrisoare în fiecare zi. Am să-ți povestesc tot. Și tu ai să-mi răspunzi. Ne-am înțeles, da ? Ai să-mi spui dacă ești mulțumită și dacă te mai înțelegi la fel de bine cu unchiul...

Clémentine se încruntă :

— Elisabeth ! Mi-ai promis să nu mai vorbești despre asta !

— Bine ! Dar în scrisori, nu-i același lucru. O să putem vorbi despre asta, da ?

Clémentine nu răspunse ; își aplecă umerii și se apucă iar de tivitul cârpelor de bucătărie. Efectul surprizei trecuse. Nu mai avea nimic de spus despre boală, plecare, internat... Dezamăgită, Elisabeth se întreba cui încă îi mai putea anunța noutatea.

— E totuși ceva ce nu pricep ! exclamă Denis. Doctorul ți-a zis că starea sănătății fetiței e proastă și că ar trebui să schimbe aerul. Nu vrei s-o trimiți la Chapelle-au-Bois, sub pretext că mamei nu i-a priit clima de-acolo ! Păi, atunci, de ce s-o trimiți în Lot ? E tot atât de departe ! Și n-o să fie în familie !

— Vorbește mai încet, îl întrerupse Amélie.

Îi chemase pe soțul și pe fratele ei în cămăruța cu tutun, ca să-i pună la curent cu situația, dar chelnerul îi deranja mereu, deoarece clienții aveau nevoie de ei la bar și la casă.

— Există cu siguranță internate bune în preajma Parisului, reluă Denis, coborând tonul. Acolo, cel puțin, ai putea să te duci s-o vezi ori de câte ori ai vrea.

— Poate, dar clima din jurul Parisului nu-i ce-i trebuie. Îi trebuie altitudine.

— Altitudine ! Altitudine ! mormăi Pierre. Ușor de zis !...

Ea îi aruncă o privire ostilă. De la începutul discuției, el nu deschisese gura decât ca să arunce o vorbă la întâmplare, fără

convingere, ca cineva cu gândurile aiurea. Ochii lui fixau vrafurile de „Gauloises bleues“ din fața lui, pe poliță. Își curăța unghiile cu un chibrit.

— Dar la Jeyzelou, la verii noștri, nu i-ar fi mai bine ? întrebă Denis.

— Așa e, spuse Pierre. Thérèse și Julien ar putea să o ia la ei la școală !

— Uitați că e vorba de o școală de băieți, interveni Amélie.

— E-adevărat, nu m-am gândit la asta, zise Denis.

— Eu, reluă Pierre, în locul tău aș vorbi oricum cu clienții. Poate cunosc și alte internate...

—Ți-am spus deja, replică Amélie puțin enervată, că doctorul nu vrea să audă de internate aproape de Paris. Și, pentru cele din provincie, am mai multă încredere într-unul recomandat de un doctor decât în cele pe care le-ar putea recomanda măcelarul, băcanul sau șansonetiștii de la „Bruant“.

— Aici ai dreptate, spuse Denis.

— Da, adăugă Pierre. Atunci, de ce mai discutăm ?

— Eu nu discut. Voi discutați...

Amélie se grăbi să servească doi clienți veniți să cumpere țigări și se întoarse în cămăruță, unde Pierre și Denis o așteptau așezați la masă.

— Așadar, va pleca la sfârșitul lui septembrie ? întrebă Denis.

— Da, răspunse Amélie.

— E curând !

— Peste o lună !

Pierre își aprinse o țigară, suflă un colac de fum și bombăni, cu ochii în tavan :

— Dacă stai să faci socoteala, dacă e chiar un internat bun, o să fie mai fericită acolo decât cu noi, la Paris. Ce poate să facă aici ? Ne stă în drum, își face de lucru cu te-miri-ce !

După ce se temuse că soțul ei va avea un șoc la aflarea concluziilor doctorului Brouchotte, Amélie aproape regreta că el accepta atât de ușor ideea despărțirii.

— Pentru Elisabeth, va fi cu siguranță perfect, spuse ea, dar pentru noi...

— O să mergem să o vedem, din când în când, adăugă Pierre.

— Și localul ?

— Bineînțeles, nu va fi ușor. Până la urmă, o să ne descurcăm. Esențialul e să se dezvolte bine. Și-apoi, o să vină în vacanță...

— Ea ce-a spus când a aflat că o să fie trimisă la internat ? întrebă Denis.

— Ce vrei să spună ? E un copil. Nu-și dă bine seama. Se gândește că o să stea la țară, cu prietene noi... O dată ajunsă acolo, sigur o să sufere. Pe urmă, o să se obișnuiască.

— Patroane, două halbe, strigă chelnerul de după ușă.

Pierre se ridică și puse chiștocul într-o scrumieră.

— Lasă, spuse Denis, mă duc eu.

Pierre se așeză la loc. Amélie trase sertarul mesei și scoase hârtie, un toc și cerneală.

— Ce faci ?

— Scriu la internat.

— Nu-i nici o grabă !

— Ba da, Pierre. Trebuie să o întreb pe directoare dacă o poate primi pe Elisabeth și care sunt condițiile !

— Ah, da !... Condițiile... Poate-o să fie scump !...

Se gândi o clipă și continuă cu glas nesigur :

— Pe mine, după ce-ai plecat, m-a durut iar capul !

Brusc alarmată, ea se întoarse spre el întrebând :

— Te-a durut ? În ce fel ? Nu mai tare ca de obicei !

— Nu, la fel. Numai că, te asigur, nu-i plăcut !

Ea respiră :

— Știu, Pierre, dar gândește-te că nu-i ceva grav.Trebuie să-ți impui ideea asta. Cum te simți acum ?

— Ceva mai bine.

Amélie își puse palma pe fruntea lui. El zâmbi satisfăcut. Ea îi lua durerea cu mâna. De ce oare nu izbutea ea, prin această mângâiere, să facă să renască bărbatul puternic pe care-l cunos-

cuse? În clipa aceasta, când era înspăimântată din pricina sănătății fetiței, ar fi dorit, mai mult ca oricând, să se simtă învăluită de o afecțiune viguroasă. Luarea unei hotărâri o apăsa. Ar fi vrut să scape de ea, ca de o povară. Chema în ajutor un soț care nu mai exista.

— Ce mă neliniștește, reluă el, e că am înghițit două pastile, adineaori. Așa că, dacă mă apucă iar, diseară o să trebuiască să deschid iar tubul. N-o să fie prea mult?

Amélie lăsă să-i cadă mâna.

— Nici vorbă. Știi bine ce ți-a explicat doctorul!

— Doctorul! Doctorul! Doctorul nu-i în pielea mea!

— Du-te să te odihnești puțin.

— Nu. Dacă nu mă culc la ora obișnuită, după asta nu mai pot să adorm.

— Cum vrei, Pierre. Dar, mai ales, ai grijă. Nu bea cu clienții. Și, dacă te mai doare, nu ezita să mai iei aspirină...

— Ești drăguță... Te plictisesc cu necazurile mele...

Ea înmuie tocul în cerneală și începu să scrie:

„Domnișoară..."

Pierre se aplecă peste umărul ei. Simți respirația lui caldă pe ureche.

„Mă adresez dumneavoastră, sfătuită de doctorul Brouchotte, a cărei nepoată a fost crescută în internatul dumneavoastră. Fiica mea, Elisabeth, în vârstă de zece ani..."

— Mai ai nevoie de mine? întrebă Pierre.

— Nu.

El ieși. Amélie reciti ce scrisese și se gândi cum să continue. Trebuia oare să vorbească despre starea sănătății Elisabethei sau doar să pomenească de faptul că rămăsese în urmă la învățătură? Zgomotul din sală creștea încet. Clienții veniți pentru aperitiv se instalau la locurile lor obișnuite. Se auzi clinchetul soneriei.

— Casa, vă rog!

Puse tocul deoparte și intră în cafenea. La bar era lume multă. Un consumator nerăbdător bătea cu o monedă în farfurioara din fața lui.

Amélie încasa jetoanele, întindea pachetele de țigări și de tutun unor necunoscuți și nu înceta să se gândească la fiica ei. Brusc, ca sub imboldul unei intuiții, ridică privirea. Așezată pe o treaptă, acolo unde scara făcea o curbă, Elisabeth, cu coatele pe genunchi, cu bărbia prinsă în palme, cu ochii strălucitori de curiozitate, privea sala.

PARTEA A DOUA

1.

Răstignit pe un perete al vorbitorului, un Christ mare, slab și livid, își înclina capul spre un pian, șase scaune de pai și patru fotolii îmbrăcate în catifea ciocolatie. Pardoseala strălucea. Penumbra care domnea și mirosul de ceară de parchet te îndemnau să vorbești încet. În fundul sălii, domnișoara Quercy stătea de vorbă, pe șoptite, cu mamele a două eleve. Imediat ce va termina, se va ocupa, cu siguranță, de Amélie și Elisabeth. Călătoria cu trenul, apoi cu autobuzul, fusese atât de extraordinară, încât numai în clipa când au intrat în internat fetița realizase la ce încercare urma să fie supusă. Plecând peste o oră, mama o va lăsa singură, expusă la mii de greutăți, într-o existență nouă. Cum o să reușească să învețe, să mănânce și să doarmă, departe de ai săi, fără să aibă nici un prieten în acest loc? O privi pe domnișoara Quercy și găsi că are o înfățișare demnă și rece, care nu te îmbia să o cunoști mai de aproape. Chipul fin, de o paloare transparentă, era încununat de o masă de păr frumos, negru, pieptănat pe frunte ca un sul, și, în creștet, ca un coc umflat. Avea mijlocul atât de subțire, încât te întrebai cum de partea de sus a trupului și cea de jos puteau să facă un tot. Vârsta ei era probabil apropiată de cea a mamei, dar era îmbrăcată bătrânicios, cu un guler alb, înțepenit cu balene, o rochie neagră cu nasturi

de sticlă, lungă până la glezne, un șal împletit, negru, mănuși negre fără degete și ghete negre cu vârf ascuțit.

— Ce caraghios e îmbrăcată directoarea ! murmură Elisabeth.

— Șșșt ! spuse Amélie.

O lovi ușor cu palma peste genunchi, ca să o facă să tacă. Dar Elisabeth era prea excitată ca să se supună :

— Tu crezi că e mereu așa, sau numai când primește musafiri? Gata, e rândul nostru !... Oh, mamă, când e-n picioare se vede și mai bine că e o persoană cu care e greu să te-nțelegi !

Urmărind-o pe domnișoara Quercy care se îndrepta către ea, Elisabeth avu impresia că personajul dintr-o fotografie foarte veche — asemenea acelora pe care părinții ei le păstrau în sertare — se însuflețise și pășea prin grosimea cartonului învechit.

— Ridică-te ! zise Amélie.

Elisabeth se ridică și se aplecă ușor, schițând o reverență. O voce gravă îi ajunse la urechi :

— Iat-o deci pe micuța pariziană, despre care mi s-a spus că are unele probleme cu sănătatea. Vino mai aproape, Elisabeth... Vezi, te tutuiesc chiar înainte de a face cunoștință. Așa obișnuiesc. Elevele mele sunt copiii mei...

Domnișoara Quercy luă mâinile fetiței și le ținu într-ale sale, ca și cum acest contact i-ar fi putut dezvălui ceva interesant. Elisabeth simțea cum toate secretele i se scurg prin vârful degetelor. Nemulțumită, se încruntă, își coborî pleoapele, se închise în ea, ca să bareze orice acces.

— Nu arată prea bine, reluă domnișoara Quercy, dar ochii, atunci când binevoiește să-i ridice, sunt la fel de vioi ca ai unei veverițe !

De obicei, Elisabethei îi făceau plăcere complimentele despre ochii ei. Dar, în împrejurările neplăcute în care se găsea, nici o măgulire n-o putea seduce. În sfârșit, domnișoara Quercy îi lăsă mâinile și se așeză :

— Acum, doamnă, vorbiți-mi puțin despre noua noastră elevă. Nu trebuie oare ca, pentru un timp, să vă iau locul ?

Mama înșiră toate necazurile fiicei sale, începând cu ganglionii și terminând cu pelada, fără să uite lipsurile în materie de ortografie și aritmetică. Se părea că acest tablou sumbru n-o impresiona din cale-afară pe domnișoara Quercy, care trecuse și prin lucruri mai rele.

— Înțeleg, înțeleg, zicea ea cu un aer gânditor.

Umilită, Elisabeth se uita cu încăpățânare doar la valiza mică de la picioarele ei, în care se găsea zestrea de elevă internă. După ce mama termină cu lista necazurilor, domnișoara Quercy spuse :

— Fiți fără grijă, toate se vor aranja. Sainte-Colombe reprezintă o mare familie, în care toată lumea se iubește și se ajută. Elisabeth va fi fericită în mijlocul nostru, dacă se va sili să fie alături de noi în această misiune.

Amélie atinse umărul fetiței și, ca pusă în mișcare de un mecanism de precizie, aceasta își îndreptă spatele și spuse cu glas moale :

— Da, domnișoară.

— Să fie într-un ceas bun ! spuse domnișoara Quercy. În sfârșit, te aud. Credeam că ți-ai înghițit limba.

Jignită, Elisabeth se înroși. Amélie râse jenată, ca și cum ar fi solicitat indulgență.

— Avem două secțiuni, reluă domnișoara Quercy. Mă gândesc să o repartizez pe Elisabeth cu fetițele mai mici. Dar, dacă văd că poate să țină pasul, o trec repede în clasa superioară. Acum, o să vă conduc să vizitați locurile...

Au ieșit în grup, împreună cu celelalte două mame și fiicele lor. Copilele mergeau în urmă, cu capetele plecate, condamnate. Persoanele adulte, care nu trăiau cu teama că trebuie să rămână trei lungi trimestre la Sainte-Colombe, își manifestau încântarea la vederea grădinii cu flori, a celei cu legume, sufrageriei, sălilor de clasă, capelei, infirmeriei. În curtea de recreație, pe care au trebuit să o traverseze ca să urce la dormitor, elevele alergau de colo-colo, țipând. La trecerea domnișoarei Quercy încremeniră, respectuoase, cu privirile plecate.

Dormitorul era compus din două încăperi mari care comunicau între ele, fiecare având treizeci de paturi mici de fier, așezate față în față și separate printr-un interval. Între cele două încăperi se găsea un spațiu pentru supraveghere, separat printr-o perdea cafenie.

— Ai să dormi aici, Elisabeth, spuse domnișoara Quercy, arătându-i un pat întru totul asemănător celorlalte.

Se întoarse apoi spre Amélie și întrebă :

— Trusoul a fost în întregime marcat cu numărul pe care vi l-am trimis în scrisoare ?

— Da, domnișoară : numărul 39, răspunse grăbit Amélie.

— Perfect. Elevele mai vechi îi vor arăta cum să-și aranjeze lucrurile personale în camera de lenjerie.

În timp ce vorbeau, le conduse pe celelalte două fetițe nouvenite la paturile lor. Mama uneia dintre ele era enormă, cu o pălărie de pai neagră și mâini la fel de roșii și puternice ca ale măcelarului din strada Dancourt. Cealaltă mamă era scundă, palidă și transpira ca o bucată de unt pusă la soare. Pe lângă ele, Amélie părea o prințesă. Elisabeth era convinsă că toate colegele ei o invidiau că are o mamă atât de frumoasă și de bine îmbrăcată.

Domnișoara Quercy ar fi vrut să le arate vizitatoarelor și spălătorul, bucătăria și cămara, dar portarul o chema la vorbitor: sosiseră alte eleve cu părinții lor. Scara răsuna sub galopul picioarelor. Se auzeau uși trântite. Toată clădirea era în fierbere.

Neștiind ce au de făcut, mamele și fiicele lor coborâră în grădină. Grupuri calme se plimbau pe aleea mărginită de trandafiri înfloriți. Se făceau pentru a zecea oară recomandări inutile. Se vorbea despre vacanța următoare. Se rosteau promisiuni pentru scrisori bisăptămânale. Elisabeth privea cu tristețe la toate aceste persoane adulte, venite să-și abandoneze copiii. Deodată, doamnele începură să se agite : ora patru și jumătate ! Trebuia să vină autobuzul !

Înmărmurită, Elisabeth se lăsă îmbrățișată de mama ei, primi o sărutare grăbită, auzi cuvinte de o blândețe neobișnuită și se

trezi în spatele grilajului, privind un autobuz vechi, galben și dezarticulat, cum se îndepărta hârâind, într-un nor de praf. Lângă ea, alte fetițe își fluturau batistele, salutând în acest fel fuga rușinoasă a mamelor. O senzație de ruptură bruscă o scutură pe Elisabeth din cap până în stomac. Cât ai clipi din ochi, cele mai gingașe legături fuseseră tăiate. Pentru prima dată în viață era singură. Un hohot de plâns i se urcă pe buze, își pierdu răsuflarea, ca și cum cineva ar fi ținut-o cu capul sub apă. Pe jumătate asfixiată, bâigui: „Mămico! Mămico!", nu cu speranța de a o aduce înapoi pe cea care care dispăruse, ci ca să se apere, prin acest cuvânt, atât de intim și cald, împotriva golului înspăimântător care se adâncea în jurul ei. Prin vălul lichid care-i juca în fața ochilor, își zărea tovarășele întru suferință, care plângeau și ele, trăgându-și jalnic nasul printre sughițuri. În mod paradoxal, spectacolul acestor chipuri răvășite îi dădu curaj. Nu voia să semene cu fetițele astea plângărețe, pe care nefericirea le urâțea. Întorcând spatele grilajului, își șterse obrajii cu mâneca, își înghiți saliva amară și intră, cu capul sus, în curtea de recreație.

Tumultul se potolise datorită prezenței, într-un colț, a unei ființe ciudat alcătuite, care era, cu siguranță, supraveghetoarea. Ce vârstă putea să aibă? Treizeci, patruzeci de ani? Avea un umăr mai coborât decât celălalt, brațe lungi ca de maimuță și o față galbenă, ale cărei nas, gură și bărbie erau răsucite spre stânga.

La început, Elisabeth crezu că această persoană își lua dinadins un chip de vrăjitoare, ca să distreze fetițele. Dar cum rictusul nu dispărea și nimeni nu râdea, înțelese în cele din urmă că acesta era adevăratul chip al femeii. Tulburată, se îndepărtă și ajunse într-un grup de eleve care o măsurară cu privirea, fără să-și întrerupă discuția. Vorbeau cu un accent greoi și cântat. Aerul lor de superioritate dovedea că erau pe puțin în al doilea an de internat. Toate erau urât îmbrăcate. În timp ce Elisabeth purta o fustă până la genunchi, șosete albe și pantofi fini, celelalte aveau rochii sac tricotate și saboți grosolani. Oare nu-și

dădeau seama cât erau de ridicole cu îmbrăcămintea asta caraghioasă ? Elisabeth le privea cu atenție și se gândea cu nostalgie la fetițele elegante de la școala comunală. Unde era Claire, cu pletele ei aurii, Madeleine, cu șorțul ei cochet, mai scurt în spate ?

— Așadar, se pare că vii de la Paris ? o întrebă o blondă durdulie, cu gene albe.

— Da, răspunse Elisabeth. Și tu ?

— De la Lacapelle-Marival.

— E pe-aici pe-aproape, cred.

— Ia te uită ! Păi altfel n-aș fi aici. Toate suntem din regiune. Cea mai puțin apropiată e Augustine, ea e din Cahors, așa că vezi !... De ce te-a adus mama ta așa de departe ?

— Din motive de sănătate.

— Ce ai ?

— N-am poftă de mâncare ! răspunse Elisabeth îmbufnată.

— Nu aici ai s-o capeți ! Pentru ce ni se dă de mâncare !...

O fetiță mai mică, care se uita puțin sașiu, întinse mâna spre fusta Elisabethei și mormăi :

— Oh ! Ce scurt ești îmbrăcată ! La Paris așa umblați toate ?

— Bineînțeles, dacă așa e la modă !

— Și părinții tăi cu ce se ocupă ? întrebă alta.

— Sunt proprietarii unei cafenele mari, în Montmartre, răspunse cu mândrie Elisabeth.

— Unde zici ?

— În Montmartre !

— Ah, știu ! exclamă Augustine, care venea din Cahors. Asta-i acolo unde sunt toate teatrele, toate cinematografele, toate sălile de bal ! Tata a fost acolo, anul trecut. Ne-a povestit. Se pare că-i foarte frumos !

— Mai ales noaptea, spuse Elisabeth, din cauza luminilor.

Această declarație invita auditoriul la un anumit respect. Toate chipurile reflectau o uimire neîncrezătoare. Montmartre pătrundea la Sainte-Colombe.

Bucurându-se de prestigiul asigurat de calitatea ei de pariziană asupra acestui grup de provinciale, Elisabeth se grăbi să-și consolideze avantajul.

— Lângă noi, în dreapta, e „Théâtre du Trianon Lyrique", spuse ea cu un aer nepăsător.

— Un teatru adevărat ?

— Ce întrebare !

— Tu ai fost acolo ?

Fără să mai stea să se gândească, ea trase aer printre buzele întredeschise și astfel se auzi un fel de șuierat foarte asemănător cu cuvântul : „Da".

— Ce noroc ai ! spuse Augustine. Ce-ai văzut ?

Pentru că tot începuse să inventeze, Elisabeth răspunse foarte firesc :

— Multe lucruri : *Marele Mogul, Clopotele din Corneville* și *Veronica.* Numai operete cu mari montări... Costume din alea cu volane, cu pene, cu paiete și bijuterii false !...

Fetele își țineau respirația ca să audă mai bine istoria acestor spectacole pariziene fastuoase.

— În cealaltă parte a localului, reluă Elisabeth, se află „Bal de l'Elysée". Acolo se dansează toată noaptea, cu serpentine, cu confeti...

— Te duceai și tu să dansezi ?

Elisabeth dădu înapoi în fața acestei minciuni colosale pe care colegele o așteptau de la ea și se mulțumi să spună :

— Nu, eu nu. Dar unchiul meu, părinții... Ei se duc în fiecare seară !

— Ce dansează ? Știi vreo melodie ?

— Bineînțeles ! spuse Elisabeth.

Și fredonă :

Hai să facem o belotă...

După ce termină, elevele mai vechi, foarte stârnite, îi cerură să mai cânte ceva. Ea își luă un aer leșinat, își închise pe jumătate ochii și lăsă să-i curgă de pe buze :

Noapte în China,
Noapte de alint,
Noapte de amor!

Era atât de frumos încât una din fete alergă să o cheme pe supraveghetoare urlând:

— Domnișoară Bertrand! Veniți repede! Fata cea nouă cântă cântece de la Paris!

Din fericire, Elisabeth nu-și mai amintea exact cuvintele. Tocmai se împotmolise în „nopțile de beție" și „nopțile de tandrețe", când o siluetă neagră se opri în fața ei. Până să ajungă supraveghetoarea, domnișoara Quercy în persoană apăruse, tiptil, la locul adunării. Intimidată, Elisabeth tăcu. În jurul ei, voci perfide, șușoteau:

— Ei bine, draga mea, să vezi ce-o să pățească!...

— O s-o pedepsească!...

— O să fie izolată!

Fetița puțin sașie șopti cu un zâmbet slugarnic:

— Știți, domnișoară, ne-a spus că stă lângă un teatru și că tatăl și mama ei dansează în fiecare noapte.

Privirea înghețată a domnișoarei Quercy o făcu pe pârâcioasă să reintre în grup. Elisabeth strânse din dinți, gest care o ușura întotdeauna când se înfuria.

— De ce te strâmbi așa? spuse domnișoara Quercy cu glas liniștit. Nu ești mulțumită?

— Nu, domnișoară, răspunse Elisabeth.

— Ei bine, nici eu! Ai o voce plăcută. Dar nu-mi place cântecul. Aici ai să înveți altele. Acum, duceți-vă toate să vă aranjați lucrurile în camera de lenjerie. Mă bizui pe cele vechi ca să le îndrume pe cele noi.

Domnișoara Bertrand, care avea un picior mai scurt decât celălalt, se alătură grupului, șchiopătând atât de tare încât de fiecare dată părea că se frânge din mijloc. Bătu din palme. Elevele se aliniară pe două rânduri. Discuțiile încetară.

După ce-și conduse turma la „lenjerie“, domnișoara Bertrand anunță :

— Vă dau o jumătate de oră. Când mă întorc, să fie totul gata !

— Da, domnișoară, replicară douăzeci de glasuri tărăgănate.

De îndată ce ea le întoarse spatele, s-au repezit la bagaje. Pe pereții încăperii erau fixate rafturi de lemn, întretăiate, la intervale regulate, de despărțituri verticale din carton. Fetele își despachetau trusoul pe o masă și apoi îl aranjau în caseta cu numărul lor. Treaba aceasta era însoțită de comentarii asurzitoare, fiecare elevă încercând să atragă atenția celorlalte asupra calității rufăriei ei. Când Elisabeth scoase din valiza ei șase chiloți din finet, tiviți cu un mic feston roșu, această prezentare fu salutată cu exclamații :

— Ce frumoși sunt !

— Arată-mi și mie !

— Ăștia nu cred că țin prea cald iarna ! O să-ți înghețe fundul !

Sedusă de rufăria elevei noi, Augustine din Cahors se oferi să-i arate care era regula în așezarea lenjeriei pe raft.

— În față pui chiloții, pentru că, bineînțeles, e ce schimbi mai des. Cămășuțele de zi, în spate... Cămășile de noapte, și mai în spate... Brusc, o întrebă : Unde-ți sunt bandajele igienice ?

— N-am, spuse Elisabeth, care de fapt nici nu auzise vreodată de așa ceva.

— N-ai bandaje igienice ? Păi, sunt trecute pe listă. Trebuie să ai. Chiar dacă n-ai nevoie de ele...

— Și tu, tu ai nevoie ?

— Te cred !

— Atunci, spune-mi ce-i aia !

— Ah, nu, draga mea ! exclamă Augustine făcând pe speriata.

Își scutură mâna în fața obrazului și degetele ei moi se loveau unul de celălalt ca niște cârnăciori.

— De ce ? întrebă Elisabeth.

— De-aia ! Nu-s lucruri despre care se vorbește !

Cele mai vechi le împresurară :

— Ba da, spune-i, Augustine !

— Spune-i tu !

— Ba nu, tu !...

S-au dus într-un colț pentru ca povestea să nu se răspândească. Acolo, Augustine și încă o fată, cu glas șoptit și dând ochii peste cap ca niște conspiratoare, îi explicară Elisabethei misterul indispozițiilor lunare. Apoi, ca să o convingă, o duseră cu forța în fața compartimentelor elevelor mari. Cele care erau la vârsta când trebuiau să fie prevăzătoare își puseseră teancul de bandaje igienice chiar în față, la marginea raftului. Cele a căror evoluție intimă nu justifica încă o asemenea atenție, își țineau aceste prețioase obiecte deoparte, în așteptarea unor zile mai bune.

— Vii de la Paris și nu știi asta ? rânji Augustine.

Sainte-Colombe marcase un punct. Degeaba mormăia Elisabeth : „Ba da, știu !“... tot internatul fusese martorul ignoranței ei.

Începuse să se întunece când se întoarse domnișoara Bertrand. Spre deosebire de domnișoara Quercy, ea le vorbea elevelor cu „dumneata“. La ordinul ei, toate își îmbrăcară șorțurile negre de uniformă. Al Elisabethei fu considerat prea scurt.

— O să ți-l lungești la ora de croitorie, spuse supraveghetoarea. Și-n plus, nu vreau să văd șosete albe. Ciorapi negri, ca toată lumea. E mai potrivit și țin mai cald.

Elevele se așezară în rând ca să coboare în sala de mese. Fiecare își ducea tacâmul, șervetul și farfuria de metal.

— Mâncăm deja ? întrebă Elisabeth.

— Nu, mergem doar să ne fixeze locurile, spuse Augustine.

Într-adevăr, în sufragerie, domnișoara Bertrand își împărți trupa la trei mese mari. O a patra masă, mai mică, era rezervată conducerii școlii. Elisabeth se lăsă să cadă pe o bancă îngustă și tare. La stânga ei era blonda cea grăsună, la dreapta fata sașie. Încăperea lungă, cu pereții goi, se întuneca pe-ncetul. Deja silueta domnișoarei Bertrand, așezată lângă ușă, abia mai putea fi zărită.

— Și acum, ce așteptăm ? întrebă Elisabeth.

— Lumina, șopti grăsuna blondă.

— Care lumină ?

— Păi, electrică. În sat, numai noi avem. Domnișoara Quercy a construit chiar ea o mașinărie. Seara o face să funcționeze. Și-atunci se luminează tot. Se vede bine !

Cu ochii larg deschiși, în mijlocul acestei obscurități populate cu fete, Elisabeth se simți apăsată de o teamă nelămurită. Urma să se producă un eveniment extraordinar : un trăsnet, căderea unui perete, apariția unei zâne rele. Scârțâi ușa. O lumină galbenă trecu pragul. Era fantoma domnișoarei Quercy. Ducea o lampă cu gaz Pigeon, dar lumina părea să iasă din chipul ei. În încăpere înainta încet un cap tăiat.

— Sunteți cuminți, copii ?

— Da, domnișoară.

— Numai puțină răbdare. O să dau drumul la dinam.

Dispăru într-un foșnet de stofă. Cinci minute mai târziu, din tavan țâșni o lumină roșiatică. La capătul a două fire, două becuri goale încercau să supraviețuiască. Toată sala de mase scoase un „Ah !“ victorios. Pe urmă, curentul se întrerupse și un „Oh !“ consternat se răspândi din întunecimi.

— Nu merge niciodată de prima oară, explică grăsuna blondă.

Becurile, stârnite încă o dată, se poticneau într-o radiație sacadată. Două rânduri de chipuri ieșiră la suprafață din tenebre. Se priveau. Se recunoșteau. Se salutau ca după o îndelungată absență. Lumina deveni mai puternică. Câteva fetițe bătură din palme. Elisabeth nu pricepea cum de le plăcea lumina asta leșinată. Domnișoara Quercy reveni și spuse :

— Totul e-n ordine. Domnișoară Bertrand, puteți să anunțați la bucătărie că suntem gata pentru cină.

Farfuriile erau deja pe masă. Apăru o altă femeie care era, neîndoios, învățătoare, pentru că se așeză la masa domnișoarei Quercy împreună cu domnișoara Bertrand, în capătul sălii.

— E domnișoara Hugues, spuse sașia. Ea e la clasa mică și domnișoara Quercy la clasa mare.

— Noi cu cine o să fim ?

— Păi, cu domnișoara Hugues.

— Cu-atât mai bine, mormăi Elisabeth.

Deodată, toată lumea se ridică și-și împreună mâinile. O fetiță bolborosi niște vorbe de neînțeles. După care, domnișoara Quercy vorbi, de una singură, în liniștea din jur :

— Binecuvântează-ne, Doamne, binecuvântează darurile tale pe care le vom primi...

Elisabeth se ridicase o dată cu celelalte și asculta mirată această cuvântare. Când domnișoara Quercy tăcu, un cor de glasuri răspunse cu respect :

— În numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Amin.

Elevele trecură peste băncile de lemn și se așezară zgomotos.

— Ce-a fost asta ? șopti Elisabeth.

— Nu știi ? E *Benedicite* !

— Ce anume ?

— „Benedicite“ ! Rugăciunea de dinainte de masă.

Noutatea trecu cu repeziciune din gură-n gură, dând ocol mesei.

— Nu știe ce înseamnă *Benedicite* !...

Intrarea în sală a celor două slujnice de la bucătărie, aducând mâncarea, creă o diversiune salvatoare. Rând pe rând, fiecare elevă își primi porția de supă, de linte cu slănină și de pâine. Ca băutură, apă proaspătă. Toate se grăbiră să mănânce. Elisabethei supa i se păru prea grasă și lintea plină cu nisip. Dar colegele ei apreciau fără doar și poate hrana, pentru că înghițeau repede, cu lăcomie, cu spatele aplecat și plescăind. Certuri înăbușite izbucneau pentru probleme de frontieră.

— Te-ai întins prea mult... Du-te mai încolo !

— Ba nu, linia mea-i aici... Tu ai trecut peste !...

Din când în când, domnișoara Quercy, căreia nu-i scăpa nimic, spunea cu glas blând, dar ferm :

— Louise Charamu, nu se mușcă pâinea cu dinții, se rupe... Mauricette Lafleur, înainte de-a bea, te ștergi la gură cu șervetul...

Ea însăși, așezată, dreaptă, la masa direcției, nu mânca decât produse din lapte și salată. Îndoia frunzele verzi cu mâinile ei albe și le ducea la gură cu un gest foarte distins.

— E vegetariană, adăugă sașia. Tot anul mestecă iarbă. De-aia e așa slabă ! Nu termini ce ai în farfurie ?

— Nu, spuse Elisabeth. Nu-mi place lintea.

— Dacă lași ceva în seara asta, mâine ți le dă iar. Și tot așa, până le înghiți ! Mai bine dă-mi-le mie ! Da' fără să ne vadă...

Elisabeth se aplecă în față ca să mascheze mișcarea în direcția domnișoarei Quercy și sașia, cu câteva gesturi rapide cu lingura, goli restul de linte în farfuria ei. Ca desert, erau biscuiți dulci. Între timp, trei dintre fete se duseseră să aducă apă pentru spălat vasele, un lighean pentru fiecare masă. Elevele își treceau vasul de la una la alta și-și clăteau tacâmurile când le venea rândul. Primele servite aveau parte de o apă transparentă și călduță. Ultimele, între care și Elisabeth și cele două vecine ale ei, au trebuit să-și cufunde cuțitele, furculițele și lingurile într-un lichid tulbure, în care pluteau resturi de legume și linte și rămășițe decolorate de pâine. Urmând sfaturile celor mai vechi, Elisabeth își înfășură tacâmurile curate în șervet, în așa fel încât să formeze un mic cilindru, peste care puse farfuria de metal.

După cină, urmă o recreație în curte. Obligația era să circuli în grup pentru activarea digestiei, dar fără să alergi, pentru că exercițiile violente ar fi dăunat somnului. Domnișoara Bertrand organiză o horă. Fetițele se mișcau încet cântând : „N-o să mai mergem în pădure..." Elisabeth ar fi vrut să nu participe la jocul acesta care i se părea fără sens, să poată sta într-un colț ca să se gândească pe îndelete la necazurile ei. Dar supraveghetoarea o anunță că starea de meditație tăcută, ca și discuțiile în doi, erau interzise în această instituție. Sub amenințarea că va fi reclamată domnișoarei Quercy pentru refuz de supunere, intră în cerc și-și manifestă proasta dispoziție cântând mai tare și mai fals decât tovarășele ei.

Celelalte două nou-venite se alăturaseră de la început masei de eleve. Se părea că nimic nu le miră în acest mediu în care

Elisabeth se simțea străină — sporovăiau, țopăiau, râdeau. Își făcuseră deja prietene. Elisabeth se învârtea printre șorțurile negre și se gândea cât este de singură.

După această pauză, urmă urcatul la dormitor. O nouă încercare o aștepta acolo pe Elisabeth, în momentul dezbrăcatului. Tocmai se pregătea să-și desfacă fusta, când domnișoara Bertrand se năpusti asupra ei șchiopătând dezarticulat.

— Nu așa, nepriceputo! Doar n-o să rămâi goală în fața tuturor! Întâi îți tragi pe cap cămașa de noapte, fără să-ți treci brațele prin mâneci, și-ți scoți hainele pe dedesubt...

— Nu știu să fac așa ceva!

— Ei bine, ai să-nveți!

Ajutată de supraveghetoare, Elisabeth își strecură capul prin răscroiala gâtului și încercă să se dezbrace pe dibuite. La cea mai mică mișcare, coatele erau stânjenite de îngustimea cilindrului de pânză. Colegele ei, mai îndemânatice, erau deja la ultimele faze ale operației. În fața fiecărui pat, o coloană de pânză albă se răsucea, se apleca, scotea la vedere protuberanțe colțuroase și-apoi, brusc, devenea plată, scăpată de hainele de peste zi care se adunau, grămăjoară, pe podea.

— Grăbește-te, Elisabeth Mazalaigue, spuse domnișoara Bertrand. N-ai mai rămas decât dumneata.

Bombănind, tropăind și aruncând priviri furioase în jur, Elisabeth izbuti să învingă ultimul obstacol, adică chiloții, făcu un pas înainte și anunță:

— Gata, domnișoară!

La spălător erau șase robinete fixate deasupra unei albii mari de tablă. Fetele intrau acolo în grupuri de câte șase, ca să-și spele dinții, urechile și vârful nasului. O dată terminată această operație rituală, înveșmântate în alb, își reluau locul în dormitor, fiecare în fața patului ei. După asta, toată lumea îngenunche. Capetele se plecară, mâinile se împreunară, buzele începură să șoptească. Ca să nu se facă remarcată, Elisabeth adoptă atitudinea reculeasă a celor de lângă ea; dar neștiind ce să spună, rămase cu gura închisă. Privirea ei o întâlni pe cea a domnișoarei

Bertrand, care se ruga în fața ei. O sclipire trecu prin ochii supraveghetoarei. Nici nu apucaseră bine să rostească „Amin!" și fetele își și lăsaseră mâinile să zburătăcească, ca niște păsări speriate, peste piept, închinându-se grăbite. În timp ce ele, „spălate de păcat", se repezeau vesele în pat, domnișoara Bertrand se apropie de Elisabeth și-o întrebă, suflându-i în față un miros rânced:

— De ce n-ai rostit rugăciunea împreună cu colegele dumitale?

Elisabeth îi înfruntă privirea și răspunse arogant:

— Pentru că n-o știu.

Supraveghetoarea primi lovitura cu o mișcare înapoi a bustului. Ochii ei reflectau groaza. Bolborosi:

— Nu știi *Tatăl nostru*?

— Nu.

— Nu te-a învățat nimeni?

— Nu.

— Nici la școală, nici acasă?

— Nu.

Mâinile domnișoarei Bertrand se uniră sub bărbie, într-un gest de apărare:

— Iisuse, Doamne! Ei bine! Frumoasă treabă!

Elisabeth simțea că ia foc, în cămașa de noapte, în mijlocul disprețului general. Ca un șarpe care-și scuipă veninul, o fată șopti:

— Trebuie să-i spunem domnișoarei Quercy!

— Liniște! țipă supraveghetoarea ridicând un umăr. Elisabeth Mazalaigue, du-te la culcare. Vom lua o hotărâre mâine.

Elisabeth se cățără în pat și-și trase cuvertura până la gură. Ușa se deschise și intră domnișoara Quercy. Elevele strigară în cor:

— Noapte bună, domnișoară.

— Noapte bună, copii, spuse ea. Somn ușor. Și ziua de mâine să vă găsească gata pentru a începe cu îndrăzneală anul școlar.

Tăcu, pentru că supraveghetoarea se apropiase de ea și-i șoptea ceva la ureche. Ca să o audă, domnișoara Quercy era silită să se aplece. Vecinele Elisabethei șușoteau:

— Îi spune despre asta nouă!

— Oho! N-aș vrea să fiu în pielea ei!

— E-adevărat că nu știe *Tatăl nostru*?

— Nu, nu știe decât cântece de amor de la Paris!...

Domnișoara Quercy bătu din palme:

— Ce înseamnă gălăgia asta? Vreau ca în cinci minute toată lumea să fie adormită. Domnișoara Bertrand îmi va raporta cine mai stă de vorbă după ce se stinge lumina.

Ieși. Elisabeth, care se aștepta la mustrări, răsuflă ușurată și-și ascunse fața în sulul de la căpătâi, foșnitor și rece, care ținea loc de pernă. Supraveghetoarea trecu prin dreptul ei, fără să o privească, corectă poziția câtorva eleve sub cuvertură, le ură somn ușor tuturor, se retrase în colțul rezervat ei, unde avea un pat, un lighean și o cană, și trase perdeaua cafenie peste secretul pregătirilor de culcare. Se stinse lumina: domnișoara Quercy întrerupsese curentul. Totuși, nu era absolut întuneric. O lampă cu gaz, Pigeon, aprinsă pe o măsuță, făcea oficiul de lampă de noapte. În caz de urgență, o puteai lua ca să cobori la toaleta din curte.

Pe jumătate ridicată în coate, Elisabeth privea gânditoare încăperea lungă, slab luminată, în care treizeci de bărci albe pluteau pe suprafața unei ape negre. Patul era tare, fără pernă, cu o pilotă băgată într-o husă de pânză. Obișnuită cu forfota din bulevardul Rochechouart, o tulbura absența zgomotului motoarelor și claxoanelor de la mașini, izbucnirilor înăbușite ale orchestrei, în spatele peretelui, sunetului pașilor și glasurilor de pe trotuar, toată această uriașă rumoare de sub fereastra ei care timp de atâția ani o pregătise, în fiecare seară, să întâmpine somnul. N-o să poată adormi niciodată în această penumbră, într-o tăcere plină de neliniște, alături de toate fetele acestea care nu o iubesc. Îi părea rău că nu l-a luat cu ea pe Constantin. Cu el alături s-ar fi simțit mai puțin singură. Dar era puțin pro-

babil ca domnișoara Quercy să îngăduie prezența unui ursuleț în patul unei eleve. Femeia aceasta nu era acolo decât ca să o împiedice pe Elisabeth să fie fericită. „Nu pot s-o sufăr ! Nu pot s-o sufăr !“, își repeta strângând din dinți. Și când te gândești că în acel moment adevărata viață continua acolo, în cafeneaua clocotitoare și strălucitoare ! O cuprinse o dorință dureroasă să-și îmbrățișeze mama, să se vaite, să fie consolată. O chema cu gândul la căpătâiul ei. Și la fel pe tata, pe unchiul Denis, pe Clémentine... „O să-i scriu mamei și-am să-i spun că nu vreau să rămân aici, că trebuie să mă ia înapoi acasă...“ O fată scânci în somn, o alta șuiera respirând pe nas. Lângă ușă, două prietene sporovăiau pe șoptite. Un trup se răsuci pe somiera care scârțâi. Oare unchiul Denis se ducea la Clémentine în seara asta ? Paturile din preajma lămpii proiectau pe pereți umbre în formă de scări. Un drum populat cu fantome. Elisabeth începu să tremure. „Și dac-aș țipa și-aș trezi pe toată lumea ?“ Ideea asta scandaloasă o încălzea. Se ridică și-și scoase cămașa de noapte. În pielea goală se simțea mai bine. În graba ei, uitase să-și ia o batistă curată ca să și-o strecoare sub obraz, cum avea obiceiul. Rămăseseră toate în caseta din „lenjerie“. Își îndoi în patru cămașa, o potrivi sub obraz și se culcă la loc. Pe sub ușă trecu o pală de vânt. Pe perete se mișcau umbre. Cineva cobora spre dormitor, treaptă cu treaptă. Nu era vizibil. Dar curând se va ivi între paturi. Ca vulpea aia îngrozitoare, din pozele din *La semaine de Suzette*, care intra pe furiș, cu botul căscat, într-un coteț de găini. O înșfăca pe cea mai frumoasă. „Poate pe mine !“ Fu mirată să constate că asta n-o speria mai mult. Orice era mai bine decât să continue să trăiască la internat.

A doua zi dimineață, în recreația de la ora zece, Elisabeth a fost chemată în biroul domnișoarei Quercy ca să răspundă unei acuzații foarte serioase. În clipa în care sunase clopoțelul pentru deșteptare, fusese găsită goală în pat. Explicațiile vinovatei, bazate pe obișnuința de a dormi așa la ea acasă, nu reușiră să o convingă pe directoare. Ea o invită să se supună regulamentului,

sub amenințarea unor pedepse care puteau merge până la „punerea în carantină". Această posibilitate fu rostită cu un glas dulce ca mierea. În continuare, domnișoara Quercy se opri la o problemă care, după cum spunea, era încă mai gravă în ochii ei: lipsa educației religioase pe care o vădea noua ei elevă. Fără să-și îngăduie să-i critice pe părinții fetiței, ea deplângea faptul că nu vegheaseră asupra acestei părți esențiale din educația ei. Indecența în felul de a dormi, cântecele deocheate, necunoașterea rugăciunilor principale, alcătuiau un tot. Sosise timpul ca aceste rele să fie corectate. În timp ce celelalte vor fi în recreație, domnișoara Hugues își lua obligația să o învețe pe Elisabeth rugăciunile creștine de fiecare zi și noțiuni elementare din Biblie. De îndată ce va ajunge la nivelul colegelor ei, va urma alături de ele lecțiile de catehism ale preotului. Pe când directoarea îi ținea această prelegere, Elisabeth o privea fix și-și spunea în gând: „Nu pot să te sufăr! Nu pot să te sufăr! Îmi vine să te scuip!". Fără să aibă habar de ura cu care era privită, domnișoara Quercy trase concluzia:

— Sunt convinsă că ai să faci un efort în folosul tău, Elisabeth. Dacă reușești să urci panta, meritul îți va fi dublu față de al celorlalte, pentru că tu ai pornit mai târziu și de mai departe!

Când ajunse în curte, Elisabeth se simțea ca și cum ar fi avut din nou peladă. La fel ca elevele de la școala comunală, care altădată fugiseră de ea din cauza bolii de piele, cele de la Sainte-Colombe îi întorceau spatele pentru că adusese de la Paris apucături socotite necuviincioase. Or, dacă accepta, în cel mai rău caz, ideea că niște porțiuni fără păr de pe capul cuiva ar putea să provoace un gest de repulsie unor fete fără inimă, nu înțelegea de ce faptul că nu știe niște rugăciuni și că doarme goală trezea o asemenea reacție celor din jur. Nedreptatea era atât de evidentă, că în loc să caute să cucerească stima colegelor ei, străduindu-se să le semene, era cuprinsă de o dorință nebună să le înfrunte până la capăt, rămânând așa cum era.

În recreația următoare, domnișoara Hugues o chemă pe Elisabeth în clasă și-i vorbi despre Tatăl, Fiul, Sfântul Duh și Sfânta

Fecioară. Suferințele lui Iisus Christos o interesară în mod deosebit pe fetiță, dar, când trecură la învățarea rugăciunii duminicale, ea nici măcar nu încercă să ascundă cât o enerva înșiruirea asta de cuvinte în care n-aveai voie să schimbi ordinea. La domnișoara Hugues totul era cenușiu: pielea, rochia, părul, privirea. Era destul să întorci capul ca să uiți cum arată. Cât despre metoda ei de predare, plictiseala pe care o antrena scuza lenea colectivă a elevelor ei.

— Repetă cu mine: „Tatăl nostru, carele ești în ceruri..."

De la locul ei, Elisabeth auzea râsetele, țipetele colegelor care se jucau în curte. Cu toate că le ura, ar fi vrut să li se alăture. Dar domnișoara Hugues era de neclintit:

— O să te duci să te joci după ce vei umple acest gol important...

La rugăciunea de seară, domnișoara Bertrand îngenunche lângă Elisabeth, în dormitor, la piciorul patului. Aplecată spre copilă, ea îi sufla ce trebuie să spună, cu strâmbături de complicitatea entuziastă. Celelalte interne urmăreau scena cu coada ochiului, pe ascuns, fără să înceteze să-și miște buzele. Istovită de încercările din această primă zi, Elisabeth adormi de îndată ce se stinse lumina. Se trezi în mijlocul nopții și fu cât pe-aci să urle de spaimă: o mână necunoscută îi ridica plapuma. Era domnișoara Bertrand, care controla dacă nu cumva și-a scos cămașa. Încă tulburată, o văzu în lumina slabă a lămpii de veghe pe infirma care se îndepărta cu pas inegal, împiedicându-se în veșmântul alb de pânză, ca un spectru venit din lună, mai curând destinat zborului decât mersului.

În zilele următoare, instruirea religioasă a Elisabethei își urmă cursul, în fiecare recreație, sub îndrumarea plicticoasei domnișoare Hugues. Dar, deja prinsă în disciplina monotonă a internatului, fetița nu se mai revolta împotriva soartei potrivnice. În locul acesta nu se putea petrece nimic neprevăzut, pentru că fiecare minut din viață intra în ordinea unui orar extrem de strict. Te sculai în zori, într-un dormitor pe care primele zile friguroase ale toamnei îl transformau într-o ghețărie. Rugăciunea de dimi-

neață și o spălare sumară erau îndeplinite în grabă de niște puștoaice dârdâind de frig, care căscau spasmodic. O dată paturile făcute, toată lumea se aduna, cu priviri somnoroase și stomacul gol, în capela particulară a internatului. Domnișoara Quercy, domnișoara Hugues și domnișoara Bertrand se așezau pe locurile din față, aproape de altar. Elevele se buluceau în spatele lor, pe băncile de lemn. Sainte-Colombe era o fostă mănăstire, dezafectată, a cărei capelă era cu siguranță foarte veche, dacă judecai după piatra înnegrită, lustrul scaunelor de rugăciune și parfumul de tămâie și mucegai care plutea sub bolți. Fiecare elevă avea un șirag de mătănii. Domnișoara Hugues îi împrumutase unul Elisabethei. Avea boabe mari și mirosea a rășină. Un murmur de taină se înălța spre statuia unui Christ nepăsător, în ciuda faptului că era răstignit:

— Doamne, fie-ți milă de noi... Iisuse Christoase, fie-ți milă de noi... Iisuse, auzi-ne... Iisuse, îndeplinește-ne rugăciunile...

Uneori, amorțită de frig, Elisabethei i se părea că vede trupul Mântuitorului mișcându-se pe cruce. Atunci, se înfiora de teamă și rostea împreună cu celelalte: „Iisuse, fie-ți milă de noi..." După care tăcea din nou, cu gândurile aiurea.

Din capelă se trecea direct în sufragerie, unde, în chip de mic dejun, elevele primeau o farfurie cu supă și două felii de pâine neagră. Imediat după asta, începeau orele, întrerupte de recreații, de care Elisabeth nu putea încă să profite, pentru că progresele ei în materie de educație religioasă erau încă nesatisfăcătoare. Chiar și în timpul pregătirii lecțiilor, seara, ea trebuia, potrivit dispozițiilor domnișoarei Quercy, să-și consacre puținele momente libere citirii unui manual de catehism, tipărit cu litere groase și cu poze. Înainte de cină se întorceau la capelă, unde, în semiîntuneric, glasurile cele mai dulci căpătau o rezonanță sinistră.

După ce fusese mirată de importanța pe care la Sainte-Colombe toată lumea o acorda acestui soi de recitări, Elisabeth admise până la urmă că exista, fără îndoială, un Dumnezeu bun în spatele norilor, care se ocupa de toate, la fel ca directoarea

unui internat. Era, desigur, foarte comod să i te adresezi ca să capeți un sfat, o favoare sau ajutor. Dacă în familie nu auzise niciodată vorbindu-se despre el, era pentru că părinții ei erau prea ocupați cu treburile din cafenea ca să se mai ocupe și cu cele care se petreceau în cer. S-ar mai fi putut și ca ei să-și închipuie că cei de la școala comunală o învățaseră tot ce trebuia. În orice caz, dacă principiul acestor relații zilnice cu Domnul nu-i era neplăcut, deplângea faptul că trebuia să-l invoce la oră fixă, prin fraze greu de reținut. Oare era adevărat, după cum spunea domnișoara Bertrand, că rugăciunile ei nu făceau doi bani atâta timp cât nu le știa pe dinafară ? Asta părea că o să mai dureze ! „Dacă aș putea, se gândea ea, i-aș cere ca mama să vină să mă vadă foarte repede..., unchiu' Denis să se însoare cu Clémentine..., să ne dea cafea cu lapte și cornuri proaspete la micul dejun..., ca domnișoara Quercy să-și rupă un picior..., să mă fac mare, dintr-o dată..., să nu-l mai doară capul pe tata..." Gândurile ei fură întrerupte de mișcarea trupurilor care se ridicau. Domnișoara Quercy ieși cea dintâi, ca să pună în funcțiune dinamul. La cină aveau iar supa servită dimineață, reîncălzită, linte sau paste făinoase, salată veștejită și mereu aceiași biscuiți ca desert.

Uniformitatea acestei existențe dădea valoare celui mai mic eveniment. Ziua în care se schimba rufăria, ziua în care se spălau pe picioare — cinci câte cinci, într-un lighean mare — , ziua în care își greblau capul cu un pieptene foarte fin pe care îl prezentau apoi domnișoarei Bertrand ca să constate că nu aveau insecte, ziua în care preotul venea pentru catehism ; toate aceste zile purtau o misterioasă aură de sărbătoare.

Duminica, îl regăseau pe preot în biserica din sat. Venea cu bicicleta, de departe. Vreo cincisprezece persoane se alăturau elevelor de la internat, ca să asiste la slujbă. Era o ceremonie frumoasă. Elisabeth nu se mai sătura să admire veșmântul brodat cu aur și gesturile onctuoase ale preotului. Se plimba între cor și absidă, își desfăcea brațele, vorbea cu glas cântat. Un băiețel, în costum roșu și alb, îi dădea răspunsurile. De fiecare dată când copilul îngenunchea i se vedeau pantofii negri, butucănoși. Dom-

nișoara Quercy era așezată la un fel de pian. Degetele îi zburau pe clape și rezulta o muzică cerească. La ieșirea din biserică, fetele aveau chipuri mulțumite, discutau pe șoptite, se luau cu plăcere de mână. Chiar și Elisabeth, care, în general, nu le inspira nici un fel de simpatie colegelor ei, se bucura cu acest prilej de unele semne de prietenie. După-amiaza, domnișoara Quercy le aduna și pe cele mari și pe cele mici într-o singură clasă, unde o elevă citea cu voce tare o carte intitulată *Jurnalul Margueritei, sau cei doi ani de pregătire în vederea primei comuniuni.*

La puțin timp după începerea anului școlar, brutarul din Lacapelle-Marival a venit să aducă pâinea pentru cincisprezece zile. Și-a anunțat sosirea suflând într-un corn. Un strigăt colosal a răspuns acestui semnal:

— E pâinea! Pâinea proaspătă!

Tot internatul lua parte la descărcarea căruței. Elevele își treceau din mână în mână pâinile mari, cenușii, cu margini umflate, cu crăpături fine și pudrate cu făină. În trecere, mirosul acrișor al drojdiei de bere îți gâdila nările. Elisabethei îi lăsa gura apă. Seara, a fost un festin. Apoi, cu trecerea zilelor, pâinea s-a întărit, s-a mucegăit și iluziile s-au spulberat. Reapariția brutarului a devenit un subiect la care puteai visa.

De două săptămâni de când era la internat, Elisabeth primise trei scrisori de la mama ei, dar încă nu-i răspunsese, din lipsă de timp și de inspirație. Cea de-a patra scrisoare sosi joi, 16 octombrie. Domnișoara i-o dădu deschisă, ca și pe cele dinainte, la ora mesei de prânz. Numai că citirea scrisorilor în timpul mesei era interzisă. Elisabeth strecură plicul în buzunarul de la șort și așteptă sfârșitul prânzului cu o asemenea nerăbdare, că-și simțea stomacul contractat. Când se ajunse la desert, care, în mod excepțional, nu era compus din biscuiți, ci dintr-o friganea, domnișoara Quercy bătu din palme ca să se facă liniște și spuse:

— Copii, vă dau o veste bună. În după-amiaza aceasta mergem cu toatele în pădurea Marie ca să adunăm castane.

Un chiuit de bucurie îi întâmpină cuvintele. Bineînțeles, toată lumea știa că plimbarea avea un scop utilitar: castanele strânse

intrau, pentru un timp îndelungat, în diferite chipuri, în alcătuirea listei de bucate, dar aceste temeri gastronomice nu rezistau în fața minunatei plimbări — două ore de libertate, în pădure.

În timpul recreației scurte care-a urmat, Elisabeth s-a refugiat într-un colț al curții ca să-și citească, în sfârșit, scrisoarea. Plicul era adresat ca unei persoane adulte: „Domnișoarei Elisabeth Mazalaigue. Internatul Sainte-Colombe, prin Lacapelle-Marival. Lot". Acest „Domnișoară" legat de numele ei o încântă pe fetiță. Hârtia purta antetul „Café-tabac le Cristal". Pe foaia albă, scrisul înclinat al mamei avea o eleganță de dantelă. Dar cuvintele, scrise grăbit, erau greu de descifrat:

„Draga mea Elisabeth,

Sunt surprinsă că n-am primit nici un răspuns la cele trei scrisori pe care ți le-am trimis de când ne-am despărțit. Îmi place să cred că ești sănătoasă și că doar puțină lene te-a împiedicat să-mi scrii. Nu-i așa că ai s-o faci în seara asta ? Ca să ne liniștești pe toți. Pe-aici nimic nou, poate doar că am avut mai multă treabă decât în septembrie, ca în fiecare an. Tata a fost obosit în ultima vreme, dar acum e mai bine. Nu sunt îngrijorată. Cât despre unchiu' Denis, e sănătos și ne vorbește mereu de tine cu drag. La «Trianon Lyrique» se joacă Vis în vals. *Succesul acestei operete ne aduce o mulțime de clienți în pauze. Am avut bilete de favoare și am mers toți trei la teatru, pe rând, săptămâna trecută. Pentru că te interesează cum mă îmbrac, am să-ți spun că am pus rochia albastră care-ți place atât de mult. Spectacolul a fost foarte frumos și sper că într-o zi ai să-l vezi și tu. Dar tu, copila mea iubită, ești cuminte și silitoare, așa cum mi-ai promis ? Mănânci bine ? Profiți de aerul curat din acea regiune plăcută ? Câte fetițe n-ar vrea să fie în locul tău ! Presupun că-ți dai seama ce noroc ai și că-n viitoarea vacanță n-o să te mai recunoaștem, atât ai să fii de înaltă, voinică și înțeleaptă. Trebuie să închei la repezeală scrisoarea, pentru că mă cheamă la casă. Te sărut, draga mea, pentru tata, pentru unchiu' și pentru mine. Răspunde-mi repede. Și fă-ți timp să-i scrii bunicului, care, și el, așteaptă vești de la tine. O să se bucure ! Încă multe sărutări — Mămica ta."*

Epistola aceasta era atât de lungă, de afectuoasă și de bine ticluită, că Elisabeth fu bucuroasă la gândul că domnișoara Quercy o citise înaintea ei. În acest fel, directoarea putuse să constate cât era de iubită de părinții ei noua elevă, ce viață frumoasă duceau la Paris și cât de mult le lipsea unica lor fiică. Reciti scrisoarea de trei ori, din ce în ce mai emoționată. Tot trecutul îi împresura inima și, de la o amintire la alta, starea prezentă i se părea, prin comparație, și mai crudă. Era atât de cufundată în gândurile ei triste, încât clinchetul clopoțelului o făcu să cadă din nori. Ieși din cafeneaua familială ca să se trezească, aiurită, cu lacrimi în ochi, în mijlocul unei hoarde de fete gălăgioase care-și puneau pălăriile, se împingeau și se așezau în rând.

— Ei bine, Elisabeth Mazalaigue, încă nu ești gata ? Te așteptăm !

Afară soarele strălucea palid printr-un văl de ceață. Domnișoara Quercy luă comanda acțiunii. Domnișoara Hugues se plasă ca încheietor de pluton. Câteva eleve duceau saci goi în care avea să se adune recolta. Au traversat grădina pe aleea centrală, mărginită de tufe dezgolite de trandafiri. În clipa în care au depășit gardul de fier, Elisabeth a simțit în piept șocul exaltant al eliberării : nu era o plecare de-adevărat, dar puteai să-ți închipui că era. Întoarse capul și văzu, în întregul ei, clădirea lungă și joasă a internatului, cu acoperișul înalt de țiglă acoperită cu mușchi, zidurile cenușii, găurite de ferestre identice, fără perdele și un singur horn din care ieșea fum. De cealaltă parte a drumului, biserica mică și veche, ale cărei uși nu se deschideau decât duminica, veghea peste vreo duzină de cocioabe înfundate piezișș în pământ. Câteva găini se agitau în jurul unui morman de bălegar. Un câine, culcat lângă fântână, își mușca în joacă coada, răsucindu-și botul. Câteva femei ieșiră din locuințe ca să privească defilarea. Domnișoara Quercy le răspunse la salut, cu o amabilitate plină de distincție. Brusc, căsuțele dispărură. O luară pe o potecă mărginită de mărăciniș. În capul coloanei, fetițele mergeau încă pe două rânduri, dar cele din spate se

împrăștiau în dezordine și săreau într-un picior printre gropi. Pe lângă drum se întindeau arături și fânețe verzi. Majoritatea fetelor nu dădeau nici o atenție peisajului, dar Elisabeth, subjugată, nu-și putea dezlipi ochii de la el. Nici un zid, nici un trotuar, nici un felinar. Privirea i se ducea până hăt, departe, aerul pe care-l respira era atât de tare că-i venea să țipe, să alerge, să zboare, ca să dovedească ce ușor își simțea trupul. Poteca ocolea un muncel îmbrăcat în ferigă și se sfârșea brusc într-o pădurice frumoasă cu frunziș arămiu. Domnișoara Quercy le sfătui pe fetițe să adune cât mai multe castane în poala șorțului și-apoi să le verse în sacii care erau aliniați pe pământ.

— Și-acum, la treabă ! Cele mai vrednice vor primi un premiu !

Siluete discrete se risipiră printre trunchiurile încă lucioase de la ultima ploaie. Cu trupul îndoit, Elisabeth înainta încet, pe un covor de frunze uscate, al căror parfum înțepător și umed îi pătrundea până-n creier. Ciorapii negri îi dădeau mâncărimi. Erau multe castane în jurul ei. Unele goale și netede, de un brun luminos, modelate în formă de inimă. Altele încă ascunse într-o sferă verde, pe jumătate crăpată. După exemplul colegelor ei, Elisabeth zdrobea cu tocul pantofului vârfurile țepoase din care se ivea un fruct foarte umed, foarte proaspăt, a cărui perfecțiune neașteptată o mira de fiecare dată. Glasuri ațâțate de nerăbdare țipau la liziera pădurii :

— Uitați-vă la a mea, cât e de frumoasă, domnișoară !

— Oh, aici e nemaipomenit !... Sunt o mulțime ! Mai multe decât oriunde !...

— Domnișoară ! Domnișoară, veniți să vedeți, am găsit două într-una !

Domnișoara Quercy se strecura de la un grup la altul și împărțea fără părtinire încurajări și sfaturi. Castanele se adunau în poala șorțului Elisabethei. Când comoara era gata să dea pe dinafară, se ducea să o predea la locul stabilit. Domnișoara Hugues, tot cenușie și tristă, supraveghea recolta prin ochelari. Alte fetițe veneau, cu burta umflată, picioarele depărtate și, dând

drumul șorțului, făceau să cadă o avalanșă de bule castanii în sac.

— Eu am cel mai mult!

— Ba eu! Mi-a zis domnișoara...

Înfierbântată de întrecere, Elisabeth se întoarse la treabă. Curând însă, furată de plăcerea de a se plimba prin pădure, uită de dorința de a aduna mai multe castane decât colegele ei. Prefăcându-se că este în căutarea unui colț bun, se îndepărtă de celelalte și începu să-și închipuie că se afla acolo singură, sub frunzișul compact, arămiu, cu găuri de lumină venită din cer. O pasăre slobozea un țipăt, o ramură se îndoia, un câine lătra departe, cădea o frunză și nimic pe lume nu mai avea însemnătate. Din când în când, în mod mecanic, Elisabeth mai aduna câte o castană; i se părea a fi un dar prețios și o compătimea că era răpită din pădurea natală ca să-și găsească sfârșitul stupid într-un internat. Alegând din cele pe care le avea în poală, le scoase pe cele mai frumoase și le eliberă. Când domnișoara Quercy chemă fetițele bătând din palme, Elisabeth ajunse ultima la locul de adunare.

— Asta-i tot ce ne aduci? îi spuse domnișoara Quercy uitându-se la prada neînsemnată pe care o descărca în grămadă.

— Da, domnișoară.

— Ei, bine, nu te-ai ostenit prea mult! Dacă toată lumea ar fi făcut ca tine, n-am prea avea cu ce să ne lăudăm!

Între timp, portarul, burtos și cu o mustață lungă, pleoștită, ca strămoșii noștri gali, venise cu o roabă ca să ia sacii plini. Erau zece în total. Ducând câte doi saci o dată, trebuia să facă cinci drumuri. Lăudându-și elevele care, toate, cu excepția Elisabethei, contribuiseră la succesul expediției, domnișoara Quercy le așeză iar în rând, două câte două.

— Oh, domnișoară, o să căpătăm castane astă seară, la cină? întrebă Augustine din Cahors, cu glas rugător.

— Bineînțeles, spuse domnișoara Quercy.

— Ura! Ura! Ura! strigară fetele țopăind și bătând din palme.

Luară drumul înapoi, vesele. În semn de victorie cântau în cor:

Tata mi-a ales un soț,
O, Doamne! Ce bărbat! Ce bărbat mititel!...

Portarul mergea în frunte, împingând roaba. Din când în când, cădea câte-o castană dintr-un sac prost legat și se rostogolea într-un făgaș făcut de-o căruță. Imediat o elevă se grăbea să o ridice. Elisabeth mușcă din castana pe care o păstrase în buzunar. O materie tare, amară și dulce în același timp, i se fărâmiță pe limbă. Scuipă o ploaie de bucățele albe. Fetele de lângă ea făceau la fel. Cântecul își pierduse ritmul. Domnișoara Hugues bătea măsura cu mâna ca să susțină forțele care slăbeau din ce în ce:

Tata mi-a ales un soț...

A început să plouă. Au alergat până la grilajul de fier. Dar n-a fost decât ceva trecător.

La gustarea de după-masă, fetițele au căpătat o felie de pâine și două bucățele de zahăr. După care, ca în fiecare joi, de la patru la cinci, tot internatul s-a adunat la ora de croitorie. În timp ce colegele ei, mai avansate, brodau flori pe canava, Elisabeth a trebuit să-și lungească cu zece centimetri tivul la șorțuri. Degetarul pe care i-l pusese pe deget domnișoara Bertrand o jena în mișcări. Acul, foarte fin, îi aluneca între arătător și degetul mare. Scrâșnea din dinți, ofta de supărare. I se încurca ața, o deznoda, o trăgea cu un gest larg al brațului, cu riscul de a-i scoate un ochi vecinei, îi ieșea din ac, trebuia iar s-o umezească în gură, să o răsucească, să o potrivească în urechea acului închizând un ochi. Domnișoara Bertrand, în picioare între pupitre, asista, nepăsătoare, la acest chin. Când se îndepărta, pantoful cu talpă înălțată de lemn răsuna tare pe podea. Zgomotul acesta

sincopat întrerupea, din când în când, glasul elevei care citea pentru toată clasa din *Jurnalul Margueritei* :

„În rondurile care înconjurau casa, am văzut tot soiul de flori, deoarece domnișoara Dumont le iubea nespus de mult și le cultiva cu cea mai mare grijă, prelungindu-le viața efemeră“.

Bodogănind din pricina tivului, Elisabeth admira în același timp limbajul acestei Marguerite care, totuși, după câte se spunea în carte, nu avea mai mult de zece ani. I-ar fi plăcut să-i poată scrie mamei ei cu tot atâta ușurință. Se nimerea bine că joia, timpul rezervat lecțiilor era destinat corespondenței. Încă zece minute și gata ! Se înțepă, supse o picătură de sânge de pe deget și, descurajată, lăsă să-i cadă lucrul pe genunchi :

— N-o să reușesc niciodată !

Domnișoara Bertrand se apropie de ea, duse șorțul la nas, ca și cum ar fi vrut să-l miroasă, clătină din cap și se strâmbă :

— S-ar zice că ai cusut cu o furculiță !

Deodată, eleva care citea tăcu și toată clasa izbucni în râs. Clinchetul clopoțelului o scoase din încurcătură pe Elisabeth, care se pregătea să-și înfrunte colegele nemiloase.

Era ora cinci. După recreație, revenind în clasă, înlocuiră acul cu tocul. Două lămpi cu sclipiri roșiatice se aprinseră în tavan. Elisabeth stătea visătoare în fața foii albe de hârtie. Îi era greu să vorbească despre viața ei de la internat așa cum ar fi vrut, pentru că scrisorile trebuiau să fie predate, deschise, domnișoarei Quercy. Tot cântărind cuvintele, i se părea că nu se mai adresează părinților, ci directoarei. I se golea mintea. Se uită la vecina ei, Françoise Pierroux, al cărei tată era fabricant de pateu de ficat de gâscă la Souillac. Françoise scria repede, fără să stea pe gânduri : ideile curgeau direct din cap în toc. Cum avea multă imaginație, nu se știa niciodată dacă ceea ce spunea era adevăr sau invenție. Elisabethei îi plăcea, pentru că avea o față palidă, ochi mari de tot, foarte negri și o voce dulce. Dintre toate elevele

de la Sainte-Colombe, era singura a cărei simpatie ar fi vrut s-o câștige.

— Le scrii părinților tăi ? șopti ea.

— Da.

— Ce le tot înșiri ?

— Oh, ce-mi trece prin cap ! Totul e să afle că sunt sănătoasă...

— Și cum începi ?

Françoise împinse foaia de hârtie spre Elisabeth, care se aplecă și citi :

„Iubiții mei părinți,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea voastră călduroasă și mă grăbesc să vă spun că și eu sunt sănătoasă...“

— E bine, zise Elisabeth.

Cu acest îndemn, își înmuie penița în călimară, așteptă ca inspirația să capete formă și începu la rândul ei :

„Iubiții mei părinți,

Mă arunc în brațele voastre casă vă spun că sunt bine și că aici toată lumea e drăguță cu mine. Am fost la adunăm castane și era nostim, o săle mâncăm la cină. Asta osă fie o schimbare în locde linte, care numi prea place. Pe urmă, nea citit din «Jurnalul Margueritei». Am o pretenă, Françoise care e drăguță, așa crez. Mă bucur că tata și unchiu' sunt bine și cafeneaua merge și maiales că tuai mers la teatru cu rochea ta frumoasă...“[1]

Reciti începutul scrisorii, roase gânditoare capătul tocului și continuă :

„Când osă fiu mare, osă merg și eu la teatru și o sam o roche la fel de frumoasă și bijuteri. Osă fie vesel. Osă mergem mereu

[1]Aici și în alte epistole, greșelile ortografice au fost respectate, ca mijloc de portretizare a personajului *(n. tr.)*

împreună. Osă dansăm la bal. Aicia, se face lumină cu o mașină dinamo. Domnișoara Quercy la făcut pe dinamo și merge. Eae și foarte drăguță. Învăț bine. Și mănânc tot cemi dă. Dacă ai ști mamă ce frumos era în pădurea Marie, cu frunze uscate. Sper co să mai mergem. Portarul a adus castanele întro roabă. Vă sărut, mamă, tată, unchiu' și Clémentine, din tot sufletul meu de micuță internă — Elisabeth".

Scrise adresa pe plic și sublinie cu două linii cuvintele : „Café le Cristal".

— Ai terminat ? întrebă Françoise Pierroux.

— Da.

— Păi vezi, nu-i mare lucru !

— Nu. Dac-ai început, merge de la sine. Ar trebui să-i mai scriu și bunicului, dar o s-o fac altă dată.

— Eu nu-i scriu bunicului, a murit, spuse Françoise Pierroux.

— La mine, bunica a murit.

Așa au început să-și facă confidențe. Françoise tocmai îi povestea cum erau îndopate gâștele, când domnișoara Bertrand, care supraveghea pregătirea lecțiilor după-amiaza, le amenință că le pedepsește pentru „stat de vorbă și neatenție". Elisabeth tăcu, dar o bucurie stăpânită îi îmbujora obrajii : în sfârșit, avea o prietenă.

La ora șase, domnișoara Bertrand adună toate scrisorile ca să le ducă domnișoarei Quercy.

După cină, care a constat, ca fel principal, din castane fierte, a urmat spălarea colectivă a picioarelor, în dormitor. Elisabeth a făcut în așa fel încât să fie lângă Françoise în fața ligheanului mare din care ieșeau aburi. Elevele încercau apa cu prudență, cu vârful piciorului :

— E prea fierbinte, domnișoară, nu putem încă să ne băgăm în ea !

Era un pretext ca să prelungească plăcerea. Cum nu existau decât patru ligheane pentru întreg dormitorul, fetele care-și

așteptau rândul le ocărau pe cele care se instalaseră comod pe scaune:

— Dați-i zor! Domnișoară, fac dinadins!...

Lăsând apa să le cuprindă gleznele, cu șorțul ridicat peste genunchi și un zâmbet fericit pe buze, cele două proaspete prietene schimbau priviri complice. După ce se spălă pe picioare, Elisabeth îi împrumută săpunul lui Françoise, care o felicitase pentru săpunul ei parfumat cu migdale. Françoise îi aruncă o ocheadă de o surprinzătoare tandrețe și șopti:

— Îți mulțumesc. Ai să vezi, o să avem secretele noastre! Mâine o să-ți povestesc lucruri interesante...

Culcată la ea în pat, după stingerea luminii, Elisabeth se întrebă încă multă vreme, cu încântare: oare ce lucruri interesante avea de gând să-i povestească Françoise?

2.

Domnișoara Quercy sosi cu puțină întârziere în capelă, pentru rugăciunea de dimineață. Domnișoara Bertrand și domnișoara Hugues își ocupaseră deja locurile în primul rând. În loc să se ducă lângă ele, directoarea își trecu privirea peste elevele adunate, îi făcu semn Elisabethei să se strângă puțin și se așeză lângă ea, pe bancă, spre marginea dinspre aleea centrală. Ce însemna această comportare neobișnuită? Era vorba de un semn de bunăvoință sau de suspiciune? Elisabeth o urmărea pe domnișoara Quercy cu coada ochiului. Aceasta, în genunchi, cu mâinile împreunate sub bărbie, se ruga în tăcere. Brusc, buzele ei se puseră în mișcare și tot internatul fu un singur glas murmurat. Știind că și cele mai șoptite cuvinte tot ajungeau la urechile directoarei, Elisabeth se strădui să recite *Rugăciunea duminicală* fără greș. La *Te salut, Marie,* repetat de trei ori, nu

se poticni decât foarte puțin. Dar la *Simbolul apostolilor* nu-și mai reaminti și fu silită să înlocuiască câteva fraze printr-o morfoleală de silabe de-a valma și oftaturi. Atenția îi era distrasă de mireasma de lămâie abia simțită care se răspândea din îmbrăcăminte domnișoarei Quercy. Cu obraji supți, sprâncene negre, pleoapele plecate, ea părea că ignoră tot ce o înconjura. Pentru Elisabeth era un avantaj. Din toată *Mărturisirea păcatelor* ea nu reținuse decât o singură formulă pe care o rosti la momentul potrivit, cu un avânt deosebit în suflet și în glas:

— „Este vina mea, este vina mea, este vina mea cea mare !...“

Domnișoara Quercy spunea același lucru. Ce-o mai fi având să-și reproșeze, ea, care avea întotdeauna dreptate ?

La recreație, zece fete o înconjurară pe Elisabeth.

— De ce s-a așezat lângă tine ? întrebă Augustine.

— Habar n-am.

— Ce ți-a spus ?

— Nimic.

— Cu siguranță a făcut-o pentru că nu ți-ai învățat rugăciunile !

— Le știu, rugăciunile ! bombăni Elisabeth.

— Așa e, le știe, exclamă Françoise Pierroux. Mi le-a recitat aseară.

— Nu-i adevărat, zise Augustine. Eram lângă ea. După „cred în Dumnezeu“ a făcut : „Hon, hon, hon“, pentru că nu mai știa ce urmează...

— N-am făcut „hon, hon, hon“ ! replică Elisabeth, ridicând un umăr, apoi pe celălalt.

Domnișoara Bertrand întrerupse cearta : Elisabeth era chemată de domnișoara Quercy la direcțiune.

— Acum ? se bâlbâi Elisabeth.

Supraveghetoarea dădu afirmativ din cap. Elisabeth simți că-i sare inima și i se înmoaie picioarele. Părăsi grupul, în timp ce în urma ei se înălța șușoteala bârfelor.

Domnișoara Quercy o primi așezată în spatele biroului ei. Între pereții aceștia goi și albi părea încă mai subțire și mai neagră. De la prima privire, Elisabeth zări, în mijlocul mesei, scrisoarea ei deschisă.

— Ești mulțumită cu ce ai scris aici ? o întrebă domnișoara Quercy.

— Da, domnișoară, îngână Elisabeth.

— Nu crezi că te-ai cam grăbit ?

— Nu.

— La fiecare rând, sau aproape, e câte o greșeală de ortografie. Ți le-am notat pe margine. O să-mi faci plăcerea să scrii încă o dată scrisoarea, în ora de studiu, astă seară. Asta o să-ți permită, cu aceeași ocazie, să scoți anumite pasaje care mă îndoiesc că ar fi pe placul mamei tale.

— Care pasaje ?

— Cele în care vorbești de viitoarele tale toalete, de viitoarele tale ieșiri în lume...

Elisabeth se înroși sub imperiul unei furii neputincioase. Îi ardeau urechile.

— Sunt convinsă, reluă domnișoara Quercy, că mamei tale i-ar plăcea mai mult să afle vești despre fetița care ești în clipa asta decât despre fata care visezi să ajungi. De altfel, cum o să fii peste câțiva ani ? Eu sper pentru tine că vei căuta în viață și alte satisfacții decât cele oferite de teatre și baluri. N-am dreptate?

Privirea domnișoarei Quercy impunea un răspuns. Dar Elisabeth n-avea nici un chef să-i facă plăcere.

— De ce să nu-mi placă să mă duc la bal ?

— O să-ți placă să te duci o dată, de două, de trei ori, pe urmă o să te plictisești.

— Ba nu.

— Ba da, Elisabeth. O să te plictisești, pentru că educația pe care ți-o vom da aici te va ajuta să te ridici deasupra distracțiilor vulgare. Știu că ești o copilă sensibilă și sinceră. Adevăratele tale defecte sunt lenea, neglijența și încăpățânarea.

Împotriva lor aș vrea eu să lupt mai întâi. Știi pe de rost, acum, rugăciunile principale ?

— Așa și așa...

— Mi s-a părut, în capelă, că nu erai prea sigură pe tine. Străduiește-te să ajungi la nivelul colegelor tale. De săptămâna viitoare vei urma cursul de catehism cu celelalte. Atunci, totul se va limpezi pentru tine. Am mai observat și că nu mănânci aproape nimic la masă...

— Ba da, mănânc.

— Jumătate din porție o dai vecinelor. Ai nevoie să capeți forță. De-acum încolo, înainte de fiecare masă o să iei untură de pește. E excelentă pentru sănătate ! Și-acum ia-ți scrisoarea și fugi repede...

Când Elisabeth ajunse în curte, recreația era pe terminate. În clasă, Françoise îi strecură un bilet : „Te-a certat ?“ Elisabeth scrise răspunsul : „Nu. Dar vrea să rescriu scrisoarea și să iau untură de pește“. Primi un alt bilet : „E totuși drăguță“. Prefăcându-se că se apleacă peste o carte, Elisabeth notă pe spatele hârtiei : „Nu mi se pare“. I-ar fi făcut plăcere să continue corespondența astfel începută cu colega ei de bancă toată ora, dar domnișoara Hugues puse la treabă pe toată lumea : dictare și analiză gramaticală. Numai în recreația următoare, după masa de prânz, cele două prietene își putură continua schimbul de păreri asupra directoarei. Vorbiră apoi despre părinții lor. Françoise considera că mama Elisabethei este foarte drăguță și foarte distinsă :

— Când am văzut-o, mi-am zis imediat : „are noroc, fetița cea nouă, cu așa o mamă !“

— Da, spuse Elisabeth. Și-apoi mai e și că se-mbracă foarte bine. Are atâtea rochii, atâtea rochii, că nu mai știe unde să le așeze.

— Bineînțeles, zise Françoise, când stai la Paris trebuie să ai o garderobă bogată. Mai ales că așa cum ne-ai povestit, se duce des la teatru și la baluri cu tatăl tău...

Elisabeth avea atâta încredere în prietena ei, că aproape nici nu mai avea impresia că minte:

— Draga mea, e foarte simplu, nu scapă nici o ocazie! Și de fiecare dată mama trebuie să poarte altceva. Ba în roșu, cu un decolteu rotund, ba în albastru deschis cu un decolteu ascuțit, ba în verde cu un decolteu patrat...

— Are numai rochii decoltate?

— Firește! Seara trebuie să ai pieptul și brațele goale. Dacă nu, nici nu merită să mai ieși din casă!

— Păi, atunci, părinții tăi sunt foarte bogați!

— Foarte, foarte, foarte! răspunse Elisabeth încruntându-se, ca speriată ea însăși de mărimea averii familiei.

— Și-ai mei la fel, spuse Françoise. Dar nu se îmbracă în mod special. Nu ies din casă. Muncesc și pun banii deoparte.

— Pentru că stați în provincie.

— În plus, mama mea nu-i atât de frumoasă ca a ta. E și mai în vârstă. Are artrită. Când am să fiu mare, n-am să rămân la Souillac.

— O să vii la Paris?

— Nu.

Avea o privire visătoare.

— Cred că o să am o viață foarte complicată, reluă ea.

— De unde știi?

Françoise dădu din cap:

— Uite-așa! O idee. Văd totul ca și cum aș fi acolo...

— Ce vezi?

— Chiar vrei să-ți povestesc?

— Oh, da!

Fetele țipau și alergau în jurul lor. Françoise o trase pe Elisabeth într-un colț al curții:

— Aici, o să fiu liniștită. Ascultă... O să mă mărit foarte tânără, cu un prinț!

— Un prinț adevărat? bolborosi Elisabeth.

Știa că nu era decât o simplă presupunere, dar aerul misterios al lui Françoise o făcea să creadă că nu glumea.

— Da, un prinț adevărat, un prinț austriac, șopti ea. Va fi foarte arătos. Va avea bani cât să nu-i poată număra. Terenuri de vânătoare, râuri, cai, castele. Asta după ce ne vom întâlni într-o stațiune termală și-mi va fi cerut mâna.

— Bineînțeles ! murmură Elisabeth, subjugată fără să vrea de descrierea unui viitor atât de strălucit.

— Un arhiepiscop ne va da binecuvântarea nupțială.

— De ce un arhiepiscop ?

— Arhiepiscopii le dau binecuvântarea prinților, întotdeauna.

— Și tu ai să devii prințesă ?

— Da.

— Grozav ! spuse Elisabeth fluturându-și mâna ca și cum s-ar fi ars din neatenție.

— O să mergem să stăm în Austria, în palatul lui. Am să te poftesc pentru cât timp ai să vrei.

— Mulțumesc, Françoise...

— N-ai de ce, îți dai seama, o să fiu atât de bogată că n-o să conteze să te invit ! În zilele de sărbătoare, o să urc cu el în balcon și poporul ne va aclama. Soțul n-o să mă țină niciodată de braț în public.

— De ce ?

— Pentru că e vulgar. El o să-mi întindă pumnul, eu o să-mi așez mâna deasupra și o să pășim unul lângă altul, cu muzică. În casă o să fie întotdeauna muzică... Ah ! și-apoi o să avem trei saloane mari, foarte mari, aurite. În primul, în care o să primim multă lume, soțul meu îmi va spune : „Alteță". În al doilea, n-o să intre decât prietenii, și el o să-mi spună : „Doamnă". În al treilea, în care o să fim singuri, o să mă tutuiască.

— O să aveți copii ?

— Da, trei : două fete și-un băiat. O să-i cheme Stella, Luna și Beausoleil[1].

— Cam ciudat nume pentru un băiat : Beausoleil !

— Așa o să-l cheme. Toți trei vor fi blonzi, blonzi, blonzi !

— Și soțul tău ?

---

[1]*Beau soleil* = soare frumos *(N. tr.)*.

— El o să fie brunet, brunet, brunet, ca mine!

— Știi și numele lui?

Lumina din ochii lui Françoise îi scălda tot chipul.

— Da, șopti ea.

— Nu vrei să mi-l spui?

— Mâine.

— De ce nu acum?

— E prea secret.

Două fete care alergau una după alta le îmbrânciră în trecere.

— Capre nesuferite! strigă Elisabeth.

Augustine îi dădu cu tifla. Elisabeth îi răspunse la fel și se întoarse către prietena ei care, cufundată în vise, continua să zâmbească. O clipă au rămas tăcute. Într-un târziu, Françoise oftă:

— Asta voiam să-ți spun aseară.

— Ai mai povestit altcuiva? întrebă Elisabeth.

— Nu, numai ție. N-ai să spui mai departe?

— Ți-o jur!

— Dacă-i așa, am să-ți mai dau alte amănunte. Știi cum o să arate rochia mea de mireasă?

— Nu... Ia spune...

— Mai întâi, o să am un furou foarte strâmt, din satin alb cu broderii de aur și argint...

Umbra domnișoarei Bertrand se lăsă peste rochia de mireasă. Supraveghetoarea avea înfățișarea piezei-rele. O parte a chipului ei strâmb se mișca într-un clipocit de salivă:

— Ce puneți la cale aici în colț? V-am mai spus că discuțiile în două sunt interzise. Hai, fuga, fuga, duceți-vă la celelalte!...

De voie, de nevoie, prințesa și confidenta ei fură nevoite să se amestece într-un grup de fete care se jucau „de-a meseriile".

3.

Frigul se întețea. Domnișoara Quercy porunci să fie aprinse sobele din clase, din dormitor și din sala de mese. Portarul le umplea cu lemne. Dimineața, la sculare, fetele erau amorțite de frig. Dar, pe măsură ce ziua trecea, în clasele cu ferestre închise căldura creștea și mirosul de internat se făcea tot mai simțit. În timpul pregătirii lecțiilor, Elisabeth inspira, fără lehamite și aproape chiar cu plăcere, această emanație casnică în care se combinau mirosul de păr, de rufărie, de cerneală, de praf și de fontă încinsă. O cutie cu apă era așezată pe capacul sobei. Burlanul cotit scotea fum la îmbinări. În spatele geamurilor aburite se lăsa noaptea peste acoperișuri, în copaci. Așezată la catedră, domnișoara Bertrand tricota. Fetițele, care ar fi trebuit să-și facă lecțiile, picoteau, toropite. Profitând de lipsa de atenție generală, Françoise și Elisabeth își continuau confidențele. În fiecare zi, Françoise adăuga noi precizări la proiectele ei de viitor. Ba descria splendoarea călătoriei de nuntă, ba alcătuia lista felurilor de mâncare ale unui supeu la palat, care începea cu friptură de căprioară și se termina cu înghețată de vanilie, ba se preocupa de felul în care va organiza școli în toate orașele și satele supuse principatului ei. Elisabeth smulse o foaie din caietul ei de desen ca să schițeze trăsura în care perechea princiară își va face intrarea în capitală. Modelul, care avea șase roți cu spițe aurite, o capră în formă de liră pentru vizitiu și smocuri de pene la cele patru colțuri ale trăsurii, o entuziasmă pe Françoise. Îl puse pe furiș în caietul ei de teme, în așteptarea zilei când avea să-l încredințeze celor mai buni meseriași, furnizorii coroanei. Dar, în ciuda insistențelor prietenei sale, tot mai refuza să dezvăluie numele soțului ei.

— E încă prea devreme... Mai târziu o să ți-l spun... Te asigur că vei fi prima care-l vei afla...

Stârnită de poveștile lui Françoise, Elisabeth istorisea la rândul ei că la Paris avea un iubit, cu cinci ani mai mare ca ea,

de meserie acrobat, cu care, atunci când temperatura era favorabilă, dansa pe acoperișuri.

— Și mama ta știe ? întreba Françoise.

— Nici vorbă ! El vine noaptea, când toată lumea doarme. Fiind acrobat, îi e ușor să se cațere pe acoperișuri. Eu mă duc să-l întâlnesc ieșind pe fereastra de la mansardă. Jos, în sala de la „Bal de l'Elysée" cântă muzica. Și noi dansăm, ne învârtim, ne sărutăm pe gură...

— Oh ! Ce scârbos !

— Păi nu, dacă ne iubim !

— Cum îl cheamă ?

— O să-ți spun când o să-mi spui cum îl cheamă pe al tău. E înalt, brunet, cu ochi albaștri. La circ, face saltul mortal. Când îl văd pe trapez, mi-e o frică, da' ce frică !... Pentru că-și riscă viața de fiecare dată !

— Da, e periculos. Dacă te măriți cu el, n-ar mai trebui să continue.

— O să continue la început, dar o să se oprească atunci când vom locui în Elveția. Nu e francez, e elvețian... Părinții lui au o proprietate imensă printre ghețari... Poate c-am să mă duc acolo, în vacanța mare, dacă-mi dă voie mama...

Într-o duminică după-amiază, pentru că stătea să plouă, domnișoara Bertrand adună cele două grupuri în sala de mese ca să organizeze „jocuri stând jos". Câteva eleve propuseră șarade, schimbul de bilețele, cuvinte întrerupte. Dar nimeni n-avea nici un chef. O așteptau pe domnișoara Quercy. Chiar și Elisabeth, care n-o iubea pe directoare, trebuia să recunoască faptul că, fără ea, internatul era ca o turmă fără păstor. Palidă și cernită, hrănindu-se numai cu salată, produse lactate, rugăciuni și lecturi serioase, această femeie ciudată avea puterea să iubească tot, să lumineze totul în jurul ei. Domnișoara Bertrand așeză o cutie pe masă și zise :

— Am aici un joc foarte distractiv...

Dar copilele începură să strige :

— Nu acum...

— Nu fără domnișoara Quercy!

— Cu ea o să fie mai amuzant.

Elisabeth se trezi strigând împreună cu celelalte. În sfârșit, domnișoara Quercy apăru, salutată cu un strigăt de bun-venit. Zâmbitoare și calmă, cu mișcări afectate, ea potoli enervarea publicului și deschise cutia plină cu pătrate din carton. Pe fiecare pătrat era desenat un animal. Regula jocului era simplă: una după alta, elevele, cu ochii închiși, trebuiau să tragă o poză, ca să afle, într-un mod magic, cu ce animal se aseamănă. Prezentată de domnișoara Quercy, ideea aceasta fu primită cu entuziasm. Se așezară la rând. Începură dezvăluirile. De îndată ce o fată trăgea un cartonaș din grămadă, cele din spatele ei urlau:

— Arată-ne! Arată-ne! Oh! Domnișoară, priviți cu cine se aseamănă!

Poza trecea din mână în mână. Astfel, Augustinei i se atribuiră defectele și calitățile unei bibilici, Mauricette Lafleur, care era răutăcioasă și purta ochelari, se trezi, în mod ciudat, fluture, Louise Charamu apăru sub înfățișarea unui șoricel, și asta i se cam potrivea, Suzanne Poussac, grăsuna blondă, se înfurie pentru că era un purcel rozaliu, dar analogia era de necontestat. Domnișoara Quercy râdea împreună cu elevele și spunea ca să se scuze:

— Nu le potrivesc eu! Dacă nu vă place, supărați-vă pe cutia magică!

Elisabeth, acoperindu-și ochii cu mâna, ezită îndelung înainte de-a se hotărî. Colegele geloase mormăiau în spatele ei:

— Trișează! Se uită printre degete!

Nu era adevărat. Absolut oarbă, aștepta o inspirație. Până la urmă întinse degetele, apucă un cartonaș și scoase un suspin de dezamăgire: trăsese poza care reprezenta o mică pasăre cu pene cenușii și roșcate, cu pieptul de culoare deschisă pătat și cu cioc ascuțit. Această vietate n-avea nici o legătură cu ea și, totuși, toate colegele ei manifestau o satisfacție absurdă.

— E un sturz, spuse domnișoara Quercy.

— Un sturz! Un sturz! Elisabeth Mazalaigue e ca un sturz! țipau fetițele țopăind.

— Ei, și? Nu e urât! replică Elisabeth jignită.

— Așa e, spuse domnișoara Quercy, sturzul e o păsărică fermecătoare.

După Elisabeth, în fața cutiei se prezentă Françoise Pierroux. Ea își băgă hotărâtă mâna, ca și cum i-ar fi fost totuna ce poză urma să tragă. Când arătă cartonașul, fu înconjurată de un murmur de invidie. Desenul ales reprezenta o lebădă albă. Pentru Elisabeth, aluzia era limpede. Lebăda nu este o prințesă printre păsări? Confirmarea acestui destin excepțional o copleșea de respect și teamă. Când Françoise veni să se așeze lângă ea, în bancă, îi șopti:

— Lebăda... se potrivește!... Ai înțeles?

— Da.

Și chipul îi fu iluminat de o demnitate supranaturală.

La sfârșitul jocului, domnișoara Quercy anunță că, duminica următoare, își propunea să le ofere elevelor ei o distracție și mai neașteptată. Citise, în rubrica de știință a unui ziar, modul în care putea fi construit, ieftin, un post de radiorecepție cu galenă. De cincisprezece zile lucra la montarea acestui aparat, din piese comandate în oraș. Dacă nu se înșelase în executarea schemelor, aparatul îi va da posibilitatea să capteze programe de muzică și comunicări venite de foarte departe. Sunetele de felul acesta călătoresc, spuse ea, pe unde, străbătând spațiul. Vestea asta lăsă auditoriul în culmea mirării.

— O să putem asculta Austria, domnișoară? întrebă Elisabeth.

Françoise o trase de mânecă și-i șopti:

— Ce te-a apucat? Taci din gură! O să bănuiască!...

Sprâncenele frumoase, negre ale domnișoarei Quercy se ridicară deasupra privirii ei amuzate:

— De ce Austria, în mod special?

— Ar fi interesant, spuse Elisabeth.

— E-adevărat... Dar, din păcate, distanța e prea mare. În sfârșit, mai știi, cu toate mașinăriile astea moderne...

În timpul pauzei de seară, Elisabeth îi explică lui Françoise de ce pusese întrebarea: ar fi putut să aibă vești de la prinț pe calea undelor. Françoise se gândi o clipă și zise:

— Nici măcar nu știe că sunt la Sainte-Colombe!... Dar, la urma urmei, ai dreptate. Nu e imposibil. Și dacă se aude Parisul?... Dacă te cheamă iubitul tău?... Îți dai seama?

— Da, spuse Elisabeth, nu poate să-mi scrie pentru că domnișoara Quercy deschide scrisorile, dar ar putea să-mi vorbească.

Toată săptămâna urziră planuri privind dublul lor secret. Datorită minunatei preocupări care le unea, zilele erau mai puțin monotone. Françoise, fiind înzestrată de la natură pentru învățătură, continua să aibă note bune. Elisabeth, în schimb, era atât de preocupată de aventurile sentimentale ale prietenei sale și ale ei proprii, încât nu mai putea acorda atenție lecțiilor și temelor. Notele de zero și mustrările care plouau peste ea n-o abăteau de la ideea ei fixă. Primea cu seninătate să fie ultima din clasă, nu mai suferea de frig la sculare, se împăca cu hrana jalnică din sufragerie, își bea untura de pește înainte de fiecare masă fără să clipească și nu lua în seamă sâcâielile celorlalte fete, geloase pe această afecțiune atât de neașteptată și exclusivă. Era atât de distrată încât, deseori, i se întâmpla să-și tragă ciorapii pe dos sau să se ducă la „lenjerie" să caute o batistă și să se-ntoarcă cu mâinile goale. Domnișoara Hugues se supăra:

— Ești cu capu-n lună, fata mea!

La auzul acestor cuvinte, cele două prietene schimbau o privire de afectuoasă înțelegere.

Françoise lua lecții de pian cu domnișoara Quercy, ceea ce era absolut normal pentru o viitoare prințesă, chemată să primească multă lume în casa ei. Cu toate că nu era destinată unui viitor la fel de glorios, Elisabeth îi scrise mamei sale ca să-i ceară voie să învețe și ea să cânte la pian. Dar răspunsul întârzia. Elisabeth credea că muzica ar fi acompaniat în mod fericit visele ei. Din toată programa școlară, numai cursurile de catehism, la

care asista acum în fiecare miercuri, o scoteau pentru moment din indiferență. Învățămintele părintelui Bacounet erau pe măsura trăsăturilor ei sufletești, aplecate spre desfătările irealului. Istorioarele despre Sfânta Treime, îngeri, demoni, crearea omului, șarpele ispitei nu erau mai de necrezut decât cele pe care ea le trăia în imaginație cu prietena ei Françoise. Datorită misterelor religiei, aria ei de evaziune se lărgea la infinit. Dincolo de grilajul porții totul devenea posibil. În ciuda faptului că părintele Bacounet nu avea nimic dintr-un autor de basme. Era un omuleț congestionat, cu nas sfrijit, cu obraji de culoare violacee, care mergea prin clasă ridicând sus picioarele, ca și cum ar fi continuat să pedaleze pe bicicletă. Deseori sutana îi era pătată cu noroi. Aducea cu el aerul de pe drum, din pădure, din ploaie. Pentru că avea mai multe parohii în grijă, era mereu grăbit. Ascultându-l vorbind despre vocea care răsuna deasupra sfântului Ioan Botezătorul, atunci când l-a botezat pe Iisus în Iordan, Elisabeth se gândi imediat la aparatul domnișoarei Quercy, care urma să le pună în legătură pe eleve cu un univers invizibil. După curs, ea se retrase câteva clipe cu Françoise, ca să o întrebe ce crede, în general, despre Biblie:

— Chiar crezi în ea?

— Sigur că da! strigă Françoise.

— În tot?

— În tot. Tu nu?

— Ba da. Cred, pentru că e frumos. Și-apoi, eu am văzut raiul, am văzut iadul!

— Unde-adică?

— Pe bulevardul Clichy!

Françoise ridică din umeri:

— Nu sunt pe bulevardul Clichy.

— Bineînțeles că nu! Dar acolo există două cabarete unde totul este copiat după raiul adevărat și iadul adevărat. În întregime! Îngerii, dracii, flăcările, norii... Ai de ales, intri într-unul sau intri în celălalt...

— După ce mori, nu tu alegi, alege bunul Dumnezeu.

— Așa e, asta a fost o glumă.

— Nu trebuie să glumești cu așa ceva, spuse cu gravitate Françoise.

Pe Elisabeth o chinuia o altă întrebare. Ea era încredințată că era destul de bună prietenă cu Françoise ca să o discute împreună : cum se nasc copiii ? Pentru că și una și cealaltă urmau să aibă copii, era momentul să afle în ce condiții vin ei pe lume. După părerea lui Françoise, ei se coceau ca merele și perele și-apoi se tăia burta mamei ca să fie scoși. Nu se spune, când te rogi Fecioarei, că Iisus este „rodul pântecelui ei" ? Și Elisabeth opta pentru aceeași interpretare, dar nu pricepea de ce doar femeile măritate aveau darul de a face să se nască bebeluși.

— Bunul Dumnezeu e cel care hotărăște, spuse Françoise. După căsătorie, unora le dă copii, altora nu. Nu-ți rămâne decât să aștepți, să te rogi și, la un moment dat, începi să te umfli.

Pe Elisabeth explicația aceasta simplă și în același timp misterioasă o decepționa. Dar nu avea nici o propunere mai bună.

— Da, s-ar putea să fie așa.

Și luă hotărârea să fie întotdeauna în relații bune cu Dumnezeu, pentru că, până la urmă, de el depindea fericirea căsniciilor.

De mai multe ori pe zi, elevele îi cereau domnișoarei Quercy vești despre aparatul de recepție la care lucra, în orele libere, la ea în birou. Le răspundea în doi peri, ca să le țină treaz interesul. Cele mari spuneau că au văzut-o, pe o fereastră, pe directoare, aplecată, cu o șurubelniță în mână, peste o mașinărie enormă, cu roți dințate, țevi și pedale. Sâmbătă, portarul se urcă pe acoperiș ca să fixeze o antenă. Duminică dimineață, pentru că cerul era senin, s-au temut că domnișoara Quercy, sub pretextul timpului frumos, o să înlocuiască ședința de telegrafie fără fir cu o plimbare prin pădurea Marie. Din fericire, la prânz s-a înnorat și-a început să plouă. La ora trei, domnișoara Bertrand a adunat fetele în curte, în timp ce domnișoara Quercy instala aparatul în sala de mese. Când domnișoara Hugues, care servea drept agent de legătură, le-a anunțat pe eleve că puteau intra, s-au

îmbulzit toate deodată, îngrămădindu-se la ușă, alergând printre bănci, împingându-se ca să fie în față. Domnișoara Bertrand și domnișoara Hugues nefiind în stare să restabilească ordinea, domnișoara Quercy fu silită să ridice glasul. Fetele se liniștiră și se așezară la locurile lor obișnuite. Domnișoara Quercy trona la masa directorială. În fața ei se afla o planșetă și, pe ea, o bobină groasă, neagră.

— Copii, zise ea, vă rog să fiți cuminți până când prind postul.

Domnișoara Bertrand și domnișoara Hugues se postară în spatele ei, în picioare, cu un aer grav, ca îngerii păzitori din cartea de catehism.

— Poate că e periculos ! șopti Mauricette Lafleur.

Domnișoara Quercy își puse pe cap, peste coc, o cască ciudată. Părul i se turti și două cochilii negre îi acoperiră urechile. Cu aceeași mișcare delicată cu care-și culegea foile de salată din farfurie, începu să miște o mică pârghie. Auzea ceva oare ? Nici o trăsătură a feței nu i se clintea. Avea o privire concentrată. În bănci, fetițele își țineau respirația, de teamă să nu împiedice trecerea undelor prin aer. Deodată, pe buzele domnișoarei Quercy apăru un surâs, își scoase casca, o demontă și îi trecu un receptor domnișoarei Bertrand, celălalt domnișoarei Hugues. De îndată ce și le lipiră de ureche, o expresie de fericire cerească le cuprinse fețele. Legănau din cap.

— Audiția e bună ? întrebă domnișoara Quercy.

— Foarte bună, răspunse domnișoara Bertrand.

— Să-ncerc să-l fac mai clar ?

— Să nu cumva să mai umblați ! strigă domnișoara Hugues.

După ce emoția învățătoarei și supraveghetoarei se liniști, domnișoara Quercy le făcu semn elevelor din prima bancă să se apropie :

— Acum, voi. Puneți-vă receptorul la ureche. Nu, nu așa ! Complet lipit ! Auziți ?

— Da, domnișoară.

— Ce-auziți ?

— Nu știu, răspunse una din ele.

— Parcă ar fi o muzică și pe urmă cineva care vorbește mai în spate, mormăi cealaltă.

— E cu siguranță Parisul, spuse domnișoara Quercy pe un ton superior.

În bănci șușoteau :

— Parisul !... Se aude Parisul !...

Primele două eleve trecură la locurile lor cu fețele încântate și, de îndată, zece fete se aplecară să le întrebe :

— Ia spune ! Cum e ?

Următoarele două erau deja pe recepție. Numărul celor care se apropiaseră de aparat creștea rapid. Din când în când, domnișoara Quercy verifica reglarea. O priveau manevrând, cu o undă de spaimă în coșul pieptului. Cunoștințele ei țineau de magie. Elisabeth urma să vină la rând împreună cu Mauricette Lafleur. Când își auziră rostite numele, se năpustiră. Domnișoara Quercy le potoli nerăbdarea :

— Cu cât veți fi mai nervoase, cu-atât veți auzi mai prost !

Receptorul pe care Elisabeth și-l lipi de ureche păstra căldura urechilor dinaintea ei. La început, nu percepu decât pocnete și hârâieli surde. Un roi de muște se zbăteau sub un pahar. Apoi, vântul începu să-i cânte prin cap, cu modulații chinuite.

— Gata ! exclamă Elisabeth. Aud ! Aud ! E un vals, un vals frumos, cu multe viori !...

— N-ai vrea să taci ? întrebă râzând domnișoara Quercy. Colega ta nu mai aude nimic din cauza ta.

Elisabeth tăcu, dar, din când în când, printre buze îi scăpau suspine extaziate. Sub imperiul vrăjii, încerca să urmărească melodia, în ciuda șuierăturilor care afectau avântul melodios. Lângă ea, Mauricette Lafleur își căsca ochii prostiți sub ochelari.

— Gata, copii, spuse domnișoara Quercy.

— Nu încă, domnișoară ! exclamă Elisabeth. Valsul nu s-a terminat !

— Și toate celelalte care-așteaptă ? Nu, nu, hai repede !

Elisabeth se îndepărtă cu părere de rău. Avea impresia că a stat lângă aparat mai puțin decât restul fetelor. Françoise și Louise Charamu se apropiară, la rândul lor, de masă.

Când se întâlniră, Elisabeth o întrebă:

— Așadar, ai auzit?

— Da.

— Ce? Muzică?

— Nu, pe cineva care vorbea, răspunse Françoise.

4.

Prietenia dintre Elisabeth și Françoise era atât de vădită, încât, într-o dimineață, intrând în clasă, au văzut pe tablă numele lor reunite într-o inimă, ar cărei contur fusese trasat grosolan cu cretă. A fost cu neputință să ghicească cine era eleva vinovată de această glumă de proastă calitate. În timp ce domnișoara Hugues ștergea desenul cu cârpa, toate fetele râdeau pe ascuns. Elisabeth era indignată dar, pentru că Françoise continua să-i zâmbească, se liniști. Manifestările ironice nu erau decât dovada că celelalte eleve erau invidioase pe prietenia dintre lebădă și sturz. În timpul recreației, domnișoara Bertrand le făcu observație în două rânduri pentru că stăteau de vorbă departe de colegele lor. Izbutiră totuși, în ultimul moment, să-și spună că nici o pedeapsă nu le va împiedica să fie prietene pentru tot restul vieții și că, pe viitor, chiar și măritate, nu se vor despărți.

După masa de prânz, domnișoara Quercy împărți corespondența. Elisabeth primi o scrisoare de la mama ei și o ilustrată reprezentând catedrala Sacré-Coeur, cu câteva cuvinte scrise în grabă în partea rezervată acestui scop: „Un salut prietenesc din Paris. Clémentine". Această dovadă de simpatie o mișcă. Ascunsă împreună cu Françoise în spălător, i-o descrise pe Clémentine

ca pe o tânără orfană, de o frumusețe nemaiîntâlnită, pe care părinții ei o primiseră din milă și de care unchiul ei se îndrăgostise în secret.

— O să se însoare cu ea ? întrebă Françoise.

— Nu cred, oftă Elisabeth. E prea săracă, îți dai seama !

Cele două prietene își manifestară simpatia față de destinul acestor suflete nobile și contrariate. Apoi, mergând până la limita încrederii, Elisabeth îi arătă scrisoarea mamei sale. Textul era mai scurt decât de obicei. Amélie o felicita pe fiica ei pentru că se hotărâse să învețe cu sârguință, o asigura că acasă toată lumea este sănătoasă și o întreba dacă nu avea nevoie de ceva ca să-și completeze garderoba la apropierea iernii. Françoise socoti această misivă minunată, atât ca sentiment cât și ca exprimare și, în schimb, scoase din buzunarul șorțului o scrisoare primită de la mama ei, în ajun, și care spunea cam același lucru, cu alte cuvinte. Augustine, care venise să se spele pe mâini după ce căzuse în curte, le surprinse în plină discuție. Cele două își ascunseră scrisorile cu gesturi atât de misterioase, ca și cum ar fi fost niște misive de amor. Augustine ridică din umeri :

— N-are rost să vă fandosiți atâta cu niște scrisori de-acasă.

— Așa e, spuse Elisabeth, cu tonul mieros al unei persoane care încearcă să tăinuiască o realitate pasionantă. Bineînțeles, sunt scrisori de-acasă, de la mamele noastre, nimic altceva !

Ieșiră ținându-se de braț, încredințate că, în urma lor, Augustine murea de furie și curiozitate. În curte, domnișoara Bertrand le pândea apariția :

— Unde-ați fost ?

— La spălător.

— Ca din întâmplare, amândouă o dată.

— Păi, da, domnișoară...

— Data viitoare veți fi pedepsite !

Joi, după obișnuita excursie în pădurea Marie, elevele intrară dârdâind în clasa supraîncălzită, unde domnișoara Bertrand tricota cu inegalabilă constanță. Ploaia, care le stricase o parte din plimbare, se întețise. Toate geamurile „plângeau“. Era momentul

când își făceau lecțiile. Cele care-și terminaseră de scris temele aveau voie să citească sau să-și scrie scrisorile. După ce-i arătară domnișoarei Bertrand caietele, Elisabeth și Françoise se așezară una lângă alta și-și pregătiră hârtia de scrisori. În timp ce fiecare-i scria mamei sale, își împărtășeau idei, chiar și fraze, ca să termine mai repede. După ce Elisabeth isprăvi, Françoise îi corectă greșelile de ortografie. Apoi își uniră forțele ca să compună un răspuns pentru Clémentine. Era o treabă gingașă, pentru că trebuia să o întrebe cum stătea cu dragostea într-un fel care să n-o facă pe domnișoara Quercy să bănuiască nimic atunci când avea să citească scrisoarea. După o lungă consultare pe șoptite, cele două prietene s-au pus de acord cu următorul text:

„Draga mea Clémentine,

Ilustrata ta atât de frumoasă mi-a făcut plăcere și te salut și eu cu drag, dar nu din Paris, ci din Sainte-Colombe. Sunt sănătoasă, învăț bine și sper că și tu la fel. De asemenea, sper că totul merge după dorința ta. Dacă n-ar merge totul așa cum îți dorești, aș fi foarte tristă, pentru că te iubesc mult și aș vrea să te iubească toată lumea. Pricepi?"

— Da, o să priceapă, șopti Françoise după ce reciti cele scrise de Elisabeth.

Sfârșitul scrisorii nu punea nici o problemă:

„Ai să-mi povestești în vacanța de Crăciun. Aici am pus la punct un radio. Înainte de asta ne-am jucat de-a ce animal e fiecare. Prietena mea Françoise a fost o lebădă. Lebăda e frumoasă. Și eu știi ce-am fost? Un sturz. Așa că te sărut de multe ori cu ciocul și mă iscălesc — Elisabeth, sturzul".

Găselnița asta le făcu să pufnească în râs, cu pumnul la gură. Dar domnișoara Bertrand nu lua în seamă neastâmpărul lor. Moțăia, cu ochii deschiși, cu acele de tricotat nemișcate. Avea în față un grup de eleve buimăcite. Își propteau în mâini cape-

tele, deasupra cărților pe care nu le citeau. Mauricette Lafleur, așezată lângă sobă, pusese castane pe rondela capacului, ca să le coacă. Când începură să fumege le împinse cu linia pe sugativă și se apucă să le mănânce. Fără doar și poate, castanele erau prea tari, aproape crude, dar fetița își rotea fața în toate direcțiile și-și dădea ochii peste cap ca să sugereze cât sunt de delicioase. Fetele din jur o implorau cu glas stins:

— Dă-mi și mie una!

Mauricette Lafleur, cu gura plină, se prefăcea că nu aude. Șoaptele se potoliră. Câteva eleve ridicară mâna, pocnind din degete, ca să ceară voie să iasă. O făceau mai mult din plictiseală decât de nevoie. Domnișoara Bertrand, trezită din toropeală, le autoriză să lipsească, dar numai câte una și pentru scurt timp. Elisabeth se fâțâia pe bancă, ca să treacă înaintea altora. Urgența era vizibilă pe chipul ei. În sfârșit, îi veni rândul. În curtea întunecată, ploaia făcea bășici. Closetele erau într-o baracă, la capătul unei poteci. Ca să-i fie mai puțin frică, Elisabeth lăsă întredeschisă ușa cabinei. În fața ei, un univers nedeslușit era răscolit de ploaia rapidă. Vântul urla în copacii nevăzuți. Clădirea internatului, cu ferestrele luminate, tremura, se îndepărta, părea că va porni în larg ca un vapor, abandonând-o. Se grăbi să se întoarcă, alergând prin ploaie. După ea plecă Françoise și rămase afară mult peste limita firească. Elisabeth începuse să fie neliniștită când fetița își făcu apariția, cu părul ud leoarcă și șorțul lipit de pulpe.

— De ce-ai stat atâta? șopti Elisabeth după ce prietena ei își ocupă locul alăturat.

— Am făcut înconjurul grădinii.

— Ești nebună? Pe ploaia asta?

— A fost grozav, crede-mă. Aici te înăbuși.

Semăna cu o persoană înecată. Pe bărbie îi străluceau perle lichide. Din saboți îi curgea apă. Molipsită, acum toată clasa voia să iasă. Nereușind să-și dea seama cine avea într-adevăr nevoie, domnișoara Bertrand dirija plecările bombănind:

— Ce v-a apucat astă seară pe toate? La vârsta voastră nu puteți să vă țineți?

A doua zi, în internat erau trei fete răcite: Mauricette Lafleur, Colette Martin și Françoise. Imediat, domnișoara Quercy hotărî să stăvilească epidemia prin măsuri energice. La ora de culcare, adună toate elevele în spălător. Fiecare primi, în paharul pentru spălat pe dinți, o porție de apă fiartă și o doză de sare. După care, la ordinul directoarei, zece fete se îndreptară spre jgheabul de tablă ca să se gargarisească. Pentru că două dintre ele nu știau ce au de făcut, domnișoara Quercy le-a explicat. Pe loc a început un ciudat concurs de gâlgâituri. Cu capul pe spate, privirea în tavan, elevele se întreceau în fantezia vocalizelor. Unele din ele se înecau de la primele note, altele gângureau, fără să mai respire, până când domnișoara Quercy era silită să intervină ca să le oblige să scuipe apa din gură. Toată lumea, chiar și directoarea, râdea de această neașteptată distracție. Printre fetele care-și așteptau rândul se făceau pariuri pentru cea care va rezista cel mai mult. Elisabeth fu învinsă la mică distanță de Augustine.

După ce internatul termină cu gargariseala, domnișoara Quercy trecu printre rânduri cu o sticluță în mâna stângă și o pipetă în cea dreaptă. Pe rând, pacientele dădeau capul pe spate și aspirau picăturile de gomenol, câte două în fiecare nară. Văicărelile și strâmbăturile nu o tulburau pe cea care, cu ochi sigur și brațul ridicat, administra medicamentul la fel ca o pasăre care-și hrănește puii. Când ajunseră în dormitor, toate aveau o dâră strălucitoare sub nas. Rugăciunea de seară a fost un concert de smiorcăieli.

Duminică, domnișoara Quercy le duse la infirmerie pe Mauricette Lafleur, Colette Martin și Françoise. Luni, li se alăturară Antoinette Ricard și Madeleine Casteloux.

În absența prietenei sale, Elisabeth se simțea la fel de șchioapă ca domnișoara Bertrand. Lumea devenea din nou un deșert plicticos. Orele păreau mai lungi, de la gramatică la aritmetică, de la istorie la științele naturale. Elisabeth și-ar fi dorit să se

îmbolnăvească, numai să fie alături de Françoise. Ce mai discuții ar putea avea astfel, de la un pat la celălalt ! În fiecare dimineață și seară adăuga câteva cuvinte la rugăciune, ca să-i ceară lui Dumnezeu, lui Iisus și Sfintei Fecioare să-i trimită o răceală de felul celei care justifica izolarea prietenei sale. Ca să grăbească realizarea dorinței, își uda părul sub robinet când se ducea la spălător și dădea la o parte plapuma noaptea, ca să doarmă cu picioarele goale. După trei zile de eforturi, observă bucuroasă că-i curge nasul. În fața domnișoarei Bertrand, neîncrezătoare, se plânse de dureri de cap, răgușì forțându-se să tușească și se strădui să clănțăne din dinți. Termometrul, de necontestat, arăta 37,1. Își înteți imprudența și a doua zi, iar un 37,8 îi răsplăti tenacitatea. Domnișoara Quercy o conduse la infirmerie. A fost luată în primire de domnișoara Bertrand, care, acum, se ocupa de bolnave în timpul zilei, lăsându-le în grija domnișoarei Hugues pe cele sănătoase, pentru lecții și recreații.

Când intră în încăperea cenușie, mansardată, în care erau aliniate cu fața la o fereastră fără perdele șapte pătuțuri albe, Elisabeth fu izbită de un iz de farmacie. Cinci capète se înălțară de pe perne :

— Oh, Elisabeth !

— Sturzul !

— Ești bolnavă ?

Domnișoara Bertrand le potoli pe vorbărețe și o ajută pe noua venită să se dezbrace și să se culce. Elisabeth constată cu disperare că prietena ei se găsea la celălalt capăt al șirului, despărțită de ea de cinci fete nu prea simpatice. Ca să-i îngreuneze și mai mult situația, supraveghetoarea se așeză lângă fereastră, continuând să tricoteze. De andrelele care zornăiau atârna un ciorap negru și fleșcăit, pe punctul de a fi terminat. Nu se putea ști dacă gura strâmbă a domnișoarei bătrâne număra ochiurile sau murmura o rugăciune.

— Ce are Elisabeth ? întrebă Mauricette Lafleur.

— E răcită, răspunse domnișoara Bertrand.

— Eu am anghină, spuse Colette Martin.

— Eu, bronșită, zise o alta.

— Știm foarte bine, bombăni domnișoara Bertrand. Nu mai vorbiți și băgați-vă mâinile sub plapumă.

Se făcu liniște, o liniște întreruptă de accese de tuse și smiorcăieli. Se auzi apoi sunetul clopoțelului care anunța recreația. Domnișoara Bertrand ieși fără să rostească vreun cuvânt, lăsându-și lucrul pe scaun.

— S-a dus să se întâlnească cu domnișoara Hugues ! exclamă Mauricette Lafleur. Avem zece minute !

Elisabeth aruncă plapuma de pe ea și alergă, în cămașă și cu picioarele goale, până la patul lui Françoise. Aceasta, când o văzu apropiindu-se, se înălță în coate și scoase un suspin de bucurie. Chipul ei era slăbit, suferind, cu ochii încercănați și obrajii palizi, transpirați.

— Așadar, și tu ești bolnavă ? șopti ea cu un glas răgușit.

— Nici vorbă ! N-am nimic, spuse Elisabeth. Îmi suflu tare nasul și asta mă zgârie-n gât. Am făcut așa ca să te văd. Cum te simți ?

Françoise se lăsă să cadă pe pernă.

— Nu știu. Mă doare capul, mi-e cald, mi-e frig, mă sufoc... Nu e plăcut deloc !... Și-n clasă, ce s-a mai întâmplat ?

— O mulțime de lucruri ! îngăimă Elisabeth. Augustine a luat un zero la analiza gramaticală ! A copiat după Suzanne... La croitorie, joi, eu am citit tare din *Jurnalul Margueritei*... Ah ! și ultima dată când am mers în pădurea Marie am văzut o babă care aduna castane. Era zbârcită rău, foarte murdară, în zdrențe... Se pare că e nebună. Locuiește într-o cabană cu douăsprezece pisici slăbănoage...

Condamnată să tacă de multă vreme, acum vorbea fără să se mai poată opri. O ușoară febră îi înflăcăra imaginația și-i grăbea debitul frazelor. Dar, curând, observă că Françoise, cu respirația sacadată, cu pleoapele lăsate, abia o asculta. Se strădui așadar să-i capteze atenția amintindu-i subiectul celor mai secrete confidențe. Coborând tonul și aruncând priviri bănuitoare în jur, ea șopti la urechea prietenei sale :

— Știi, cât n-ai fost în clasă, m-am gândit la prinț. El o să vorbească franțuzește sau în austriacă ?

— Franțuzește, bineînțeles, răspunse Françoise fără să deschidă ochii.

— Și-o să poarte uniformă ?

— Da.

— Tot timpul, sau numai la parăzi ?

Un glas tâmp repetă în spatele ei :

— Tot timpul, sau numai la parăzi ?

Mauricette Lafleur se sculase din pat ca să le surprindă. Se legăna de pe-un picior pe altul, în cămașa de noapte, făcând cu ochiul, când cu dreptul, când cu stângul, în spatele ochelarilor. Elisabeth încercă să o ciupească. Dar Mauricette Lafleur sări într-o parte, zicând :

— Ha ! Ha ! Am auzit tot !

— Nu-i adevărat ! bombăni Elisabeth.

— Ba da, tot !

— Atunci, repetă !

— Când o să am chef !

Celelalte trei fete, agitându-se sub plăpumi, întrebau :

— Ce-a spus ? Dă-i drumu', Mauricette...

În loc de răspuns, Mauricette Lafleur se întoarse la ea în pat, fredonând : „Acum știu ! Acum știu ! Acum știu !..."

— Nu știe nimic, șopti Françoise. Se preface ca să te enerveze.

— Aș vrea să nu se facă bine, spuse Elisabeth, strângând pumnii.

Françoise începu să tușească rău și, cu ochii plini de lacrimi, rosti cu greutate :

— Ar trebui să te duci la tine-n pat. Altfel ai să răcești încă o dată.

— Nu vrei să mai stăm puțin de vorbă ?

— Nu acum. O să vină domnișoara Bertrand.

— Bine ! spuse Elisabeth, dezamăgită de rezultatul acestei prime discuții.

Trecând prin dreptul patului Mauricettei Lafleur, se strâmbă atât de caraghios, scoțând limba și bombându-și fundul, încât toate fetele izbucniră în râs. Măgulită de acest succes, continuă, imitând-o pe domnișoara Hugues când le împărțea lucrările scrise, pe domnișoara Bertrand tricotând ciorapul. Brusc, se simți obosită și-și lipi fruntea de geam.

— Vezi ceva ? întrebă Colette Martin.

Elisabeth nu vedea decât un colț al curții pline de noroi, în care portarul spărgea lemne. Rosti la întâmplare :

— Jos lucrează niște muncitori.

— Muncitori ? strigă Mauricette Lafleur. Ce muncitori ?

— Niște muncitori din sat. Se uită încoace și râd.

— Prostii !

— Vino să vezi singură, dacă nu mă crezi.

Mauricette Lafleur și Colette Martin se sculară din pat. Elisabeth se pregătea să le strige : „Ha ! Ha ! V-ați prins !“, când se auzi un pas șchiopătat urcând scara. Un zbor de cămăși albe străbătu încăperea. Trei somiere scârțâiră în același timp. Împingând ușa, domnișoarei Bertrand i se înfățișă o infirmerie model, unde toate pacientele boleau răbdătoare, cu plapuma trasă, cu mâinile pe marginea cearșafului și priviri cuminți. Mulțumită, se așeză la locul ei. Ciorapul negru căpătă din nou viață între degetele ei, stârnit de andrelele vioaie.

— Când am venit eu aici, făcuse numai o bucățică, șopti Colette Martin, care era vecina Elisabethei.

— Acum e mult prea lung ! spuse Elisabeth.

— Așa trebuie, pentru că se întinde în lărgime.

— Toată ziua e așa ?

— Da. Noaptea se duce în dormitor și vine domnișoara Hugues să ne păzească. Camera ei e alături.

— Dacă-i așa, nu-i prea vesel !

— Ah, nu ! Zău că nu !

— Domnișoara Quercy nu vine niciodată ?

— Ba da, pentru tratamente. Înainte de-a veni aici, te-a frecționat ?

— Nu.

— Ei bine, fetițo, ai să vezi ce te-așteaptă!

— O frecție cu ce?

— Cu esență de terebentină. Am avut parte toate de ea, ieri.

— Faceți liniște, copii! spuse domnișoara Bertrand.

— Oh, domnișoară, interveni Elisabeth, vorbim încet!

— Încet sau neîncet, nu sunteți în infirmerie ca să vă distrați, ci ca să vă însănătoșiți.

Zece minute mai târziu, din nou toate capetele se înălțară. Domnișoara Quercy intră în încăpere. Ducea un coșuleț plin cu sticluțe, vată, prosoape. Se duse mai întâi lângă Françoise, îi luă pulsul, îi vorbi încet, aplecată matern deasupra patului.

— Vezi, e răsfățata ei! murmură Colette Martin.

După aceasta, imediat, începu tratamentul fiecărei fetițe în parte. Cum toate erau răcite, el era cam același: badijonări, picături în nas și comprese calde. Colette Martin avu dreptul, totuși, la o inovație: domnișoara Quercy îi pictă pieptul cu tinctură de iod. După terminarea acestei operații, copila prezentă colegelor ei uimite o față albă pe un gât de negresă.

— Oh! domnișoară, strigă Elisabeth, asta dispare, nu-i așa?

— Da, încetul cu încetul, răspunse domnișoara Quercy.

— Nu e prea frumos!

— Poate, dar e sănătos. Și-acum e rândul tău!

Elisabeth era bucuroasă să acapareze, în sfârșit, atenția directoarei. Domnișoara Quercy destupă o sticlă și vărsă câteva picături dintr-un lichid limpede pe o cârpă din flanel. Un miros de esență de terebentină se răspândi în aer. Fetița se ghemui sub cearșaf. Colegele ei nu mințiseră. Cu cămașa trasă în sus, fu obligată să rabde o frecție zdravănă pe partea de sus a corpului. Simțea că-i arde pielea. Începu să urle, vrând să dea la o parte mâna care o chinuia. Dar domnișoara Quercy o lovi peste degete și continuă să o frece pe spate, cu tot atâta atenție cât ar fi acordat lustruitului unei mobile. Când se băgă la loc sub plapumă, fu ca într-un cuptor.

Domnișoara Bertrand îi întinse o ceașcă de lapte cald îndulcit, în care diluase trei picături de tinctură de iod. Printre bolnave, băutura aceasta trecea drept ceva bun de tot. Elisabeth o înghiți dintr-o suflare, cu plăcere și-și linse buzele. După plecarea directoarei, Colette Martin îi ceru domnișoarei Bertrand cu glas rugător :

— O să mâncăm curând, domnișoară ?

— Să mâncați ? spuse domnișoara Bertrand. Și ce mai vreți? Știți bine că sunteți la regim, atâta timp cât aveți temperatură.

— Dar mie mi-e grozav de foame !...

— Cu-atât mai bine ! Prin post trupul se purifică !

— Doar puțină pâine și puțin zahăr ! spuse Mauricette Lafleur. Vă rog, domnișoară ! Ca aseară !...

— Ați terminat cu văicărelile ? strigă domnișoara Bertrand, lăsând să-i cadă brusc pe genunchi ciorapul și andrelele. Cu cât veți fi mai înțelegătoare, cu atât vă veți face bine mai repede și, în consecință, cu atât mai repede veți putea mânca normal.

Mormăieli dușmănoase întâmpinară această explicație. Înfierbântată de frecție, Elisabeth simțea cum pe sub piele îi mișună niște furnici nesătule.

— Chiar nu mâncăm nimic ? șopti ea, aplecându-se peste marginea patului spre vecina ei.

— Nici măcar atâtica ! spuse Colette Martin și, ducându-și degetul mare la gură, făcu să-i pocnească unghia pe un dinte.

— Nu putem să ne facem bine dacă nu mâncăm, reluă Elisabeth.

— Ai văzut singură : ea zice că se poate ! Și-apoi, tu nici n-ai de ce să te plângi ! Ți-a dat lapte cu iod, care-i grozav de bun !

— Și vouă chiar vă e foame ?

— Mai întrebi !

— Dac-aș fi știut ! mormăi Elisabeth.

Domnișoara Bertrand își schimbă poziția scaunului. Undeva, departe, se trânti o ușă. Minutele treceau. Apoi, Colette Martin anunță, fără să-și miște capul de pe pernă :

— Simți ? Uite cum urcă !

— Ce ? întrebă Elisabeth.

— Mirosul.

Elisabeth își umflă nările. Bucătăria era situată sub infirmerie. Prin casa scării se strecura în încăpere o aromă puternică.

— Au linte, oftă Colette Martin.

— Ba nu, e piure de mazăre, spuse Mauricette Lafleur.

— Mazăre, marțea ? Ai înnebunit ? Nu-i așa că marțea e întotdeauna linte, domnișoară ?

— Linte sau mazăre, ce vă pasă ? spuse domnișoara Bertrand. Tăceți din gură și gândiți-vă la altceva.

Urmă o pauză. Dar ideea își continua drumul. Antoinette Ricard rosti cu un glas tremurând de poftă :

— Linte ! Linte cu slănină !

— Ceva care e foarte bun, cu slănină, e o omletă mare, spuse Colette Martin, înghițindu-și saliva.

— Mie, spuse Mauricette Lafleur, mămica mea îmi face omleta cu...

O voce cavernoasă ieși din ciorapul pe care domnișoara Bertrand îl ridicase la înălțimea nasului, ca să examineze ultimul rând de ochiuri :

— Dacă mai continuați, voi fi obligată să iau măsuri ! Antoinette Ricard, mâinile sub plapumă ! Elisabeth Mazalaigue, îți curge nasul. Suflă-l !

Elisabeth își suflă dinadins nasul cu un zgomot de trompetă, provocând câteva chicoteli. Ochii descentrați ai domnișoarei Bertrand sclipiră, unul privind spre dreapta, celălalt spre stânga. Conversația continuă cu glas scăzut, între vecinele de pat. Singură Françoise, izolată în colțul ei, nu se amesteca în acest schimb de considerații gastronomice. Se auzea zgomotul oalelor lovite, apoi clinchetul clopoțelului.

— Se duc la masă ! murmură Colette Martin.

Elisabeth n-avusese niciodată o asemenea poftă de mâncare. Își imagina valul de eleve năvălind în sala de mese. I se părea că astăzi ar fi înghițit bucuroasă o farfurie plină cu linte, o avalanșă de piure de mazăre uscată, o cantitate imensă de supă

groasă... Ca să se consoleze, făcu socoteala tuturor temelor pe care nu trebuia să le scrie, tuturor lecțiilor pe care nu trebuia să le învețe, fiind în infirmerie. Domnișoara Bertrand se ridică, își puse jos ciorapul pe andrele și se îndreptă cu pași mari spre ușă. Când zgomotul pașilor ei se pierdu jos pe scară, Elisabeth întrebă :

— Unde s-a dus ?

— La naiba, să mănânce ! răspunse Colette Martin. Îți dai seama că ea una nu rămâne nemâncată !

Pentru o clipă, toate burțile protestară împotriva supraveghetoarei care avea norocul acesta. Elisabeth, profitând de absența domnișoarei Bertrand, se mai duse o dată să-și vadă prietena. Dar Françoise ațipise și nu îndrăzni să o trezească. Mauricette Lafleur și Colette Martin se dădură și ele jos din pat ca să-și mai dezmorțească picioarele. Elisabeth li se alătură în fața ferestrei. În dreptul geamului se înălța o creangă neagră, golașă.

— Hai să ne jucăm de-a cu ce seamănă creanga asta, spuse Elisabeth.

— Cu o furculiță, spuse Mauricette Lafleur.

— Cu un păianjen, zise Colette Martin.

N-aveau spor la vorbă. Se culcară la loc fără nici un chef. Intră domnișoara Bertrand, ducând o tavă plină cu cești. La vederea ei, fetițele prinseră viață. O speranță de supă de carne plutea pe deasupra paturilor. Cu ochi strălucitori, Colette Martin rosti întrebarea pe care toate colegele ei o aveau pe buze :

— Ce-i acolo, domnișoară ?

— Ceai de plante, răspunse domnișoara Bertrand cu un zâmbet îmbietor.

Capetele căzură pe perne. Indiferentă la această decepție colectivă, domnișoara Bertrand împărți cestile între bolnave. Pentru că șchiopăta foarte tare, o treime din ceai se vărsase pe tavă.

— Beți repede, le ceru ea.

Toate ezitau, sorbeau cu repulsie băutura fiartă.

— E prea fierbinte, domnișoară.

— Nici o domnișoară ! Hai ! Una, două, trei, hop !

Fețele se cufundară în cești și-apoi se ridicară, una după alta, înroșite de sufocare. Domnișoara Bertrand puse la loc vesela pe o măsuță, ațâță focul în sobă și-și reluă andrelele. Prin zid se auziră țipete ascuțite: recreația. Agitația dură un sfert de oră. După asta se făcu din nou tăcere: elevele se întorseseră în clasă. Elisabeth le invidia. Se înăbușea sub plapumă. I se lipea cămașa de piele. Când ridica cearșaful ca să se aerisească, mirosul ei personal îi ajungea la nas. În fundul camerei, Françoise tușea din ce în ce mai tare. Trebuia să se ridice ca să-și recapete respirația. Din când în când, o bolnavă pocnea din degete și spunea:

— Domnișoară, am voie?

Mărinimoasă, domnișoara Bertrand zicea „da" din cap. Exista câte o oală de noapte lângă fiecare noptieră. Fata se lăsa pe vine între două paturi. Nu i se mai vedea decât capul. Un susur cristalin se auzea în încăpere. După ce copila se băga iar în pat, supraveghetoarea lua vasul, se ducea să-l golească la closet și-și relua postul, gâfâind pentru că se grăbise să coboare și să urce scara. Soba sforăia. Crepusculul rotunjea unghiurile încăperii.

La ora cinci, domnișoara Quercy se întoarse ca să le ia temperatura. Prima vizitată fu Françoise, lângă care stătu multă vreme. Fiecare elevă spera să aibă parte de un timp la fel de îndelungat. Dar nu se întâmplă așa. Pentru că-și dăruise toată afecțiunea celei mai bolnave, domnișoara Quercy redeveni severa directoare. Trecând de la un pat la altul, ștergea termometrul cu puțină vată îmbibată cu alcool. Domnișoara Bertrand venea după ea și nota cifrele pe o foaie de hârtie lipită pe o planșetă.

— Eu cât am, domnișoară? întrebă Elisabeth.

Și alte fetițe reluară întrebarea. Dar nici domnișoara Quercy, nici domnișoara Bertrand nu catadicsiră să le răspundă. Secretul profesional le obliga să tacă. Bătu cineva la ușă. Era portarul. O chemă pe domnișoara Quercy și ea dispăru, înghițită de un curent de aer. Această plecare precipitată părea să lase loc unei enigme. Într-adevăr, zece minute mai târziu, ușa se deschise din

nou în fața directoarei și a unui domn voinic, bărbos, purtând o servietă.

— Pe aici, doctore, îl invită domnișoara Quercy mergând direct spre Françoise.

Amuțite de uimire, fetițele îl urmăriră cu privirea pe acest străin care pășea greoi, trecând prin fața lor cu respirația obosită. Domnișoara Bertrand își târî scaunul până în fundul camerei și-l oferi doctorului, cu o plecăciune oblică. El se așeză la căpătâiul lui Françoise. Directoarea și supraveghetoarea îl încadrară. Acest grup compact o împiedica pe Elisabeth să-și vadă prietena. Colette Martin șopti, acoperindu-și gura cu mâna :

— Îl cunosc. A mai venit și anul trecut !

— O să se uite la fiecare ? întrebă Elisabeth.

— Bineînțeles ! O dată ce-i aici ! Nu-i lucru ușor să-l deranjezi. Locuiește la Lacapelle-Marival.

În timp ce vorbea cu vecina ei, Elisabeth nu pierdea din ochi spatele doctorului, ale cărui mișcări lente te duceau cu gândul la un urs meticulos și puternic. Urechea pe omoplat, degetul mare ciocănește pieptul, privirea fixată în gura căscată — erau gesturi pe care ea le cunoștea prea bine. După aceasta, doctorul se îndepărtă de pat și se duse împreună cu domnișoara Quercy lângă fereastră. Schimbară câteva cuvinte cu voce scăzută. Directoarea părea îngrijorată. Frământa, în mâinile cu mitene negre, o batistă albă.

— O să revin mâine, la aceeași oră, ridică doctorul glasul.

— Vă mulțumesc, domnule doctor. Până atunci, sper să fie mai bine.

— Și eu sper la fel. Și celelalte ?

Bărbatul își întoarse capul și-și plimbă reflectarea ochelarilor de la un capăt la celălalt al camerei. Sub privirea aceasta de sticlă albă, fetițele se făcură mici de tot.

— Ele sunt lotul meu obișnuit de răceli pe timpul iernii, spuse domnișoara Quercy. Le îngrijesc cum se obișnuiește...

Ieșiră împreună și discuția lor se pierdu pe scară, cu fiecare treaptă. Domnișoara Bertrand închise ușa și ținu piept năvalei

furioase de întrebări. Toate fetele, în afară de Françoise, stăteau așezate în pat. Vorbeau și gesticulau în contratimp:

— Păi, și noi, adică, pe noi de ce nu ne-a ascultat?

— Ce are Françoise?

— E contagios?

— Are scarlatină?

Elisabeth, în genunchi pe pernă, urla:

— Françoise! Françoise! Ce ți-a spus?

Domnișoara Bertrand, înnebunită de furie, bătea din palme și țipa cu glas behăit:

— O să vă pedepsesc! O să vă pedepsesc! Tăceți din gură! Elisabeth Mazalaigue, culcă-te la loc! Prima pe care-o mai aud, o reclam!...

După ce se făcu liniște, ea consimți să dea unele explicații:

— Françoise Pierroux n-are nimic grav. O gripă, febră, asta-i tot. În câteva zile, cu tratamentul nostru, se va pune pe picioare. Și acum fiți cuminți, pentru că are nevoie de odihnă.

Această ultimă frază avu darul să potolească spiritele. După ce trecu în revistă paturile, domnișoara Bertrand, în loc să se așeze, se propti în fața ușii. Mai aștepta vreo vizită? Cu șoldul în unghi ascuțit, cu profilul întins în sus și mâinile pe burtă, silueta ei, în penumbra care creștea, devenea înspăimântătoare. Brusc, se îndreptă de șale și trase ușa înspre ea. Niște pași urcau scara. Domnișoara Quercy urcă și aprinse lumina. Era însoțită de domnișoara Hugues. Amândouă se apropiară de Françoise. Directoarea îi vorbi, la început pe șoptite, apoi cu glas limpede, ca și cum ar fi vrut să o audă și celelalte eleve:

— Ai să vezi ce plăcută este cămăruța aceea! Aici nu ai destulă liniște ca să te faci bine. Acolo n-o să te deranjeze nimeni. Ai să stai culcată singură, la căldură...

Françoise spunea „da“ cu capul, supusă.

— Vreți să mă ajutați, domnișoară Hugues? continuă directoarea.

Domnișoara Hugues o ridică pe Françoise. Domnișoara Quercy înfășură copila în mai multe pături și o strânse la piept.

— Trece-ți brațele pe după gâtul meu, spuse ea. Așa! Te simți bine? Nu ți-e frig?

Învârtindu-se în jurul ei, domnișoara Hugues și domnișoara Bertrand continuau să o învelească pe Françoise care, în curând, fu înfășurată până la cap, ca într-un sac.

— Nu e prea grea? întrebă domnișoara Hugues.

— Oh, nu, sărăcuța, nu e grea deloc! spuse domnișoara Quercy. Haidem, să mergem!...

Porni, purtându-și ușoara povară. Françoise își ascunsese obrazul pe umărul directoarei. Domnișoara Bertrand și domnișoara Hugues le urmau. Incapabilă să facă un gest, să rostească un cuvânt, Elisabeth asista, împietrită de spaimă, la răpire. Când grupul ajunse în dreptul ei, șopti:

— Françoise! Françoise!

Copila își ridică capul și-i aruncă prietenei ei o privire temătoare, care o impresionă profund. Apoi, Françoise lăsă să-i cadă din nou capul. Elisabeth nu mai văzu decât un spate negru, pe care se înnodau două mâini albe. Domnișoara Bertrand alergă șchiopătând în fața directoarei ca să deschidă ușa. Domnișoara Quercy trecu pragul. Ușa se închise. Fetițele, chircite pe paturi, continuau să tacă.

5.

La infirmerie, o fetiță răcită o înlocuia pe alte. De vină era anotimpul friguros. După trei zile de îngrijiri, Elisabeth se întoarse în clasă bucuroasă. Françoise era tot bolnavă și locuia într-o cameră de lângă capelă. Domnișoara Quercy petrecea ore întregi la căpătâiul ei. Astfel, în lipsa directoarei, grupa celor mari, de care în mod obișnuit se ocupa ea, se unea cu grupa celor mici, sub conducerea șovăielnică a domnișoarei Hugues. Clasa era prea

neîncăpătoare pentru atâta lume și trebuiau să se înghesuie, câte trei într-o bancă. Această dezorganizare, adăugată gândurilor care zburau spre apropiatele sărbători ale Crăciunului, le făceau pe eleve să se creadă deja în vacanță. Domnișoara Hugues se străduia din răsputeri să le trezească interesul pentru un același exercițiu, în ciuda diferenței de vârstă. Dar, oricare ar fi fost activitatea propusă în comun, cele mici se văitau : „E prea greu !“, iar cele mari declarau : „Asta am făcut deja cu domnișoara Quercy !“. Nefiind combativă din fire, învățătoarea le împăca pe toate organizând o oră de desen sau de lectură cu voce tare. *Jurnalul Margueritei* înainta văzând cu ochii. Erau la începutul celui de-al doilea volum. Cele care aveau creioane colorate fărâmau pe ascuns pulbere din minele roșii și-și colorau obrajii. Astfel fardată, Elisabeth găsi că imaginea ei reflectată într-un geam e foarte frumoasă. Dar Augustine, așezată în spatele ei, îi șopti că din asta te alegeai cu coșuri pe față toată viața, așa că se grăbi să-și șteargă vopseaua cu batista umezită cu salivă.

Joi, 11 decembrie, se făcu vreme frumoasă și ideea unei plimbări în pădurea Marie înveseli pe toată lumea. De două săptămâni o ploaie persistentă le ținuse în casă. Chiar și Elisabeth, slăbită de statul în pat și mâncarea de regim, nu-și mai găsea locul. La ora zece, în timp ce elevele, eliberate la sunetul clopoțelului, coborau gălăgioase în curte, domnișoara Quercy își făcu apariția la capătul de jos al scării și toate picioarele se opriră din mers.

— Copii, spuse ea, vă anunț că în după-amiaza asta nu veți merge la plimbare, cu toate că așa am sperat că vom face.

— Oh ! domnișoară...

Un oftat de decepție trecu din aproape-n aproape, până la directoarea indiferentă.

— Nu vă lipsesc de această plimbare cu inima ușoară, reluă ea. Dar Françoise Pierroux se simte foarte rău, așa că nici domnișoara Hugues, nici eu nu putem lipsi de aici. Iar domnișoara Bertrand trebuie să fie prezentă la infirmerie, unde două din

colegele voastre sunt încă bolnave. Așa că veți rămâne în curte. Mă bizui pe voi că veți organiza jocuri nezgomotoase.

Înșirate pe scară, în fața ei, fetele, cu șorțurile lor negre, își plecau capetele. La un semn al directoarei, continuară să coboare parcă plutind.

Elisabeth era mâhnită și pentru că cea mai bună prietenă a ei nu era mai bine, și pentru că nu avea parte de distracția preferată. În timpul recreației, elevele, dezamăgite, se târau ca niște năluci. La ora de geografie care urmă, chiar și cele mai curajoase se lăsară copleșite. Relieful Masivului Central nu interesa pe nimeni. Fluviile curgeau în mijlocul unei indiferențe generale. Comerțul lâncezea prin porturi. În agricultură lipseau brațele de muncă. Constatând că auditoriul era neatent, domnișoara Hugues încercă să se supere, le pedepsi pe câteva la întâmplare și până la urmă o puse pe Colette Martin să citească două pagini din *Jurnalul Margueritei,* dar cu oprire la fiecare conjunctiv imperfect și cu explicații.

După un prânz lugubru în sala de mese, fetele reveniră în curte, cu domnișoara Bertrand pe urmele lor. Singurele jocuri îngăduite, ca nezgomotoase, erau șaradele, mingea la perete și șotronul. Tratând cu dispreț activitățile tăcute ale colegelor ei, Elisabeth se apropie de domnișoara Bertrand și i se adresă cu glas mieros :

— Dacă tot nu mergem la plimbare astăzi, aș putea să mă duc s-o văd pe Françoise ?

Domnișoara Bertrand făcu o mișcare cu capul dinainte-napoi, ca și cum ar fi înghițit un os de pește :

— Nici să nu te gândești !

— De ce, domnișoară ? Are ceva ce se ia ?

— Nici vorbă.

— Păi, atunci ? Spuneți-mi ! O răceală cum am avut și eu, dar mai rău ?

Domnișoara Bertrand își strânse buzele, se încruntă și răspunse în cele din urmă, pe un ton scurt și aspru :

— Are pneumonie.

— E grav ?

— Da, e grav.

Colette Martin o trase pe Elisabeth de braț :

— Se pare că mama lui Françoise a venit la internat, azi-dimineață. L-am văzut pe portar care-i urca valiza. E acolo sus, în cămăruță, cu doctorul...

— E-adevărat ?

— Întreab-o pe domnișoara Bertrand, dacă nu mă crezi !

Întrebată, domnișoara Bertrand răspunse afirmativ.

— E-o nebunie ! țipă Elisabeth. Adică mama lui Françoise a venit s-o ia ? Or să plece împreună ?

Supraveghetoarea clătină din capul asimetric și răuvoitor.

— Da' de unde ! Colega voastră e prea bolnavă ca să poată călători.

— Înseamnă că mama ei o s-o ia când se va face bine ?

— Tot ce se poate. De altfel, atunci, voi toate veți fi în vacanță.

— N-o să se întoarcă în clasă mai înainte ?

— Cu siguranță, nu !

— Nici măcar pentru o zi sau două ?

Domnișoara Bertrand consideră că a vorbit deja prea mult, așa că, reluându-și aerul poruncitor, bolborosi din colțul buzelor :

— Elisabeth Mazalaigue, pui prea multe întrebări ! Du-te să te joci cu colegele tale ! Dacă nu, voi lua măsuri...

Elisabeth se îndepărtă de supraveghetoare și se rezemă de zidul curții. Nu departe de ea, câteva eleve vorbeau despre cadourile pe care le vor primi de Crăciun. Mauricette Lafleur, care primise o scrisoare cu poșta de la prânz, o arăta celor de lângă ea, zicând :

— S-a făcut ! O să primesc o poșetă ! Uite, citește ce scrie mama...

Vanitatea acestor cuvinte îi întărea Elisabethei sentimentul singurătății. Timp de o clipă, încercă să inventeze noi aventuri cu ea și cu Françoise, dar imaginația nu funcționa, jocul acesta nu o mai distra. Cât timp va mai fi despărțită de prietena ei ?

Simțea nevoia să-i scrie. Dacă vizitele erau interzise, corespondența era, cu siguranță, permisă. Din păcate, între cele două confidente existau prea multe secrete. După ce Elisabeth lăsă la o parte tot ce nu se putea spune într-o scrisoare deschisă, nu mai rămase nimic.

Recreația era acum nesupravegheată, domnișoara Bertrand trebuind să se întoarcă la infirmerie. Un râs zgomotos răsună în curte. Mauricette Lafleur o lua peste picior pe o fetiță mai mică, care încă mai credea în Moș Crăciun. Hotărât lucru, fetele astea n-aveau inimă! Cum de îndrăzneau să se distreze, în timp ce Françoise avea pneumonie? Elisabeth se îndepărtă de ele, târându-și picioarele, și se opri lângă alte eleve care recitau o numărătoare la jocul cu mingea la perete:

— Ala, bala, portocala...

Colette Martin era printre ele. Zărind-o pe Elisabeth, o întrebă:

— Joci și tu?

Elisabeth se strâmbă:

— Nu știu...

— Ba da, joci! strigă Colette Martin.

Un deget rapid o atinse pe piept pe Elisabeth, în timp ce glasul continua cu seriozitate:

— Cioc, boc, treci la loc...

Întrecerea începu cu o încercare nereușită a Madeleinei Casteloux. La început, Elisabeth urmări eforturile colegelor ei cu dispreț, dar mai apoi, cu interes. Când veni rândul ei, era în culmea agitației. Reuși cu ușurință jocul simplu, jocul fără să te clintești, jocul fără să vorbești. Înainte de jocul fără să râzi, cele din echipa rivală încercară să o facă să piardă:

— Ai o muscă pe nas, Elisabeth!

— Elisabeth, îți cad chiloții!

Ea strânse din dinți ca să rămână serioasă și, cu obrajii nemișcați, cu privirea severă, aruncă mingea și o prinse victorioasă. Cu aceeași precizie execută jocul într-un picior, în celălalt, ciocănelul mic, ciocănelul mare, tăvălugul mic, tăvălugul mare,

piciorul de lemn, plecăciunea și turul Franței. Beția succesului i se urca la cap. Nu se mai gândea la plimbarea amânată. După aceste exerciții preliminare, urmau altele mai grele. La gustarea din timpul recreației, fata de la bucătărie le împărți câte o felie de pâine și o bucățică de zahăr. Înflăcărate de competiție, continuară să se joace mâncând. Ora de croitorie trecu fără ca domnișoara Bertrand să le întrerupă performanțele. La Sainte-Colombe nu mai existau nici supraveghetoare, nici învățătoare, nici directoare. Se făcuse aproape întuneric când domnișoara Quercy intră în curte. Lucru nemaiîntâlnit, două șuvițe de păr îi scăpaseră din coc.

— Copii, spuse ea, ați fost cuminți în timpul acestei recreații prelungite și vă mulțumesc. Acum o să mergem cu toatele la capelă să ne rugăm pentru însănătoșirea lui Françoise. Fervoarea noastră, rostită în comun, va mișca inima Celui care a vindecat bolnavi, a înviat morți, a spălat de păcate pe cei mai mari păcătoși.

Domnișoara Bertrand ajunse exact la timp ca să bată din palme. Fetele se așezară în rând. Elisabeth o întrebă încet pe Augustine, care era lângă ea :

— Ai auzit ? O să rostim o rugăciune specială pentru Françoise !

— Da, șopti Augustine, e rugăciunea pentru cei grav bolnavi. N-o știi ?

— Nu.

— Noi am mai spus-o, acum doi ani, continuă Augustine, mândră. Ți-aduci aminte, Colette ?

Colette Martin, care mergea în urma lor, șușoti peste umărul Elisabethei :

— Cum să nu-mi aduc aminte ? Era pentru Catherine Faucheux. Ah, draga mea, poate să se împăuneze cu câte rugăciuni am rostit pentru ea. Timp de opt zile, dimineața și seara, Te rugăm, și iar Te rugăm !...

— Și până la urmă ? întrebă Elisabeth.

— Ne prostisem de tot ! Nu ne mai gândeam decât la asta !

— Și ea ?

— Catherine ?

— Da.

— Nu s-a mai întors la internat.

— Dar s-a făcut bine de tot ?

— Desigur ! spuse Augustine ridicând din umeri, ca și cum ar fi fost un lucru de la sine înțeles.

Cu inima ușoară, Elisabeth se alătură colegelor ei și intră în vastul naos de piatră unde dispăreau ultimele licăriri ale zilei. Camera lui Françoise, pregătită într-o fostă chilie a mănăstirii, comunica cu capela printr-un gemuleț cu grilaj, plasat foarte sus, în zid. Colette Martin spunea că în felul acesta bolnava le putea auzi cum se rugau. În timp ce elevele se opreau la locurile lor dintre bănci, Elisabeth privea pe furiș fereastra care o despărțea de prietena ei și se imagina urcându-se pe un stâlp, căzând în picioare în cămăruță, sărutându-și prietena și dându-i ultimele noutăți din clasă și din dormitor.

Rugăciunile obișnuite au fost rostite în ziua aceea cu o sârguință nemaipomenită. Dar Elisabeth se gândea mai puțin la cum să se facă auzită de Dumnezeu, cât la cum să se facă auzită de Françoise. Biata însingurată putea oare să distingă vocea confidentei sale printre celelalte ? Grija pe care toată lumea o manifesta pentru sănătatea ei o făcea oare fericită ? Cu fața spre altar, între învățătoare și supraveghetoare, domnișoara Quercy, cu spatele îndoit, cu capul proptit în piept, nu mai era decât o grămăjoară de stofă neagră, pe care doar scaunul de rugăciune o împiedica să se prăvălească. Zumzetul cuvintelor se amplifica și-apoi se potolea, ca sub acțiunea unui vânt care-și schimba direcția. Privind această numeroasă adunare, Elisabeth își spunea că atotputernicia cerească nu poate rămâne nepăsătoare în fața unei cereri înfățișate de cincizeci de persoane deodată. Unele fraze, pe care altădată le rostise mașinal, îi apărură, în cazul de față, încărcate de o admirabilă semnificație :

„Amintește-ți, o, prea milostivă Fecioară Marie, că n-am aflat niciodată ca vreunul din cei ce ți-au cerut protecția și implorat sprijinul să fi fost părăsit..."

O dată cu aceste cuvinte, sufletul Elisabethei zbură afară din piept. După rugăciunile de seară, domnișoara Hugues citi, cu o voce monotonă, alte rugăciuni pe care fetița nu le știa, dar care se potriveau foarte bine cu starea prietenei sale:

„Întinde-ți mâna atotputernică asupra roabei tale căzute la pat la o vârstă atât de fragedă..."

Și-apoi:

„Dăruiește, în marea Ta bunătate, acestui copil să fie păzit aici pe pământ în timpul vieții de cei care, slujindu-Te în cer, se bucură de prezența Ta..."

A doua zi dimineață se regăsiră toate în același loc, pentru a intona aceleași invocări, cu aceeași fervoare. În timpul când rosteau „Te salut, Marie", Elisabethei i se păru că aude o tuse răgușită venind de la ferestruică. Tresări și se grăbi să-și ajungă din urmă colegele care, între timp, merseseră mai departe cu recitarea. Era ca o întrecere între boală și rugăciune. Cu litaniile adresate Sfântului Nume al lui Iisus, care erau atât de lungi și atât de frumoase, vor izbuti cu siguranță să obțină o însănătoșire grabnică. Între două preamăriri, Elisabeth strecura la repezeală un „Fie-ți milă de noi!". Și, de fiecare dată, avea credința că a marcat un punct împotriva pneumoniei. Până la urmă, izvorul adorațiunilor secă, copilele trecură în sala de mese și, întărite în convingerea datoriei împlinite, începură să fărâmițeze pâinea în farfurie ca să îngroașe puțin supa de la micul dejun.

La puțin timp după aceasta, în mijlocul lecției de franceză, Colette Martin, care ceruse voie să iasă afară, se întoarse tulburată și, așezându-se, îi șopti Elisabethei:

— Știi ce s-a întâmplat ?

— Nu.

— A venit părintele ! L-am văzut când m-am dus la closet. Cobora de pe bicicletă. Domnișoara Quercy îl aștepta în fața porții...

— De ce-a venit ?

— Să o vadă pe Françoise, cu siguranță !

— E de bine ?

— Oh, nu, nu e de bine ! mormăi Augustine care, așezată în spatele Elisabethei, nu pierduse nici un cuvânt din discuția lor. Când aduci preotul, înseamnă că doctorul nu mai poate face nimic !

— Adică cum, nu mai poate face nimic ? bolborosi Elisabeth.

— Elisabeth, vrei să repeți ce-am spus ? strigă domnișoara Hugues, în picioare lângă tablă, cu o bucată de cretă într-o mână și cârpa de șters în cealaltă.

Umerii Elisabethei se lăsară sub povara ignoranței sale.

— Eram sigură ! reluă domnișoara Hugues. O să scrii de douăzeci de ori : „Cu toate că fac greșeli de ortografie, stau de vorbă cu vecinele în loc să fiu atentă la ora de franceză".

Pedeapsa aceasta trecu peste Elisabeth fără să o atingă. Speriată de vorbele pesimiste ale Colettei Martin și ale Augustinei, era nerăbdătoare să verifice ea singură adevărul acestei informații. De îndată ce elevele se răspândiră în curte, ea alergă să o caute pe domnișoara Bertrand. Bătrâna domnișoară se afla în fundul clasei, discutând cu directoarea. Intimidată, Elisabeth se opri la o distanță respectuoasă de grupul lor.

— Ce dorești, Elisabeth ? întrebă domnișoara Quercy.

Adunându-și curajul, Elisabeth spuse dintr-o suflare :

— Domnișoară, e-adevărat că a venit preotul ?

— Da, copila mea, răspunse domnișoara Quercy.

— Din cauza lui Françoise ?

— Da.

— E mai rău ?

Domnișoara Quercy își plecă pleoapele grele, le ridică și oftă :

— Îi e foarte rău, într-adevăr.

— Nu putem să facem ceva ca să se însănătoșească repede ?

— Ba da. Trebuie să ne rugăm, Elisabeth.

— Păi, ne-am rugat deja, domnișoară !

— Poate că nu destul.

— Dacă-i așa, pot să mă duc acum în capelă ?

Domnișoara Quercy păru surprinsă. Îi tremurau sprâncenele. O lumină întunecată și blândă i se revărsa din priviri.

— Ai dori să te rogi în timpul recreației ? întrebă ea rostind rar cuvintele.

— Da, domnișoară.

— Tu singură ?

— Da, domnișoară.

— Ce-i trece prin cap ! bombăni domnișoara Bertrand împreunându-și pe burtă mâinile cu vene vizibile.

— De ce nu ? murmură gânditoare domnișoara Quercy.

Câteva fete se apropiaseră de Elisabeth ca să audă ce spune. Colette Martin strigă :

— Aș putea merge și eu ?

— Și eu ? întrebă Madeleine Casteloux.

Curând au fost zece candidate la această favoare. Domnișoara Bertrand mormăi :

— Bine ! O să merg cu voi.

Dar domnișoara Quercy atinse ușor cu mâna brațul bătrânei domnișoare :

— Nu e nevoie, domnișoară. N-au nevoie să fie supravegheate. Duceți-vă repede, copii. Domnul să vă audă și să ne ajute !

Părăsind curtea, străbătură sala de mese și împinseră ușa capelei, care se dădu la o parte scârțâind. Un iz de cavou învălui chipul Elisabethei. Intră cea dintâi, în vârful picioarelor, dar nu cuteză să înainteze în partea centrală și se așeză în ultimul rând. Colegele se înghesuiră în spatele ei. În lipsa grupului obișnuit de fete, capela părea mai mare și mai rece ca de obicei. O fetiță se împiedică de o bancă și zgomotul amplificat le făcu pe toate

să tresară deodată. Absența domnișoarei Quercy făcea să le crească teama că se poartă cum nu se cuvine. Nu mai era nimeni între ele și bunul Dumnezeu.

— Ce rugăciune spunem ? șopti Colette Martin.

— Păi, *Tatăl nostru* și *Te salut, Marie* !, spuse Madeleine Casteloux.

Începură cu timiditate. Elisabeth încercă să li se alăture, dar gândurile îi rămâneau agățate de zăbrelele de la ferestruică. Spera să mai audă iar tusea lui Françoise. Apoi, pentru că nu se auzea nici un sunet din cămăruță, își mută privirea pe marele Christ care, țintuit în fundul capelei, nu-și mai putea aduna brațele. Cu toate că era departe de ea, și îngrozitor de răstignit, ea nu avea decât să-i vorbească pentru a se face înțeleasă. Dar oare dorea el într-adevăr să fie mereu implorat în același fel ? N-ar fi trebuit să rostești ceva neprevăzut ca să-i atragi bunăvoința ? Oricum, gândurile ei erau prea obișnuite ca să fie exprimate în vorbele savante ale rugăciunii. Dădu la o parte ce învățase și bolborosi dintr-o suflare, cu o înflăcărare venită din toată ființa ei, rugămintea adresată Mântuitorului :

— Fă ca Françoise să se facă bine ! Fă ca Françoise să scape ! Fă ca Françoise să scape ! Te rog și-ți mulțumesc. Amin !

Clopoțelul sună anunțând intrarea în clasă. Fetițele își făcură semnul crucii și ieșiră una după alta, după o scurtă genuflexiune în fața altarului.

Domnișoara Quercy nu se arătă în timpul prânzului. În două rânduri, domnișoara Hugues plecă de la masă ca să afle vești. Elevele mâncau în tăcere. Elisabeth abia se atinse de castanele fierte care, altfel, îi plăceau mult. După-amiaza fu ciudată. La trei și jumătate, domnișoara Hugues renunță brusc să mai explice cum se calculează dobânda anuală. Augustine fu desemnată să citească cu voce tare până la recreație. Plictisite de intonația ei plângăreață, fetițele se cuibăreau în bănci, își scriau bilețele sau mestecau cocoloașe se sugativă.

Pe neașteptate, ușa se deschise și domnișoara Quercy apăru, cu fața lipsită de culoare, ochii roșii, mătăniile între degete. Domnișoara Hugues alergă spre ea, în timp ce elevele se ridicau în picioare. Cele două femei schimbară o privire. Domnișoara Quercy își plecă capul. Apoi, trăgând aer în piept și ridicându-și bărbia, zise:

— Veniți lângă mine, copii.

Fetițele se adunară. Domnișoara Quercy cuprinse într-o singură privire cercul chipurilor din jur, se sprijini cu o mână de catedră și rosti cu o voce ușor tremurată:

— Vă anunț o veste tristă: Domnul a chemat-o la El pe prietena voastră Françoise.

A urmat un moment de stupoare. Nimeni nu îndrăznea să înțeleagă, nimeni nu cuteza să creadă.

— Iisuse, Marie, Iosife! suspina domnișoara Hugues.

Umerii ei începură să tresalte. Scotoci sub cordon, trase o batistă și continuă să plângă cu obrazul în ea. Cea dintâi se dezmetici Augustine, care întrebă:

— E-adevărat, domnișoară, Françoise a murit?

— Da, spuse domnișoara Quercy, cam acum o jumătate de oră...

Elisabeth era convinsă că directoarea se înșela. Nu poți să mori așa, dintr-un minut în altul. Și-apoi, ca să mori, trebuie să fii bătrân. Ușa clasei era întredeschisă. În timp ce domnișoara Quercy le îndemna pe eleve să se reculeagă, Elisabeth se strecură pe coridor. Nimeni nu o văzuse ieșind. Călcâiele i se desprinseră de pardoseală. Țâșni, urcă în fugă scara, străbătu sala de mese și se opri, nehotărâtă, la ușa capelei. O a doua ușă, mai mică, la stânga, ducea în biroul domnișoarei Quercy. Camera lui Françoise era cu siguranță deasupra lui. Elisabeth își calculă imprudența. Dispariția ei nu putea trece multă vreme nebăgată în seamă. În câteva secunde, directoarea sau domnișoara Hugues vor apărea brusc în spatele ei. Împinse canatul și o apucă pe scara îngustă de piatră. Treptele erau înalte. Zidurile miroseau

a mucegai. De la etajul superior se auzea un zgomot de suspine și lacrimi. Condusă de această rumoare, Elisabeth depăși un palier, apoi un altul și se trezi, deodată, în fața unei uși deschise. Aici era.

Nu îndrăzni să treacă pragul. Camera era cufundată într-o penumbră aurie. Pe un pat alb, Françoise dormea. Chipul ei palid, cu pleoapele coborâte și buzele strânse exprima calm și supunere. Un șirag frumos de mătănii din pietre violete atârna din degetele ei împreunate. Vârful picioarelor ridica cuvertura. La căpătâiul ei era prăbușită o formă neagră. Desigur, mama lui Françoise. Nu i se vedea fața. Mâinile ei se agățau de cearșaf. Partea de sus a trupului se legăna înainte și înapoi. Nu departe de ea stătea domnișoara Bertrand, cu spatele spre ușă. Și ea plângea sau murmura rugăciuni triste. Pe noptieră ardea o lumânare. Într-o farfurioară plutea o crenguță de merișor. Înspăimântată de acest spectacol neașteptat, Elisabeth își holbă ochii și-și ținu respirația. Nefericirea pe care ar fi vrut să o respingă urca clocotind în mintea ei. Nu era cu putință ! Françoise nu era moartă ! Avea aceeași gură, același nas, același păr ca în viață. O să se trezească. O să vorbească. O să râdă. Nu trebuia decât să o strige. Elisabeth șopti :

— Françoise... Françoise...

Nu o auzea nimeni, nici Françoise, nici mama ei, nici domnișoara Bertrand. Simți că i se rupe ceva în piept. Țipă ascuțit, făcu un pas înapoi și se izbi de cineva care era pe ultima treaptă a scării. Două brațe înconjurară copila care tremura.

— Oh, domnișoară ! gemu Elisabeth.

Nu mai știa unde se afla, cui i se adresa de fapt, cum ar fi putut să scape din acest vis urât. O ușoară mireasmă de lămâie o învălui. Obrazul i se sprijinea de o stofă aspră și neagră. Între două hohote de plâns, își ridică capul, o recunoscu pe domnișoara Quercy și se lipi mai strâns de ea.

6.

Gândul la sărbătorile apropiate estompă în mod fericit doliul din internat. După ce au defilat prin fața prietenei lor moarte, după ce au asistat la serviciul funebru la biserica din sat, după ce i-au văzut pe părinții lui Françoise clătinându-se pe picioare de durere și au salutat plecarea micuțului sicriu într-o mașină care urma să-l transporte la Souillac, elevele au fost din nou acaparate de pregătirile pentru vacanța de Crăciun. Amélie îi scrisese Elisabethei că va veni să o ia duminică, 21 decembrie. Cele mai multe din colegele ei urmau să plece sâmbătă. Fetele care locuiau în comunele învecinate se îmbarcară în grup în aceeași mașină. Mame, tați, mătuși se deplasară să le ia pe cele care stăteau mai departe. Unele dintre ele, printre care și Colette Martin, fuseseră anunțate că motive familiale le obligau să rămână la școală în cele două săptămâni. Părăsite, condamnate, bântuiau pe coridoare sau se adunau ca să plângă în curtea goală și înghețată. Elisabeth se temea ca nu cumva o hotărâre de ultim moment să nu o silească să le împărtășească soarta.

Autobuzul de ora unsprezece trecu fără să oprească. Duminica nu mai era altul decât la ora optsprezece. Dacă mama nu va fi în acela, adio speranță. Elisabeth simțea o nerăbdare crescândă cu fiecare minut care trecea. La trei și un sfert minunea se înfăptui. Domnișoara Bertrand apăru în sala de recreație, cu un zâmbet politicos întipărit de-a curmezișul obrazului și o invită pe Elisabeth să-și ia geamantanul : era așteptată la vorbitor.

Trecând peste pragul încăperii mari și pătrate, unde nu se mai aflau decât fotolii goale și un Christ despuiat și rece, Elisabeth fu cuprinsă de o neliniște care-i muie picioarele. Mama nu era acolo. În picioare, lângă fereastră, un domn singur privea șoseaua. Zgomotul ușii închise îl făcu să întoarcă privirea. Elisabeth scoase un țipăt de bucurie : era tata.

Se repezi la el, se agăță de el ca de un copac. El o ridică și-i sărută obrajii, cu atâta stângăcie încât ei îi căzu pălăria. Începu să râdă și râse și el împreună cu ea, privind-o :

— Arăți bine ! S-ar zice chiar că te-ai îngrășat ! Ce bucuroasă o să fie mama !...

O lăsă jos. Ea își trase fusta care, în avântul îmbrățișării, se ridicase deasupra genunchilor și întrebă :

— Unde e ?

— Cine ? Mama ?

— Da.

— A rămas la Paris.

— Mi-a scris că o să vină !

— Credea că o să poată veni. Dar are prea multă treabă la cafenea așa că, iată-mă, am plecat eu în locul ei...

— Oh ! Îmi pare la fel de bine ! exclamă Elisabeth.

Apoi, cu un aer înspăimântat, aruncă o privire spre ușă și șopti :

— Știi ce s-a întâmplat aici ? A murit Françoise !

— Știu, răspunse Pierre. Tocmai am vorbit cu directoarea. Mi-a povestit. E îngrozitor ! Biata fetiță !...

— Era cea mai bună prietenă a mea, spuse Elisabeth cu mândrie. Acum e în cer.

— Ei, da ! oftă Pierre clătinând din cap.

— Ne-am rugat pentru ea ! Cât ne-am mai rugat, nici nu poți să-ți închipui ! Și, la slujbă, biserica a fost plină de flori. A fost frumos. Domnișoara Quercy a cântat la armoniu. Toată lumea plângea... Tu, tată, ai văzut morți ?

— Da.

— Pe cine ?

— Părinții mei... prieteni... mulți prieteni...

— E ciudat cineva mort... Ai zice că se gândește în somn...

Avea ochii larg deschiși și căuta pe perete o imagine de neuitat.

— Nu te mai gândi la asta, spuse Pierre. Ți-ai pus tot ce-ți trebuie în geamantan ?

— Tot. E gata de ieri!

— Cum se întoarce domnișoara Quercy, îi spunem la revedere...

— Dar cum ai venit, tată? Te așteptam la autobuzul de ora șase.

— M-am înțeles cu un om în gară la Figeac. A primit să mă aducă până aici cu mașina. Așteaptă la poartă.

— Adică e un taxi?

— Cam așa ceva.

— Și plecăm cu el?

— Bineînțeles!

Elisabeth își împreună mâinile, așa cum făcea domnișoara Bertrand când era foarte surprinsă. Fusese sigură că vor lua autobuzul, așa că aprecia norocul de a pleca, singură cu tatăl ei, într-o mașină închiriată. După vacanță, cele câteva fete rămase în internat le vor povesti acest eveniment celorlalte. O să afle toată școala! Tata era de o eleganță uluitoare. În amintirile ei, îl vedea întotdeauna în cămașă. Astăzi purta un palton cenușiu închis și o cravată vișinie. Cu mâna stângă înmănușată își ținea pălăria de fetru moale lipită de pântece.

— Ce elegant ești! spuse ea. Ai o cravată frumoasă! Trenul îl luăm de la Figeac?

— Da, trenul de seară, ca să ajungem la Paris mâine dimineață.

— Vom sta în vagon noaptea?

— Se-nțelege!

— Oh, tată, ce grozav! Și mama ne așteaptă la gară?

— Nu cred. E prea ocupată.

— Dar unchiu' Denis?

— Nici unchiul Denis nu ne-așteaptă... A fost nevoit să plece... da... Acum două zile...

Elisabeth se miră:

— Să plece? Cum așa?

— Păi, într-o călătorie... Călătorie de afaceri...

— Se-ntoarce repede?

— Așa cred, spuse Pierre la repezeală. Tocmai pentru că el nu-i acolo, mama a trebuit să rămână la Paris, pricepi ?

Elisabeth se gândi la slujnica lor pe care despărțirea aceasta avea să o întristeze pe toată durata vacanței.

— Dar Clémentine, întrebă ea șovăielnic, e sănătoasă ?

Figura lui Pierre căpătă o expresie încurcată și, în același timp, amuzată. Privirea lui ocoli fetița. Mormăi :

— Clémentine ? Nu ți-a scris mama ?

— Nu.

— A plecat de la noi, s-a întors la ea acasă.

— Nu mai e la noi ? șopti Elisabeth.

— Ei bine, nu ! Am adus pe altcineva. Cea nouă e foarte muncitoare, foarte binevoitoare, ai să vezi...

Elisabeth ar fi vrut să protesteze împotriva acestei schimbări care zădărnicea atâtea planuri plăcute, dar tăcu, pentru că domnișoara Quercy tocmai intra în vorbitor.

— Iertați-mă, domnule, zise ea. Am fost obligată să vă părăsesc ca să fac câteva recomandări. Dar sunt sigură că n-ați băgat de seamă cum a trecut timpul, pentru că vă găsesc alături de fetiță.

Această introducere curtenitoare îl zăpăci pe Pierre, care bolborosi câteva cuvinte de neînțeles, pe sub mustață. Preocupată de dezamăgirea ei, Elisabeth nu acordă decât o atenție distrată directoarei, care făcea publice lipsurile elevei sale la aritmetică și ortografie, și tatălui ei care afla, se întrista, ca și cum reproșurile i-ar fi fost adresate lui însuși. În sfârșit, domnișoara Quercy îi eliberă. Ieșiră împreună cu ea în grădina dezgolită de iarnă. Câteva eleve îi priveau pe fereastra dinspre curte, cu o tristețe fără leac. Una din ele apăru în pragul ușii și întrebă :

— Domnișoară, putem s-o însoțim pe Elisabeth până la poartă ?

— Sigur că da, spuse domnișoara Quercy.

Venind în fugă, ele o escortară gălăgioase pe colega lor care pleca :

— Ai un noroc...

— Și mai pleci și cu o mașină!

— O să ne plictisim îngrozitor fără tine!

— Copii, copii, spunea domnișoara Quercy, fiți, vă rog, mai cuviincioase! Faceți prea multă gălăgie!

Tata părea încă mai înalt ca de obicei, înconjurat de toate aceste fetițe care zburătăceau în jurul lui pe aleea cu tufe pricăjite de trandafiri. Făcea pași atât de mari, încât trebuia să te grăbești ca să-l ajungi din urmă.

Mașina era un Torpedo vechi, cu capotă de pânză, cu scaune care-și pierdeau umplutura de păr de cal. Lângă șofer erau stivuite lădițe de zarzavat. Fetele se îmbrățișară. După ce se așeză alături de tatăl ei pe bancheta din spate, Elisabeth le făcu cu mâna peste portieră, în timp ce motorul se punea în mișcare. Colegele ei țipau:

— Să-mi scrii, Elisabeth!

— La revedere!

— Drum bun!

— Petrecere frumoasă!

Mașina porni brusc. Cele rămase prizoniere își agitau acum batistele micuțe. Cea a domnișoarei Quercy flutura pe deasupra tuturor celorlalte. Era ca o mamă în mijlocul copiilor ei. Brusc, Elisabeth le privi cu drag, pe toate laolaltă, ca pe o familie. În genunchi, pe banchetă, le urmări cum se îndepărtează, dispar, în spatele geamului îngălbenit. Cu cât îi părea mai rău pentru ele, cu atât era mai bucuroasă. La prima cotitură, se aruncă la pieptul tatălui ei și spuse:

— Îți mulțumesc, tată!

El o strânse râzând, puțin încurcat, ca un bărbat neobișnuit cu gesturile afectuoase. Ea îl privea atentă, din cap până-n picioare, cu atâta curiozitate, de parcă ar fi fost vorba de un străin. De fapt, rareori avusese prilejul să stea de vorbă cu el, numai ei doi. El era mereu ocupat în spatele tejghelei, gata să mănânce la repezeală în cămăruța cu tutun, sau dormea, după-amiaza, la el în cameră, și nu trebuia deranjat. Acum, nu știa ce să-i spună. Plecarea celor doi, unchiul Denis și Clémentine, o preocupa, dar,

cu siguranță, nu de la tatăl ei ar putea afla o explicație mulțumitoare. Îi va fi mai ușor să-i pună întrebări mamei. Poate că va reuși să o convingă să o cheme înapoi pe Clémentine.

— Nu crezi că dacă am plăti-o mai mult s-ar întoarce ? spuse ea.

— Cine ? mormăi Pierre aruncând o privire neîncrezătoare fetiței.

— Păi, Clémentine.

— Nu. Nu cred.

O bătu ușor pe genunchi, cu un gest încurcat, îi zâmbi stingherit și întoarse capul ca să admire peisajul :

— E frumos pe-aici ! Sunt locuri care seamănă cu Corrèze...

Ea îi oferi castane fierte, cu care-și umpluse buzunarele pelerinei. Mâncară în tăcere. Elisabeth arunca cojile printr-o gaură din capotă. Le lua vântul.

— Merge grozav de repede ! strigă ea.

— Așa-i, e o mașină bună, spuse șoferul. O am de cinci ani și n-am avut nici o problemă cu motorul. La drum întins, prind ușor șaizeci, șaizeci și cinci...

— E un monobloc ? întrebă Pierre.

— Da. Vă pricepeți ?

— Nițel... Și cât are ? Patru cilindri ?

— Exact, patru cilindri !

Hotărât lucru, tata știa tot. Motorul dădea rateuri. Caroseria trosnea la fiecare hop. Frânele scârțâiau la viraje. Îngrețoșată de mirosul de benzină, biciuită de umbra copacilor care mărgineau șoseaua, Elisabeth se agăța de tatăl ei cu un sentiment amestecat de frică și plăcere. Se scotoci în buzunar ca să mai scoată castane. Nu mai rămăseseră decât șase. Pierre întinse mâna.

— Nu, spuse Elisabeth. Astea le păstrez pentru mama.

După o noapte în tren, zgomotoasă, întunecată, incomodă, sosirea la „Cristal“ a fost o încântare. Totul strălucea, tejgheaua, oglinzile, sticlele, mușamaua de pe banchete. Geamurile erau aburite. Pentru că ușile stăteau închise din pricina frigului, în sală domnea un iz persistent alcătuit din fum de țigară, alcool,

talaș și cafea fierbinte. Elisabeth respiră adânc aerul acesta familiar, de care îi fusese atât de dor. Din percolator țâșni un jet de abur într-un pahar. Un client tuși. Un altul bătu cu o monedă într-o farfurioară ca să cheme chelnerul. În sfârșit, era acasă! Zburând de la casă, o mămică amețitor de frumoasă se repezi la fetița ei, copleșind-o cu mângâieri și sărutări:

— Iubita mea Elisabeth! Ia să te văd! Cum ați călătorit? Nu sunteți prea obosiți?

Sufocată de o prea bruscă fericire, Elisabeth răspundea aiurea la niște întrebări pe care abia le auzea. Cineva îi luă pelerina, pălăria, o împinse în cămăruța cu tutun unde era pregătit micul dejun pentru ea și tatăl ei: două pahare de cafea cu lapte și cornuri proaspete. Apucă unul și mușcă grăbită din coca pufoasă care se fărâmiță și i se topi pe limbă. După pâinea uscată de la Sainte-Colombe, gustul acesta delicios îi catifela gura. Era atât de bun, că nu se îndura să înghită prima îmbucătură. În timp ce mesteca, o privea pe mama ei.

— Oh! mămico, zise ea pe neașteptate, ai o rochie nouă?

Fără să ia în seamă această constatare, Amélie spuse tare:

— E-adevărat că arăți mai bine!

— De unde ai cumpărat-o? întrebă Elisabeth.

— Mi se pare chiar că a crescut în trei luni, spuse Amélie. Așa-i, Pierre?

Fiecare își urmărea ideea. Elisabeth își plecă puțin capul, își miji ochii, admiră croiala simplă a rochiei, talia coborâtă, fusta scurtă, nervurile negre pe un fond de țesătură de lână verde închis, apoi, cu degetul arătător unit cu cel mare și scuturându-și ușor mâna dinainte-înapoi, rosti rar:

— E foarte, foarte șic!

Un chelner necunoscut, pieptănat cu cărare la mijloc, veni să o cheme pe Amélie ca să dea restul.

— Cine e? întrebă Elisabeth.

— Chelnerul de la bar, răspunse Amélie.

— Un chelner la bar? Ce să facă?

— Păi, în locul unchiului Denis.

— Păcat că nu-i aici!

— Da, tare păcat, spuse Amélie pe un ton bizar, aproape răzbunător.

Apoi ieși. Elisabeth se așeză să-și bea cafeaua cu lapte. Tata făcu la fel. Își muia cornul în pahar într-un fel hotărât, care-ți trezea pofta. Amélie reveni însoțită de o femeie în vârstă, grasă, cu sânii căzuți, obraji fleșcăiți și pătați și o umbră de puf pe vârful bărbiei. Era noua slujnică, Hortense. Stătea cu capul împins înainte, ca un bou. Poftită să o salute, Elisabeth o făcu în silă. Că era sau nu de vină, Hortense se instalase în casă în locul Clémentinei. Era de neconceput ca atâta urâțenie să urmeze după atâta farmec, cu aceleași atribuții domestice.

După micul dejun, Elisabeth urcă în fugă în camera ei și-și regăsi, fericită, patul, rochiile, jucăriile. Constantin suportase despărțirea fără să-și piardă nici un fir din blană, fără nici o zbârcitură în plus. Ea se distră plimbându-l de mână prin apartament, ținându-l în echilibru pe umăr, punându-i pe cap pălăriile de carton de cotilion, apoi, deodată, se plictisi de el și se întoarse în cafenea.

Din experiența trecutului, se aștepta ca părinții ei să o trimită înapoi după o scurtă incursiune în sală, dar, de data aceasta, în mod excepțional, mama o chemă și o așeză lângă ea, în spatele casei, pe un scăunel. Absența fiicei ei timp de un trimestru întreg o făcea, fără îndoială, să simtă nevoia să o aibă cât mai mult posibil sub priviri. Pentru a nu-i înșela așteptările, Elisabeth își luă un aer distins și seninătatea nepământeană a unui înger de la porțile raiului. Cu spatele drept, gâtul degajat, un zâmbet atrăgător pe buze, privea clienții care se apropiau, ca și cum ar fi fost partenerii unui joc inventat de ea. Ei cereau țigări, tutun, chibrituri, și ea era aceea care, luând-o înaintea mamei ei, se grăbea să apuce articolul dorit de pe polițe. Cei care o cunoșteau o copleșeau cu observații măgulitoare:

— Așadar, o ajutăm pe mama? E-un lucru bun!

— Ei, dar asta-i fetița dumneavoastră, doamna Pierre! Vă felicit! Ce vârstă are?

— A luat ochii frumoși ai mamei sale! Mă recunoști, puișor?

Amélie șoptea:

— Spune bună ziua, Elisabeth!

Elisabeth spunea:

— Bună ziua, domnule!

Și clientul pleca mulțumit.

Pe la ora unsprezece, treaba s-a mai domolit și Elisabeth, cu obrazul lipit de obrazul mamei sale, a putut să-i istorisească amănunțit cum a murit Françoise. Amélie a fost profund mișcată de povestea aceasta și fetița i-a fost recunoscătoare că o înțelegea atât de bine. Această comuniune de gândire o încurajă să aducă vorba, firesc, despre o altă problemă care o frământa.

— Știi, mamă, spuse ea, sunt tristă că nu mai e aici Clémentine.

— Chiar așa? spuse Amélie pe un ton grăbit.

— Tu nu? întrebă Elisabeth.

— Nu.

— De ce a plecat?

— Pentru c-am dat-o afară.

Acest răspuns neașteptat o uimi pe Elisabeth până-ntr-atât că, pentru o clipă, își imagină că mama ei glumea.

— Ai dat-o afară? bâigui într-un târziu. Nu se poate! Ce-a făcut?

— Mi-am dat seama că nu era o persoană de calitate.

— Ba da, mamă, strigă Elisabeth, era de bună, de foarte bună calitate, te asigur! Trebuie să o aduci înapoi! Dacă o chemi, vine.

— Nu, Elisabeth!

— Oh! De ce, mamă?

— O fetiță bine crescută nu pune întrebări. Vrei să nu te mai ocupi de problema asta?

Elisabeth își plecă fruntea, împinsă în întunecimile copilăriei. Dar curiozitatea era mai puternică decât invitația la cumințenie. Așteptă ca mama ei să termine de servit un client și întrebă supusă:

— Și unchiul Denis, când se întoarce din călătorie?

— Nu știu.

— N-o să-l văd în timpul vacanței ?

O sclipire de oțel trecu prin ochii mamei. Oare cum putea să fie, rând pe rând, atât de blândă și atât de dură ?

— Elisabeth, ai grijă, spuse ea. Dacă ai să continui să te amesteci în ce nu te privește, o să mă supăr !

Misterul rămânea de nepătruns. Nevoită să-l dezlege prin propriile mijloace, Elisabeth făcu legătura evidentă între dispariția unchiului și cea a slujnicei. Clémentine plecase împreună cu el pentru că mama descoperise că se iubeau și refuza să consimtă la căsătoria lor. Acesta era cu siguranță punctul final. Într-o bună zi se vor întoarce milionari, îmbrăcați după ultima modă și familia, în lacrimi, le va deschide brațele pentru a-i primi la sânul ei.

— Un pachet de „Gauloises" și patru timbre de douăzeci și cinci de centime.

— Poftim, domnule.

Nimeni n-ar fi crezut, văzând surâsul mamei adresat acestui necunoscut, că tocmai își certase fiica. După ce domnul se îndepărtă, Amélie spuse :

— Acum, vorbește-mi puțin despre tine și viața ta la internat...

— Ce vrei să-ți povestesc ? oftă Elisabeth. Nu e prea vesel să fii departe de părinți, cu o droaie de fete rele !

— Dacă-nțeleg bine, tu ești bună ?

— Da ! spuse Elisabeth cu un ton provocator. La început erau toate contra mea. Acum, e ceva mai bine. Dar, oricum, sunt niște scorpii. În plus, trebuie să înveți tot timpul. Habar n-ai câte teme și câte lecții avem ! Mult mai multe decât la școala comunală.

— Notele tale, pe care mi le-a comunicat domnișoara Quercy, nu sunt grozave.

Privirea întunecată a Elisabethei mărturisea că împărtășea îngrijorarea mamei în ceea ce o privea. Sincer îndurerată de insuccesul ei, șopti :

— Ei, da ! Numai că eu sunt nouă. Mi-e greu să țin pasul. În trimestrul viitor o să-i dau bătaie...

Formula era a domnișoarei Bertrand, dar Elisabeth o spuse din tot sufletul.

— Și domnișoara Quercy, întrebă Amélie, e drăguță cu tine, nu găsește că ești prea în urmă la carte și prea neastâmpărată ?

Elisabeth dori să se arate nepărtinitoare :

— Nu se poate spune că n-ar fi drăguță, dar mereu trebuie să fie ea cea care comandă. Nici nu-ți închipui câte lucruri sunt interzise la internat. Uneori, exagerează, zău ! Altfel, e cumsecade. Joia și duminica organizează jocuri cu noi...

Amélie n-o mai asculta cu prea mare atenție, pentru că soseau clienții obișnuiți la aperitiv și ea trebuia să-l supravegheze pe chelnerul cel nou de la bar, care servea foarte încet. Un client comandă două sandvișuri. Nu mai aveau șuncă să le facă.

— Vrei să mă duc eu să cumpăr de la mezelărie ? întrebă Elisabeth.

— Nu. Rămâi aici. O să trimit slujnica. Și, aplecându-se spre scară, strigă : Hortense ! Hortense !

Închisă în bucătărie, slujnica nu răspundea. Elisabeth urcă să o caute. Hortense era așezată, cu un pahar de vin roșu în față.

— Vă cheamă mama, spuse Elisabeth.

Cu toate că le tutuise întotdeauna pe slujnice, nu îndrăznea să i se adreseze în mod familiar celei de acum, care era bătrână și cu aspect arțăgos.

— Pe mine ? N-am auzit nimic ! bombăni Hortense.

Din nou răsună glasul mamei :

— Hortense ! Hortense !

— Ah ! e-adevărat, oftă slujnica. Nu mai țineam minte. Hortense ! Ce idee ! N-o să mă obișnuiesc în veci cu numele ăsta !

— Nu e numele dumneavoastră ? întrebă Elisabeth.

— Nici vorbă ! Pe mine mă cheamă Maria.

— Și-atunci de ce vi se spune Hortense ?

— Află dacă poți ! Doamna a vrut așa. Se pare că cineva din familie purta numele Maria !

Își goli paharul, își șterse buzele cu colțul șorțului și strigă:

— Gata! Gata! Vin!

Elisabeth se uita cu surprindere la această ființă rebotezată la o vârstă atât de înaintată.

Pierre mâncă la prânz împreună cu chelnerul din local. Amélie și fiica ei îi urmară în cămăruța cu tutun. Elisabeth, obișnuită să mănânce cu slujnica, la bucătărie, profită cu mare plăcere de acest tratament de favoare pe care i-l conferea situația ei de elevă internă în vacanță. Din păcate, prânzul a fost scurt, pentru că tata nu se pricepea prea bine să stea la casă și mama se grăbea să-i ia locul. La ora două, el se duse să se culce și Elisabeth fu poftită să facă la fel, pentru că noaptea petrecută în tren o obosise. Dar ea era atât de excitată de întoarcerea acasă încât nu putu să adoarmă. După o oră de agitație excesivă în așternut, se îmbrăcă, coborî în cafenea și-i ceru voie mamei să se ducă la „Glacier suisse" ca s-o întâlnească pe Madeleine.

În anotimpul friguros, „le Glacier suisse" nu mai vindea înghețată, ci portocale, alune, migdale prăjite și castane. Cele două fetițe se regăsiră într-o explozie de bucurie. Doamna Culoz le instală la o măsuță, în fundul prăvăliei. Foarte repede Elisabeth puse stăpânire pe conversație. Uimită, Madeleine află că prietena ei trăia pe vârful unui munte, înconjurat de păduri de nepătruns, într-o fostă mănăstire populată cu fantome, unde se jucau de-a „radioul", aproape în fiecare seară. Moartea lui Françoise a fost, de asemenea, evocată cu toată amărăciunea prin enumerarea rugăciunilor rostite pentru salvarea ei. Școala comunală n-avea nimic important de oferit în schimb. Claire nu mai venise la școală anul acesta. Mai aveau patru eleve noi, nu prea simpatice. Învățătoarea se măritase. Asta era tot. Ca dar de Crăciun, Madeleine ceruse o trotinetă. În locul ei, Elisabeth ar fi preferat o rochie frumoasă de tafta. Își făgădui să discute despre asta cu mama ei, chiar în seara respectivă.

Norocul de la prânz nu se repetă seara. Amélie era foarte ocupată : Elisabeth fu obligată să mănânce cu Hortense. Slujnica era puțin vorbăreață și nu prea avea poftă de mâncare. Dar își scotea pârleala cu băutura. Nivelul vinului roșu din sticlă scădea văzând cu ochii. În timp ce-și mesteca tăiteii presărați cu brânză rasă, fetița se uita cu atenție, în fața ei, la acest chip greoi care se congestiona sub efectul alcoolului. La sfârșitul mesei, Hortense râgâi și zise :

— Am un fecior care-și face serviciul militar la vânătorii de munte.

— A, da ? exclamă Elisabeth.

— Da, zise Hortense. Doar că nu-mi scrie. Ar merita să-i trag un perdaf ! Să nu-i dai vești mamei tale, un bărbat nu face așa ceva !...

Își mai turnă un pahar de vin roșu, dădu peste cap licoarea și puse energic paharul pe masă, bătând cu pumnul în tăblie :

— Ticălosul !

Speriată, Elisabeth se grăbi să urce la ea în cameră. Potrivit promisiunii, Amélie veni să o învelească și să o sărute înainte de culcare. Lipsită multă vreme de aceste dovezi de afecțiune, fetița se topea de recunoștință, sub privirea mamei sale, așezată la căpătâiul ei. Lumina voalată a lămpii, umbra mobilelor pe pereți, căldura plăcută a plăpumii, totul tindea spre împlinirea în ea a acestui sentiment de fericire cum nu întâlnești decât în cărțile cu poze. Își odihnea obrazul pe o batistă curată, împăturită. Constantin dormea pe brațul ei. Orchestra de la „Bal de l'Elysée" îi trimitea valuri de muzică. Deja moleșită de somn, pomeni de rochia de tafta pe care și-o dorea de Crăciun, dar mama trecu peste asta, vorbind despre ultimele scrisori ale fiicei sale, în care găsise greșeli de ortografie.

Deodată, Elisabeth fu surprinsă de o idee care o făcu să se ridice în pat.

— Am uitat să-mi fac rugăciunea !

— Ce rugăciune ?

— Rugăciunea de seară, bineînțeles !

— Nu e prea grav, spuse Amélie.

— Oh ! Ba da, e grav ! Tu nu-ți faci rugăciunea înainte de culcare, mamă ?

— Nu.

— De ce ?

— Pentru că nu simt nevoia.

Elisabeth făcu ochii mari în fața acestui caz funest de impietate.

— Știi că e un mare păcat ?

— Nu cred. Mă rog în felul meu. Poate fără să-mi dau seama. Oricum, fără vorbe ! Și e la fel de bine...

— Nu poate fi la fel de bine, pentru că nu spui ce trebuie spus ! Noi, la internat, ne rugăm tot timpul. La masă, în dormitor, în capelă... Și pentru Françoise, atunci, ce serii de rugăciuni a mai auzit bunul Dumnezeu !... E ciudat că n-a făcut-o bine, când toată lumea i-o cerea !... Pentru El ar fi fost foarte ușor să-i ia pneumonia... De ce n-a făcut-o, mamă ?

— Nu trebuie să căutăm explicația acestor lucruri, Elisabeth. Adesea, cei buni suferă și cei răi sunt fericiți.

— Pe pământ, da, dar după asta...

Amélie își așeză mâna pe fruntea copilei sale și șopti :

— Nu te înfierbânta așa, vorbești, vorbești... E timpul să te culci.

— După asta, reluă Elisabeth, e cerul și iadul. Françoise e, cu siguranță, în cer. Așa că e fericită. Domnișoara Quercy spune că e chiar mai fericită decât aicea jos. Crezi că ne vede de-acolo, de sus ?

Amélie dădu din cap fără să răspundă.

— Eu, una, cred că e așa, șopti Elisabeth. Ne vede prin zid pentru că e un înger.

Tăcu, respiră și mai urcă o treaptă în ceea ce era un mister :

— Știi, mamă, Françoise și cu mine aveam un secret. I-am făgăduit să nu-l spun. Dar, dacă a murit, am voie. Voia să se mărite cu un prinț... un prinț austriac... Nu era un lucru sigur, dar s-ar fi putut întâmpla. Se gândea mult la asta. Studia pianul ca să poată fi o prințesă adevărată. Acum, la ce-i mai servește pianul ?

Avea lacrimi în ochi, iar gura, moale, tremura :

— La ce-i mai servește, spune, mamă ? Era atât de drăguță ! Ne povesteam tot !... Cum o să fim mai târziu... în ce fel o să ne îmbrăcăm... cum o să dansăm... Nu e drept !... M-am rugat atâta pentru ea !... Am fost sigură că o să fie de folos !... Și, uite !... S-a terminat !... N-o s-o mai văd niciodată...

Amélie o cuprinse cu brațul pe după umeri și vru să o culce la loc cu forța. Dar Elisabeth fu scuturată de un hohot de plâns și începu să țipe, strângându-și pumnii la piept și agitându-și genunchii sub plapumă.

— Nu vreau ca Françoise să fie moartă !... Nu vreau !...

Se prăbuși apoi la pieptul mamei ei, cu buzele tremurând sub năvala sincopată a hohotelor de plâns. Sunetele tobei mari treceau prin perete. În spatele ferestrei închise, lumea trecea, mașinile înaintau, împungând noaptea cu claxoanele. Amélie își legăna copila și-i șoptea la ureche cuvinte a căror tandrețe o tulbura pe ea însăși.

— E prima ta durere, fetița mea dragă.... Vor mai veni și altele... Trebuie să te obișnuiești să le suporți...

Respirația Elisabethei se potolea. Amélie, socotind-o calmată, se îndepărtă de ea, ca să o privească mai bine. Fetița avea bărbia dură, obrajii udați de lacrimi și ochii uscați.

— Uite că ești mai înțelegătoare, e bine-așa ! Acum, ai să dormi.

— Vreau mai întâi să-mi fac rugăciunea, spuse Elisabeth.

Dădu la o parte plapuma, îngenunche pe pardoseală, în cămașa de noapte, își împreună mâinile și, cu privirea ațintită pe peretele din fața ei, rosti cu glas gâfâit, mânios, ca și cum ar

fi aruncat o provocare: „Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău..."

7.

Înainte de a se duce la culcare, Pierre se apropie de Amélie, care era așezată la casă, și-i șopti:

— Știi ce mi-a spus adineauri?

— Cine?

Pierre îi arătă printr-o mișcare de bărbie clientul care tocmai ieșea.

— Domnul Malinois... L-a văzut pe Denis.

— Când asta?

— Aseară.

— Unde?

— Pun pariu unu la mie! Într-un bistrou din calea Republicii. E la tejghea...

Amélie primi vestea ca pe o pală de vânt direct în față. Fratele ei angajat chelner la străini! O asemenea decădere depășea presimțirile ei cele mai negre.

— Ești sigur? se bâlbâi ea. Poate domnul Malinois s-a înșelat...

— A vorbit cu el cum vorbesc eu cu tine!

— Denis nu i-a spus de ce lucrează în altă parte?

— Nu. Dar, între noi fie vorba, mă întreb dacă mulți de aici au crezut în povestea ta cu plecatul în călătorie...

— Era o scuză ca oricare alta. Acum, cu domnul Malinois care n-are pereche la trăncăneală, o să afle tot cartierul.

— E posibil.

— Ce explicație o să dăm?

— Habar n-am!

— Toată lumea o să-și închipuie că ne-am certat!

— Păi, cam așa!

— Ce scandal! oftă Amélie. Și, de fapt, ce i-a spus domnului Malinois?

— I-a spus că e mulțumit de slujba pe care o are. I-a cerut vești despre noi.

— Asta-i culmea! bombăni Amélie, strângând cu amândouă mâinile marginea măsuței.

— Ce avem de făcut? spuse Pierre.

— Lasă-mă să mă gândesc.

— Bine. Atunci, eu mă duc sus.

— Da.

El se îndreptă spre scară. Rezemată de zidul din pachete de țigări, tânăra femeie își luase un aer firesc în fața consumatorilor. Cu toate acestea, toată povestea îi revenea în minte cu o limpezime obsedantă. Denis și Pierre se duseseră să se culce între ora unsprezece și miezul nopții, ca de obicei. La trei dimineața, după plecarea ultimului client, vrând să încuie cămăruța cu tutun, nu găsise cheia în sertarul casei. Poate fratele ei o băgase în buzunar din neatenție. Sau poate bărbatul ei! Se dusese de îndată în camera lor și scotocise prin buzunarele lui Pierre, având grijă să nu-l deranjeze. Cheia nu era la el. Neputându-se hotărî să lase cămăruța cu tutun neîncuiată, Amélie se urcase la mansardă, strigându-l pe Denis, la început încet, apoi din ce în ce mai tare, fără să capete vreun răspuns. Atunci, împinsese ușa și aprinsese lampa. Cu plapuma dată la o parte, în ciuda frigului, două trupuri goale dormeau, îmbrățișate, pe pat. Oare țipase când dăduse cu ochii de ele? Nu-și mai aducea aminte, dar nu putea uita chipul lor, când, trezindu-se brusc, o văzuseră, în picioare în fața lor, cu o privire fioroasă. Clémentine trăgea de cearșaf ca să-și acopere pieptul și umerii vinovați și groaza îi holbase ochii. Denis, cu părul ciufulit, cu un aer aiurit, spunea cu o limbă încleiată de somn și dragoste: „Ce e? Ce s-a întâmplat?“ Ea se mira încă și acum că rezistase tentației de a le striga în gura mare dezgustul ei, așa cum arunci o găleată cu

apă peste doi câini împerecheați. Înghițindu-și indignarea, ieșise, în tăcere, demnă.

A doua zi dimineață, sculată mai devreme decât de obicei, găsi cheia atârnată într-un cui, în spatele barului și-i porunci Clémentinei să plece din casă. În timp ce fata își închidea plângând geamantanul, Denis o chemase pe soră-sa în cămăruța cu tutun ca să încerce să o facă să înțeleagă. Argumentele lui erau de o vulgaritate de nesuportat. Un bărbat nu se putea lipsi de legături cu femeile, Clémentine era o ființă absolut morală, faptul că se culcaseră împreună nu era decât consecința miraculoasă a unei iubiri împărtășite și se gândeau chiar să se căsătorească într-un viitor apropiat. Până la urmă, pentru că Amélie refuza să se lase convinsă, el țipase, palid de furie: „Dacă o dai afară, plec și eu!". Amenințarea, în gura unui tinerel pe care-l crescuse ca pe propriul ei fiu, o revoltase la culme. Privindu-și țintă fratele, îi spusese, scârbită, ceea ce gândea: „Ei bine! Pleacă!".

Intervenția stângace a lui Pierre, alarmat de tonul ridicat al glasurilor, nu făcuse decât să arunce gaz peste foc. Cu cât îi cerea soției sale să fie mai indulgentă, cu atât aceasta refuza să tolereze legătura cu o slujnică sub acoperișul ei; cu cât el se străduia să-i explice lui Denis atitudinea soră-si, cu atât acesta era mai puțin dispus să accepte ideea că i se interzice să trăiască după bunul lui plac. Fiecare își păstra poziția când intrase Clémentine, cu valijoara în mână și un aer de inocență ofensată. „Du-te și așteaptă-mă la stația de metrou Anvers!", îi spusese Denis pe un ton de comandă. Un sfert de oră mai târziu, părăsea la rândul lui cafeneaua, cu o valiză și o boccea. Trecând pragul, nici nu se uitase la Amélie. Pierre ar fi dorit din tot sufletul să se ia după fugari. Dar, sigură pe dreapta ei judecată, tânăra femeie îi interzisese să o facă. Era sigură că fratele ei se va întoarce a doua zi. Dar trecuseră opt zile fără ca el să apară. Și iată că, deodată, afla că lucra în altă cafenea! Cu siguranță, era prea încăpățânat ca să recunoască că regretă acest gest nebunesc.

Chiar dacă dorea să se împace, nu încerca nimic în acest sens. Și doar nu ea trebuia să facă primul pas!

Amélie încasa jetoanele, număra consumațiile de la mese, întindea pachetele de țigări clienților, fără să-i vadă, dar această activitate mecanică îi lăsa mintea să zboare liberă, după voia ei: „Probabil locuiește cu ea într-o cameră de serviciu. Ea muncește cu ziua și el lucrează la stăpân, în vreun bistro prăpădit. Și-și închipuie că sunt fericiți. Tot ce-i nou e frumos! Dar până la urmă, o să le treacă. Numai de n-ar fi prea târziu! Dacă se-nsoară cu ea, va trebui să rămână toată viața lângă o ființă care-i e inferioară. Pentru că-i e inferioară! Purtarea ei e o dovadă. O fată cât de cât cuminte nu cedează insistențelor unui bărbat înainte de cununie. Ea a tras sforile ca să-l seducă. Fratele patroanei. Era tentant! Trăgea nădejde că, dacă-i sucește mințile, o să intre-n familie. Din fericire, eu vegheam, din umbră! S-a trezit cu mine barându-i calea, intriganta!". Din nou, avu imaginea celor două trupuri tinere și despuiate, încolăcindu-și brațele și picioarele și un val de sânge i se urcă în obraji.

— Doamnă! Doamnă!

Ieși din starea aceasta de tulburare în fața unui client care, pentru a treia oară, îi cerea un pachet de „Gauloises". Servindu-l, observă că-i tremurau mâinile. Existența aceasta absurdă nu putea continua la nesfârșit.

— Și trei ca să facă cinci, vă mulțumesc.

Bărbatul se îndepărtă. Proxeneții jucau belotă în colțul lor. Doi domni bine îmbrăcați, instalați la bar, n-o slăbeau din ochi pe Amélie. Era obișnuită cu privirile bărbaților, despre care nu-și dădea seama dacă exprimau un omagiu sau o obrăznicie. Dacă n-ar fi știut că e tânără și frumoasă, expresia de pe chipul celor ce-o înconjurau ar fi lămurit-o fără discuție. Această dorință de posesiune colectivă era principalul neajuns pentru o femeie, în această meserie. Când, de fapt, singura ființă pe care ar fi dorit să o seducă era orbită, roasă de boală. Se gândi cu drag la Pierre, care dormea sus. Se socoti lipsită de minte și se întoarse la problema cu Denis. De când oare era Clémentine amanta lui?

Putea oare să fie pe deplin satisfăcut să se bage în pat cu cineva destinat unor activități domestice inferioare ? În mansardă plutea un iz de piele, păr, amor. Doar n-a visat toate astea ! Era abject ! Sânii, pântecul acestei fete... Ar fi trebuit să o pălmuiască.

Chelnerul îi puse în față tava plină cu pahare. Le numără. Clocotea de furie. Ce era de făcut ? Sfaturile lui Pierre nu-i erau de nici un folos. El nu deschidea gura decât ca să rostească da. Era singură. Ca să se liniștească, se gândi la Elisabeth, ultimul lucru curat din toată casa. Unchiu' Denis ! Îl regreta, mititica ! Ce prăpastie între lumea adulților și lumea copiilor ! Brusc, totul îi apăru murdar, trucat, pierdut în acest univers în care trebuia să-și petreacă viața. Proxeneții, prostituatele, chelnerul livid de oboseală, sticlele, fumul din tavan, mâinile numărând banii încasați în timpul zilei. Mai avea o jumătate de oră până să se ducă la culcare. Dar parcă o să poată să adoarmă după cele spuse de Pierre despre Denis ? Își coborî pleoapele fierbinți peste pupilele severe. În jurul ei, lumea se clătina. În mintea ei, Denis continua să facă dragoste cu Clémentine.

Cafeneaua în care intră era la fel de mare ca și „Cristal", dar îmbâcsită, întunecoasă, cu o tejghea pe dreapta, cum nu se mai obișnuia, un percolator învechit și mese din lemn. În sală era puțină lume. Pentru un tânăr care avusese norocul să lucreze într-un local cu clienți numeroși, îți făcea milă să vezi unde a ajuns. În picioare, în spatele barului, clătea paharele, fluierând încet. Amélie se îndreptă spre el, fără ca Denis să ridice capul. Luase această hotărâre pe nepusă masă și nu se îndoia că Denis își va pierde cumpătul la vederea ei. Brusc, el se-ntoarse, privirile li se întâlniră. Cu un zâmbet încurcat, Denis șopti :

— Ia te uită, Amélie !... Bună...

Ea aruncă o privire casieriței, ca să fie sigură că nu-i aude, și spuse printre dinți :

— Ah, arăți grozav, zău așa, după tejgheaua asta !

— Iei ce găsești, oftă el.

— Îți place aici ?

— Așa și așa... Nu poți să-ți dai seama în opt zile. Cu ce să te servesc ?

În timp ce vorbea ștergea cu o cârpă suprafața metalică a barului.

— Ce vrei tu, spuse ea pe un ton înțepat.

El puse două pahare curate pe tejghea, prepară un sirop de mentă și-și turnă o jumătate de păhărel de vin alb.

— Te-a văzut domnul Malinois, reluă ea.

— Știu. Am și vorbit cu el.

— O să umple lumea.

— E dreptu' lui.

— Pentru localul nostru e o reclamă grozavă ! Te felicit ! Clienții mă tot întreabă de tine. Le-am spus că faci o călătorie... Și Elisabethei, tot așa...

— E acasă ?

— Da.

— Ce mai face ?

— Foarte bine. E tristă că nu te întâlnește. Toată povestea asta e jalnică.

El își desfăcu brațele și apoi le lăsă să cadă, ca și cum ar fi renunțat să-și mai ia zborul.

— N-am nici o putere.

— Ba da, Denis.

— Ce-ai vrea să fac ?

— Aș vrea să-mi dai explicații.

— Ți-am dat deja.

— Nu mai ai nimic să-mi spui ?

— Nu.

— Ce intenții ai ?

— N-am.

— Te-nsori cu fata asta ?

El bău o înghițitură de vin alb, își împinse înainte buza de jos umedă și șopti :

— Ei, aici, îmi ceri prea mult.

— Cum așa ? Nu ești hotărât ? După tot ce-a fost între voi ?

El își ridică ochii în tavan :

— Dacă ar trebui să te-nsori cu toate femeile care... pe care...

Nu dibuia sfârșitul frazei. O lăsă în aer și-și termină restul de băutură. Atâta dezinvoltură o enervă pe Amélie. Avea impresia că fratele ei și cu ea n-aveau nimic comun, că nu se mai puteau înțelege unul pe celălalt, ea, un exemplu al spiritului de dreptate, de scrupulozitate, și el, un exemplu de confuzie și de neseriozitate.

— Oricum, spuse ea, că o vrei sau nu, trăiești cu ea ca bărbat și nevastă !

Observația asta îl făcu să zâmbească :

— Cam așa ceva, da. Stăm împreună. Ea muncește cu ziua, eu, aici.

— Și comedia asta va dura multă vreme ?

— Cine poate să spună ? O să rămânem împreună cât o să ne placem.

Casierița întoarse capul. Își închipuia, probabil, că Amélie era iubita tânărului cel nou și că venise să-i facă o scenă de gelozie. Amélie se înroși și reluă cu glas scăzut :

— N-o iubești pe fata asta și ești pe punctul să-ți strici viața rămânând lângă ea.

Denis nu mai zâmbea. Nimerise unde-l durea. Se părea că cele câteva zile de trai în comun cu amanta lui fuseseră de-ajuns ca să-l dezmeticească. Atracția pe care o reprezenta riscul dispăruse, se statornicise obișnuința și Clémentine își pierduse jumătate din farmec.

— Îndrăznești să pretinzi că ești mulțumit, că nu-ți pare rău deloc ? mai spuse ea.

El se scărpină în ceafă :

— Recunosc că toată povestea asta a pornit prost... Dar pune-te în locul meu... Nu puteam s-o las să plece singură, biata fată, după tot schimbul de cuvinte pe care l-ai avut cu ea... Am făcut ce trebuia să fac, asta e ! Totul s-a hotărât la nervi...

— Dar de atunci te-ai mai gândit ?

— Da. Puțin.

Un bărbat se apropie de tejghea și Denis o lăsă pe Amélie, ca să-l servească. Ea își privi fratele angajat la străini. Slăbise. Avea cearcăne. Neras, scobiturile obrazului se accentuau. Dar râdea cu clientul. Nu se putea stăpâni. Nici o preocupare nu-l putea facă să nu glumească. Pe cine moștenise în privința asta ? Se întoarse la sora lui și murmură :

— Iartă-mă, e un client vechi...

Ea îl privi drept în ochi și rosti rar :

— Ascultă, Denis. Știi că la noi la local e multă muncă. Nu pot răzbi fără tine.

— Știu, știu, mormăi el amărât.

— Și-atunci ?

— Atunci, ai dreptate, n-ar fi trebuit să te las...

— Când te-ntorci acasă ?

— Lasă-mă să-mi trag sufletul. Sâmbătă, e bine ?

— Da.

Casierița le arunca priviri înțelegătoare. Dacă ar fi știut că erau frate și soră ! Amélie, ușurată, înduioșată, își înmuie buzele în siropul de mentă, și le șterse cu batista și aruncă o privire în jurul sălii.

— E groaznic ca aranjament, spuse Denis. Dacă fac optzeci de franci pe zi, e mare minune !

— Ei, nu !

Și pe fața Améliei se văzu mila pe care i-o trezea o asemenea lipsă de pricepere într-ale meseriei.

— Plasați aici unde sunt, ar trebui să scoată dublu, reluă ea.

— E și părerea mea.

Ea dori să-și plătească consumația. El o împiedică.

— Glumești ! De altfel, n-ai băut nimic. Nu-ți place ? Vrei altceva ?

— Doamne ferește ! Cât e ceasul ?

— Unsprezece douăzeci.

— Trebuie să plec !

— Deja ?

— Nu-l pot lăsa pe Pierre singur la ora aperitivului. Nu va face față!

— E-adevărat! Bine, du-te repede...

Schimbară un zâmbet de înțelegere frățească. Pe când se dezlipea de tejghea, el mai adăugă cu jumătate de glas:

— Știi, Amélie, dacă n-ai fi venit, aș fi venit eu să te văd!

8.

În ziua de Crăciun, când se trezi, Elisabeth observă două pachete, unul mic și unul mare, așezate pe un scaun, lângă patul ei. De îndată, sări din așternut și se repezi la cadourile care călătoriseră toată noaptea ca să o ia prin surprindere. Mai întâi cel mai mic: era o nemaipomenită trusă de cusut, în care foarfecele de oțel, degetarul din argint și aur, acul de perforat din os și acele de cusut fine străluceau ca niște giuvaere într-un sipet. Lăsând pe mai târziu grija de a le scoate și admira în amănunțime, fetița se apucă să desfacă cel de-al doilea dar, o cutie mare, cu eticheta magazinului „Samaritaine". În ciuda dimensiunilor, pachetul nu era greu. Elisabeth, fără să îndrăznească să spere, desfăcu sfoara cu mâini înțepenite de dorință. Sub capac erau atâtea hârtii de mătase una peste alta, încât doar un obiect de mare preț putea justifica un asemenea ambalaj. După ce ultimul obstacol fu înlăturat, scoase un suspin de încântare. Pe fundul cutiei era o rochie de tafta, roz somon.

Își scoase cămașa de noapte, își trase rochia cea nouă și, fără să mai piardă timpul cu încheiatul nasturilor, alergă la dulapul cu oglindă. În fața ei apăru o adolescentă necunoscută. Era greu de crezut că n-avea decât zece ani, în toaleta asta a cărei eleganță era demnă de o femeie. Mânecile erau scurte. Un volan, ușor încrețit, mărginea răscroiala gâtului și cădea pe piept și pe umeri.

Fusta, până la genunchi, avea patru pliuri paralele care se unduiau la cea mai mică mișcare. Elisabeth pipăi țesătura subțire, mătăsoasă și bogată, și prin vene îi trecu un freamăt electric. Începu apoi să se plimbe, legănându-se, ca să audă foșnetul țesăturii. După ce se va spăla și pieptăna, o să fie și mai frumoasă! Era oare cu putință ? Se duse în grabă în cabinetul de toaletă. Când se întoarse în cameră, dulapul cu oglindă o aștepta. Se apropie de el ca din întâmplare, își pregăti zâmbetul și, brusc, se privi. O înțepătură în inimă o anunță că depășise propriile ei speranțe. „Parcă aș fi o floare", gândi ea. Cu o asemenea rochie se potriveau șosete albe. Găsi o pereche în comodă, le puse și, aureolată de roz în partea de sus, albă ca zăpada în partea de jos, dori să se arate cât mai repede în fața părinților ei. Mama, care se culcase târziu, n-o să se scoale înainte de prânz. Dar poate că nu mai doarme ! Poate doar se odihnește, așa, în pat ! Elisabeth bătu ușor în ușa de comunicație. Nu veni nici un răspuns. O deschise, o văzu pe maică-sa ațipită, se gândi să plece, nu avu curajul să o facă, oftă de două ori, tuși și, în cele din urmă, se lăsă cu toată greutatea, intenționat, pe o lamelă din pardoseală care scârțâia întotdeauna când călcai pe ea. Amélie se ridică pe jumătate și Elisabeth îi făcu o plecăciune :

— Uite, mamă ! Am pus-o !

Era absolut clar că mama o găsea atât de drăguță încât, chiar cu ochii deschiși, credea că încă mai visează.

— Oh, îți mulțumesc, îți mulțumesc, mamă ! exclamă Elisabeth. Este exact așa cum mi-o doream ! Și funda asta !... Și volănașul !... Totul este șic, șic, șic !...

Sări pe pat și se rostogoli în brațele mamei sale care râdea, o săruta la întâmplare și se văita :

— Elisabeth... Fii atentă !... Mă sufoci !... O să-ți mototolești rochia !...

Gândul acesta o făcu pe Elisabeth să se ridice în picioare. După ce o admiră în totalitate, Amélie se consacră unui examen tehnic mai aprofundat. O umbră de neîncredere i se citi pe față :

— Stai cu fața la mine... Întoarce-te... Mă-ntreb dacă nu-i mai scurtă în față ca în spate...

— Nici vorbă, mamă!

— Ba da, Elisabeth!

— Așa e la modă, o știi prea bine...

— Moda asta nu e pentru fetițele de vârsta ta. Și-n plus, stai așa... dă-te puțin înapoi... Funda asta e prea mare, îngroașă silueta...

Elisabeth juca în loc:

— Să nu te-atingi de ea, mamă, te impor!

— Lasă-mă pe mine: o reduc la jumătate și totul va fi perfect.

Elisabeth își împreună mâinile și ochii i se umplură de lacrimi:

— Mamă, e bine așa cum e!... După asta, după ce-o s-o port puțin, poți să tai ce vrei!... Dar nu acum!...

Căzură de acord asupra acestui compromis, care ținea seama de preferințele ambelor părți.

— Mă duc să mă vadă tata, spuse Elisabeth.

Când intră în sală, i se păru că toată lumea încetează să mai bea, să mai vorbească, să mai respire, încremenită de mirare. Cu un aer la fel de firesc ca și cum ar fi purtat îmbrăcămintea din timpul săptămânii, ea se strecură în spatele tejghelei și se proțăpi în fața tatălui ei. El o sărută, o mângâie pe obraz și-i spuse:

— Ah! Îți place? Ești tare drăguță, îmbrăcată așa! Dar nu sta aici, o să te murdărești...

Până seara, cu îngăduința mamei, ea se fuduli cu rochia cea nouă, pândind manifestările de admirație ale Hortensei, ale consumatorilor, ale chelnerilor, ale doamnei Culoz, ale Madeleinei. A doua zi, rochia rămase atârnată în dulap. Trebuia să aștepte o ocazie deosebită ca să o îmbrace iar. Poate de Anul Nou? În așteptarea acestei sărbători, Elisabeth își petrecea diminețile la ea în cameră, cu Constantin, și după-amiezele în sala cea mică de la „le Glacier suisse", cu Madeleine. Aceasta primise o trotinetă, pe care nu o putea folosi din cauza timpului urât, și o cutie de acuarele cu trei pensule. Sub privirea plictisită a doam-

nei Culoz care stătea degeaba, din lipsă de clienți, cele două prietene colorau întruna poze. Elisabeth încercă de mai multe ori să deseneze portretul lui Françoise. Dar, în memoria ei, amintirea fetiței moarte devenea nesigură. Pe hârtie apărea o figură rotundă ca un măr, cu doi ochi negri sașii și o gură ca deschizătura unei pușculițe.

— Oh, era mult mai frumoasă! zicea Elisabeth. Stai puțin, mai încerc o dată...

Doamna Culoz, care le aproviziona pe cele două artiste cu hârtie albă, le dădu până la urmă hârtie de ambalaj ca să-și deseneze operele.

Două zile după Crăciun, când tocmai se întorcea de la o partidă de desen cu Madeleine, Elisabeth află de la tatăl ei că unchiu' Denis se întorsese din călătorie.

— E sus cu mama. A întrebat de tine!

Ea zbură spre scară, urcă în fugă cele trei etaje și se opri, cu răsuflarea tăiată, în mansarda în care Denis își desfăcea geamantanul. Se sărutară cu ardoare, învârtindu-se și râzând, în timp ce Amélie îi poftea să fie mai serioși. Apoi, Elisabeth se apucă să-i pună întrebări unchiului:

— De unde vii?... Ai călătorit cu trenul?... Ce te-ai dus să faci?...

La toate aceste întrebări, el răspundea cu un aer malițios:

— Păi, să vezi... Nici nu-mi mai aduc aminte... Cred că am fost să mă plimb pe lună!...

Elisabeth înțelese că nu o să afle niciodată adevărul. Oricum, unchiul Denis nu pierduse nimic din buna lui dispoziție. Tata și mama păreau foarte bucuroși că s-a întors. În aceeași zi își reluă locul la bar și tânărul care-l înlocuise fu concediat. Dacă s-ar fi putut ca și Hortense să fie concediată și să vină înapoi Clémentine, Elisabeth ar fi fost pe deplin satisfăcută. Dar această presupunere era foarte puțin probabilă. Clémentine parcă murise. Nimeni din familie nu-i mai rostea numele. Și Hortense se instală definitiv în casă, muncind pe brânci, cu preferința ei pentru vinul roșu și văicărelile despre feciorul care nu-i scria.

Apropierea noului an îi impuse, ca de obicei, unele obligații neplăcute Elisabethei. A trebuit să compună o scrisoare de felicitare pentru bunicul ei și o alta pentru mătușa care era învățătoare la Jeyzelou. Ultima misivă îi ceru multe eforturi, pentru că, fiind adresată unei specialiste în ale școlii, trebuia să fie atentă la ortografia fiecărui cuvânt înainte de a-l scrie. Mama corectă cele câteva greșeli care mai rămăseseră, pe o hârtie liniată, pentru ca destinatara să-și facă o părere favorabilă despre nepoata ei.

O altă corvoadă o aștepta pe Elisabeth: vizita la doctorul Brouchotte. Din fericire, el găsi că arată mai bine și chiar câștigase în greutate. Pentru Elisabeth, care nu aprecia deloc hrana de la Sainte-Colombe, lucrul acesta era de necrezut. Cu siguranță lintea rămânea în ea ca plumbul. Încercă să exploateze această veste în avantajul ei:

— Și știi, mamă, nu mai visez urât, nu mai sunt deloc nervoasă! Așa că, am stat destul! Nu mai e nevoie să mă întorc la internat! O să mă simt la fel de bine la Paris, cu voi...

Doctorul Brouchotte fu cu totul de altă părere. După el, aceste prime semne de ameliorare nu trebuiau să o scutească pe copilă de continuarea unei vieți regulate, într-un climat sănătos. Mama îl susținu fără rezerve. Era atât de bucuroasă de rezultatele consultației, încât la ieșirea de la doctor o duse pe fetiță la frizer.

Părul Elisabethei crescuse la Sainte-Colombe până într-atât, încât era imposibil să-l mai piepteni corect. Se așezară una lângă alta în fața unor oglinzi mari, într-un aer înmiresmat și doi domni în halate albe se plasară în spatele lor. Cel care se ocupa de mama o sfătui să-și taie părul scurt. Ea îi spuse că se gândea mai de mult la asta, dar soțul ei încă nu se obișnuise cu ideea.

— Tocmai de-asta! spuse frizerul. Faceți-i o surpriză. Un bărbat nu-și poate da seama până nu vede. De-altfel, pieptănată cu coc păreți mai în vârstă decât sunteți. Un aspect modern vă va întineri... Și mai e și o grijă în minus. Cât timp câștigat din cel consacrat toaletei!

Vorbăria frizerului era atât de convingătoare, încât Elisabeth șopti:

— Oh, da, mamă, taie-ți părul!

— Crezi că o să-mi stea bine?

— Sunt sigură!

— Și tata? Ce-o să creadă? Aș fi putut, cel puțin, să-l previn...

— Ba deloc! N-ar mai fi o surpriză!

— Domnișoara are dreptate, spuse frizerul.

Amélie se strâmbă ușor, se gândi și, brusc, se decise să se sacrifice:

— Ei bine! Tundeți-mă!

Frumosul păr negru îi cădea ca o pânză pe umeri. Bărbatul îl adună într-o mână, luă foarfeca și tăie din plin. Lamele de oțel se împreunară peste inima Elisabethei. Era cât pe ce să țipe de emoție. Frizerul făcu un pas înapoi. Din mână îi atârna un fel de coadă de cal. O așeză respectuos pe marginea chiuvetei. Mama avea ceafa albă. Șuvițe zburlite îi acopereau urechile. Fața îi devenise mică de tot, foarte tristă. Se vedea bine că era speriată de prima parte a operației. Privi mormanul de păr de care se lepădase de bunăvoie și oftă.

— Oh, mamă, se văită Elisabeth. Părul tău!

— Așteptați nițel! spuse frizerul. Nu e decât începutul. Nu puteți încă avea o părere...

Elisabeth era atât de neliniștită de tratamentul la care era supusă maică-sa, încât nu mai dădea nici o atenție tânărului care lucra pe propriul ei cap. Sub acțiunea foarfecii și pieptenelui, coafura Améliei începuse să prindă formă. Artistul nu mințise; după spălat, după ultimele retușuri și după coafat, clienta apăru complet schimbată. Masacrul se termina cu o apoteoză. Scăpată de spaimă, Elisabeth exclamă:

— Ce frumoasă ești, mamă!

Amélie zâmbea, neîncrezătoare și întorcea capul ca să se vadă mai bine în oglinjoara pe care frizerul i-o ținea la spate. Tuns scurt, părul se umfla în ondulații negre și lucioase pe tâmple și

pe urechi. Pieptănată în felul acesta, semăna cu o adolescentă. Tot respectul Elisabethei se topea ca să lase locul unei admirații absolute.

— Ce părere aveți ? întrebă frizerul.

— Nu mă mai recunosc ! spuse Amélie. Dar, într-adevăr, nu-i rău...

Își trecu degetele peste ceafă, dar și le retrase repede, ca și cum contactul cu pielea goală i-ar fi fost neplăcut.

Între timp, frizerul Elisabethei nu stătuse degeaba. Cu fierul de frizat, învârtindu-se în jurul ei, zornăind, dăduse părului țeapăn și drept al copilei o suplețe nemaipomenită. Deasupra cearșafului alb care o învelea până la gât ea putea vedea, în oglindă, o figură de păpușă, încadrată de ondulații mătăsoase. Fata era pe potriva mamei. Schimbară între ele o privire de satisfacție reciprocă. Și una și cealaltă se grăbeau să ajungă acasă. Frizerul o întrebă pe Amélie dacă dorea să-și ia părul tăiat, ca amintire. Ea ceru să i-l pună într-un plic mare ca să-l poată duce, plăti, împărți bacșișuri și ieși, reîntinerită, plutind cu Elisabeth de mână.

Până când ajunseră la „Cristal", preocuparea comună pentru cochetărie stabili între ele o adevărată complicitate. Care va fi reacția celor din jur ? Amélie se ascunse în cămăruța de tutun ca să-și scoată pălăria și să se pieptene. Când termină, Elisabeth porni să-i caute pe tatăl și pe unchiul ei. Intrară, fără să bănuiască nimic și înlemniră, uimiți, în fața unei Amélie care le zâmbea cu un aer victorios și încurcat în același timp. Asupra grupului se lăsă o tăcere dramatică. Elisabeth își auzea bătăile puternice ale inimii. Ochii lui Pierre exprimau o confuzie totală. I se furase ceva. Se bâlbâi :

— Ai făcut una ca asta ?

— Da, precum vezi, răspunse Amélie pe un ton dezinvolt care-i dezmințea privirea îngrijorată.

— Dar de ce ?

— Pentru că așa e la modă !

— Ah, da !... bineînțeles ! Nu ți-a lăsat prea mult păr !

— Nu-ți place ?

El clătină din cap.

— Habar n-am.

— Eu unul găsesc că-i stă mult mai bine ! spuse Denis. E nemaipomenit cât te schimbă ! Ai zece ani mai puțin. Dacă n-ai fi sora-mea, ți-aș face curte...

Astfel antrenat, Pierre zâmbi cu curaj și mormăi :

— Poate c-ai dreptate... Trebuie să mă obișnuiesc...

Partida era câștigată. Elisabeth răsuflă ușurată. Cât fu ziua de lungă, Amélie citi confirmarea succesului ei în ochii clienților. Cei care o cunoșteau de mult nu ezitau să-i facă complimente pentru pieptănătură. Ea se înroșea, mulțumea și în sinea ei se învinovățea că se simțea măgulită de aceste banale manifestări de curtoazie masculină.

Când se duse la culcare, la trei dimineața, Pierre dormea cu fața în pernă. Aprinse lampa, se dezbrăcă, își puse cămașa de noapte liliachie cu garnitură de dantelă și se așeză în fața oglinzii ca să încerce o altă pieptănătură. Un oftat, venit din fundul dormitorului îi întrerupse opera :

— Ah, femeile ! Moda !... Nu știți ce să mai inventați !.... Mă uit la tine, ca și cum nu te-aș cunoaște !...

Se trezise. Ea șopti :

— Dacă nu-ți plece pieptănătura mea, spune-mi, Pierre. O să las să-mi crească iar părul...

— Îți stă foarte bine așa !

— Adevărat ?

Vocea ei era voit seducătoare.

— Adevărat, continuă Pierre. Cu cât mă uit mai bine, cu atât sunt mai sigur !

— Nu-ți pare rău după părul meu lung ?

În loc de răspuns, el mormăi :

— Vino lângă mine... Mă întreb dacă te mai cheamă Amélie !... Vino lângă mine, nevestica mea cu păr scurt !... Hai !...

Ea se strecură în pat. Schimbându-și pieptănătura, se părea că-și schimbase și felul de a fi. Câteva tăieturi de foarfecă îi

dăduseră idei îndrăznețe. Nevoia de a fi răsfățată, sărutată, o purta cu toată ființa ei spre o fericire pe care o știa imposibilă. Se apropie de soțul ei, se lăsă sărutată pe buze, se cuibări în brațele lui. Stimulat de gesturile acestei femei necunoscute, el o strânse la piept cu pasiune. Ea se lăsă mângâiată. Când ea ajunse la limita excitației, el se liniști, obosit, posomorât și, pe neașteptate, îi făcu o scenă de gelozie: de când cu noua pieptănătură, clienții o priveau prea mult; observase doi tineri care n-o mai slăbeau din ochi în timp ce-și beau berea la bar; ea le zâmbise, cu toate că nu-i cunoștea; ce figură făcea el, soțul, în toată povestea asta? Ea îl potoli destul de ușor și el ațipi șoptind:

— Ești frumoasă, așa! Ești foarte frumoasă!

Lipită de acel trup viguros și indiferent, Amélie, pe jumătate dezamăgită, pe jumătate fericită, rămase câteva minute pe gânduri, apoi adormi și ea.

Întoarcerea acasă a lui Denis fusese oare precedată de o despărțire de Clémentine? Timp de două zile Amélie așa gândi, cu toate că Pierre credea altfel. Dar, când la 29 decembrie, îl văzu pe fratele ei plecând din local la miezul nopții, după ce-și terminase treaba, înțelese că alerga să se întâlnească cu dezmățata aia. Se întoarse la trei dimineața, în momentul închiderii. A doua zi, plecă iar. Era clar că-i impusese acelei nefericite o soluție comodă care-i dezonora pe amândoi. După sfaturile lui, ea rămăsese în camera pe care o închiriaseră în ziua escapadei lor. Acolo se ducea când avea chef să se culce cu ea. Trăgea astfel nădejde că le mulțumește în același timp și pe soră-sa și pe amantă? Revoltată de acest procedeu, Amélie nu-l putea învinui pe fratele ei, pentru că el nu-i făgăduise să renunțe la activitatea lui amoroasă atunci când se întorsese să trăiască și să muncească în familie. Dar fata aceea, cum de acceptă o legătură atât de vrednică de dispreț? La ce grad de supunere o adusese? Era ușor de închipuit ce însemnau aceste vizite nocturne, pe apucate, cu patul desfăcut, cu lampa voalată, cu deșteptătorul pe masă, măsurând durata îmbrățișărilor. La două și jumătate el se

îmbrăca și, lăsând în urmă o femeie moleșită, se grăbea să ajungă la cafenea, de teamă să nu găsească ușa încuiată. Un licean ar fi procedat la fel! Era dezgustător și prostesc! Amélie se înfierbânta, nu înțelegea.

La 31 decembrie, ajungând în sală la prânz, vru să-l pună în încurcătură pe Denis cu o întrebare perfidă; îl întrebă direct dacă avea intenția, și în seara aceea, să lipsească între miezul nopții și trei dimineața.

— Nu, răspunse el simplu, astă-seară stau cu voi. E anul nou. O să fie treabă multă.

Ea zâmbi disprețuitor:

— Poate-ai fi avut chef să termini anul în altă parte.

— Oh, știu, pot să rabd o zi. O să mă duc mâine.

Ea se înroși și tăcu, învinsă de această nerușinare care era, poate, inconștientă.

După masa de prânz, Denis coborî în pivniță ca să tragă vin în sticle, în vederea unui consum mai mare în timpul zilei. Elisabeth, care se plictisea, avu voie să meargă cu el, cu condiția să-și pună un șort peste rochie. Așezată pe un scăunel în fața butoaielor mari, posomorâte, se uita la unchiul ei care umplea sticlele. În recipientul de sticlă, transparent, urca o coloană de un roșu închis, care se oprea brusc la nivelul gâtului. În acel moment se închidea robinetul și se lua altă sticlă. Un miros îmbătător satura aerul. Singurul bec, atârnat de boltă, își răspândea lumina până-n ungherele cele mai retrase, acolo unde se întrețeseau pânzele de păianjen prăfuite. Denis nu apucase să tragă decât vreo douăzeci de litri, când Amélie îl strigă de la marginea chepengului. Aveau nevoie de el la bar.

— Pot să umplu eu câteva sticle până te-ntorci? întrebă Elisabeth.

— Încearcă! Dar trebuie ca vinul să se oprească întotdeauna aici, vezi, unde începe gâtul sticlei. Dacă-i prea mult, verși ce-i în plus în ligheanul ăsta. La urmă, îl recuperezi.

Ea umplu prima sticlă în fața lui, fără să-i scape nici o picătură.

— Foarte bine. Continuă. Nu lipsesc mult.

Rămasă singură, Elisabeth se apucă de treabă, perfect conștientă de responsabilitatea ei. La al patrulea litru, închise prea târziu robinetul. Vinul dădu pe dinafară. Vru să verse ce era în plus. Gestul fu atât de rapid, încât un sfert din conținut țâșni în lighean. Fără să se piardă cu firea, încercă să completeze nivelul, dar și de data aceasta scăpă momentul propice și se trezi iar cu o sticlă prea plină. Hotărât lucru, metoda unchiului Denis nu făcea doi bani. Ca să readuci lichidul la nivelul dorit, era preferabil să bei cantitatea necesară. Duse sticla la gură. Au fost de-ajuns două înghițituri. Sticla, așezată lângă celelalte, era, ca și ea, îmbrăcată în roșu, exact până la gât. Unchiul Denis va fi mulțumit. Făcu la fel cu sticla următoare. Jocul o distra. Simțea pe limbă gustul acru și aspru. După a opta experiență, deveni foarte veselă. Se uita la butoaie și-i venea să râdă ca proasta. Unchiul Denis se întoarse și întrebă :

— Cum e, merge treaba ?

— Uită-te, spuse ea cu un gest larg spre sticle.

— Bravo !

— Poți chiar să spui bravovo, șopti Elisabeth, ducându-și mâna la gură ca să-și mascheze un sughiț vesel.

— De ce ?

— Pentru că sunt mai multe.

— Mai multe ce ?

— Mai multe sticle...

Unchiul Denis o cercetă cu o privire bănuitoare și bombăni :

— Ce te-a apucat ?

— Pe mine, nimic.

— Ba da, ai un aer ciudat.

— Ciudat ca... ce ? întrebă ea. Ca un papagal ?

Vorba asta i se păru atât de nostimă, încât izbucni în râs. El se apucă de treabă. Gâlgâiturile vinului care curgea în sticle o stârneau pe Elisabeth, ca și cum cineva ar fi gâdilat-o pe burtă. Altminteri, enervarea nu o împiedica să observe toate lucrurile

cu o totală libertate de gândire. Nimic nu-i era interzis. În sfârșit, trăia cu drepturi egale cu ale adulților.

— Și Clémentine, spuse ea, e tare departe? N-o mai întâlnești?...

Nedumerit de întrebare, Denis închise robinetul și întrebă:

— De ce-mi vorbești despre Clémentine?

— Pentru că erai drăguțul ei.

El tresări.

— Ce spui? De unde-ai mai scos-o și pe-asta?

Ea își plimba arătătorul pe sub nasul lui Denis și șopti:

— Degețelul meu mi-a spus!

— Vorbești prostii!

— Nu-ți fă griji, mama habar n-are!

— Păi... păi nici nu e nimic de știut, mormăi Denis. Ce vrea să-nsemne asta? Ce te bagi?

Ea ridică din umeri:

— Nu te supăra. Dacă-ți spun că doar eu v-am auzit... Veneai s-o pupi la ea în cameră!... Era frumos din partea ta!... Biata Clémentine!... De ce nu te-ai însurat cu ea?... De ce-ai lăsat-o să plece?... Acuma, cred că ești necăjit!... Doar n-o să te duci s-o pupi pe grăsuna de Hortense!...

Denis se uită înspăimântat înspre chepeng și exclamă furios:

— Vrei să taci o dată?

— Nu, n-am să tac! țipă Elisabeth. Eu o iubeam mult pe Clémentine! Și tu, tu erai rău cu ea! Într-o zi a plâns din cauza ta! E-adevărat că după asta, ați dansat pe acoperiș și lucrurile s-au mai aranjat, dar, oricum!.... Draga mea Clémentine!... Du-te s-o aduci pe Clémentine!...

Denis vru să o scuture de braț ca să o oblige să tacă. Ea îi scăpă din mână, sări de pe scăunel, făcu trei pași clătinându-se pe picioare și căzu în fund.

— Mi se învârtește capul, se văită ea.

El se ridică, speriat:

— Ți-e rău?

— Da.

— Ce simți ?
— Totul se mișcă...
— Cum adică ?
— Habar n-am...
— Nu cumva ai băut din vin ?
— Ba da... un pic... Ca să... Ca să fie la același nivel... pricepi ?
— Aoleu ! Asta ne mai lipsea ! spuse el râzând.

O așeză la loc pe scăunel, își udă batista într-un hârdău cu apă și o șterse pe față :

— Ți-e mai bine ?
— Da.
— O să poți să mergi sus ?
— Cred.
— Atunci, hai...

O ajută să urce scările. Când ieși la lumină, Elisabeth, îngrețoșată, împleticindu-se, cu picioarele moi, începu să scâncească. Amélie întoarse capul, văzu fetița palidă, sprijinită de perete și se repezi la ea :

— Dumnezeule ! Ce s-a întâmplat ?
— Nimic grav, rosti Denis cu prefăcută nepăsare. O indispoziție... O ușoară indispoziție...
— A mâncat probabil ceva care nu era proaspăt, spuse Amélie. Du-te repede și fă-i un ceai de tei și mentă...

Brusc, se opri din vorbit, se aplecă spre Elisabeth, îi mirosi răsuflarea și se dădu înapoi, îngrozită :

— Miroase a vin ! A băut !
— Cam așa, spuse Denis.
— Tu i-ai dat să bea ?
— Zău că nu ! Eu eram aici când ea a dat pe gât o dușcă de vin roșu, pe ascuns ! Oricum, nu e ceva grav !...
— Ah ! Tu așa găsești ?

Pierdută într-o ceață grețoasă, Elisabeth îl văzu pe tatăl ei care venea în fugă, ștergându-se pe mâini. Denis râdea. Mama era vânătă de supărare. Se auzeau exclamații de după tejghea :

— Fetița e beată criță !

— Nu poți s-o lași singură nici o clipă !

— E timpul să se întoarcă la Sainte-Colombe !

— Unde-i ceaiul de tei și mentă ?

— Urc eu cu ea. O să-l bea la ea în cameră.

În timp ce Amélie o împingea spre scară, un client întrebă :

— Fetiței nu-i e bine ?

— Sunt beată ! răspunse Elisabeth salutând larg cu capul.

Îi căzu părul peste nas. Amélie îi trase o palmă la fund :

— Mergi înainte !... Mergi înainte !... Scuzați-mă, domnule... Asta-i culmea !... La vârsta ta ! ... Ce va fi mai târziu !...

La primul etaj, se opriră în fața ușii de la W.C. Elisabeth mai avu putere să îngaime :

— Upat-li ! Dragă Upatli !

Apoi inscripția magică se șterse din fața ei. Cineva o susținea deasupra unui lighean alb. Un fir de apă curgea pe marginea de porțelan. Prin ușa rămasă întredeschisă se auzea un zgomot de conversație. După ce vomită, se simți mai bine.

Mama o dezbrăcă, o băgă în pat și-i aduse ceaiul. Camera era însuflețită de un ușor balans.

— O să pot să mă scol pentru cină ? întrebă Elisabeth.

— Nu. Hortense o să te servească la pat. De altfel, n-o să mănânci decât supă, ca să nu-ți încarci stomacul.

— Dar e Anul Nou !... Voiam să-mi pun rochia cea frumoasă!

— Cine-i de vină ?

— Oh, mamă, dă-mi voie...

— Ești pedepsită, Elisabeth !

După ce mama ieși din cameră, Elisabeth începu să plângă. Se gândea la rochia pe care i-ar fi plăcut să o îmbrace în seara aceasta în cinstea unchiului Denis, a bietei Françoise care murise, a Clémentinei care dispăruse, la podeaua care se legăna, la acel gust de fiere care-i umplea gura... Fiecare motiv de nefericire atrăgea un altul. Viața ei nu era decât o sumă de contrarietăți. „Doar trei zile de vacanță !“ Repetă aceste cuvinte și un hohot de plâns îi sfâșie pieptul. Părinții n-o iubeau, pentru că o trimiteau înapoi la Sainte-Colombe. Era singură pe lume. Se întuneca.

În stradă se aprindeau reclame colorate. Orchestra de la „Bal de l'Elysée" începu să cânte mai devreme decât de obicei; era zi de sărbătoare. Geamurile vibrau la trecerea mașinilor mari. De pe trotuare se auzeau râsete. Tot cartierul se bucura.

Hortense îi adusese supa, care era limpede și mirosea mai mult a praz decât a carne. Elisabeth ceru pâine și unt. Slujnica refuză. Poruncile mamei erau categorice: numai lichide. Privirea bătrânei era dojenitoare. Neîndoios, știa că Elisabeth se îmbătase în pivniță. Cu toate că și ea bea vin. Câte-o sticlă la fiecare masă! Oare cum de se ține pe picioare? „Numai de n-aș semăna cu ea, mai târziu!", își spuse Elisabeth. Hortense ieși, enormă, greoaie, de nepătruns, ducând bolul gol pe tavă. Zgomotele de afară se întețiră. Balul bătea în perete, strada bătea în fereastră. Slăbită de foame și lacrimi, Elisabeth ațipi în rumoarea veselă a orașului.

Un sărut pe frunte o trezi. Camera era întunecată, cu o lumină roz reflectată pe tavan. O siluetă neagră se apleca peste pat. Glasul mamei murmură:

— La mulți ani, Elisabeth!

Nedezmeticită, Elisabeth vru să vorbească, să întindă brațele, dar, deja, la căpătâi nu mai era nimeni. Se închise o ușă, se depărtară pași pe parchetul care trosnea. Ea adormi de îndată, cu impresia că un vis fericit străbătuse noaptea.

PARTEA A TREIA

1.

O lampă cu petrol, așezată pe pian, lumina mijlocul vorbitorului. Încăperea nu era încălzită. În spatele ferestrei urla un vânt furios, din cele care frâng ramurile, trântesc obloanele, smulg olanele. Degetele Elisabethei înghețau pe claviatură. Își strecură mâinile între pulpe ca să le încălzească puțin. Metronomul, pe care-l pusese în mișcare ca să se simtă mai puțin singură, își balansa acul, ticăind, sub nasul ei. Era ora recreației de seară. Celelalte eleve se jucau în curte, supravegheate de domnișoara Bertrand. Françoise mai trăia când Elisabeth le scrisese părinților ca să le spună că ar dori să învețe să cânte la pian. Desigur, ei o încurajaseră, dar consimțământul venise prea târziu. După ce-și pierduse prietena, Elisabeth nu mai dorea cu tot atâta ardoare să facă studii muzicale. Acum venea melancolică, de două ori pe săptămână, în vorbitor, ca să ia lecții de la domnișoara Quercy. După lecție, directoarea pleca și fetița, rămasă singură, făcea game timp de o jumătate de oră. De două luni de când se întorsese la Sainte-Colombe, progresele ei erau minime. Cu siguranță, n-avea nici o dispoziție pentru acest gen de exerciții. Dar li se dedica regulat, fără părere de rău. În acest fel, cel puțin, putea să scape, uneori, de vorbăria fără rost a fetelor și de cicălelile domnișoarei Bertrand. Cu Françoise, viața la internat era supor-

tabilă. Fără ea, tot ce o înconjura era prostesc, plicticos și urât. Chiar dacă Elisabeth ar fi vrut să-și caute o altă confidentă, amintirea micuței moarte ar fi împiedicat-o să-și dăruiască afecțiunea. Degetele apăsară clapele. Notele răspunseră comenzilor. Do, re, mi, fa, sol... Oare când voi putea cânta ca domnișoara Quercy, ale cărei mâini palide și nervoase scoteau din pian acorduri minunate ?

Vântul, care tăcuse ca să-și mai tragă sufletul, se năpusti din nou asupra casei. Dincolo de cercul de lumină al lămpii, fotoliile conspirau, ghemuite, cu pumnii pe genunchi, în întuneric. Christ plana, cu brațele desfăcute, deasupra solului. Altădată, Françoise se așezase pe același taburet cu șurub. Degetele ei dansaseră pe aceleași clape albe și negre. Același metronom bătuse și pentru ea. Elisabeth se opri, cuprinsă de teamă. Un șuierat creștea în urechile ei. Directoarea reapăru, se opri în spatele elevei sale și o certă pentru poziția greșită a mâinilor :

— E destul să mă-ntorc cu spatele și-ți reiei obiceiurile proaste !

Ridică încheietura copilei, îi depărtă degetele, le îndoi, ca și cum ar fi modelat o mână din cocă. Elisabeth se lăsa în voia ei, subjugată. De îndată ce domnișoara Quercy se ocupa numai de ea, era mulțumită.

— Oh, domnișoară ! Nu vreți să cântați ceva pentru mine ?

— Mai târziu. Acum să facem exercițiul ăsta... Do, si... do...

Arăta cu o linie pe caietul de muzică, rostea notele una după alta și Elisabeth se executa, cu gâtul întins, limba scoasă, lovind puternic cu degetele. La sfârșitul lecției, ca să o îndemne pe eleva ei să persevereze, domnișoara Quercy cântă câteva note dintr-un vals foarte trist și Elisabethei îi veni să plângă.

Până la urcarea în dormitor, trăi cu această legănare melancolică în minte. Nu mai auzea vaietele vântului. Nu mai vedea chipurile colegelor. De ce n-ar putea dansa, în sunetele unei asemenea melodii, în rochia ei de tafta roz ? În timpul nopții, o visă pe Françoise și se trezi țipând tare. Asta i se întâmpla deseori. Fetele mormăiră, furioase că erau deranjate. Domnișoara

Bertrand veni repede, o certă pe vinovată, o amenință că o pedepsește dacă treaba asta se repetă și se întoarse la culcare, alunecând prin întuneric, de-a lungul paturilor, albă și frântă în două, ca un gheţar plutind în derivă.

A doua zi, joi, după masa de prânz, tot internatul plecă la plimbare în pădurea Marie. Pentru că era grozav de frig, fetele erau încotoșmănate cu lucruri de lână, înfofolite, de sub glugi nerămânând afară decât vârful nasului. Un cer de fum cenușiu apăsa câmpia. Făgașurile lăsate de roți pe drum erau înghețate. La picioarele copacilor negri, frunzele uscate, rămurelele, mușchiul, acoperite cu o peliculă de promoroacă, pocneau la fiecare pas, ca și cum ar fi fost din sticlă. Nu mai era vorba de cules castane. Domnișoara Bertrand, care le însoțea, le sfătui să se joace de-a v-ați ascunselea ca să se încălzească.

S-au format trei echipe. Elisabeth s-a îndepărtat împreună cu Colette Martin. Amândouă erau hotărâte să scape până la ora plecării de cele care căutau. În timp ce Mauricette Lafleur, cu fața lipită de trunchiul unui castan, număra cu voce tare: „56, 57, 58...“, ele au ieșit din pădure și s-au așezat pe vine într-un crâng. Țipetele elevelor răsunau departe. Începuse căutarea. Oricum, nimănui nu-i va trece prin cap să vină aici. Elisabeth se întreba de ce-a ales-o pe Colette Martin ca să fugă împreună, pentru că nu aveau să-și destăinuiască nici un secret. Colette Martin nu era nici frumoasă, nici urâtă, nu învăța nici bine, nici rău, și principala ei calitate era că știa să imite cântecul cocoșului, suflând în mâinile împreunate peste un fir de iarbă. Dar nu era momentul să te apuci de asemenea exerciții. Neavând nimic de făcut, cele două fetițe zgâriau pământul cu vârful unghiei, ca să-și treacă timpul. Deodată, Elisabeth observă un fel de pachețel cenușiu, pe jumătate îngropat în patul de frunze și de pietre. Era o pasăre fără viață, cu cioc ascuțit, cu ghearele înțepenite.

— Uită-te cât e de drăguță! spuse Elisabeth.

O ridică și o culcă în palmă. Partea exterioară a corpului era acoperită cu pene fără strălucire, zburlite pe alocuri. Dar cealaltă

parte, care stătuse în contact cu pământul, îi lăsa în palmă o senzație de materie brută, rece și lipicioasă. Cu un deget prudent, Elisabeth întoarse mica vietate. Penele se desprinseră în smocuri, lăsând descoperită o carne neagră în care mișunau viermi albi.

— Arunc-o ! bâigui Colette Martin. Vezi bine că-i moartă ! Du-te ! Mi-e scârbă !

Elisabeth întinse mâna. Pasărea căzu. Deja Colette Martin nu se mai gândea la cadavru. Trăgând-o de mânecă pe Elisabeth, șopti :

— Atenție ! Mauricette a ieșit din pădure. Vino pe aici ! Apleacă-te ! O să ne vadă !...

Elisabeth se ascunse cât mai bine în spatele tufișurilor.

— Nu ! O ia la dreapta ! continuă Colette Martin. Se duce spre drum ! Gata !... A găsit-o pe Fernande !... Aleargă după ea !...

— Ce pasăre e asta ? întrebă Elisabeth.

— Habar n-am.

— Un sturz ?

— Nu. Cred că e un pui de potârniche.

— E tristă că a murit !

— Adică cum ? Dacă a murit, nu mai simte nimic.

— Poate c-ar trebui să o îngropăm ca să nu se strice mai tare !

— Dacă o îngropi, viermii or s-o mănânce și mai repede.

— Atunci, de ce-i îngroapă pe oameni ?

— Trebuie să-i pună undeva. Mi-aduc aminte, când a murit bunicul, l-au dus repede la cimitir pentru că începuse să pută.

— Nu era într-un coșciug ?

— N-are importanță !

— Crezi că în coșciug sunt viermi ?

— Ce idee ! Bineînțeles !

Un val de spaimă cuprinse sufletul Elisabethei.

— Păi, atunci, și Françoise... ? șopti ea poticnindu-se.

— Nu te mai gândi la Françoise, mormăi Colette Martin. Uite-o pe Mauricette care se întoarce. Bleagă mai e! Se-nvârte pe loc!...

— A murit de mult! oftă Elisabeth. Acum a putrezit, ca păsărica...

— Dacă mai vorbești despre asta, mă duc să mă ascund mai departe, de una singură!

Elisabeth privea grămăjoara de pene și se gândea la Françoise, băgată într-o groapă, cu mii de viermi care-i mâncau carnea. Ochii luminoși, buzele care vorbeau despre prinț, părul, mâinile îndemânatice la scris, la cântat la pian, picioarele iuți, totul prefăcut într-un terci! Și atunci, la ce bun rochia frumoasă, mătăniile din mărgele, florile cu care fusese împodobit trupul ei pentru odihna de veci? La ce bun cântările, rugăciunile, amintirea? Se ridică în picioare.

— Ai înnebunit? șopti Colette Martin. O să ne vadă!

Fără să-i pese de colega ei care încerca să o rețină, Elisabeth țâșni dintre boscheți și o luă la fugă înspre pădure. Văzând-o, Mauricette Lafleur se luă după ea:

— Te-am văzut!...

Elisabeth abia atingea pământul cu picioarele. Zbura, cu gura deschisă, ochii holbați, mânată de la spate de suflul morții. Totuși, Mauricette Lafleur izbuti să-i taie drumul. Elisabeth coti spre dreapta. O mână o apucă de braț:

— Te-am prins!

— Dă-mi drumul! țipă Elisabeth.

— Ba nu. Ești prizonieră!

Elisabeth se uita furioasă la această figură zâmbăreață, care dansa în fața ei. Cu ce drept o împiedica să alerge după bunul ei plac? Se smulse. O pârâitură o făcu să înțeleagă că i se rupsese mâneca. Nici o pagubă! Vru s-o ia din loc, dar Mauricette Lafleur urlă: „Trișezi!“ și o apucă în brațe. Sprijinindu-se cu amândouă mâinile în bărbia fetiței, Elisabeth o împinse cu brutalitate. Mirată de violența gestului, cealaltă îi dădu drumul, se clătină, zbieră și căzu pe spate pe o movilă de pietriș. În cădere

își pierdu ochelarii. În loc să se ridice, începu să se târască în patru labe, pipăind cu mâinile, cu priviri prostite, văitându-se :

— Ochelarii mei !... Unde-mi sunt ochelarii ?...

Atras de țipete, un grup de glugi negre alerga disperat spre locul dezastrului. Domnișoara Bertrand venea în urma lui, clătinându-și capul și dând din mâini pe sub pelerină :

— Ce se întâmplă ?

— Elisabeth m-a îmbrâncit ! spuse Mauricette Lafleur sughițând.

— Te-ai lovit ?

— Nu, dar mi-am pierdut ochelarii !... Nu văd fără ochelari !... Trebuie să-mi găsesc ochelarii !...

Toată lumea se puse pe căutat. Deodată, Colette Martin scoase o exclamație victorioasă :

— Uite-i !

Ținea între două degete o ramă cu lentile sparte. Mauricette Lafleur se așeză pe pământ și izbucni în plâns.

— N-am făcut-o dinadins ! spuse printre dinți Elisabeth.

— Ba da, a făcut-o dinadins ! scâncea Mauricette Lafleur. E rea !... Nu e-n stare să se joace frumos !...

Câteva fete îi țineau partea. Altele, printre care Colette Martin, încercau să o dezvinovățească pe Elisabeth spunând că au văzut tot și că nu era vorba decât de un simplu accident. În centrul harababurii, Elisabeth, foarte calmă, părea că nu-și dă seama de vina ei. Domnișoara Bertrand își agita aripile negre și croncănea :

— Tăceți din gură toate !... O să iau măsuri !... Ce-nseamnă asta ?... Puțină liniște !.... Mauricette Lafleur, ridică-te !...

Câteva eleve binevoitoare o ajutară pe Mauricette Lafleur să se pună pe picioare, o scuturară de praf, o mângâiară, prevenitoare, de parcă ar fi fost victima unei bestii turbate. Nefericita își ținea ochelarii în mână și plângea cu atâtea lacrimi încât nasul îi curgea din plin :

— Ce-o să mă fac, fără ochelari ?

— O să trimitem rama la Figeac ca să-ți pună alte lentile. Între timp, o să fii scutită de teme...

Mauricette Lafleur se puse și mai tare pe plâns, ca și cum această perspectivă ar fi fost culmea nenorocirii.

— Cât despre dumneata, Elisabeth Mazalaigue, continuă domnișoara Bertrand, ar trebui să-ți fie rușine pentru brutalitatea cu care te-ai purtat cu o colegă. Nu înseamnă că dacă ești ultima la carte trebuie să fii și ultima la purtare. Privește-te ! Cum arăți, cu gluga răsucită și mâneca descusută ! O să copiezi de cincizeci de ori „Un copil binecrescut este recunoscut după purtarea lui frumoasă la jocuri și în conversație". Și dacă găsesc o singură greșeală de ortografie, o ici de la capăt !

Publicul prezent întâmpină această sentință cu un mârâit care nu se putea ști dacă era aprobator sau protestatar. Socotindu-se pedepsită pe nedrept, Elisabeth spuse încet :

— Dar, domnișoară, dacă nu-s eu de vină !...

— Mai și răspunzi ! exclamă domnișoara Bertrand cu o plescăială oribilă pe a doua silabă.

Elisabeth își plecă capul și împinse o pietricică cu vârful sabotului. Pentru că fiara era domolită, domnișoara Bertrand își săltă un umăr și bătu din palme :

— La rând !

Mauricette Lafleur se prefăcea că șchioapătă. Două prietene o susțineau de brațe. Ceata se puse în mișcare, marcată de acest eveniment neobișnuit.

La ora de croitorie, Elisabeth trebui să-și cârpească șorțul, sub privirile răutăcioase ale vecinelor. Cu toate că în internat erau câteva care o simpatizau, majoritatea elevelor o susțineau pe Mauricette Lafleur, cu un an mai veche și din partea locului. Când toată lumea merse la masă, două fete din tabăra adversă, pășind în spatele Elisabethei, încercară să o prindă cu ușa. Furioasă, ea le dădu la o parte lovindu-le cu coatele și trecu pragul înaintea lor. În urma ei izbucniră proteste slabe :

— M-a lovit ! Domnișoară, Elisabeth iar a...

Dar incidentul trecu neobservat de către conducerea școlii.

Zilele care urmară au fost înseninate de o scrisoare de la mama ei. Dar, până la urmă, efectul acesta se risipi în cenușiul unei vieți cumplit de monotone. Cuprinsă din nou de amintirea lui Françoise și a păsării moarte, învăța din ce în ce mai puțin, nu se mai mira că e pedepsită pentru orice, se ferea să participe la jocurile colegelor și-și manifesta imediat enervarea când cineva o deranja din gândurile ei. De la întoarcerea din vacanță, în sala de mese era așezată între Colette Martin, care o îndrăgea, și Louise Charamu, o partizană declarată a Mauricettei Lafleur. Într-o seară, după rugăciune, domnișoara Quercy, terminându-și cele două foi de salată, plecă din sală să dea dispoziții la bucătărie. În timp ce Elisabeth se pregătea să-și înghită porția de untură de pește, Louise Charamu o împinse cu cotul și conținutul lingurii se vărsă în supă.

— Tâmpito ! mârâi Elisabeth.

Cealaltă rânji :

— N-am făcut-o dinadins !

Supa de praz mirosea groaznic a untură de pește. Elisabeth dădu deoparte farfuria și-și încrucișă brațele cu ostentație. Vocea domnișoarei Bertrand se auzi de la masa directoarei :

— Elisabeth Mazalaigue, ce-aștepți ca să-ți mănânci supa ?

— Mi-a căzut untură de pește în ea, spuse Elisabeth.

— Trebuia să fii atentă !

— Iarăși ! exclamă Elisabeth. Sunt împinsă și tot eu sunt de vină !

— Nu te-a împins nimeni.

— Ba da, domnișoară !

— Ar trebui să-ți fie rușine să faci vinovată de neîndemânarea ta pe una din vecinele tale. Taci și mănâncă-ți supa !...

Zăpăcită de sentimentul de revoltă, Elisabeth răspunse, cu nasul ridicat cât mai sus posibil :

— N-o s-o mănânc, e îngrozitoare.

— Mâine o s-o primești din nou.

— Mi-e totuna !

În timpul acestui schimb de cuvinte, apăru directoarea. Domnișoara Bertrand o informă, cu glas scăzut, de cele întâmplate. În jurul Elisabethei câteva eleve se prefăceau că-și mănâncă supa și șopteau, cu lingura la gură, uitându-se cu coada ochiului la Louise Charamu :

— Dacă nu te ridici, ești o scârbă !

— Spune că tu ești de vină, dacă nu, te spun eu !

Dar Louise Charamu nu spuse nimic și nimeni nu îndrăzni să o acuze. Când supraveghetoarea termină de șoptit ce-avea de spus, domnișoara Quercy luă cuvântul :

— Elisabeth, nu sunt deloc mulțumită de tine, de la începutul acestui trimestru. În loc să te străduiești, ești tot mai împrăștiată. Notele proaste și obrăzniciile se tot adună. Răbdarea și bunăvoința au o limită. Îți mănânci sau nu supa ?

Elisabeth se simțea apăsată de atenția întregului internat. Ce bucurie pe Mauricette Lafleur și banda ei dacă s-ar supune ordinelor directoarei ! Răspunse cu mândrie :

— Nu, domnișoară.

— Foarte bine, spuse domnișoara Quercy. Ai să urci imediat în dormitor și-ai să te bagi în pat. Singură, ai să ai prilejul să te gândești. Ei bine ! Ai înțeles ?

Palidă de mânie, Elisabeth trecu peste bancă și ieși trântind ușa. Glasul directoarei răsună din spatele canatului :

— Elisabeth ! Vino înapoi !

Cu siguranță domnișoara Quercy și-a recunoscut greșeala și bunăvoința a înlocuit severitatea. Fericită că s-a ales doar cu o mustrare, Elisabeth intră iar în sala de mese. Domnișoara Quercy îi făcu semn să se apropie. Se opri în fața mesei directoriale.

— Nu-mi plac manifestările de proastă dispoziție, spuse domnișoara Quercy privind-o fix în ochi. Fă-mi plăcerea să mai ieși o dată, închizând ușa după tine, încet !

Pupilele Elisabethei scoteau scântei. Își umflă nările, strânse din dinți și, răsucindu-se pe călcâie, străbătu din nou toată sala sub privirile fetelor așezate la locurile lor. O dată ajunsă afară, ca să-și arate nesupunerea, împinse canatul atât de încet, încât

de la mese se auziră râsete. Apoi, de teamă să nu fie rechemată, se năpusti pe scară și urcă treptele din trei în trei, apucându-se de rampă la fiecare săritură.

Dormitorul era cufundat într-un întuneric total. În mijlocul întunecimii pocnea soba încinsă. Elisabeth învârti comutatorul. Cele două becuri, atârnate de tavan, prinseră viață cu o lucire galbenă și tremurătoare. În acest pustiu, alinierea paturilor albe, identice, exercita o fascinație asemănătoare repetiției uneia și aceleiași imagini într-un joc de oglinzi. Liniștea și încremenirea din acest loc făcea perceptibilă viața secretă a lucrurilor. Elisabeth trecu prin fața patului pe care-l ocupase altădată Françoise și tulburarea ei crescu. Cutia cu apă, pusă pe soba de fontă, șuiera încet. O lamelă din parchet scârțâi. Elisabeth se apropie de fereastră. Pe cerul senin, întunecat și înghețat, strălucea cornul lunii. Peste gard, un felinar palid lumina o răscruce, în cătunul negru asemănător unei movile de cărbuni. Un copac își întindea degetele scheletice spre stele. Bisericuța părea împodobită cu o pălărie de sărbătoare din solzi albaștri. Era atât de frumos, încât Elisabeth simți o furnicătură în gât. De ce oare trebuia să stea în internatul acesta unde nu învăța nimic folositor, unde se plictisea de moarte, unde fetele și profesoarele erau urâcioase, când exista, chiar lângă ea, o lume imensă, extraordinară și misterioasă în care ar fi fost fericită să trăiască ? Stătea cu nasul turtit de geam. Lacrimile îi încețoșau privirea. Își trase nasul și, neavând nimic interesant de făcut, se hotărî să se bage în pat. Fără să se gândească, își luă cămașa de noapte de sub pernă și și-o trase peste uniformă, ca să se dezbrace potrivit regulilor. Se opri brusc. La ce bun toate fandoselile astea, dacă n-o vedea nimeni ? Aruncând la o parte cămașa de noapte, își luă revanșa, dezbrăcându-se în voie, ca acasă, fără să se ascundă. În pielea goală, sfidă o dată mai mult regulamentul, executând câțiva pași de dans printre paturi. Dansa peste prietenele Mauricettei Lafleur, peste îngrozitoarea domnișoară Bertrand, peste incolora domnișoară Hugues, peste domnișoara Quercy care o pedepsise pe nedrept.

După ce le călcă în picioare pe toate, își puse iar cămașa de noapte și-și împreună mâinile. „Tatăl nostru“ fu recitat la repezeală.

Dezamăgită de relațiile ei cu Dumnezeu, care n-o ajutase în momentul când Françoise era bolnavă, i se părea zadarnic să mai pună suflet în rostirea rugăciunilor pe care El refuza să le asculte. Termină formalitatea, închinându-se în grabă. Se cuibări sub plapumă și-și strânse genunchii spre burtă ca să-i fie mai cald.

De la parter urca un zgomot surd de râsete, țipete și alergături... Ultima recreație a zilei. Elisabeth se simți și mai izolată, și mai părăsită. Cu toate paturile acestea neocupate în jurul ei! Tot urmărindu-le, i se păru că o ușoară unduire le deforma conturul. În fundul dormitorului se mișcase o plapumă, putea să jure! O alta, mai aproape de ea, se unduia în ritmul unei respirații puternice. Niște bandiți se strecuraseră în așternuturi. Ea era singura ființă vie într-un univers vizitat de stafii. Încercă să-și stăpânească țipetele de groază care-i urcau în piept. Până la urmă, nemaiputând răbda, se strecură afară din pat și îngenunche ca să se uite dedesubt. Somierele erau mult înălțate de la sol. Între picioarele din fier negru se întindea o alee de pardoseală lucitoare. Dinspre partea aceasta, nimic anormal. Își continuă inspecția cu o plimbare printre paturi. În trecere, bătea ușor cu mâna plăpumile, cu spaima că i-ar putea vedea pe bandiți sărind brusc, strâmbându-se și luând aerul cuiva trezit din somn pe neașteptate. După vreo zece încercări, se potoli și se duse repede să se culce la loc, urmărită de rânjetele sobei și suspinele apei care fierbea în cutie. Acum nu-i mai rămânea decât o speranță salvatoare: apariția rapidă a domnișoarei Bertrand și a hoardei gălăgioase a fetelor. Cum de recreația nu se terminase încă? Când disperarea ei ajunsese la culme, auzi clinchetul clopoțelului. Pe scară se porni o armată de saboți. Soseau întăriri! Ușurată, Elisabeth își lipi obrazul de brațul îndoit, închise ochii pe

jumătate și se prefăcu adormită. Ușa se dădu de perete și valul de eleve se revărsă în spațiul care despărțea paturile. Printre gene, Elisabeth pândea defilarea rapidă a chipurilor. Unul după altul, se întorceau spre ea, curioase:

— Ia te uită! E-aici!

— Doarme.

— Da' de unde! Se preface!

— Ei bine, draga mea, are-un tupeu!

Aprecierile lor o distrau pe Elisabeth și-o făceau să afle care-i era cota de popularitate. În dreptul ei, domnișoara Bertrand își încetini pasul, o privi disprețuitor și se duse în mijlocul sălii. La ordin, începu dezbrăcatul colectiv. Cămășile acoperiră uniformele. Toate fetele, din negre se făcură albe. După ce-și schimbară „pielea", domnișoara Bertrand le trimise la spălat. Încă o corvoadă de care, pentru o seară, Elisabeth scăpase. Operația o dată terminată, internatul, în formație completă, în ținuta de noapte, se adună pentru rugăciune. Numai Elisabeth rămăsese culcată, la mii de kilometri distanță de scena care se petrecea în fața ei. Domnișoara Bertrand ordonă pe un ton tăios:

— Elisabeth Mazalaigue, scoală-te!

La această somație, fetița păstră figura unui înger adormit. Nu-i tremurau pleoapele, o respirație egală i se strecura printre buzele întredeschise.

— Elisabeth Mazalaigue, reluă domnișoara Bertrand, m-ai auzit? În picioare! În picioare, imediat!

Elisabethei îi venea să râdă, dar se stăpâni și continuă să se prefacă a fi cufundată în vise. Brusc, două mâini dădură la o parte plapuma. Sub privirile tuturor ea apăru, tot adormită, nevinovată, ghemuită în așternut. Consimți să se trezească doar când supraveghetoarea o scutură de umăr. Un căscat leneș îi întinse obrajii. Se ridică într-un cot, se frecă cu pumnii la ochi și mormăi cu o privire aiurită:

— Hm?... Ce?... Ce s-a întâmplat?

Cu siguranță, domnișoara Bertrand nu se lăsa păcălită de această comedie; gura i se strâmbă atât de tare, încât în partea dreaptă dispăru cu totul:

— Gata cu maimuțăreala, Elisabeth Mazalaigue! exclamă ea gâfâind cu furie.

— Dar de ce, domnișoară? întrebă Elisabeth cu glas dulce.

— Ca să spui rugăciunea cu toată lumea.

— Am spus-o când m-am culcat.

— Pentru astăzi, n-o să-ți strice s-o spui de două ori!

Elisabeth coborî din pat, îngenunche și-și plecă capul. Dar se vedea că abia se ținea de oboseală. Cu spatele gârbovit, nasul îi cădea peste mâinile împreunate. Fetele o ocoleau cu privirea, de teamă să nu înceapă să râdă înainte de sfârșitul rugăciunii. După ce se închinară, se auziră câteva chicoteli. Domnișoara Bertrand lansă amenințări de pedeapsă în cele patru colțuri ale dormitorului și toată lumea se culcă. Potrivit obiceiului, domnișoara Quercy făcu o ultimă vizită fetelor. Elisabeth, temându-se de un nou conflict, își trase plapuma până sub ochi. Directoarea străbătu încăperea fără să se uite la vinovată, se înapoie și, din pragul ușii, le ură:

— Noapte bună, copii.

Elevele răspunseră în cor:

— Noapte bună, domnișoară.

Domnișoara Quercy se retrase. Becurile se stinseră. Lampa de veghe lumina întunericul cu aureola ei albăstruie. Discuțiile între paturi se domoliră. Elisabeth le invidia pe colegele ei că sunt în stare să adoarmă așa de repede. Cu toată victoria de prestigiu câștigată în seara asta, sufletul îi era apăsat de o tristețe chinuitoare, care nu o lăsa să adoarmă. Se ghemuia în pat, ofta, dădea din picioare, în căutarea unei poziții comode. Mintea îi era încețoșată, dar somnul nu venea. Mai era încă trează sau poate visa deja, când cu vârful piciorului atinse un ghemotoc moale și pufos. I se opri sângele în vine. Degetele de la picioare

se contractară. O pasăre moartă, pierzându-și penele, plină de viermi! Încă una, lângă șold! O a treia, în dreptul gâtului! Pădurea strânsese toate cadavrele în așternutul ei. Simțea un iz dulceag de putreziciune. Era prinsă în moarte până-n gât. Când colcăiala îi ajunse la față, la păr, intensitatea șocului nervos o făcu să se ridice, să deschidă gura și să înceapă să urle.

Chemarea ei deznădăjduită produse agitație în paturi; zeci de capete se ridicară și, în mijlocul încăperii, apăru o sperietoare strâmbă, înveșmântată anapoda, care era domnișoara Bertrand. Din înălțimea cămășii ei de noapte, supraveghetoarea țipă:

— Tot dumneata! Dacă nu respecți disciplina internatului, respectă cel puțin odihna colegelor dumitale!

— Dar, domnișoară, se bâlbâi Elisabeth, mi s-a părut că am în pat păsări moarte!

— Nu mai încerca să faci pe interesanta, Elisabeth Mazalaigue! Eu ți-am dibuit jocul necinstit. De mâine, vor fi luate măsuri!

În timp ce vorbea, agita pe sub nasul Elisabethei un deget cocârjat din cauza lungilor ani de tricotat. Elisabeth își ridică plapuma și se uită dedesubt. Câteva fete veniră în fugă:

— Ia să vedem!

— Înapoi în pat! vociferă domnișoara Bertrand. Ultima care nu se supune va fi reclamată!

Privirile-i aruncau fulgere divergente, gura scuipa venin.

Nu exista nici o pasăre moartă. Elisabeth își plecă capul și începu să plângă. Elevele se împrăștiară. Stăpână pe câmpul de bătaie, domnișoara Bertrand se asigură de victorie printr-o privire circulară și conchise:

— Încă o dată dacă te mai aud, Elisabeth Mazalaigue, te trimit să te culci la infirmerie!

Elisabeth se lăsă să cadă pe pernă. Domnișoara Bertrand se îndreptă șchiopătând spre paravanul ei.

2.

A doua zi dimineața, în timpul orei de religie, părintele Baconnet îi făcu observație în mod răspicat Elisabethei pentru că habar n-avea ce făcea Sfântul Duh când intra în sufletul credincioșilor. La ora de geografie, nu știu să spună care erau cele două bogății ale provinciei Beauce și domnișoara Hugues arboră o mină tristă ca să-i pună un zero. La franceză mai luă un zero pentru că nu învățase fabula *Le Meunier, son fils et l'âne*[1], crezând că era pentru săptămâna următoare. Deoarece dormise prost, se simțea ca într-o ceață pufoasă, gesturile nu-și găseau direcția corectă, glasul îi suna fals, cuvintele din jur abia ajungeau până la ea. La prânz au avut supă de varză. Elisabeth, înfometată, aștepta să-și capete porția, dar fata de la bucătărie îi aduse supa de praz din ajun. Înmărmurită, Elisabeth se uită la farfuria plină cu o zeamă verzuie și simți mirosul de untură de pește pe care-l răspândea. Șoapte răutăcioase sau compătimitoare comentau această nouă fază în confruntarea dintre directoare și elevă.

— După cum vezi, Elisabeth, spuse domnișoara Quercy, sunt de acord cu promisiunea domnișoarei Bertrand. Atâta timp cât nu-ți vei fi mâncat supa, îți va fi servită din nou.

Elisabeth aruncă o privire furișată și șopti ca să o audă vecinele ei:

— Poate s-aștepte mult și bine ca s-o mănânc!

— Ei bine, te-ai hotărât? întrebă domnișoara Quercy.

Un val de furie urca în venele Elisabethei. Dădu la o parte cu atâta putere farfuria, încât puțină supă se prelinse pe mușamaua mesei; își înălță bărbia și-și puse amândouă mâinile pe genunchi. Pe vecinele ei, care se pregăteau să se distreze, obrăznicia purtării ei le sperie. Nici chiar Colette Martin nu mai îndrăznea să-i vorbească și o privea cu un aer ciudat, ca și cum ar fi fost

[1] *Morarul, fiul său și măgarul*, fabulă de La Fontaine *(N. tr.)*.

o fetiță cu care era periculos să ai de-a face. Nu mai avea prietene. Era înconjurată de un cerc de gheață. Cine-l va sparge ?

Fără nici un cuvânt, domnișoara Quercy se aplecă peste farfurie. Degetele ei, cu mișcarea unui cioc care se închide, prinseră o foaie de salată și o duseră la gură. Era semnalul. Într-o liniște apăsătoare, lingurile se puseră în mișcare. Numai Elisabeth nu mânca. După supa de varză, toată lumea primi macaroane cu sos, în afară de Elisabeth. Castanele de la desert îi gâdilară nările cu mireasma lor și-apoi se opriră în alte stomacuri. Cu buzele umede de salivă, ea nu avea ca hrană decât sentimentul mâniei și conștiința dreptului ei. La sfârșitul mesei, domnișoara Quercy rosti, ca întotdeauna, o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru „binefacerile" lui. Cu toate că nu înghițise nimic, Elisabeth mormăi totuși : „Amin !". Credea că a depășit limitele umilirii, dar, când se ridică de la masă, domnișoara Quercy spuse :

— Elisabeth, ai să rămâi aici, în timp ce colegele tale se duc în recreație. Mă întorc peste o jumătate de oră. Dacă până atunci nu-ți mănânci supa, vei fi izolată. Știi ce-nseamnă asta : timp de patruzeci de ore vei fi închisă, cu pâine și apă, într-o cameră, ca să te poți gândi la purtarea ta urâtă și la caracterul tău rău. Și să-ți intre bine în cap, orice s-ar întâmpla, eu nu voi ceda !

Ca trăsnită, Elisabeth asistă, ca într-un vis, la evacuarea în liniște a sălii de mese. Pe ușa din fund dispărea ceata elevelor sătule. Unele întorceau capul, înainte de a trece pragul, ca să se uite la condamnata cu farfuria în față. Domnișoara Quercy ieși ultima și închise ușa.

Așezată, singură în sala mare, cu băncile date la o parte, vinovata respira mirosul de hrană caldă. Toate farfuriile erau goale, în afară de a ei. Sigură că va fi mâncată, supa de praz o sfida, cu ochiurile ei de grăsime răcită. O vreme, ele stătură așa, față-n față, măsurându-se cu privirea. Apoi, fetița luă lingura și o ascunse în buzunarul șorțului. Nu putea să facă altfel. Îi înțepenea tot corpul în refuzul unor soluții facile. Acum, nu gustul scârbos al supei o îndemna să rabde de foame, ci gândul că supunându-se domnișoarei Quercy ar fi recunoscut că este vino-

vată. Cu ce drept această persoană o trata ca pe o prizonieră? Doar nu era orfană! Avea părinți care plăteau bani mulți ca ea să fie bine îngrijită! Dacă le-ar spune ce mizerii suporta la internat ar lua-o imediat acasă. O idee nebunească îi trecu prin minte. Să fugă! Să se întoarcă la Paris! De ce nu? Ascultă țipetele elevelor în curte. Fata de la bucătărie o să vină dintr-o clipă în alta să adune farfuriile. Trebuia să se hotărască repede. Sub bancă erau aruncate bucăți de pâine. Le adună: vor fi provizia pentru drum. După asta, se duse la fereastră, o deschise larg și trecu peste pervaz.

Sala de mese era situată la parter, așa că nu avu decât să se lase să alunece ca să cadă, în picioare, pe un strat de flori. Poarta era în fața ei, la capătul aleii cu tufe de trandafiri, dar, la dreapta, grădina era mărginită de un zid mic, surpat, pe care știa că-l poate escalada ușor. Cu spatele aplecat, ca să nu fie reperată, alergă de-a lungul casei, trecu de capelă, ajunse în fața zidului scund, năpădit de mărăciniș și trecu peste el, rupându-și ciorapii.

O dată ajunsă de cealaltă parte, scoase un suspin de mulțumire. Salvată! Adio supă, adio izolare, adio pedepse de tot felul!... Prima ei grijă fu să ajungă pe poteca dinspre pădurea Marie. Drumul acesta, pe care-l făcuse de o sută de ori, i se păru nou, pentru că era singură. Nu era nimeni să o supravegheze, să o certe, să-i poruncească să tacă sau să-și potrivească pasul după celelalte. Tot câmpul era al ei. Vremea era frumoasă, dar era frig, ca în ziua în care găsise păsărica moartă. O ceață cenușie apropia cerul de pământ. Deasupra arăturilor înghețate zburau greoi, ciori. Mai încolo, strălucea o pășune încă verde, cu bariera ruptă și o adăpătoare. Elisabeth se grăbea să ajungă la copaci. O salutau de departe, agitându-și crengile uscate. Se opri ca să-și tragă sufletul și să ronțăie o bucată de pâine. Oare domnișoara Quercy se întorsese deja în sala de mese? Dacă da, cu siguranță se întreba unde s-a putut ascunde Elisabeth! Or s-o caute peste tot, or s-o creadă pierdută. Or să se învinovățească că au fost prea rele cu ea! Era exact ce-și dorea: „Cu atât mai rău pentru domnișoara Quercy, pentru domnișoara Bertrand, pentru dom-

nișoara Hugues! Le urăsc pe toate trei! Și încă n-am terminat! Or să vadă ele ce-or să pățească atunci când o să mă plâng mamei!..." Pe loc, se gândi că, poate, directoarèa speriată va ajunge cu căutările până-n pădurea Marie. Nu trebuia să rămână aici! Cel mai simplu era să o ia spre drum, să oprească o mașină, sau chiar o căruță, și să ajungă astfel la gară. Acolo o să se urce într-un vagon și-o să se instaleze să doarmă printre ceilalți călători. Dacă o să-i ceară biletul, o să le spună să se adreseze tatii, la cafeneaua „Cristal". Îi sărea inima în sus de bucurie la gândul că, a doua zi dimineață, se va trezi la Paris. Dar, mai înainte, voia să vadă dacă păsărica moartă mai era în același loc. Ieși din pădure, scotoci prin tufe, dar nu găsi nimic.

Poteca nu mai era decât o fâșie de iarbă galbenă, călcată în picioare. Porni pe ea, coborî în viroage, ocolind garduri de mărăcini, trecând peste movile de pământ și, deodată, se trezi pe drum. Ca să înainteze mai repede, alese un spațiu plat între două făgașuri de roți. Oboseala îi cuprindea picioarele. Saboții îi răneau călcâiele. Se așeză pe taluz și hotărî să aștepte trecerea unei mașini. Dar minutele se scurgeau, drumul rămânea pustiu și frigul îi pătrundea în umeri, în ciuda vestei groase de lână pe care-o avea sub uniformă. Porni din nou la drum ca să se încălzească. Încă o sută de pași și se opri, sfârșită de oboseală, cu brațele atârnând. Scârțâielile unor roți o făcură să tresară: un car tras de doi boi venea înspre ea. Era plin ochi cu bălegar, în care sclipeau fire de paie. Îl mâna un bărbat cu o șapcă pe cap și saboți în picioare. Un asemenea atelaj nu era pentru ea. Mai târziu zări o bătrână, cu o legătură de vreascuri în spate, îndreptându-se spre Sainte-Colombe. Nu încăpea nici o îndoială! Era îngrozitoarea vrăjitoare care locuia cu douăsprezece pisici într-o colibă, în mijlocul pădurii. Nu cumva să se răzgândească, să vină-napoi, s-o scuipe și s-o deoache! Ridicându-se dintr-o săritură, Elisabeth o rupse la fugă ca să scape de amenințare. Întoarse de mai multe ori capul. Uriașa legătură de vreascuri se îndepărta, așezată în echilibru pe deasupra unei fuste zdrențuite. Dispăru după un pâlc de copaci.

Elisabeth se așeză iar, în așteptare. Trecuse mult de când plecase. La internat, cu siguranță, portarul cercetase prin cele mai ascunse unghere, de sus până jos. Fetele erau amuțite de stupoare, domnișoara Hugues plângea, domnișoara Bertrand se ruga, domnișoara Quercy o striga plângăreț: „Elisabeth! Întoarce-te! Întoarce-te!..." Ea zâmbi: „Și-n tot acest timp, eu mă distrez!" Gândul acesta nu-i insuflă tot curajul pe care-l spera. Avea nasul înghețat; abia-l mai simțea. Buzele plesnite pocneau când mișca gura. Mai mâncă o bucată de pâine. În timp ce mesteca, cu mintea goală, cu maxilarele crispate, brișca viselor sale apăru și înaintă spre ea în trapul unui frumos cal negru. Abia ridicându-se, ea-și întinse brațul spre drum. Calul se opri, cu urechile ciulite și slobozind fuioare de abur prin nările lărgite ca niște pâlnii. Un bărbat mustăcios, într-o haină strâmtă de piele, se plecă de pe capră și zise:

— Ce vrei, fetițo?

Glasul lui semăna cu o apă curgând printre pietre. Privirea ochilor albaștri părea cumsecade, sub sprâncenele mari și negre.

— N-ați putea să mă duceți până la tren, domnule? îl rugă ea.

— La tren? exclamă el râzând. Unde? La Figeac?

— Da, domnule.

— La naiba! E tare departe!

— Nu-i nimic, domnule.

— Și de ce vrei să te duc la tren, fetițo?

— Ca să iau trenul.

— Unde-ți sunt bagajele?

— N-am.

— Unde te duci?

— La Paris.

— Chiar așa?

— Da, domnule.

— E o călătorie foarte lungă pentru o fetiță atât de mică!

O cuprinse teama că omul bănuia adevărul:

— Nu, domnule.

— Și de unde vii tu, așa ?

În loc să răspundă, ea se retrase încet spre taluz. Calul negru necheză și scutură din cap. Cataramele de la hamuri zornăiră.

— De unde vii ? reluă vizitiul. Hai... răspunde, fetițo !... De unde vii ?...

Ochii albaștri ai bărbatului o priveau fix. Ea îi întoarse spatele și începu să alerge pe pământul tare și neregulat al unui ogor. Din urmă o ajungeau strigăte :

— Hei, fetițo !... Ce te-a apucat ?... Vino-napoi !...

Apoi vocea tăcu. Elisabeth se opri, cu respirația tăiată și privi în urma ei. Brișca mergea iar pe drum, în trapul drăguțului cal brun, care ridica sus capul și făcea să sune mândru potcoavele copitelor. Pericolul se îndepărta, dar o dată cu el și speranța. Se întoarse în același loc. Oboseala și decepția creșteau. Ceața se încărca cu o întunecime nefirească. La marginea drumului, copacii despuiați își înălțau ramurile spre o mare de nori cenușii și joși. Elisabeth își reluă pânda pe taluz. Nici un vehicul nu se arăta la orizont și cerul își pierdea încetul cu încetul lumina. Se apropiară doi țărani mergând alături. Unul ducea un sac, celălalt împingea o roabă. Se uitară la Elisabeth și-și continuară încet drumul. Începu să bată vântul. „Ce mă fac dacă nu mai trece nimic până se lasă întunericul ?“

Ca îmboldită cu o țepușă, se ridică și începu să pună un picior în fața celuilalt. Saboții erau grei, îi tremurau pulpele. La fiecare pas simțea un șoc în oasele capului. Întunericul își spânzura deja pânzele subțiri de ramurile cele mai înalte, se târa ca un fum la pământ, îmbiba cu cerneală tufele spongioase care încununau taluzul. „Dacă m-aș întoarce în pădurea Marie ? își spuse. Aș sta acolo peste noapte și, mâine, aș avea toată ziua ca să ajung pe jos la Figeac...“ În tulburarea ei, soluția asta i se păru cea mai cuminte. Se întoarse spre pădure, ba mergând, ba alergând, cu genunchii muiați, privirea hipnotizată de desfășurarea monotonă a drumului.

Credea că în fuga ei ajunsese foarte departe de internat și fu surprinsă când se trezi curând într-un loc cunoscut. Părăsind dru-

mul, o luă pe o cărare îngustă care se strecura printre tufele de ierburi spre masa întunecată a pădurii. Sub ramuri era și mai întuneric decât în câmp deschis. Un frig umed urca din solul căptușit cu frunze uscate. Amurgul timpuriu de iarnă strânsese copacii în grupuri. În spatele primelor trunchiuri, cu siluete familiare, se aliniau frații lor misterioși cu scoarțe încrețite, cu brațe răsucite, cu zdrențe negre de frunziș putrezit. În pofida spaimei, Elisabeth pătrunse încet, pe pipăite, în acest labirint. Drept în față, o rădăcină scotea un cot prin pământul crăpat. Mușchiul gros se lăsa sub greutatea ei, ca să o atragă în vreo groapă plină cu păsări moarte. Își dădu capul pe spate și văzu, în spatele ramurilor slutite, vălmășagul de nori groși, negri ca funinginea, pe fondul unui cer cenușiu. Vântul care acolo sus împingea și sfâșia acei monștri străvezii, aici jos se prăvălea peste coloanele arborilor. I se păru că distinge, undeva departe, țipătul tragic al unei cucuvele. La Sainte-Colombe se spunea că e semn rău. În ajunul morții lui Françoise, Augustine auzise țipetele cucuvelelor în noapte. Intră în panică. Să-și petreacă noaptea în locul acesta ? Nu va avea curajul. Să se întoarcă la marginea drumului. Era prea obosită ca să o pornească. Se gândi la internat, la lămpile aprinse, la sala de mese încălzită și zgomotoasă... I se puse un nod în gât. Lacrimile îi împăienjeniră ochii. Bolta cerului se înclina, trosnea deasupra capului ei. Își duse amândouă mâinile la gură. Inima i se zbătea în piept. Un urlet îi scăpă printre degete. Brusc, o luă la goană, drept înainte, îmboldită de groază. Se împiedica, cădea, se ridica cu genunchii învinețiți, cu frunze uscate lipite de palme. „Repede ! Repede !“ Îi clănțăneau dinții. Respirația nu-i mai era decât un șir de hohote întețite. Nu îndrăznea să întoarcă capul. Toată pădurea era pe urmele ei.

Era probabil ora șase seara când ajunse la zidul surpat al curții, pe care-l cunoștea pe de rost. Se așteptă să găsească internatul dat peste cap, o galopadă de siluete negre prin tufele dimprejur, felinare legănându-se în mâini în mijlocul grădinii, pe domnișoara Quercy strigându-și disperarea în cele patru vânturi...

Dar, clădirea mare avea aspectul obișnuit, cuminte și senin. Afară nu era nimeni. Aleile pustii. Ușile închise. În spatele ferestrelor luminate, la primul etaj, profilul elevelor aplecate peste pupitre. Era momentul pregătirii lecțiilor. Elisabeth fu în același timp ușurată și dezamăgită să constate că dispariția ei nu modificase cu nimic rânduiala instituției. Neîndoios, domnișoara Quercy nu le spusese nimic elevelor despre fuga colegei lor. Pentru toate fetele, ea era la „arest". Oare o vor crede când le va istorisi aventura ei ?

Străbătu curtea cu pas șovăielnic, cu impresia că nu va ajunge niciodată până la ușa aceea îndepărtată, solidă, dincolo de care începea domeniul securității. În sfârșit, puse mâna pe clanță. Balamalele scârțâiră încet. Coridorul era pustiu. Un bec electric lumina treptele care duceau la dormitor. Să ajungă sus, să se arunce pe pat, să plângă, să doarmă, să uite oboseala, frigul, teama, ranchiuna... Simți scara sub picioare, la fiecare treaptă. Când ajunse pe palier, pulpele îi erau ca de piatră. Era amețită. Împinse ușa și răsuci comutatorul. În mijlocul dormitorului, între paturile albe, domnea soba neagră de fontă. Paznicul locului, cel care distribuia în jur bunăstarea, sforăia ușor. Elisabeth înaintă și-și întinse mâinile spre suprafața încinsă. Căldura îi mângâia pielea feței, gâtului, palmele, dar nu ajungea până-n adânc. Înlăuntrul ei trupul era înghețat. Se lăsă pe vine. Își simțea capul greu. Un zgomot de pași o scoase din starea de năuceală. Vru să se ascundă după un pat, dar nu avu timp să se ridice. Apăru portarul, ducând un coș cu lemne. Ca în fiecare zi, la aceeași oră, venea să umple și să potrivească tirajul sobei. Zărind-o pe Elisabeth, își scoase burta înainte și o privi candid :

— Iată-te !

— Da, domnule, se bâlbâi ea.

— Te-au căutat peste tot !

Ea își plecă capul. Omul bombăni :

— Ei bine, am venit de vreo trei ori în dormitor să văd dacă nu te-ai ascuns prin vreun colț !... Unde erai băgată ?

Elisabeth nu răspunse și se retrase spre perete. Portarul nu se mai ocupă de ea. După ce scutură grătarul sobei, ridică ușor capacul cu un cârlig și aruncă înăuntru câteva bucăți de lemn. Mustața lui albă împrumuta culoarea flăcărilor.

— Bine, zise el. E bine așa...

Rondela de fontă acoperi din nou jarul. Totul se-ntunecă. Omul ieși abia mergând, pentru că era bătrân și obosit. După plecarea lui, Elisabeth se simți mai liniștită. Dacă directoarea ar fi considerat fuga ei ca pe ceva grav, portarul n-ar fi avut purtarea asta familiară și nepăsătoare. Se părea că povestea se va termina cu un zero la purtare și vreo două sute de rânduri de copiat. Încetă să mai facă presupuneri. Gândurile o istoveau. O cuprinse iar frigul. Nu se simțea bine decât lângă căldura focului.

În timp ce-și relua locul în fața sobei, un pas vioi, ușor de recunoscut, răsună pe scară: domnișoara Quercy. Portarul se grăbise s-o anunțe. Neliniștea Elisabethei creștea în timp ce se deschidea ușa. Directoarea intră, într-o tăcere apăsătoare. De la cocul de pe cap până la vârful pantofilor, totul era rigiditate, echilibru și justiție. Privirea i se opri pe chipul copilei. Elisabeth se cutremură. Simțea înțepături sub piele; își auzea dinții clănțănind: voia să se stăpânească și nu izbutea.

— Ești de mult aici? întrebă domnișoara Quercy cu glas liniștit.

— Nu prea de mult, domnișoară, șopti Elisabeth.

— Unde-ai fost?

— Pe câmp.

— Ți-a fost frig?

— Da, domnișoară.

— Vino cu mine.

Urmată de Elisabeth, directoarea coborî la parter, străbătu sala de mese, împinse o ușă, apoi o alta, pătrunse în întuneric, ieși din nou la lumină. Brusc, fetița se trezi la o mie de metri sub pământ, în adevărata bucătărie din basme. Niciodată nu venise în această parte secretă a internatului. În fața ochilor ei încântați se întindea o sală mare, joasă, cu tavanul susținut de

grinzi negre. O lampă cu petrol ardea pe masă. Cuptorul era încărcat cu oale. Obiecte de aramă care înveseleau privirea, străluceau în toate colțurile. Sub o boltă zăceau grămezi de cartofi, de gulii, de varză, de castane. Pe un rastel, în perete, se lăfăiau pâini mari, pudrate cu făină cenușie. Dar lucrul cel mai frumos era căminul. Era atât de adânc, încât izbutiseră să așeze două bănci mici, față în față, în vatră. Hota încununa totul, ca acoperișul unei case. O movilă de jar învăpăia, șuierând, piatra. Într-un uriaș ceaun din fontă, pus pe un trepied, fierbea o supă de ovăz. Bucătăreasa curăța cartofi cât pentru un regiment. Marginea mesei îi tăia în două pântecul. O ajuta o slujnică slabă, cu șuvițe de păr spânzurându-i pe gât, cu privirea inexpresivă și obrajii vineții. Când intră domnișoara Quercy, cele două femei își lăsară jos cuțitele și o priviră mirate. Fără să spună un cuvânt, directoarea se duse la ceaun și ridică capacul. Mirosul plăcut al verzei se răspândi în valuri. Curând, mireasma ei învălui toată bucătăria. Domnișoara Quercy luă un castronaș de pe o poliță și cufundă un polonic mare în supă, cu un gest de magician. Doar un singur polonic îl umplu pe trei sferturi. Directoarea turnă în el și puțin vin dintr-o sticlă de pe masă. Lichidul își schimbă culoarea. Aroma deveni și mai puternică.

— Așază-te aici, îi spuse ea Elisabethei, arătându-i una din băncuțele de la vatră.

Elisabeth se supuse. Grămada de jăratic, foarte apropiată, îi dogorea picioarele. Fumul o înțepa la ochi. Întinse mâna spre bolul pregătit de domnișoara Quercy și fu cât pe-aci să-l scape, atât era de fierbinte.

— Ei bine ! Ce-aștepți ? spuse domnișoara Quercy. Bea repede !

Prima înghițitură îi arse gura. Cea de-a doua trecu mai ușor și-i răspândi în toată ființa savoarea aspră a verzei și a vinului amestecate. Chipul ei era scăldat de abur. I se umfla nasul. Îi tremurau obrajii. Începură să-i clănțăne din nou dinții, ca și cum ar fi vrut să ciobească marginea bolului. Domnișoara Quercy luă o pelerină veche, atârnată într-un cui și o puse peste umerii

fetiței. Haina, aspră și grea, mirosea a vacă. Te simțeai bine în ea. Încălzită de peste tot, cu membrele amorțite, cu gândurile zburând în voie, Elisabeth își bea supa, cu înghițituri mici, ca să prelungească plăcerea. În picioare în fața ei, domnișoara Quercy o urmărea cu răbdare, fără îngrijorare și fără supărare. Era ceasul iertării, afecțiunii, al unei plăcute și ciudate supuneri. Bucătăreasa și slujnica își continuau treaba. Cuțitele scrâșneau pe coaja morcovilor și napilor. Uneori, o pală de vânt se prăvălea în cămin. Flăcări mici săltau din jăratic, asemănătoare cu urechile unui spiriduș. Un câine negru, cu păr lung, dormea sub masă. Elisabeth nu-l observase când intrase. El se întinse, dădu din coadă și se apropie de domnișoara Quercy. Ea îl mângâie distrată. Elisabeth își spuse: „Acum a înțeles că n-a avut dreptate. N-o să mai fie niciodată rea cu mine. O să cântăm iar împreună la pian..." Lacrimi îi umeziră ochii. Ridică bolul și înghiți restul de supă.

— Ai terminat? întrebă directoarea.

— Da, domnișoară.

— Nu-ți mai e frig?

— Nu, domnișoară.

— Atunci, pune vasul jos și vino cu mine.

Era oare sfârșitul visului? Ieșind din bucătăria fermecată, unde focul dansa, ceaunul vorbea și câinele era poate un prinț, Elisabeth regăsi cu tristețe zidurile goale și reci ale internatului. Avea încă pelerina pe spate și se împiedica la fiecare pas în haina asta prea lungă și prea largă. Picioarele înghețate se chirceau în saboți. Tălpile de lemn troncăneau pe pardoseala coridorului. Mergând în spatele domnișoarei Quercy, pătrunse în minusculul birou al directoarei, în care nu era nimic frumos de văzut. Domnișoara Quercy aprinse o lampă, se așeză la birou și-și puse amândouă mâinile în fața ei. Figura îi era de nepătruns. Avea o sclipire înghețată în privire.

— Elisabeth, spuse ea, ce-ai făcut tu în această după-amiază îmi dovedește că m-am înșelat acordându-ți încredere. Nu ești

decât o fetiță răzvrătită. Locul tău nu este în acest internat, unde toată lumea se iubește, se înțelege, se ajută...

Elisabeth era atât de puțin pregătită să asculte această predică, încât pentru o clipă rămase uluită, fără glas și putere de judecată. Mâinile îi atârnau fără vlagă peste șorțul de uniformă. I se zbătea un mușchi în piciorul drept.

— Începând de astăzi, reluă domnișoara Quercy, nu vei mai avea nici o legătură cu colegele tale. Vei fi izolată. Dar nu va fi vorba de o pedeapsă. Eu nu-i pedepsesc decât pe copiii mei, ori tu nu mai ești copilul meu. Camera pe care o vei ocupa ca să te izolez nu va fi decât o sală de așteptare. Vei rămâne acolo până va veni cineva să te ia acasă.

— Cine va veni să mă ia ? mormăi Elisabeth.

— Părinții tăi. O să le scriu astă seară ca să le spun că nu mai pot să te țin, că trebuie să te ia.

— Să mă ia... de tot, domnișoară ?

— Da, de tot.

Hotărârea aceasta corespundea dorinței Elisabethei și, la început, se socoti foarte norocoasă. Fără doar și poate, i-ar fi plăcut mai mult să reușească să fugă decât să fie trimisă în mod rușinos acasă după această încercare ratată. Dar, pe lângă satisfacția pe care o câștiga în cele din urmă, această mică vanitate nu mai conta. Sigură acum că va pleca din internat, o observa cu atenție pe directoare, în ideea că nu o va mai revedea niciodată. Brusc, obrazul domnișoarei Quercy se deformă, se alungi, ca reflectat într-o apă. Degeaba făcea ea ochii mari, privirea îi era încețoșată de o perdea de lacrimi. De la umeri până în pântece simțea ca niște lovituri de cuțit. Nu înțelegea motivul acestei dureri neașteptate și o răbda cu resemnarea inconștientă a unui animal.

— De ce plângi ? întrebă domnișoara Quercy.

Elisabeth trase aer în piept și spuse printre sughițuri :

— Nu... știu... domnișoară...

— N-aveai intenția să pleci ?

— Ba... da...

— Păi, atunci, ai ce-ți doreai... O să te conduc în camera în care vei sta până vor veni părinții tăi.

Camera era situată lângă birou. Elisabeth îi trecu pragul, văzu un pat mic, sever, o masă, un scaun, un lighean și o cană, pereți cenușii, o fereastră...

— Dezbracă-te și fă-ți rugăciunea, spuse domnișoara Quercy.

O descătușare nervoasă o făcu să se arunce într-un colț. Hohotele de plâns o sufocau. Între două respirații spasmodice, îngăimă :

— Nu vreau... să-mi fac rugăciunea !...

— De ce ?

— Pentru că... asta... nu servește... la nimic...

Domnișoara Quercy tresări și șopti :

— Chiar așa ?

Chipul Elisabethei era în flăcări. Îi clănțăneau dinții, tăind cuvintele :

— Nu servește la nimic... Ați văzut bine... cu... cu Françoise... Și cu toate e... e la fel... Cu cât îl rogi mai mult pe Dumnezeu... te-ascultă mai puțin... Nici nu-i pasă de ce-i spui...

— Ba da, Elisabeth. Dar știe mai bine decât tine ce trebuie să faci ca să te mântuiești. Dacă a luat-o la El pe Françoise, înseamnă că a judecat că așa se cuvine, în marea Lui înțelepciune. Tu o plângi, dar ea e fericită.

— Nu poate... nu poate să fie fericită... pentru că nu mai există... pentru că e putrezită !...

— Putrezită ?

— Da... domnișoară... Putrezită ! urlă Elisabeth cu fața convulsionată. Putrezită !... La fel ca păsărica... pe care am găsit-o în pădure... Plină cu viermi... Mirosea urât... Și Françoise... e la fel... De ce ?... De ce bunul Dumnezeu... dacă e puternic... dacă poate tot... de ce dă voie ca... ca Françoise să moară... să putrezească ?...

Dădea din cap în timp ce vorbea. Nu se mai ținea pe picioare, în timp ce în nări simțea cum se răspândește același iz de mormânt. În delirul ce-o cuprindea o ajunse un glas blând :

— Elisabeth !... Ce ai, copila mea ?... Vino-ți în fire... Trupul nu e decât pulbere, dar sufletul e veșnic. Ai învățat asta la religie. Françoise e mai vie decât a fost vreodată. Françoise ne vede, ne aude. Françoise nu-ți înțelege durerea... O să mă rog împreună cu tine. După asta, ai să te liniștești. Repetă : „Tatăl Nostru..."

Elisabeth deschise gura. Privirea i se opri pe tavan. Pereții încăperii se învârteau. Podeaua se înclina. Oftă. Picioarele n-o mai susțineau și nu mai văzu nimic.

Când deschise din nou ochii, era ziuă și se găsea în infirmerie. Avea o cărămidă caldă la picioare, în pat. Își simțea corpul înfierbântat de temperatură. Un miros plăcut de esență de terebentină dăinuia în aer. Celelalte paturi erau goale. Oare când o dezbrăcaseră, o culcaseră, o frecționaseră ? Nu-și amintea. Așezată la capătâiul ei, domnișoara Quercy o urmărea cu o afecțiune neliniștită. Obrazul directoarei era istovit. Sub ochi avea cearcăne violete. Elisabeth își simțea sângele pulsând în urechi. Patul se clătina, ca și cum ar fi fost în tren. În minte îi reveniră imagini din ajun. „Ah ! da, e-adevărat... uitasem, sunt foarte nenorocită..." Făcu un efort uriaș și rosti încet :

— Scrisoarea către părinții mei, domnișoară... ați trimis-o ?...

— Nu încă, zise domnișoara Quercy.

— Nu trebuie... s-o trimiteți... vreau să rămân aici... cu dumneavoastră...

Închise ochii și adăugă în șoaptă :

— Vă rog să mă iertați.

I se așeză o pasăre pe frunte. Ba nu, era o mână. Răcoroasă, blândă, prietenoasă.

— Nu te mai gândi la asta, dormi, spuse cineva foarte important.

Ea nu se mai gândi, se odihni. Dar, în tumultul în care i se învălmășea memoria, în care-și pierdea puterile, mai putea să ghicească prezența unei călătoare, atentă și întunecată, agățată de marginea patului ei, rostogolindu-se împreună cu ea, peste obstacole, spre somn.

3.

— Pierre ! Pierre ! strigă Amélie.

El termină de umplut două halbe cu bere, le dădu chelnerului și se îndreptă spre casă. Tocmai trecuse poștașul. Amélie ținea în mână o scrisoare deschisă. Se vedea că e îngrijorată. Șopti :

— E o scrisoare de la Sainte-Colombe. Fetița e rău bolnavă.

— Adică cum, rău bolnavă ? îngăimă Pierre. Ea ți-a scris ?

— Nu, directoarea.

Se apropie și Denis.

— Ce are ? întrebă el.

Maurice aștepta, cu cele două halbe pe tavă. Amélie verifică nota de plată, încasă jetoanele și după ce chelnerul se îndepărtă, își înclină capul înspre soțul și fratele ei ca să le citească misiva cu glas scăzut :

„Stimată doamnă,

Îmi cer iertare dintru început pentru emoția prilejuită de această scrisoare. N-aș vrea să mai întârzii în a vă informa că fiica dumneavoastră, Elisabeth, a răcit, în urma unei imprudențe, și că starea ei mă neliniștește. Medicul, pe care l-am chemat imediat, a diagnosticat o bronhopneumonie. Bineînțeles, am luat, de la început, măsurile energice necesare. Sunt convinsă că tratamentul prescris va rezolva boala. Totuși, cum este vorba de un copil foarte sensibil, mi se pare că prezența dumneavoastră lângă ea ar grăbi însănătoșirea. Oricât de mare ar fi știința medicului, nimic nu egalează îngrijirile date de mamă. Dacă ocupațiile dumneavoastră, care vă creează mari obligații, v-ar permite-o, cred că ar trebui să veniți la Sainte-Colombe cât mai repede cu putință. Înțelegeți libertatea pe care mi-o iau în a vă face această sugestie ca pe un semn al interesului pe care îl port fetiței noastre bolnave.

În speranța apropiatei dumneavoastră vizite, vă rog să primiți, stimată doamnă, asigurarea simpatiei și devotamentului meu.“

Amélie lăsă să-i cadă scrisoarea pe genunchi. În fața ei, fețele lui Pierre și Denis exprimau, în mod diferit, aceeași descumpănire. Denis se încrunta, își mușca buzele, ca și cum ar fi fost furios pe neputința lui în fața nenorocirii. Pierre, cu gura căscată, privirea fixă, părea depășit de evenimente. Amélie sparse tăcerea.

— Nu știu dacă vă dați seama !... Trebuie să fie foarte grav dacă directoarea îmi scrie să vin !

— De fapt, ce este o bronhopneumonie ? întrebă Denis.

— O congestie a bronhiilor.

— Biata puștoaică ! După ce că și așa era șubredă înspre partea asta !

— Cel puțin o fi bine îngrijită acolo ? întrebă Pierre. La țară nu-s doctori la fel de buni ca la Paris... Când crezi că poți să pleci ?

— Chiar astă-seară.

Ca întotdeauna în momentele de criză, o determinare încrâncenată o mâna spre scopul pe care și-l fixase. Liniștea ei aparentă era de fapt o extraordinară concentrare de energie.

— Informează-te ce tren am, Denis, reluă ea. Dacă-mi aduc bine aminte, e unul pe la ora nouă, care sosește la Figeac la cinci sau șase dimineața. Ar fi bun. Dacă va trebui să lipsesc câteva zile, o să angajați pe cineva și o să stea Denis la casă...

Preocupată de organizarea călătoriei, nu mai dădea atenție clienților. Unul din ei le ascultă discuția, apoi, pierzându-și răbdarea, bătu ușor în tăblia de marmură cu o monedă. Chemată la ordine, Amélie se scuză zâmbind :

— Poftiți, domnule.

Era vorba de un pachet de „Gauloises bleues“ și o cutie de chibrituri. Când apăru următorul client, Amélie îl lăsase deja în locul ei pe Denis și urcase la ea în cameră ca să-și pregătească bagajul.

Tusea uscată care-i sfâșia pieptul se potoli într-un șuierat. Elisabeth lăsă să-i cadă capul pe pernă și închise ochii. Amélie, așezată, se îndreptă de spate, ca și cum, suferind de aceeași boală

ca și fiica ei, s-ar fi calmat, indirect, o dată cu ea. În răstimpul dintre două crize, copila păstra o grimasă de tulburare, nepotrivită cu vârsta ei. Pielea obrazului era lividă, cu reflexe cenușii sub pomeți și în orbite. Buzele vinete se răsfrângeau peste dinții albi. O zbatere rapidă îi agita aripile nasului. Respira cu prudență, sacadat și, din când în când, un horcăit sugrumat îi urca din piept. Temperatura oscila în jurul a patruzeci de grade. Cu toată chinina, compresele cu muștar și siropurile, nu înceta să delireze. În dimineața aceasta, fusese foarte puțin surprinsă văzând-o pe mama ei. Nici acum nu știa exact unde se afla, confunda internatul cu cafeneaua, cerea un sirop de grenadină, se plângea de zgomotul de la bâlciul din stradă. Era ora cinci după-amiază. Domnișoara Quercy coborâse pentru câteva minute la ea în birou. O lampă cu petrol, cu un abajur din carton verde, ardea pe masă, printre sticluțele cu medicamente. Soba răspândea un iz de funingine. Un amurg cețos se lipea de geam. În peretele din față era o fereastră care dădea spre interiorul capelei.

Trecuseră trei zile de când Elisabeth fusese transportată de la infirmerie în această cămăruță liniștită și bine încălzită. Directoarea instalase un șezlong pentru ca Amélie să poată dormi lângă fetiță. Dar, cu toată oboseala călătoriei, Amélie știa deja că nu va închide ochii toată noaptea. Cu privirea încremenită pe chipul copilului ei, îi poruncea în tăcere să lupte ca să se însănătoșească mai repede. Voința ei era atât de puternică, încât nu se îndoia că va învinge boala. Numai respingând ideea unui sfârșit fatal îl va putea împiedica. Directoarea, care avea un alt fel de a gândi, părea mai îngrijorată. Fără doar și poate, nu putea uita că una din elevele ei murise, nu demult, în condiții asemănătoare. Dar, chiar după spusele domnișoarei Quercy, micuța Françoise avusese ambii plămâni total prinși. Cazul Elisabethei era mai puțin alarmant. În câteva zile, temperatura va scădea, pulsul va reveni la normal. „Sunt sigură de asta, sigură, sigură!“, își repeta Amélie, strângându-și convulsiv mâinile împreunate pe genunchi.

— Mamă... mi-e sete...

Amélie se aplecă spre fetița care-și ridică cu greu fața ca de ceară de pe pernă. Îi întinse o ceașcă cu ceai de tei și o sprijini de ceafă în timp ce bea. După două înghițituri, Elisabeth fu cuprinsă de sufocări. Cu ochii ieșiți din orbite, cu buzele întinse la maximum, încerca să se așeze, să-și umfle pieptul, să-și sugă burta, pentru a rezista primejdiei de a se asfixia. În cele din urmă, respirația se restabili, neregulată, gâjâită, și ea se culcă, la capătul puterilor. Îi palpitau nările albe. Lacrimile curgeau de sub pleoape. Scuturată de un frison, șopti :

— Când o să aprinzi lampioanele ?

— Ce lampioane, draga mea ?

— Lampioane... cum... știi doar... Și-apoi... o să-i spui să-și schimbe... costumul...

— Cui ?

— Lui Upatli... haina asta nu-i frumoasă... în carouri... Și pantalonii... la fel... tot în carouri... peste tot.... sunt carouri... Nu vreau !... Nu vreau !...

Amélie o mângâie pe frunte. Ardea. Tocmai își lua mâna când Elisabeth gemu :

— Oh, nu... lasă... Așa e bine...

În palma Améliei trecea o furnicătură de febră. Se gândea la fuga pe care domnișoara Quercy i-o istorisise amănunțit. N-ar fi crezut niciodată că fiica ei ar fi în stare să ia o hotărâre atât de brutală, atât de lipsită de sens. Această trăsătură de caracter îi amintea de mama ei, care, atunci când se supăra rău, îi pedepsea pe cei din jur încuindu-se în odaia ei sau plecând de-acasă. Poate că ar mai fi trăit și azi dacă n-ar fi răcit ultima oară când fugise.

Domnișoara Quercy intră în vârful picioarelor. Aducea o cataplasmă cu muștar pe care o pregătise chiar ea. Cu glas scăzut, întrebă :

— Cum îi mai e ?

— La fel : delirează.

— Să nu fiți prea îngrijorată. Febra la copii e foarte spectaculoasă.

— Știu.

Directoarea apropie cataplasma de obrazul ei, o întoarse și pe cealaltă parte, suflă peste ea și se apropie de pat. Amélie o dezveli pe Elisabeth și-i ridică până la gât cămașa. Ea începu să tușească. Gura i se crispa, bărbia se sălta înainte. După ce se liniști, domnișoara Quercy îi aplică ușor cataplasma pe piele. Apoi trase la loc plapuma. Elisabeth începu să se vaite:

— Înțeapă !... Arde !...

Dădea din picioare și din brațe, își rotea capul pe pernă, protestând împotriva acestui supliciu. Domnișoara Quercy o sili, ținând-o cu amândouă mâinile, să stea culcată, șoptindu-i drăgăstos:

— Gata... gata !... Știu... Nu e prea plăcut !... Dar ai să vezi cât ai să te simți de ușurată, după !... Nu te mai mișca... Un pic de răbdare...

— Uu... Ia-o de pe mine !... Ia-o !...

Vaietele creșteau cu fiecare secundă. Amélie, crispată, le auzea răsunându-i până în pântece. Se simțea proastă și nefolositoare, în picioare, la căpătâiul copilului ei, îngrijit de o femeie străină. Tot ce făcea domnișoara Quercy ar fi putut face și ea, la fel de bine. Deposedată de rolul ei de mamă încercă să prindă privirea Elisabethei ca, cel puțin, să o încurajeze din ochi. Dar fetița nu o vedea, nu-i simțea prezența. Întoarsă spre directoare, țipa cu glas sugrumat:

— Arde prea tare !... Mă doare !... Am un... junghi în coastă !... Domnișoară !... Vă rog !... Domnișoară !...

— Cred că puteți să scoateți cataplasma, spuse Amélie.

— Încă un minut.

Amélie trebui să se supună. Minutul trecu la fel de încet, la fel de dureros, și pentru mamă și pentru fiică. În sfârșit, domnișoara Quercy o eliberă pe Elisabeth și arătă cu mândrie dreptunghiul roz aprins de pe pieptul copilului:

— Am făcut o treabă bună ! Bravo Elisabeth ! Ai fost curajoasă !

Elisabeth plângea. Îi dădură ceai. Bău o jumătate de ceașcă și căzu, din nou, în toropeală. Gâfâia. Vorbe fără șir îi veneau pe buze. O chema pe Françoise, credea că e un sturz, voia să danseze pe acoperișuri. Domnișoara Quercy se retrase, luând cu ea cataplasma care-și pierduse virtuțile.

Puțin mai târziu, Amélie auzi șoaptele unui grup disciplinat. Se apropie de ferestruică. Din cauza grilajului, care o împiedica să scoată capul, nu putea vedea ce se petrece jos. Chiar în fața ochilor avea un capitel mare, sculptat. O adiere de aer rece îi scălda obrazul. Simțea o vagă mireasmă de tămâie și piatră umedă. Voci de fetițe, înăbușite, monotone, se înălțau unite spre boltă. Internatul era în rugăciune.

Se întoarse la locul ei și strânse în mâinile ei mâna dreaptă a Elisabethei. Cu ochii închiși, copila continua să bâiguie.

La ora șapte, fata de la bucătărie îi aduse Amélei, pe o tavă, un bol cu supă, un ou moale, legume, pâine și o cană cu apă. Ea abia se atinse de mâncare și se duse să lase tava în spatele ușii, pe palier. Domnișoara Quercy reveni după cină și exclamă împreunându-și mâinile :

— N-ați mâncat nimic, doamnă !

— Nu prea mi-e foame. Vă rog să mă iertați...

— În orice caz, sunteți cu siguranță foarte obosită. Trebuie să vă lungiți, să încercați să dormiți. O să stau eu lângă Elisabeth.

Amélie clătină din cap și șopti :

— Vegheați de trei nopți. Nu, e rândul dumneavoastră să vă odihniți.

— Oh, doamnă, replică domnișoara Quercy, să nu vă faceți griji pentru mine ! Sunt obișnuită.

Amélie privi curioasă această persoană subțire și palidă, ascetică, îmbrăcată demodat, care avea atâta blândețe în glas și un caracter atât de dârz. În ciuda unei constituții fizice delicate, dădea impresia că nici o încercare nu depășea forțele ei. Frumoasă, deșteaptă, instruită, oare de ce nu se măritase ? De ce alesese să se îngroape în această gaură de provincie, fără nici o altă distracție decât lectura și rugăciunea, fără altă preocupare decât

educația a cincizeci de fetițe care, toate, o părăseau într-o zi și uitau până și de existența ei ? Viața celorlalți e un mister. Domnișoara Quercy coborî fitilul lămpii ca să micșoreze flacăra, luă un scaun și se așeză și ea lângă pat.

— Chiar nu vreți să vă duceți să vă culcați ? întrebă Amélie.

— Nu, nu. Prefer să stau aici. De altminteri, cred că n-aș putea dormi. O să am tot timpul să mă odihnesc după ce Elisabeth se va face bine...

Vorbea firesc, fără prefăcută umilință sau prefăcut curaj. Amélie își reproșă sentimentul de enervare pe care-l resimțise văzând-o aplecată asupra Elisabethei ca o a doua mamă. Nu i-o încredințase de bună-voie domnișoarei Quercy, pe fiica ei ? Nu erau asociate, amândouă, în speranța și teama comună ? Elisabeth ațipise.

— E semn bun, spuse domnișoara Quercy. Respiră mai bine.

— Poate-a mai scăzut temperatura ?

Domnișoara Quercy cercetă pulsul.

— Da... Așa s-ar zice... Dar febra poate să urce brusc, dacă focarul de infecție se mută. Biata fetiță ! Oh, Doamne ! Avem nevoie de ea !

Privirea ei era tristă. Se gândea oare la Françoise Pierroux ? Oftă și adăugă :

— Ce copil ciudat, Elisabeth ! Mi-a plăcut de când a venit aici. Îndărătnică, mândră, ascunsă... dar, în spatele acestei revolte, o ardoare care-ți sare în ochi. E ca o flacără. Grăbită să trăiască. Dacă ați fi văzut-o în timpul plimbărilor noastre prin pădure ! Cel mai mic fir de iarbă, cea mai mică pietricică erau pentru ea un prilej de încântare...

Amélie asculta și se întreba dacă era într-adevăr vorba despre Elisabeth. Era atât de obișnuită cu firea ei, încât nu mai era în stare să o descrie în cuvinte. De altfel, chiar dacă ar fi vrut să urmărească, pas cu pas, evoluția fiicei ei, n-ar fi putut s-o facă din cauza agitației obligațiilor zilnice. A trebuit să vină boala asta, acest neașteptat timp de odihnă, ca să-și vadă cu alți ochi copilul.

— Da, este o fetiță foarte sensibilă, foarte pătimașă... greu de strunit. Cu felul ei de-a fi, dintr-o bucată, mă tem că viața îi va rezerva multe decepții!

Elisabeth se răsuci în pat, gemând. Domnișoara Quercy își duse un deget la gură. După o lungă tăcere, șopti:

— Gata. A adormit iar. Nu vă frământați în ceea ce-o privește. Are un fond bun. Educația pe care i-o facem aici o va disciplina. Mai ales dacă, în vacanțe, veți ști să continuați în același sens.

Amélie înțelese aluzia și se înroși puțin. Era limpede că pentru această atât de plăcută fată bătrână, atât de cucernică, părinții elevei sale nu puteau fi decât niște persoane cu moravuri reprobabile, o dată ce țineau o cafenea în Montmartre. Faptul că Elisabeth nu avea o educație religioasă lăsa să se creadă, în plus, că nu venea dintr-o familie care să practice regulile bisericii. Amélie își aminti privirea cercetătoare cu care o întâmpinase domnișoara Quercy cu câteva ore mai înainte; părul tuns scurt, fusta până la genunchi, pantofii supli, ciorapii de mătase — directoarea văzuse și judecase totul, din prima clipă.

— Soțul meu și cu mine avem o meserie care, din păcate, nu ne permite să ne ocupăm de fetiță așa cum am dori, spuse Amélie cu glas tremurat, dar puteți fi sigură, domnișoară, că în familie primește numai sfaturi bune și nu vede decât exemple bune.

Peste buzele subțiri ale domnișoarei Quercy trecu o umbră de zâmbet.

— Nu e nevoie să mi-o spuneți, doamnă. Începând de astăzi, sunt convinsă de asta.

— Numai de astăzi?

— Da. Când ați adus-o pe fetiță la începutul anului școlar eram foarte ocupată și abia de v-am zărit. Mai apoi, indusă în eroare, neîndoios, de o falsă reprezentare a lumii pe care și-o poate face o persoană care trăiește izolată, mi v-am imaginat într-un fel puțin... ce mai, într-un fel puțin diferit. Dar a fost de

ajuns să vă revăd aici, lângă copilul dumneavoastră, ca să-mi dau seama că am greșit.

Această mărturisire, atât de spontană, o surprinse pe Amélie. Nu știa dacă să se simtă jignită sau să se bucure. Oboseala îi măcina rezistența nervoasă. O cuprinse o emoție ciudată, înduioșată. Simți un nod în gât. Domnișoara Quercy își luă mătăniile. Amélie o privea pe ascuns. În lumina slabă a lămpii, profilul ei era albăstrui, ca un porțelan. Ținea pleoapele lăsate. Gura i se mișca ușor. Se ruga pentru Elisabeth. Din nou, Amélie se simți fără rost, neputincioasă. Nu credea în eficacitatea acestei invocații și, totuși, regreta că nu i se poate alătura, pentru că era vorba de sănătatea fetiței sale. Pe măsură ce directoarea își întețea rugăciunile, emoția ei creștea. Umbrele de pe perete erau mai vii decât ființele. Respirația poticnită a Elisabethei punea în mișcare lumea. În sfârșit, domnișoara Quercy încetă să se mai roage. Tăcerea dintre cele două femei deveni atât de apăsătoare, încât Amélie simți nevoia să spună orice, numai ca să scape de povara spaimei.

— Conduceți de multă vreme această instituție ?

— De aproape treisprezece ani, doamnă. De altfel, casa este a mea.

— Ah, da ?

— Da, și sunt foarte mândră de asta. Era o mănăstire părăsită, care, după separarea dintre biserică și stat, a trecut din mână în mână, fără să aducă vreun beneficiu proprietarilor succesivi. Cu fiecare an se ruina tot mai mult. Părinții mei, pe care i-am pierdut de foarte tânără, îmi lăsaseră ceva avere. Am vândut tot ca să pot cumpăra aceste ziduri vechi, să le pot restaura și să adăpostesc copii. Oh, mai sunt multe de făcut, n-am terminat !

— Dar valorificarea casei vă aduce totuși beneficii ?

— Extraordinare beneficii, doamnă : afecțiunea fetițelor pe care le-am educat. Numărul crește o dată cu timpul. Una dintre ele a venit să mă vadă, cu soțul ei, anul trecut.

— Elisabeth mi-a spus că dumneavoastră singură ați instalat electricitatea în internat !

Domnișoara Quercy râse încet și șopti:

— Da! Vă vine să credeți? Mi-a dat mare bătaie de cap, dar am reușit. Acum, avem aceleași condiții de confort ca în oraș.

Amélie își luă un aer interesat și se gândi ce întrebare să mai pună ca să întrețină discuția.

— Și stați la Sainte-Colombe tot anul, chiar și în vacanță?

Domnișoara Quercy își depărtă mâinile albe, ca și cum ar fi dat la o parte perdelele:

— Unde m-aș putea duce? Orizontul meu e aici. Abia îmi ajunge vara ca să repar casa și să o pregătesc pentru anul școlar. Vă miră lipsa mea de curiozitate față de restul lumii? Lumea nu-mi poate oferi nimic comparabil cu satisfacția pe care o încerc pentru copiii aceștia atât de deosebiți unul de celălalt; fiecare ridică o anume problemă, fiecare mi-a fost încredințat în același timp de părinții lui și de Dumnezeu. Când eram foarte tânără, dragostea mea pentru singurătate și meditație era atât de puternică încât doream să mă călugăresc. Mai târziu, am înțeles că vocația mea era alta, în îndeplinirea unei munci de zi cu zi, într-un loc unde a-l sluji pe Dumnezeu și a sluji creaturile sale cele mai mici, cele mai fragile, însemna același lucru. Până acum, niciodată n-am regretat această alegere.

Pe fața ei era întipărită o expresie de mulțumire calmă și absurdă. Descriind cu atâta convingere bucuriile meseriei sale, oare nu le condamna, încă o dată, indirect, pe cele care, la fel ca Amélie, pretindeau că și-au găsit fericirea pe alte căi? Pentru o clipă, gândul acesta o enervă. O prăpastie le despărți brusc.

— Vă admir pentru abnegația dumneavoastră, domnișoară!

— Nu e vorba de abnegație, doamnă, pentru că fac exact ce-mi place și nimic altceva nu mă interesează. Mai ales, să nu vă închipuiți că mă împăunez cu munca mea! Orice individ a fost adus pe lume ca să ducă la bun sfârșit o obligație dinainte hotărâtă. Dumneavoastră aveți un rol, eu altul. Ceea ce contează nu e situația fiecăruia, ci felul în care se achită de ea. Mă înșel

oare dacă gândesc că, în ciuda aparențelor, avem, dumneavoastră și cu mine, multe puncte comune ?

Domnișoara Quercy îi vorbea astfel ca să o tragă de limbă ? Pentru că nu era în stare să se prefacă, Amélie se uită cu neîncredere la directoare și spuse încet :

— Vă înșelați, domnișoară. Eu sunt foarte departe de tot ce ține de religie...

— Știu, doamnă. Dar am constat, nu o dată, că anumite persoane care se consideră atee se poartă exact ca și cum ar crede în Dumnezeu. Rugăciunea lor nu seamănă cu a noastră. Ei o rostesc în sinea lor, fără să-și dea seama, atunci când anumite evenimente le zdruncină existența. Nu știu că, făcând astfel, se înalță cu tot sufletul spre cer. Ceea ce este grav este să ai un suflet care nu evoluează. Dumneavoastră sunteți scutită de un asemenea defect. De aceea, îmi îngădui să vă spun că există, între noi, o oarecare asemănare.

— Poate.

Elisabeth începu să tușească urât și se ridică într-un cot, cu obrazul alungit de spaimă :

— Cucuveaua... țipă cucuveaua ! Mamă... gonește cucuveaua... mi-e frică !...

Domnișoara Quercy îi dădu o lingură de sirop ca să o calmeze. Amélie îi șterse fruntea :

— Ce mult transpiră !

— Cu atât mai bine ! Cu-atât mai bine ! spuse domnișoara Quercy. Așa și trebuie, ca să dispară boala...

Împreună, schimbară cămașa de noapte a fetiței. Elisabeth se tânguia în continuare : „Cucuveaua !“ și adormi la loc. Cele două femei se așezară.

— Ați sta mai comod pe șezlong ! spuse domnișoara Quercy.

— Nu. Poate, mai târziu. Pentru moment sunt bine așa... foarte bine...

Mințea. O durea rău spatele, o durea și capul. Dar nu voia ca ea, mama, să pară mai puțin curajoasă decât domnișoara Quercy. Oboseala le marca diferit: Amélie avea pomeții roșii, ochii strălucitori; domnișoara Quercy era palidă, cu cearcăne negre. Politicoase și distante, mai schimbară câteva cuvinte. Când încetară cu totul, camera își regăsi liniștea, cu respirația hârâită a copilei, șoaptele focului în sobă și vaietul vântului care se izbea de casă.

4.

Timp de șase zile una după alta, febra o chinui pe Elisabeth, cu accese violente de delir la venirea serii. Era epuizată de frecvența crizelor de tuse. Se plângea de o durere între coaste, respira greu și abia se răsucea în pat. Amélie și domnișoara Quercy stăteau cu rândul la căpătâiul ei. Apoi, într-o dimineață, temperatura scăzu brusc, trăsăturile feței se destinseră. Mai era încă speriată, dar teama din priviri se potolise. Doctorul veni la ora zece, o examină și declară că, în afara unor complicații imprevizibile, perioada critică părea să fi fost depășită cu succes. Era cu-atât mai mulțumit de acest rezultat, cu cât fusese foarte neliniștit de evoluția bolii în ultimele patruzeci și opt de ore.

După plecarea lui, domnișoara Quercy și Amélie schimbară o privire de triumf. O greutate uriașă le despovăra umerii. Doar firea lor rezervată le împiedica să se îmbrățișeze. Obosită de consultație, Elisabeth ațipise și respira sacadat, cu obrazul lipit de pernă.

— Arată deja ceva mai bine, șopti Amélie.

— Mă duc să le anunț vestea cea bună colegelor ei. Vor fi atât de bucuroase!

Ieși repede. Amélie se apropie de pat și-și privi fiica, cu sentimentul sălbatic că și-a recucerit prin forță un bun propriu. Lăsând în urmă o spaimă atât de prelungită, înțelegea mai bine minunea a cărei dovadă era acest chip simplu de copil adormit. I se părea că niciodată nu se va mai sătura să mângâie cu privirea curba sprâncenelor, rotunjimea bărbiei, forma îmbufnată a buzelor, tot ce fusese cât pe-aici să piară, tot ce acum era salvat!

Fata de la bucătărie aduse o ceașcă de ceai și o buiotă. În timp ce le așeza pe măsuța de noapte, din spatele ferestruicii se auzi un zvon de glasuri copilărești.

— Ce se întâmplă? întrebă Amélie. Nu e ora de rugăciune!

— Fac una în mod deosebit pentru fetița dumneavoastră, spuse slujnica retrăgându-se.

— Ah! foarte bine... foarte bine.

Capela zumzăia ca un stup. În aer plutea un sentiment de veselie. Până și camera părea mai mare, mai curată, mai bine luminată. Elisabeth deschise ochii, schiță un zâmbet și îngăimă:

— Le auzi?... La Françoise la fel... a fost... așa...

Amélie, profitând de trezire, îi dădu să bea ceaiul și-i strecură buiota caldă în așternut. În capelă era din nou liniște. Elisabeth închise ochii. Se auzi clinchetul clopoțelului pentru masa de prânz. Amélie învățase cele mai mici zgomote din internat. Ca de obicei, fata de la bucătărie veni iarăși, la douăsprezece, cu ceva de mâncare pe o tavă. Pentru prima dată de la sosirea ei la Sainte-Colombe, Amélie mâncă cu poftă. Tocmai ronțăia un biscuit uscat, când domnișoara Quercy intră, schimbată la față, întinerită. Ținea în mână o scrisoare.

— A venit poșta, doamnă, spuse ea pe un ton vesel.

Luând plicul pe care i-l întindea directoarea, Amélie se înroși de plăcere. Pierre îi scria în fiecare zi. Ca o adolescentă a cărei corespondență este supravegheată, era în același timp foarte mândră, dar și puțin jenată de această dovadă de asiduitate.

— V-am adus și câteva cărți de la mine din bibliotecă, să vă mai distrați.

Erau *Atala*[1], *L'Imitation de Jésus-Christ*[2] și *Morceaux choisis*[3] de Fénelon. Amélie îi mulțumi directoarei pentru bunăvoință. Domnișoara Quercy nu rămase mult timp în cameră. De îndată ce ieși, Amélie se întinse pe șezlong și deschise plicul. Scrisoarea fusese scrisă în grabă, cu siguranță în cămăruța cu tutun, între orele de serviciu :

„... Ești chiar sigură că e bine îngrijită ?... Vrei să mă duc la doctorul Brouchotte să-l întreb ce părere are ?... Un client mi-a spus că i se par ciudate cataplasmele cu muștar și compresele reci despre care pomenești în ultima ta scrisoare...

Ți-am urmat sfatul și-am angajat temporar un băiat la bar și Denis a trecut la casă și la țigări. Ne descurcăm, nu-ți fă griji !...

Trebuie să fii tare obosită și îngrijorată, soțioara mea dragă !... Noi cei de-aici trăim doar în așteptarea veștilor de la tine !...“

Această deosebită preocupare o emoționă. Oare neașteptata alarmă îl scosese pe Pierre din indiferența pe care o manifesta față de tot ce nu era în legătură cu propria lui persoană ? Obișnuită să sufere și să spere de una singură, se bucura la gândul că astăzi, în sfârșit, îi împărtășea de la distanță grijile. Erau doi, ca altădată, în înfruntarea cu viața. Se simțea din nou măritată. Bietul Pierre ! El se mai zbătea încă în nesiguranță, pe când ea începea să se liniștească. Privirea i se opri în josul paginii :

„Sărut gura ta frumoasă. Soțul tău care te iubește, Pierre“.

Își plecă privirea. Îi bătea inima. Nemișcată, serioasă, asculta cum se ridica în ea ecoul unei emoții uitate. Era pentru prima dată, după război, când era despărțită atâta timp de soțul ei. Ultimele scrisori pe care le primise fuseseră cele scrise de el pe front. Regăsea, în cea de acum, unele expresii folosite atunci ca să deplângă faptul că nu puteau fi împreună, așa cum ar fi dorit.

---

[1]Roman de Chateaubriand *(N. tr.)*.
[2]*Exemplul lui Christos,* text religios latin anonim *(N. tr.)*.
[3]*Opere alese (N. tr.)*.

Cuvintele erau aceleași. Nici scrisul nu se schimbase. Ea se gândea la toate privațiunile pe care el le suportase în tranșee, la întâlnirile lor pe fugă de la Toul și de la Fleselles, la acel spital în care-l descoperise culcat printre necunoscuți, cu capul ras, cu o față de muribund. Imaginile veneau una după alta, reconstituind povestea iubirii lor înflăcărate. Acum, când copilul lor era în afară de pericol, se vor iubi îndoit, cu afecțiune. „Sărut gura ta frumoasă. Soțul tău care te iubește..."

Aruncă o privire spre Elisabeth, care continua să doarmă, și se așeză la masă, să scrie. Penița fugea pe hârtie. Nici nu-și pregătea frazele în minte. După ce îl încunoștiință pe Pierre despre părerile optimiste ale doctorului, despre cât se simțea de ușurată și despre bucuria tuturor celor din jur, începu un alt paragraf, se gândi puțin și continuă mai încet, cântărind fiecare cuvânt :

„... Așadar, nu-ți fă griji pentru mine și nu te obosi prea mult, atât cât lipsesc de acasă. Dacă ai ști cu câtă nerăbdare aștept să fiu lângă tine ! Când mă gândesc la existența noastră, constat că nu ne bucurăm de prea mult timp liber. Muncim alături și abia dacă ne vedem. După întoarcerea mea, o să încercăm să ne organizăm altfel viața. O să ne facem timp să ieșim mai mult. O să recuperăm timpul pierdut..."

Sticluțele cu medicamente înconjurau scrisoarea ei de dragoste. Amélie examină etichetele cu o privire fixă și în minte îi încolți un vis vechi pe care-l credea uitat : „Cristalul" era, desigur, o afacere foarte bună, dar n-ar fi fost mai fericită, împreună cu Pierre, într-un comerț mai puțin obositor și la fel de profitabil ? Pe vremuri, dorise să țină un hotel, într-un decor obișnuit, la malul mării, la munte...

Își amintea de pensiunea familială de la Deauville, unde s-a dus să-l întâlnească pe Pierre, în primul an de căsătorie. De ce să nu cumpere o asemenea casă, vânzând „Cristalul" ? Era o

soluție la care merita să se gândească. Nu acum, imediat, bun înțeles, dar mai târziu, mult mai târziu, când Elisabeth va fi mare. Oricum, viața într-o cafenea nu era de dorit pentru o fată tânără. Îi zâmbi copilei, visătoare: „Avem timp să ne gândim la asta!" Înmuie penița în călimară și termină scrisoarea:

„Elisabeth doarme lângă mine. O s-o trezesc de îndată, o să-i dau medicamentele, o s-o sărut din partea ta și-a lui Denis, din tot sufletul. Acum, sărutările mele sunt pentru tine. Aștept cu nerăbdare clipa în care o să ți le dau altfel decât în scris. Soția ta care te iubește, Amélie".

După ce lipi plicul și scrise adresa, nu știu ce să mai facă. Cărțile domnișoarei Quercy zăceau pe colțul mesei. Luă una și se lungi pe șezlong. Cu degete lenișe întoarse câteva pagini, la întâmplare. Textul cenușiu îi juca prin fața ochilor. Citi:

„Am intrat în peșteră, unde sihastrul a alcătuit un pat din mușchi de chiparos pentru Atala..."

Directoarea întredeschise ușa:

— Vă deranjez, doamnă?

— Deloc.

Domnișoara Quercy era însoțită de domnișoara Hugues și de domnișoara Bertrand. Învățătoarea și supraveghetoarea se înduioșară privind chipul liniștit al Elisabethei.

— Ce schimbare, față de ieri!

— S-ar zice chiar că i s-au colorat puțin obrajii!

Șușotelile lor umpleau odaia. Clătinau din cap lângă pat, ca niște zâne bune. După un timp, se retraseră. Domnișoara Quercy rămase ca să pregătească bolnava pentru noapte. După ce-i luă temperatura, Amélie îndreptă termometrul spre lumină și anunță cu mândrie: 38,8.

— Domnul fie lăudat! suspină domnișoara Quercy.

— Nu te duci sus ? întrebă Denis.

— Nu, spuse Pierre.

— Ar trebui ! E deja târziu !

— Nu mi-e somn.

Denis nu mai avea răbdare. Stând la casă în locul Améliei, era obligat să lucreze fără pauză de la douăsprezece ziua până la trei dimineața. Acest orar îl împiedica să-și întâlnească iubita, la sfârșitul serii, așa cum se obișnuise. Pentru că și Clémentine era ocupată în timpul zilei, aproape că nu se mai văzuseră de două săptămâni. Situația fiind atât de încurcată și de durată, o rugase să vină cel puțin să stea de vorbă, la cafenea, după miezul nopții. Or, era douăsprezece fără zece și Pierre, care ar fi trebuit să se ducă de mult la culcare, se încăpățâna să stea în spatele barului. Încă puțin și o să se trezească nas în nas cu Clémentine. Trebuia să evite această întâlnire cu orice preț. Ca să-l hotărască pe cumnatul lui să o șteargă de acolo, Denis îi aminti de dispozițiile lăsate de sora lui :

— Amélie ar fi nemulțumită dacă ar ști că încă mai ești aici !

— Oh, Amélie ! bombăni Pierre, are ea alte griji pe cap. Oricum, nu crezi că ar fi cazul să vină acasă, acum, când fetița s-a făcut bine ?

— Vrea să fie lângă ea în timpul convalescenței. E firesc.

— Nu prea ne descurcăm, noi doi, fără ea !

Denis începu să râdă :

— Hai, lasă ! Puțină răbdare ! O să o ai în curând înapoi pe Amélie a ta. Pe cuvântul meu, s-ar zice că nu poți să trăiești departe de ea ! Mă uit la tine, ești năuc, aiurit, nu-ți găsești rostul...

— Aș vrea să te văd pe tine în situația asta ! spuse Pierre ridicând din umeri.

Denis se pregătea să-i răspundă cu o observație ironică despre inconvenientele căsniciilor prea legate, dar rămase cu vorba în

gură. Clémentine tocmai intra în cafenea, cu o pălărioară cu boruri pe cap și o eșarfă sărăcăcioasă din blană de iepure la gât. Văzându-l pe Pierre la bar, vru să se întoarcă. Din priviri, Denis îi făcu semn să rămână. Se așeză încurcată la o masă, lângă ușă. Maurice, chelnerul de noapte, se apropie ca să ia comanda.

— Asta e, o să mă duc totuși la culcare, spuse Pierre.

Nu observase nimic. Totul putea încă să se termine cu bine.

— Sigur că da. Du-te repede.

Pierre își scoase șorțul, verifică mașinal robinetele de bere închise și plecă de la tejghea căscând. În timp ce traversa sala, dădu cu ochii de Clémentine. Rămase pe loc, cu picioarele depărtate. O mișcare de surpriză îi împinse capul înainte. Denis își simți stomacul strâns ca într-o menghină. Reacțiile cumnatului său erau întotdeauna îngrijorătoare. Cu problemele lui cerebrale, cu nervii bolnavi, nu-și mai putea stăpâni impulsurile și se comporta, în orice împrejurare, într-un mod neprevăzut pentru cei din jur. O să se înfurie, să țipe, să facă scandal ? Nu, părea foarte calm, aproape zâmbitor. După o clipă de ezitare, se duse spre masa Clémentinei. Ea îl privea înfricoșată, cu degetele înțepenite pe închizătoarea poșetei.

— Ei, nu ! Nu mă-nșel ! spuse el. E chiar Clémentine. Bună. Ce mai faci ?

— Foarte bine, domnule, bâigui ea.

— E frumos c-ai venit să ne vezi. Cu ce te ocupi, acum ?

— Sunt vânzătoare într-un magazin de încălțăminte, pe Boulevard des Capucines.

Părea atât de binevoitor, încât ea se întreba dacă nu a uitat în ce condiții plecase de-aici.

— Am auzit că Elisabeth a fost rău bolnavă.

— Oh, acum s-a terminat. O să se înzdrăvenească repede. Soția mea e acolo.

Clémentine se înroși.

— Nu e ușor să ținem cafeneaua fără ea, continuă Pierre. Nu mai am răbdare s-o văd acasă.

— Înțeleg.

— Ei bine, asta e, vă las. Denis o să se ocupe de dumneata. Pe curând!

Dădu din cap în semn de salut și se îndreptă spre scară. După ce dispăru, Clémentine se apropie de casă:

— Am tras o spaimă! șopti ea.

— Da' cu! spuse Denis strângându-i mâna pe furiș. A fost drăguț?

— Foarte drăguț! Să nu-ți vină să crezi! Doar că ar trebui să nu-i pomenească de noi surorii tale!

— Nu-ți fă probleme. Aranjez eu cu el. N-o să spună nimic. E un tip de treabă, știi?

Clémentine se așezase la bar... Maurice puse în fața ei vermutul de coacăze comandat.

— Dă-mi și mie unul, spuse Denis.

Chelnerul îl servi la casă și se îndepărtă.

— Ești faină cu blana și pălărioara, zise Denis. Ce păcat că ești așa de frumușică și ne vedem atât de rar! Zău dacă nu sunt seri în care îmi vine să las totul baltă și să vin la tine acasă!

— Spui așa, dar n-ai face-o, suspină Clémentine.

— Aș face-o dacă aș ști că situația asta ar mai dura mult. Dar soră-mea se întoarce curând. Și-atunci ne întoarcem la viața noastră dinainte.

Clémentine își strânse buzele fardate într-o strâmbătură disprețuitoare:

— Pentru că ție viața noastră dinainte ți-e de ajuns?

— Păi, nu-i prea rea!

— Ah! Așa găsești tu?

Îi despărți un client. Denis îi vându două pachete de țigări. După asta, Maurice veni să-i ceară o serie de jetoane de diferite culori. După ce plecă, Clémentine continuă discuția întreruptă:

— Ție ți se pare, deci, că nu ne merge prea rău. Ei bine, n-ai pretenții prea mari! Când mă gândesc c-am putea locui împreună, plăcut, fără să dăm socoteală nimănui, să punem banii laolaltă, să facem dragoste în fiecare noapte, dacă avem chef, și că din cauza soră-ti...

— Nu te lega de soră-mea ! N-are nici un amestec în toate astea !

— Ah, nu ? Atunci de ce te-ai întors să muncești aici ? Nu ca ți-a cerut-o ?

— Ba da. Și-a avut dreptate. Nu puteam s-o las baltă, cu Pierre și cu toată treaba !

— Și pe mine puteai să mă lași baltă ?

— Nu-i totuna !

— Păi sigur că nu-i totuna ! Și-adică de ce nu-i totuna ? Pentru că de mine nu ți-e frică, dar de ea ți-e frică ! De ani de zile te strunește cum vrea...

Reproșurile acestea Denis le mai auzise de douăzeci de ori din gura Clémentinei. Cu toate că în sinea lui recunoștea că ea avea dreptate să se plângă, refuza s-o spună deschis, de teamă să nu fie împins să ia vreo hotărâre importantă și irevocabilă. Pentru el, esențial era să-și păstreze libertatea de mișcare într-o situație care nu-i era clară.

— Să-ndrăznești să spui că n-am dreptate, șopti Clémentine cu glas mânios, să-ndrăznești să spui că n-o asculți în toate pe soră-ta, că nu știi cum să-i mai intri în voie !...

Enervat de cicălelile ei monotone, Denis mormăi :

— Dac-ai venit să-mi faci o scenă, puteai să rămâi acasă la tine. Nu ne-am văzut de mult, avem noroc să fim puțin împreună și, în loc să profităm, îmi cauți nod în papură ! Zău, dacă te mai înțeleg...

Mai servi un client și spuse :

— Pe sora mea, știi foarte bine cum trebuie să o iei. Încetul cu încetul, o s-o hotărăsc. O să fie bine.

— Ce-o să fie bine ? exclamă Clémentine. N-o să vrea niciodată să ne căsătorim. Și, dacă ea nu vrea, nici tu n-ai să vrei !

Un consumator, așezat la bar, se uită la ei sorbindu-și berea.

— Nici măcar nu putem sta de vorbă liniștiți, șopti ea.

— Pentru ce-ai tu să-mi spui, bombăni Denis, poate că-i mai bine.

— Vrei să plec ?

— Vreau să vorbim despre altceva.

Maurice se apropie de ei, cu o tavă încărcată, purtată la înălțimea umărului.

— Scuzați-mă, vă deranjez, zise el făcând cu ochiul.

— Nu-i nimic, răspunse Denis.

Făcu socoteala consumațiilor în timp ce Maurice îi dădea jetoanele. Chelnerul se îndepărtă. Cu o privire cât se poate de blândă, Denis continuă cu glas scăzut:

— Toată ziua nu faci decât să te enervezi. Dacă-ți spun că toate se vor aranja, știu eu ce spun. Lasă-mă să mă descurc. Iubita mea Clémentine pe care-o iubesc, iubita mea Clémentine care nu vrea să mă creadă!...

Ea își șterse vârful nasului cu o batistă și luă o înghițitură de vermut.

— Zâmbește-mi, spuse Denis.

Ea îi zâmbi, cu buzele moi și ochii triști. Încă o dată, pericolul fusese îndepărtat. El profită cu recunoștință de această amânare:

— Ah! În sfârșit, ți-ai venit în fire! Habar n-ai ce idee am! Să stai până la închidere!

— Nu se poate!

— Ba da. Ne urcăm la mine în cameră și, mâine dimineață, te scot pe furiș, înainte ca Pierre să se scoale. Nimeni n-o să bănuiască nimic și-o să fim împreună o noapte. După ce-am răbdat atâta timp!...

Fața lui exprima o dorință atât de promptă, încât ea fu șocată:

— Ție unul, numai la asta ți-e gândul!

— Da sau ba?

Coborându-și pleoapele, ea bâigui:

— Cum vrei tu!

Abia se lumina de ziuă când ei coborâră din mansardă. Tăcută și întunecată, cafeneaua dormea într-un iz de praf, vin și tutun. Ținând-o pe Clémentine de mână, Denis o călăuzea printre barierele de scaune cu picioarele îndreptate spre tavan. Se

despărțiră în fața ușii. Denis băgă clanța în încuietoare, trase zăvorul și deschise ușa. Un aer rece și cețos se strecură în sală.

— Mâine, la aceeași oră! spuse Denis.

— Da, șopti ea. Du-te repede să dormi.

— Și tu la fel.

— Oh, eu nu prea am când. Trebuie să fiu la magazin la opt și jumătate. Da fapt, și dacă m-aș culca n-aș putea dormi.

— De ce?

— Pentru că m-aș gândi la noi. A fost grozav!

Avea buzele roșii și obrazul livid de oboseală. Înălțată pe vârful picioarelor, îi întinse lacomă gura. El simți un gust plăcut de fard și salivă. Ea închise ochii și se tângui:

— Of, tu, tu! Mă prostești!

El era încântat că încă o mai dorea după tot ce se petrecuse între ei.

— Am fugit!

Denis o privi plecând, în lumina palidă a dimineții. Tocurile ei ascuțite țăcăneau pe asfalt. Pălărioara cu boruri dansa vesel. Era singură pe trotuarul mărginit de pubele încărcate. Închise ușa, mulțumit de el, de iubita lui și de viață.

Pe când se pregătea să urce înapoi în camera sa, treptele trosniră, un bec se aprinse în casa scării și Pierre se ivi, aplecat peste rampă. Chipul îi era încă moleșit de somn. O umbră de barbă îi înnegrea obrajii și bărbia. Clipi din ochi și bombăni:

— Ce faci în sală, la ora asta?

După ce căută o scuză valabilă, Denis se mulțumi să răspundă evaziv:

— Nimic special!

— Mincinos afurisit! Te-am auzit cum o ștergeai cu Clémentine!

Râdea atât de binevoitor, încât Denis, liniștit, începu să râdă și el, ceva mai încet.

— Ei, da. Nu poate omu' să-ți ascundă ceva. Eram cu ea.

— Dacă află Amélie, iese cu scandal! spuse Pierre coborând ultimele trepte.

— N-o să te-apuci să-i spui!

— Nu. N-ai grijă. N-are nevoie să știe. La urma urmei, e treaba voastră!

Denis își privi cumnatul cu recunoștință. Ce bine era să fii între bărbați, ce bine te înțelegeai, fără vorbă multă și fără supărare! Femeile sunt cele care complică situațiile cele mai clare. Cum este vorba de amor, cum își pierd capul. Constatarea asta i se potrivea la fel de bine atât Améliei, care vedea răul peste tot, cât și Clémentinei, care se încăpățâna să ceară imposibilul.

— Păi, asta-nseamnă, reluă Pierre, că-ți place în continuare fata asta?

— Cam așa!

— Ești îndrăgostit?

— Așa cred.

Pierre își aprinse o țigară și trecu după tejghea.

— M-am uitat la ea ieri. E drăguță. Nu pricep de ce Amélie e așa de pornită împotriva ei.

— Nici eu. E-o prostie!

— Ce vrei? oftă Pierre, e ciudată Amélie. Nu vede decât de pe partea ei, ca femeie. Nu se pune în locul altuia. Și, când îi intră ceva în cap, n-o mai poți întoarce din drum. E cum zice ea și gata. Ai în față un zid. Totuși, mă gândesc să stau de vorbă cu ea, când se întoarce.

— Despre ce?

— Despre tine și Clémentine. Dacă legătura dintre voi mai ține, înseamnă că e ceva serios. N-are nimeni dreptul să nu-i lase pe oameni să fie fericiți. O să te însori cu fata. O să veniți să locuiți aici. O s-o ajute pe Amélie la casă.

În timp ce cumnatul lui trăncănea cu o generoasă inconștiență, Denis simțea cum urcă în el spaima din zilele rele. Picioarele i se împotmoleau în cleiul căsniciei. Ușile se închideau. O femeie urma să înlocuiască toate femeile. Era prins în cursă.

— Știi, spuse el, în ce privește căsătoria, nu mă gândesc...

— Ah, nu ?

Părea dezamăgit. Denis îl bătu pe umăr :

— Nu, bătrâne ! Mi-e bine așa. Om mai vedea mai târziu...

— Și atunci ce fac cu Amélie ?

— Nu-i spui nimic și gata !

— Cum vrei. Credeam că ți-ar conveni.

— Mulțumesc, oricum ! Vrei să te ajut să deschizi ?

— Nu. Albert trebuie să apară. Mai bine du-te de te culcă. Trebuie să fii praf.

— Nițel.

Pierre îi aruncă o privire în doi peri și mormăi :

— Când mai vine ?

— Mâine seară.

— Ei, da ! Nu-ți pierzi timpul !

Se priviră râzând. Fața lui Pierre exprima invidia omului care nu crede. Se scărpină la ceafă și mai spuse :

— Ești al naibii de focos, băiete !

Chelnerul de zi bătea cu degetul în geamul de la ușă.

— Gata ! strigă Pierre. Am venit !

Denis urcă la el în mansardă, se întinse cu voluptate în mirosul plăcut lăsat de Clémentine și adormi.

6.

Amélie rămase la Sainte-Colombe tot timpul convalescenței Elisabethei și o aduse cu ea la Paris, complet refăcută, puțin înainte de vacanța de Paști. Fetița slăbise și se înălțase în timpul bolii. Fustele au trebuit lungite. Când se privea în oglindă, paloarea ei i se părea interesantă și ochii mai frumoși ca niciodată. Părinții, unchiul Denis, Hortense, chelnerul, toată lumea se purta cu ea cu menajamentele acordate cuiva scăpat de la moarte. Mama

ieși de mai multe ori să se plimbe cu ea, merseră împreună, într-o duminică, la matineu, la „Trianon Lyrique", unde juca *Clopotele din Corneville*, și-i dădu voie să îmbrace rochia roz de câte ori avea chef. Atâtea atenții ar fi putut s-o facă pe Elisabeth să nu mai vrea să plece de-acasă. Dar, cu toată libertatea de care se bucura în familie, gândul că se va întoarce la internat nu o mai îngrijora. I se părea că și acolo, acum, ar putea fi fericită. Nu lăsase în urmă o prietenă, în persoana domnișoarei Quercy ?

Când se întoarse la Sainte-Colombe, însoțită de mama ei, mugurii copacilor stăteau să plesnească și culoarea neagră a peluzei era îndulcită de un puf de iarbă fragedă. Amélie plecă înapoi în aceeași seară, după ce obținuse promisiunea fetiței că va face un ultim efort ca să recupereze lipsurile la învățătură.

În primele zile, Elisabeth crezu cu sinceritate că se va ține de cuvânt. Se uita cu drag la caietele și cărțile ei. Se mira singură cât era de dornică să învețe. Dar, curând, nu-și mai aminti de hotărârile înțelepte. În aer plutea o moliciune, o veselie timpurie care-ți îndepărta gândurile de la tot ce nu avea legătură cu redeșteptarea naturii. Sobele, nemaifiind încălzite, stăteau bosumflate, în indiferența generală. Deseori, după-amiaza, învățătoarea deschidea ferestrele clasei ca să intre soarele. În ora de recreație, când era vremea bună, elevele lăsau curtea acoperită, ca să meargă în curtea mare. Domnișoara Hugues și domnișoara Bertrand luau parte la acest elan primăvăratic, reînnoindu-și îmbrăcămintea. Lăsând la o parte lucrurile de lână, purtau acum rochii din stofă subțire, gri. Părea că și sufletul li se înviorase, după o grea gestație ivernală. Însănătoșită în chip miraculos, Elisabeth devenise obiectul bunăvoinței lor. De teamă să nu o obosească cerându-i să învețe mai mult decât o țineau puterile, evitau să o asculte la lecții și acceptau să le prezinte teme în care nici scrisul, nici ortografia nu erau prea corecte.

Domnișoara Quercy aproba această indulgență, dar profita de întâlnirile în care era singură cu eleva ei, în timpul lecțiilor de pian, ca să o facă să înțeleagă binefacerile strădaniei la

învățătură. „Dacă nu te silești acum, spunea ea, vei fi obligată să înveți în timpul vacanței mari ca să poți să-ți reiei locul în clasa ta, la începutul anului școlar!..." Vacanța mare era încă departe. Elisabeth ofta, își recunoștea vina și uita imediat, admirând degetele directoarei așezate pe clapele pianului. De altfel, nu-i displăcea să fie certată de domnișoara Quercy. Vocea aceasta gravă, privirea leală, se strecura până-n fundul sufletului ei, acolo unde cea mai neînsemnată vibrație era o bucurie. Celelalte fete care, altădată, ar fi fost geloase pe bunăvoința pe care i-o arăta directoarea, acum nu mai aveau nimic de zis, pentru că ea nu era o „preferată" obișnuită, ci o persoană aparte, ceva în genul unei „înviate". I se pomenea adesea despre rugăciunile rostite în comun pentru însănătoșirea ei. „Într-o zi am fost de patru ori la capelă! N-ai auzit?" Ea le mulțumea colegelor care contribuiseră la rămânerea ei pe pământ. Aerul ei melancolic și resemnat le impresiona până și pe Augustine și Mauricette Lafleur. Mândru de această operă salvatoare, tot internatul se considera acum responsabil pentru sănătatea ei. Era de-ajuns să tușească în timpul recreației și toate strigau în cor: „Domnișoară, domnișoară! Pe Elisabeth o doare în gât!" Dacă nu mânca tot din farfurie, la masă, se găsea întotdeauna cineva să o anunțe pe domnișoara Quercy, care o chema la ea în birou, îi lua pulsul, o punea să scoată limba, îi examina albul ochilor și o trimitea înapoi, rugând-o să se forțeze să mănânce mai mult.

Aceste semne constante de interes o încurajau pe Elisabeth în sentimentul că ea reprezenta un simbol viu al puterii credinței în această lume. La începutul lunii mai, dori să le facă o surpriză de proporții celor din jur, devenind dintr-o dată prima din clasă. Doar că hotărârea aceasta a căzut prost, pentru că lecțiile au fost practic întrerupte în vederea sărbătoririi Fecioarei Maria. Rugăciunile urmau lecturilor pioase cu voce tare. Seara, sub supravegherea domnișoarei Bertrand, fetele confecționau trandafiri din hârtie, răsucind petalele pe una din lamele foarfecelor. Trandafirii, prinși pe un semicerc, urmau să fie podoaba lor în timpul ceremoniei. Între timp, domnișoara Quercy decorase capela cu

crini și crengi verzi. A fost scoasă din nișa ei statuia Maicii Domnului. Patru eleve, din clasa celor mari, au ridicat-o pe o targă. În spatele ei urma cortegiul elevelor, cu băsmăluțe de pânză albă pe cap și încununate cu flori artificiale. Procesiunea a făcut înconjurul satului. Toată lumea cânta :

Este luna Mari-i-ei,
Este cea mai frumoasă lună !...

Fecioara se legăna ușor pe umerii celor ce o purtau. Aureola ei strălucea în soare. Rochia îi era croită din azurul dimineții. Elisabeth, copleșită de fervoare, încerca să cânte mai tare decât toate celelalte. Nu avea ea datoria, mai mult decât oricare, să aducă laudă cerului ? Cu toate că în mintea ei mai rămânea un punct obscur : de ce aceleași rugăciuni care o salvaseră pe ea nu reușiseră să o salveze pe Françoise ? Asta însemna că Françoise era mai bună decât ea, sau mai puțin bună decât ea, de-o luase Dumnezeu ? Nu îndrăznise să o întrebe pe domnișoara Quercy. De altfel, era sigură că răspunsul directoarei la această întrebare ar fi invocat căile neînțelese ale Domnului. Această formulă, auzită adesea la Sainte-Colombe, nu-i satisfăcea rațiunea, dar făcea să crească în sufletul ei noțiunea de mister. La urma urmei, poate că e mai înțelept să nu cauți să afli adevărul !

Zilele se lungeau. Înfloreau trandafirii timpurii. Domnișoara Quercy le învățase pe fete în ce fel să-i cultive. În fiecare dimineață, internatul era invitat să admire bobocii care înfloriseră în timpul nopții. Domnișoara Hugues, care nu suporta căldura, moțăia uneori pe catedră, în timp ce elevele se străduiau să-și scrie compunerile despre frumusețile naturii și bucuriile prieteniei. Mergeau deseori să se plimbe. Drumul era prăfos. Soarele le ardea ceafa, sub pălăriile rotunde. În pădurea Marie, frunzișul proaspăt învăluia pământul într-o boare albăstruie. Colette Martin și Mauricette Lafleur scotoceau prin tufișuri și adunau pe furiș insecte pe care le băgau într-o cutie perforată cu găuri mici. În sala de mese, se distrau să ghicească viitorul numărând cio-

biturile farfuriilor după o metodă personală: „Scrisoare, pachet, vizită, ieșire, scrisoare, pachet..." Vecinele își comparau rezultatele: „O vizită. Mă-ntreb cine-ar putea fi!... Un pachet, sunt sigură că sunt batistele pe care mi le-a promis mama!..."

Șapte fete, printre care Augustine, urmau să se prezinte la prima comuniune anul acesta. Când venea la internat, părintele Bacounet nu se mai ocupa decât de ele. Opt zile înaintea datei fixate pentru ceremonie, ele se despărțiră de colegele lor. Ca să respecte regulile impuse pe perioada de reculegere, își vorbeau cu glas scăzut, mâncau la o masă separată, împreună cu domnișoara Quercy, dormeau în grup, în fundul dormitorului și se plimbau gânditoare prin grădină, în timp ce celelalte eleve se jucau în curte. Era greu să te apropii de aceste ființe aflate sub protecția cerului. Când, din întâmplare, una din fostele colege încerca să intre în vorbă cu ele, o privire trufașă îi amintea că se rătăcise în cercul inițiatelor. Elisabeth le urmărea cu invidie și deplângea faptul că trebuia să aștepte până la anul viitor ca să se bucure de aceeași cinste. De când cele care se pregăteau pentru comuniune deveniseră centrul interesului general, atenția față de ea slăbise. Faptul acesta nu o necăjea. Preocuparea ei principală erau pregătirile pentru sărbătoare. Domnișoara Quercy o alesese să cânte în cor, împreună cu alte zece eleve. Repetițiile aveau loc în fiecare dimineață, în vorbitor, cu acompaniament de pian. După-amiaza, directoarea se izola în capelă cu viitoarele comuniante ca să le învețe să meargă, să îngenuncheze, să se retragă, cu capul plecat, fără să se uite în urmă. În internat febra creștea. Autobuzul aducea pachete. Domnișoara Bertrand cosea în grabă în camera de lenjerie. Fețele celor care urmau ca în curând să se apropie de Sfânta Masă erau din ce în ce mai grave, din ce în ce mai palide. Parcă nu mai aveau viață. Dacă toată povestea ar fi fost amânată, ele ar fi murit de inaniție.

În ziua cea mare, încă de dimineață, familiile se înfățișară, îmbrăcate superb. Pălăriile mamelor se legănau în jurul peluzelor. Rochiile lor erau de culoare închisă și obrajii trandafirii.

Toți tații purtau gulere tari. Primele comuniante au rămas în dormitor, în timp ce celelalte eleve s-au îndreptat încolonate spre biserica satului. Corul s-a grupat în spatele domnișoarei Quercy, care urma să cânte la armoniu. După ce asistența și-a ocupat locurile, șapte siluete în alb, vaporoase, au pătruns cu pași lenți, una după alta, în biserică.

Elisabeth, sufocată de admirație, a văzut plutind în fața ei o procesiune de tinere mirese. Era peste putință să le recunoască în acești îngeri cu mâinile împreunate pe elevele în uniforme negre de care-și amintea. Numai Augustine făcea o notă aparte în grup, din cauza înălțimii ei. Își depășea cu un cap colegele, purta o rochie prea scurtă, ale cărei mâneci îi dezveleau încheieturile osoase și pășea apăsat pe dale, cu picioarele ei mari și plate, încălțate cu pantofi albi de pânză. În ciuda acestei imperfecțiuni, de care Biserica nu era răspunzătoare, ceremonia s-a desfășurat pentru Elisabeth ca un vis, sclipind cu tot aurul ei, inundată de muzică și înmiresmată de tămâie. Răsuna armoniul. Fetele din cor cântau cu glasuri pe care emoția le făcea să tremure când luau notele înalte. Rugăciunile răspundeau cântărilor. Preotul vorbea despre nevinovăția copilăriei, despre grădinile celeste și despre hrana sufletească. În clipa în care oferi prima împărtășanie, una din mame începu să plângă.

După slujbă, primele comuniante au împărțit colegelor lor imagini pioase cu numele lor tipărit pe verso. La prânz le aștepta o surpriză: mesele erau acoperite cu fețe de masă albe; fiecare elevă a primit un deget de vin; desertul a fost o uriașă tortă cu nuci. Elisabeth a regretat că mama ei nu asistase la sărbătoare.

A fost ultima etapă înainte de vacanța mare. Nopțile deveneau fierbinți. Prin ferestrele larg deschise, parfumul caprifoiului intra în dormitor. Fetele transpirau mult. Unele din ele, printre cele mari, aveau coșuri pe obraz. Toată lumea se gândea doar la vesela despărțire din iulie. După ce își anunțase sosirea printr-o scrisoare, Amélie apăru la Sainte-Colombe cu trei zile mai înainte de împărțirea premiilor. Cu toate că nu aștepta nici o recompensă, Elisabeth era dezamăgită că va pierde această solemnitate.

Lipită de mama ei în vorbitorul răcoros și întunecat, o asculta pe domnișoara Quercy vorbind cu amărăciune despre cazul elevei care o neliniștea cel mai mult.

— Nu vă ascund că faptul că fetița dumneavoastră a rămas în urmă mă întristează, stimată doamnă. Era deja printre cele mai puțin silitoare și boala a făcut-o să piardă un trimestru. I-am spus în mai multe rânduri că va trebui să muncească mult în vara asta, dacă nu vrea să repete clasa în octombrie.

— Contați pe mine, domnișoară, spuse Amélie, o să mă ocup eu de ea.

— Veți avea timp, cu toate câte aveți de făcut ?

— O să mă organizez.

— I-am dat câteva teme, dar va trebui să revedeți cu ea toată programa anului școlar.

— Asta înseamnă că n-o să am nici un fel de vacanță adevărată ? se tângui Elisabeth.

— Ba da, spuse Amélie. Vei petrece mai întâi trei săptămâni la Chapelle-au-Bois, la bunicu'.

Elisabeth sări deoparte, se uită la maică-sa și exclamă, bucuroasă :

— E-adevărat ? Oh, mulțumesc, mamă !

— Aveți dreptate să nu o țineți la Paris pe toată durata vacanței, spuse domnișoara Quercy. Cu toate că s-a însănătoșit, mai are nevoie de aer curat. La țară se va simți bine.

— Așa m-am gândit și eu. O voi duce deci la Chapelle-au-Bois pe la douăzeci iulie și mă voi duce să o iau pe la cincisprezece august. După asta, ne apucăm serios de treabă, nu-i așa, Elisabeth ?

Încântată de promisiunea acestei șederi la țară, Elisabeth se silea să-și stăpânească bucuria, ca să nu o jignească pe domnișoara Quercy.

— Oh, da, mamă, murmură ea.

— Într-o lună și jumătate de muncă stăruitoare vom reuși să completăm multe lacune.

— Cu siguranță, cu condiția să nu o slăbiți nici o clipă.

— Îmi pare foarte rău că e atât de leneșă!

— Nu e vorba chiar de lene... Mai curând un fel de incapacitate de a-și fixa atenția pe un lucru precis...

În timp ce persoanele adulte discutau cu competență despre cauzele care o împiedicau să se consacre studiului, Elisabeth gusta deja, în imaginație, plăcerile unei existențe bucolice și trândave. Prin cap îi curgeau pârâuri. Toate păsările pădurilor veneau să-i mănânce din palmă, ciripind. Păzea o turmă de oi albe pe coasta unui deal verde. Bunicul îi istorisea povești în timp ce lucra în fața focului din fierărie.

Domnișoara Quercy continua să vorbească cu glas egal și blând. Mama zâmbea, aproba cu un semn din cap. Păreau a fi două prietene.

Răsunară lovituri de ciocan. Era portarul care bătea cuie, punând pe picioare estrada pentru împărțirea premiilor. Pe fereastra deschisă, Elisabeth o văzu pe domnișoara Bertrand care trecea, șchiopătând, prin grădină. Ducea, strânsă la piept, o ghirlandă voluminoasă din hârtie, înfășurată ghem, destinată împodobirii curții acoperite. Elisabeth își aminti de pregătirile de la cafenea, pentru 14 iulie. Curând, unchiul Denis va agăța lampioanele în sală.

— Promite-mi c-ai să-mi scrii, Elisabeth, spuse domnișoara Quercy.

— Da, domnișoară.

— Când te vei întoarce, în octombrie, vreau să fii printre primele din clasă.

— Am să încerc, domnișoară.

— E plină de bunăvoință! spuse Amélie râzând. Să sperăm că va dura!

Clopoțelul sună pentru cele care mai rămăseseră.

— Autobuzul trebuie să sosească, spuse domnișoara Quercy.

Amélie se ridică. Elisabeth își luă geamantanul, greu, pentru că în el era tot trusoul ei. Domnișoara Quercy însoți călătoarele până la poartă. Din internat, prin ferestrele deschise, ajungeau până la ele vocile fetelor care cântau în cor:

„Ce gând plăcut mă poartă și mă-nflăcărează!
Oh, Iisuse, pe tine te zăresc...“

Elisabeth își luase deja rămas-bun de la colegele ei de clasă, de la domnișoara Bertrand, de la domnișoara Hugues. Cu conștiința împăcată, nu mai era atentă decât la freamătul câmpiei, de unde se făcea auzit un zgomot de motor.

PARTEA A PATRA

1

Cu un zâmbet consternat, Amélie spuse clătinând din cap:

— Cum ți-ai legat cravata, tată?

— Ca de obicei, spuse Jérôme. Nu-i bine?

Fără să răspundă, ea se apropie de tatăl ei, desfăcu panglica de satin negru — un ghem umflat sub bărbia lui — , trase de un capăt ca să-l echilibreze pe celălalt și refăcu funda în mod corect, între colțurile gulerului. El își întindea gâtul ca să-i ușureze acțiunea. Sub claia de păr cărunt, aproape alb, obrazul său aspru avea culoarea aramei. O mustață, căruntă și ea, tunsă perie, se rotunjea deasupra gurii. Ochii lui sclipeau precum cărbunii din forjă. Cu toate că avea o înfățișare aspră și robustă, fiica lui îl trata ca pe un copil, distrând-o grozav pe Elisabeth. Cu o mișcare rapidă, Amélie finaliză aranjarea cravatei:

— Așa parcă e ceva mai bine!

— Mult mai bine! fu și părerea Elisabethei.

— Păi atunci, dacă sunt pe placul tuturor, sunt mulțumit! spuse Jérôme.

Credea că inspecția a luat sfârșit, dar Amélie îl ținu pe loc pentru că zărise două pete pe reverul hainei:

— Stai puțin! Întoarce-te spre lumină.

El se supuse, cu un aer malițios și vinovat în același timp. Amélie muie o cârpă curată în apa dintr-o doniță și frecă reverul hainei cu mișcări scurte și rapide.

— Îți faci de lucru pentru te-miri-ce. Nici verișoara, nici mătușa n-ar fi observat nimic!

— N-o fac pentru ele, o fac pentru mine.

— Asta-i cu totul altceva! Dă-i drumu'! exclamă Jérôme, îndepărtându-și brațele într-un gest caraghios.

Elisabeth își iubea bunicul pentru că zâmbea mereu și nu ridica glasul. De o săptămână, de când venise la Chapelle-au-Bois cu mama ei, își petrecea cea mai mare parte a timpului lângă el, în fierărie. În fața focului, el părea frumos și puternic ca un duh din măruntaiele pământului. Ciocanul său îndoia fierul, scânteile jucau în fața lui, ca niște aschii de diamant. Bogăția lui era tot ce țâșnește, sclipește și moare imediat. Ar fi dorit să-l privească la nesfârșit, în cămașă și cu șorțul de piele. Dar, se înțelege, pentru o vizită așa de importantă ca aceea pe care urmau să o facă, se impunea o ținută decentă. Chiar și mama purta rochia ei de vară cea mai frumoasă, din organdi verde ca jadul și pălăria de tafta mov, decupată în întregime în dințișori care se îmbucau unii în alții. Rochia roz somon a Elisabethei era pusă în valoare de această fericită opoziție de nuanțe. Invitându-i pe cei trei, învățătorii din Jeyzelou vor rămâne uimiți de eleganța lor. Mama zicea că se simte vinovată față de ei pentru că nu le scria decât de sărbători, tocmai lor, care fuseseră atât de drăguți cu tinerețe. Îi povestise de nenumărate ori Elisabethei cum, după ce-și luase certificatul de studii de la școala elementară, locuise un an la familia Chazal, la Jeyzelou, ca să-și completeze cunoștințele. Fiind o școală de băieți, ea învăța acasă sub îndrumarea mătușii Clotilde. „O femeie nemaipomenită, atât de veselă, de deșteaptă, de activă! Aproape tot ce știu lor le datorez, ei și unchiului Hector." Chiar a doua zi după instalarea lor la Chapelle-au-Bois, le trimisese o scrisoare, anunțându-le intenția de a trece să-i vadă. Cu poșta următoare sosise un răspuns en-

tuziast: erau așteptați, ea, fiica și tatăl ei, la prânz, duminica următoare. Nu se admitea nici o scuză.

Elisabeth era foarte ambalată la gândul acestei expediții înspre ramura îndepărtată a familiei. La plăcerea de a merge cu trenul se adăuga aceea de a descoperi, la capătul călătoriei, oameni pe care-i cunoștea după nume, dar pe care nu-i văzuse niciodată. I se părea că mama nu se grăbea deloc cu scosul petei. Doamna Pinteau intră, dolofană și agitată, în bucătărie:

— E zece și cinci! Dacă nu vă grăbiți, pierdeți trenul!

— Zău că așa se va-ntâmpla. Bieții de ei, ce rău o să le pară!

— Gata. O să se usuce pe drum.

Au mai pierdut câteva minute ca să caute poșeta Améliei, pălăria lui Jérôme și să-i repete doamnei Pinteau instrucțiunile de care nu avea nevoie:

— Știu, știu... Încui tot... Vă întoarceți diseară... Nu vă pregătesc nimic de mâncare...

Îi împinse pe ușă afară și rămase în prag ca să-i vadă plecând. Mergeau toți trei alăturați, pe strada care ducea la gară, Amélie la braț cu tatăl ei și cu Elisabeth de mână. Jérôme ar fi vrut să-l vadă tot satul, cu fata și nepoata lui, în ținuta de duminică. Se îndrepta de spate ca să pară mai tânăr și răspundea cu gravitate la salutul trecătorilor.

Au ajuns la gară cu zece minute înainte de plecarea trenului și au avut norocul să găsească un compartiment gol.

Era un tren personal, așa că făcea mai mult de o oră de la Chapelle-au-Bois la Jeyzelou. Pe drum, Amélie încercă să-i explice Elisabethei pentru a douăzecea oară genealogia familiilor Chazal și Pastoureau:

— Ai înțeles, e vorba despre mătușa mea Clotilde și unchiul meu Hector Chazal, amândoi învățători pensionari, de fata lor, Thérèse, și bărbatul ei, domnul Julien Pastoureau, și ei învățători și care conduc acum școala, și de nepoțica lor, care are vârsta ta și o cheamă Geneviève.

— Atunci, Geneviève e fata cui?

— Ce-ntrebare ! Fata Thérèsei și a lui Julien !

— Trebuie să le spun vere și verișoară ?

— Nu, eu le spun așa. Ție îți sunt unchi și mătușă.

— Un unchi și o mătușă ca unchiu' Denis ?

— Puțin mai îndepărtați...

— Și Geneviève ? Ce e cu mine ? Verișoară ?

— Cam așa ceva. Dar poți foarte bine să-i spui direct : Geneviève.

— Și bunicului ?

— Ai să-i spui „tăicuțu'", ca toată lumea. O să-i facă plăcere. Și bunicii „mămăița".

— Nu cred că o să mă descurc, oftă Elisabeth.

Jérôme începu să râdă :

— Haida de ! Doar e foarte simplu. Ah, ce bucuros sunt să-i revăd. Sunt aproape sigur că nu i-am mai văzut de când a murit biata ta mamă.

— Ba da, tată. Adu-ți aminte, au venit la nunta mea.

— Ai dreptate. Și încă de două, trei ori după război. Pentru o viață întreagă e puțin. Locuim la distanță de o oră cu trenul, ne suntem tare dragi unii altora și fiecare stă la el acasă !

— E nostim că sunt toți învățători, spuse visătoare Elisabeth.

— Da, așa e, exclamă Jérôme. În învățământ din tată-n fiu și din mamă-n fiică. Parcă și micuța Geneviève se pregătește să intre la Școala Normală...

Elisabeth vedea cum se înălța în fața ei, etaj cu etaj, ca la circ, o piramidă de oameni pricepuți în ale ortografiei, la aritmetică, istorie și geografie. Cei mai bătrâni erau la baza edificiului. În vârf era o fetiță.

— Nu mă mir că Geneviève are aplicație pentru studiu, spuse Amélie. Cu niște părinți ca ai ei !...

Pe măsură ce se apropiau de Jeyzelou, Elisabeth se simțea tot mai intimidată. Ce figură o să facă ca printre acești campioni ai gândirii, când ea încă se mai încurca la tabla înmulțirii ? Trenul bubuia și trosnea, căldura mare de iulie intra pe fereastra

deschisă, cu un miros de funingine. Trenul se oprea des în gările mici de țară, albe sub cerul albastru. Unii coborau din vagoane, alții urcau. Mulți bărbați purtau cămăși specifice regiunii și saboți. Femeile trebuiau să-și suflece numeroasele fuste suprapuse, ca să se urce în tren. Toate duceau coșuri pe braț. Înainte de a porni din nou, locomotiva șuiera. În sfârșit, Jérôme anunță :

— Pregătiți-vă. E următoarea.

Amélie își potrivi pălăria, își șterse transpirația de pe nas cu o batistă subțire, se pudră ușor, netezi rochia fetiței și-i recomandă să-și tragă șosetele. După o curbă pe care trenul o luă scrâșnind, apăru peronul în toată lungimea lui. Aplecată peste fereastră, Amélie strigă :

— Uite-i !

O scuturătură puternică era cât pe-aci să-i facă să-și piardă echilibrul. Jérôme coborî primul și o ajută pe Amélie să ajungă jos. Trecerea bruscă de la vacarm la liniște și de la mișcare la imobilitate o zăpăci pe Elisabeth. Brațele bunicului o ridicară pe sus, fără efort și o așezară pe peron, la capătul lumii. De îndată, trei figuri necunoscute se repeziră la ea, într-un elan de bucurie. Mai avu timp să observe că doamna era molatică și înaltă, cu ochi plăcuți, albaștri și purta o rochie neagră cu picățele albe, că domnul avea o chelie întreruptă de șuvițe de păr paralele și o mustăcioară cu vârfurile întoarse și că fetița, îmbrăcată în roz somon — și ea ! — avea bucle lungi blonde sub o pălărie de pai și mănuși gri deschis. Apoi această imagine se tulbură, pentru că toată lumea se agita și vorbea deodată. Sărutări înfocate răsunau pe obraji.

— Bună, Thérèse ! exclamă Amélie, îmbrățișându-și verișoara.

— Bună, Amélie ! spuse doamna sărutând-o la rândul ei. Ce drăguț din partea voastră c-ați venit ! Uite-o și pe Elisabeth ! Ce înaltă e ! Și ce frumușică !

— Dumnezeule! E cu putință să fie Geneviève? continuă Amélie ca să nu rămână mai prejos cu uimirile. Bună, Geneviève! Ai o rochie tare frumoasă!

— Bună ziua, verișoară, spuse domnul apropiindu-se de Amélie, cu brațele larg deschise.

— Bună ziua, vere, îi răspunse ea întinzându-i obrazul cu un zâmbet plin de grație. Ce fac mămăița și tăicuțu'?

— Au rămas acasă, spuse doamna. Vă așteaptă cu nerăbdare. Mămăița e la bucătărie, îți dai seama! Și dumneata, unchiu' Jérôme, știi că nu te-ai schimbat deloc?

— Poate c-am mai albit.

— Îți stă foarte bine așa! Dar unde-s copiii? Haide, Elisabeth, Geneviève, sărutați-vă, faceți cunoștință!

Geneviève zâmbi și înaintă cu brațele lipite de corp. Cele două rochii roz somon se atinseră. Elisabeth era foarte stingherită. Erau atât de caraghioase, îmbrăcate la fel, ca două surori gemene!

— Bună, Geneviève.

— Bună, verișoară.

Și de o parte și de alta sărutul fu rezervat. Dar părinții erau în culmea fericirii:

— Uite cât sunt de drăgălașe una lângă alta! zise mătușa Thérèse.

— Asta-mi aduce aminte de vremea când ne plimbam împreună, tu și cu mine, spuse Amélie. Mămăița ținea neapărat să avem panglici la fel în păr!

— Așa e. Oh, Doamne, cum trece timpul! Și Pierre, și Denis?

— I-am lăsat la Paris! Oh, nu pentru multă vreme: plec peste trei zile.

— Și Elisabeth?

— Nu, ea o să mai rămână la bunicu' ei până la cincisprezece august. Are nevoie de aer curat după boală.

— Am aflat. Ce îngrozitor!

— Să nu mai vorbim despre asta! Am trăit zile oribile!

— Sărăcuța de tine!

— Doamnelor, v-aș ruga să mă urmați, spuse unchiul Julien și-și acoperi chelia cu o pălărie neagră cu boruri late.

S-au îndreptat spre ieșire. În stradă, grupul s-a împărțit din pricina îngustimii trotuarului. Cei doi bărbați mergeau în frunte. Urmau cele două doamne, la braț și sporovăind întruna. Pe ultima poziție veneau Geneviève și Elisabeth, care n-aveau ce să-și spună. În general, casele de la Jeyzelou erau mai înalte și mai noi decât cele de la Chapelle-au-Bois. La ferestre aveau perdele din tul. Strada principală era pavată. Pentru că toată lumea din târg îi cunoștea pe învățători, unchiul Julien nu făcea nici zece pași fără să-și scoată pălăria și mătușa Thérèse fără să dea din cap zâmbind.

— Ar trebui să treceți în fața noastră, copii, spuse Amélie.

Fetițele se executară și trecură în poziția a doua, având în spate privirile atente ale mamelor. În această ordine ajunseră în fața unei case frumoase, de culoare gălbuie, înconjurată de verdeață. De zidul din stânga se sprijinea clădirea lungă a școlii, cu un singur etaj și găurită de ferestre luminoase. Un gard despărțea grădina învățătorilor de curtea școlii.

— E minunat! oftă Amélie. Nu s-a schimbat nimic! Recunosc tot, tot!...

Unchiul Julien împinse portița și se dădu politicos deoparte ca să lase doamnele să intre primele. O alee de pietriș mărunt ducea până la intrare. Un domn bătrân și o doamnă bătrână coborâră treptele și înaintară, șontâc-șontâc, în întâmpinarea musafirilor.

— Mămăiță, tăicuțule! strigă Amélie.

Se repezi la ei cu sprinteneala unei adolescente. Mămăița era foarte mică, foarte subțire, cu un obraz roz și zbârcit, ochelari luminați de o privire albastră și un coc țesut din fire de argint. Dispăru cu totul în brațele Améliei. Nu se mai vedea, dar se auzea un glas sufocat:

— Până la urmă, iată-te, urâcioaso! Încă puțin, și mă lăsai să mor fără să te mai văd!...

Tăicuțu', alături, râdea dând din capul mare, chel și alungit. La tâmple i se înfoiau șuvițe de păr cărunt. Nasul era la locul lui, nările libere peste mustața albă și pleoștită. Amélie se întoarse spre el și urmă o nouă serie de pupături și exclamații. Apoi, cei doi bătrâni se înduioșară la vederea Elisabethei. Lipită de obrazul tăicuțului, simți mirosul de tutun. Mămăița mirosea a cremă de migdale. Avea o piele plăcută. Purta un șorț de bucătărie alb. Doar puțin mai înaltă decât fetița, părea o copilă deghizată în bunică.

— Bună, Hector! Bună, Clotilde!

Era rândul lui Jérôme să intre în hora îmbrățișărilor. Efuziunile continuară sub un umbrar, în frunzișul căruia își aveau lăcașul mii de albine zumzăitoare. După o vreme, tăicuțu' scoase un ceas plat din buzunarul de la vestă, închise un ochi ca să vadă cât arată și mormăi:

— Nu-i rău să stai de vorbă, dar nu trebuie ca bucătăreasa să uite ce are de făcut. Nu crezi că e timpul, Clotilde?

Mămăița ridică din umeri:

— Oh, mai am zece minute bune.

— Du-te să vezi și te întorci.

— N-am nevoie să văd. Știu.

— Așa mi-ai spus și ultima dată și a stat prea mult.

— N-a stat prea mult, Hector!

— Ba da, Clotilde, adu-ți aminte!

Vorbeau amândoi rulând „r"-ul, cu accentul greoi și lent din regiune. Până la urmă, mămăița, enervată, cedă și se ridică:

— Asta e, vedeți bine! Nu-mi dă pace! O să mă iertați, mă duc la bucătărie.

Se îndepărtă, în timp ce bărbatul ei o sfătuia în continuare să nu aibă încredere în instinct, ci în ceas. Amélie și Thérèse izbucniră într-un hohot de râs tineresc și lipsit de respect.

— Tata nu s-a schimbat, spuse Thérèse. Tot își mai bagă nasul în oale!

— Din fericire! bombăni el. Bucătăria bună nu se face după ureche. E o treabă care cere metodă și gândire.

— Dac-ai ști cât sunt de emoționată să fiu iar aici, după atâția ani! spuse Amélie. Nu mai am răbdare să mă duc să mă uit prin casă.

— Imediat, zise Thérèse. După prânz, o să dăm o raită prin amintirile noastre. Dar vorbește-ne puțin despre tine, despre Paris...

Discuția continuă fără tăicuțu'. Se prefăcea că ascultă, din politețe, dar se vedea bine că mintea îi era aiurea, lângă soția lui, în fața cuptorului. Fața îi era din ce în ce mai îngrijorată. Într-un târziu, spuse:

— Ah! trebuie să mă duc să văd ce se-ntâmplă...

Ieși de sub bolta de verdeață, mândru și șchiopătând, fără să-i pese de cuvintele ironice care-i salutau plecarea.

Zece minute mai târziu, mămăița apăru din nou pe trepte și strigă:

— La masă! La masă!

Era cald. Amélie își scoase pălăria, se pieptănă în fața oglinzii din vestibul. Ușa de la salonul-sufragerie era larg deschisă. Acolo era așezată masa, pentru că nici nu intra în discuție să servești un dejun special în bucătărie. Masa, foarte lungă, aproape atingea șemineul într-o parte și pianina în cealaltă. Tăicuțu' se strecură cu greu la locul lui, cu spatele tăiat în două de capacul claviaturii și pântecele lipit de fața de masă. Elisabeth și Geneviève se instalară la capătul opus, pe scaune înălțate cu câteva perne. Ceilalți meseni se așezară ceva mai comod. Amuțită de admirație, Elisabeth privea masa al cărei aranjament depășea tot ce văzuse ea până atunci. În fața fiecărei farfurii cu chenar aurit se aliniau trei pahare cizelate în fațete, de mărime descrescătoare. Argintăria strălucea în soare. Șervetele erau împăturite în chip de bărcuțe. Tăicuțu' îl desfăcu pe-al lui și și-l înnodă la gât.

— Zău, tată, spuse mătușa Thérèse, măcar acum ai putea să-ți pui altfel șervetul!

— Ba nu, spuse tăicuțu'. Știu că nu e elegant, dar e mult mai practic!

Pentru început, s-a servit pateu de ficat de gâscă și salată. Unchiul Julien se pregătea să toarne vin alb în pahare, dar tăicuțu' îl opri:

— Asta-i treaba mea! Habar n-ai cum trebuie să umbli cu o sticlă de vin vechi!

Ieși cu greu de la locul lui. Pianul, brutalizat, scoase un sunet surd pe sub capac. În mijlocul mesei se sumețea o sticlă prăfuită. Bătrânul o ridică cu mâini grijulii, ca și cum ar fi fost o ființă vie, o destupă, o mirosi, vărsă din ea câteva picături într-un păhărel, duse la buze lichidul, îl plimbă în gură dintr-o parte în alta, plescăi din limbă și spuse:

— Iată aici un vinișor de „Montbazillac" din 1920, despre care o să mai vorbim!

— Ei bine, dă-ne repede! spuse mămăița. Ne e sete!

Dar tăicuțu' nu voia să se grăbească. Trecând prin spatele scaunelor, umplea paharele cu încetineala și gravitatea unui preot care slujește. Când ajunse în dreptul Elisabethei, Amélie strigă:

— Doar o picătură! Nu suportă vinul!

În ciuda acestei prescripții, îi turnă preț de trei degete. Au băut. S-au extaziat. Tot buchetul vinului se desăvârșea pe limbă, la contactul cu pateul de ficat. Elisabeth, căreia îi plăcea vinul dulce, se reținea să nu-l dea peste cap. Abia așezat la locul lui, tăicuțu' fu nevoit să se ridice din nou ca să deschidă o a doua sticlă. Din când în când, o pendulă fixată pe perete lăsa să plouă peste capetele lor primele sunete ale mecanismului ei muzical. Dar nimeni n-o asculta. Conversația era foarte animată. În zgomotul vesel al furculițelor și cuțitelor, Amélie și Thérèse evocau amintiri din tinerețe, mămăița îl întreba pe Jérôme despre prietenii comuni care locuiau la Chapelle-au-Bois, Julien ridica glasul să istorisească discuția pe care o avusese, nu demult, cu un in-

spector de la învățământul primar; cât despre tăicuțu', prins între pian și masă, se văita: „Nu mâncați! Nu beți! Serviți-vă! După asta nu mai e aproape nimic!". Asurzită de toată vorbăria asta, Elisabeth plutea la câțiva centimetri deasupra solului. La dreapta ei, Geneviève părea la fel de dezorientată ca și ea și la fel de fericită. Se priveau, își zâmbeau, dar nici una, nici cealaltă n-avea chef de vorbă.

Deodată, în jurul mesei începu o adevărată foială. Mămăița dispăru în bucătărie. Mătușa Thérèse și Geneviève se ridicară ca să schimbe farfuriile. Amélie se oferi să le ajute, dar tăicuțu' i-o interzise fără multă vorbă:

— Totul e prevăzut, totul e aranjat! Rămâi la locul tău!

Paharele au fost umplute cu un lichid roșu închis, în care soarele aprindea sclipiri de rubine. O uriașă pulpă de berbec își făcu intrarea, purtată de mămăița. Splendida friptură smulse un suspin de admirație mesenilor. Platoul fu așezat pe masă și mireasma umplu încăperea. Începu să cânte muzicuța pendulei. Înarmat cu un cuțit lung, tăicuțu' atacă pulpa de berbec cu un gest precis și scurt. Feliile trandafirii, zemoase se culcau molcom una peste alta. Mămăița spuse:

— Vezi că am avut dreptate să n-o scot imediat? Am chiar impresia că zece minute în plus nu i-ar fi stricat. Atenție la os... Acum ar trebui să treci de cealaltă parte...

— Lasă-mă în pace! Am făcut-o întotdeauna, nu-i așa? Amélie, dă-mi farfuria ta.

— De ce începi cu mine?

— Fără vorbă! Am zis, farfuria ta! Așa...

— E prea mult, tăicuțule!

— Liniște!... Jérôme, e rândul tău... Thérèse, pregătește-te... Ah! am uitat, cine vrea miezul?

Elisabeth căpătă miezul. Lângă friptură era fasole verde. Toată lumea mânca încântată. Dar, la sfârșit, numai domnii s-au mai atins de brânză. Desertul a fost un sufleu de ciocolată, umflat, care „s-a lăsat" când a ajuns pe masă.

— Ce nebunie! Nu mai pot! suspina Amélie.

Între timp, tăicuțu' reușise să iasă iar de la strâmtoare ca să le servească un alt soi de vin, de la Barsac, celor care mai aveau capul destul de întreg ca să mai bea. Căldura devenise sufocantă. Bărbații aveau obrajii roșii. Doamnelor le strălucea nasul. Pe jumătate terminată de cantitatea de mâncare înghițită, Elisabeth nu se putu abține să nu înfulece cu lăcomie din sufleu. În jurul ei, conversația fusese reluată zgomotos. Mătușa Thérèse pomenea de premiul întâi obținut de Geneviève la școala de fete din Jeyzelou.

— Peste un an o să meargă la internatul școlii primare superioare din Limoges.

— Peste un an? exclamă Amélie.

Geneviève își plecă ochii modestă.

— Da, spuse mătușa Thérèse. Dar nu sunt mulțumită. Găsesc că învață prea mult. În iunie arăta foarte rău!

Elisabeth nu visase niciodată că există părinți îngrijorați că au o fiică prea studioasă. Uitându-se pe furiș la verișoara ei, se minună că un chip atât de delicat ascunde o asemenea cantitate de știință.

— Eu n-am un asemenea noroc cu Elisabeth, spuse Amélie. Bronhopneumonia a făcut-o să piardă un trimestru. Și nici altfel nu era prea silitoare...

Elisabeth simțea că discuția lua o întorsătură periculoasă. Patru învățători se uitau la ea cu aceeași privire critică. Ieșeau la lumina zilei toate greșelile ei, subliniate cu cerneală roșie, cu observații pe margine. Oare mătușa Thérèse își dăduse seama cât era de încurcată?

— Geneviève, spuse ea, ce-ar fi să vă duceți sub umbrar, până ne bem noi cafeaua?

Fetițele se ridicară de la masă și ieșiră, sub privirile înduioșate și sătule ale părinților.

Afară, Elisabeth respiră adânc ca să-și alunge din minte mireasma obsedantă a vinurilor, fripturii și ciocolatei. I se părea

că nu mai este decât o burtă uriașă pe două piciorușe firave. Ideea de a se juca sub umbrar n-o amuza.

— Nu vrei mai bine să-mi arăți școala ?

— Nu e nimic interesant de văzut.

— Ba da, o să găsim ceva...

Luându-și în serios rolul de ghid, Geneviève o conduse mai întâi în clasa celor mai mici, mobilată cu bănci pitice și împodobită cu desene puerile, făcute cu creioane colorate, apoi în clasa celor mijlocii, cu aspect mult mai serios și, la sfârșit, în clasa celor mari, cu o tablă impunătoare, neagră, cu citate morale și hărți geografice atârnate pe pereți, toate dovedind înaltul nivel de învățătură al elevilor. Între catedră și fereastră se găsea o bibliotecă cu uși de sticlă, încuiată cu cheia. În fața șirurilor de cărți legate în hârtie albastră erau aliniate cutii umplute cu vată în care zăceau insecte moarte, fire de iarbă, flori uscate. Două păsări împăiate se înfruntau cu ciocul întins, plasată fiecare la un capăt al raftului. Polița din mijloc prezenta o serie de pietre, ciudat tăiate și strălucind atât de impresionant, încât Elisabeth crezu că se află în fața unei comori. Erau pietre cenușii cu paiete de aur și argint, altele maro cu vinișoare roz, altele galbene, ca un vârf de suliță, altele violet aprins, cu țepi ascuțiți.

— Ce frumos e ! exclamă Elisabeth.

— Da. Tata e foarte mândru de colecția lui mineralogică. Vezi, ăsta e ghips, asta aramă naturală, ăsta ametist...

— Înseamnă că sunt numai pietre rare ?...

— Da.

— Oare costă mult ?

— Habar n-am. Cred că da. Oricum, tata ține mult la ele !

— La ce-i servesc ?

— Le arată elevilor... Îi învață cum să le recunoască...

— Și doar el și cu mama ta se ocupă de toți ?

— Nu, mai e și domnul Charbot, învățătorul adjunct, care se ocupă de cei mici. Mama de cei mijlocii și tata de cei mari.

Elisabeth își plimba degetele pe geamul dulapului, ca să mângâie, prin transparență, minunata comoară adunată aici și întrebă :

— Cei mari, câți ani au ?

— Doisprezece, treisprezece ani.

— Îi cunoști ?

— Oh, nu. Aproape deloc. Când mă întorc de la mine de la școală, ei au plecat deja. Din fericire !

— De ce, din fericire ?

— Pentru că nu mi-ar plăcea să-i întâlnesc. Nu se gândesc decât să se bată, să țipe și să ia peste picior fetele.

— Cine e mai sever cu ei, tatăl tău sau mama ta ?

— Tata, bineînțeles ! El e director.

Tot sporovăind, au ieșit din clasă și au intrat din nou în casă prin ușa din spate. Geneviève îi arătă Elisabethei o încăpere mobilată cu două mese lungi și patru bănci. În mijloc trona o mașină de gătit neagră, pe care se afla o oală.

— Aici e cantina. Pentru că sunt mulți elevi care stau departe, la țară, mănâncă aici la prânz. Mămăița le face o supă cu zarzavatul pe care-l aduc ei de-acasă, dimineața. De la noi din bucătărie îi auzi cum se hârjonesc, cum se ceartă...

Concentrându-se, Elisabeth încerca să-și imagineze cam care era viața unei fetițe ai cărei părinți erau învățători. Era o situație la fel de greu de înțeles ca și a Clarei, al cărei tată era clovn. Școala se continua și acasă, despre ce vorbeau în afara orelor de clasă ? Despre acordul participiului, despre listele cu județele țării, despre datele importante din istoria Franței ? Cele două fetițe ajunseră din nou în curtea pustie și însorită.

— Aici se joacă băieții ? întrebă Elisabeth.

— Da, când e frumos afară, și în curtea acoperită, când plouă. Ai vrea să vezi curtea acoperită ?

— Sigur că da.

Curtea acoperită era mai mare și mai luminoasă decât cea de la Sainte-Colombe. Acoperișul se prelungea cu o streașină destul de lată, susținută de țevi de fier. Sub streașină era toaleta. Ușa ei avea un spațiu gol în partea superioară și în cea inferioa-

ră, pentru ca învățătorii să poată să-i supravegheze eventual pe cei care o foloseau. Dar surpriza cea mare pentru Elisabeth au fost cele trei boxe de alături, cu peretele din fund acoperit cu o placă de ardezie. Pe acest perete apa șiroia încet și ajungea într-un șanț comun. Cu toate că avea o vagă bănuială despre destinația acestei instalații, Elisabeth întrebă :

— Asta la ce servește ?

Obrazul încadrat de bucle blonde al Genevièvei se înroși. Bâigui :

— Ei, și tu !... Ești caraghioasă... E pentru băieți, pricepi ?

Caracterul exclusiv masculin al școlii era evident în acest loc mai mult decât în oricare altul. Pentru prima oară de la începutul acestei vizite, Elisabeth realiză că era o fată rătăcită într-o lume de bărbați. Făcu câțiva pași, șovăi, se prinse cu o mână de un stâlp al streșinii și se învârti în jurul lui, în viteză.

— Înseamnă că tu nu te joci niciodată cu băieții ? reluă ea.

— Niciodată.

— Câți sunt ?

— Cred că șaizeci și cinci.

— Sunt mulți !

— Da.

— Noi, la Sainte-Colombe, suntem cam cincizeci de fete.

— Toate interne ?

— Se-nțelege !

Geneviève oftă :

— Peste un an voi fi și eu internă. Nu-mi place deloc, știi ?

— De ce ?

— Pentru că o să trebuiască să trăiesc departe de părinții mei.

— Lasă, te obișnuiești, spuse Elisabeth pe un ton protector.

— Când ești la internat ai multe prietene ?

— Depinde ! Eu n-am avut decât una singură. Și a murit.

— A murit ? exclamă Geneviève. E îngrozitor !

— Pentru ea nu, pentru că acum e în cer. Doar pentru mine, pentru părinții ei. De fapt, și eu era să mor...

— Din cauza bronhopneumoniei ?

— Da.

Se îndepărtaseră de curtea acoperită.

— Vrei să vezi grădina de zarzavat ? Tăicuțu' se ocupă de ea. După asta mergem la mine-n cameră să-ți arăt cărțile mele.

— Ai un păr foarte frumos, zău ! spuse Elisabeth.

— Crezi ?

— Ai zice că e mătase. Buclele sunt naturale ?

— Da. Mama le învârtește pe deget în fiecare dimineață.

— E destul ca să țină așa ?

Geneviève râse cochet și-și scutură capul ca să-și agite buclele.

— Mie îmi place și părul tău. Uneori mi se pare că aș prefera o pieptănătură dreaptă, ca a ta.

— Să nu spui asta !

— Ba da. Acum e mai la modă. Ai băgat de seamă că rochiile noastre sunt aproape la fel ?

— Da, răspunse resemnată Elisabeth. N-avem ce-i face. Se mai întâmplă...

— A ta e de la Paris ?

— Bineînțeles ! Mama a cumpărat-o de la „Samaritaine".

— E un magazin mare ?

— Cel mai mare și cel mai șic, spuse Elisabeth înfoindu-și cu mâna volanul care-i acoperea umerii.

Acum înaintau pe un drum îngust, între două garduri vii de mazăre sălbatică, cu vrejurile încâlcite. Elisabeth apucă o păstaie, la întâmplare, o deschise cu unghiile, scoase un bob și-l sparse între dinți. Sperioasă, Geneviève țipă :

— Nu mânca așa ceva ! O să te doară burta !

— Nici vorbă ! Mănânc orice e crud și n-am niciodată nimic.

Purtarea acestei verișoare, atât de cuminte, o îmboldea să exagereze, prin opoziție, propria ei libertate în felul de a fi. În fața Genevièvei, înmărmurită, își umplu gura cu boabe de mazăre, mestecându-le cu mare plăcere :

— Sunt bune ! Dulci !... Oh, aici sunt căpșuni ?

— Sunt verzi !

— Cu-atât mai bine !

— Îți mai e foame ?

— Nu, spuse Elisabeth punându-și o căpșună pe limbă.

— Păi atunci, de ce mănânci ?

— De distracție.

Căpșuna avea un gust de pământ. Elisabeth se forță să o înghită. Masa de la prânz, prea bogată, îi îngreuna stomacul. Brusc, simți că i se face rău. Prin fața ochilor îi jucau puncte negre. Șopti :

— Ce-ar fi să ne întoarcem să vedem odaia ta ?

Obscuritatea și răcoarea din vestibul o mai înviorară. Merse în urma verișoarei ei pe o scară ale cărei trepte de lemn străluceau ca zahărul ars. Camera Genevièvei era atât de ordonată, atât de îngrijită, încât părea nelocuită. Pe masă, în jurul unei sugative galbene fără nici o pată, erau așezate simetric călimara, guma, linia, tocul, creionul, ascuțitoarea. Nimeni nu se culcase vreodată în patul acesta cu cuvertură din satin roz, absolut nouă ! Nu se vedea nici o jucărie aruncată prin vreun colț. Două scaune, împinse la perete, încadrau o etajeră plină cu cărți. Toate aveau coperți legate în roșu, albastru sau verde, cu titluri aurite. Elisabeth descifră câteva : *Un drăcușor cumsecade*, *Hanul La îngerul păzitor*, *Singur pe lume*, *Un te-miri-cine*[1].

— Ai ceva cărți ! Le-ai cumpărat ?

— Nu, majoritatea sunt premiile pe care le-am luat la școală.

— Și le-ai citit pe toate ?

— Da, de mai multe ori.

— Eu nu citesc prea mult. La internat n-am timp și la Paris sunt prea ocupată.

Prin fereastră pătrunse vocea mătușii Thérèse :

— Geneviève ! Elisabeth ! Unde sunteți ?

— La mine-n odaie, strigă Geneviève.

— Veniți repede !

---

[1] *Un drăcușor cumsecade* și *Hanul La îngerul păzitor* —Contesa de Ségur ; *Singur pe lume* și *Un te-miri-cine* — Alphonse Daudet, *Fără familie* — Hector Malot *(N. tr.)*.

Coborâră scara, Geneviève cu pași liniștiți, cu mâna pe balustradă, Elisabeth sărind de pe o treaptă pe alta, tropăind tare cu tocurile. Adulții erau adunați sub bolta de verdeață. La apariția copiilor, toate fețele arborară o expresie zâmbitoare.

— Elisabeth, spuse Amélie, am să-ți dau o veste bună. Am discutat în familie despre cât ai rămas în urmă la învățătură și cât sunt de îngrijorată din cauza asta. Mătușa Thérèse și unchiul Julien tocmai mi-au propus cu multă bunăvoință să te țină la ei, la Jeyzelou, ca să facă lecții cu tine în vacanță.

Geneviève bătu din palme:

— E adevărat, mamă? Oh, ce bine-mi pare!

Mai întâi mirată de această hotărâre, Elisabeth fu imediat încântată de ideea că urma, încă o dată, să-și schimbe existența. Era atrasă în mod irezistibil de tot ce era nou. Bineînțeles, perspectiva de a o lua de la capăt cu lecțiile, sub supravegherea mătușii sau a unchiului, îi mai potolea puțin entuziasmul. Dar ei nu păreau a fi foarte severi. Și-apoi, ca și ea, erau în vacanță. Oricât de mare le-ar fi conștiința profesională, n-or să-și sacrifice tot timpul cu pregătirea unui copil care nici măcar nu e al lor.

— Și mie îmi pare bine! exclamă ea. Dar cum o să facem? O să stau aici?

— Nu acum.

— Când?

— Ei bine, uite ce facem, spuse Amélie. Eu voi pleca poimâine și tu mai rămâi cu bunicul încă zece zile. Așa o să aibă parte și el mai mult de nepoțica lui. Pe urmă, pe zece august, să zicem, te aduce aici...

— Exact, pe la zece august ar fi foarte bine, rosti mătușa Thérèse.

— Și eu o să vin să te iau la sfârșitul lui septembrie ca să te duc la Sainte-Colombe, continuă Amélie. Mătușa Thérèse e sigură că în șase săptămâni o să facă din tine o savantă!

— Dacă și ea o să vrea să se străduiască! rosti unchiul Julien ridicând un deget.

— Se va strădui, așa mi-a promis, afirmă Amélie. Nu-i așa, Elisabeth?

— Oh, da, mamă. Îți mulțumesc, mamă.

— Nu mie trebuie să-mi mulțumești, ci mătușii și unchiului.

Elisabeth trecu de la unul la altul, lăsând câte un sărut recunoscător pe fiecare obraz care se întindea către ea din umbra verde a frunzișului. Îl sărută și pe bunicul ei, puțin dezamăgit de această soluție, dar prefăcându-se că-i înțelege necesitatea.

— Ce noroc pe noi! șopti Geneviève. O să stăm împreună, n-o să ne mai despărțim o lună și jumătate!

Luă mâna Elisabethei și o strânse cu putere. Fetițele schimbară prima privire prietenească.

— Când mă gândesc că au trăit unsprezece ani fără să se cunoască, oftă mămăița. Știi, Amélie, că Elisabeth seamănă mult cu tine? Parcă ai fi tu când erai mică!

Cuvintele acestea o nedumeriră pe Elisabeth. Îi venea greu să admită că mama ei a fost, altădată, o fetiță ca ea, care-și bătea capul cu lecțiile, era dojenită, se juca cu prietenele, visa să se mărite cu cel mai frumos bărbat din lume și se ducea la culcare, așa cum îi spuneau părinții, imediat după cină. Mama prea arăta a adultă ca să fi fost vreodată altfel. De la naștere, ea avusese deja silueta, chipul, inteligența, autoritatea și blândețea de astăzi.

— Ei bine, nu sunt de părerea dumitale, mămăiță, replică Amélie. Mie mi se pare că Elisabeth seamănă mai mult cu Pierre.

— Poate doar ovalul feței... Dar ochii sunt ochii tăi!...

Conversația devenea pasionantă. Tăicuțu' se ridică: își adusese aminte că-i mai rămăsese în pivniță o sticlă de lichior.

2.

— Chiar vrei să pleci mâine? întrebă Jérôme.

— Trebuie, tată, oftă Amélie. Mă așteaptă Pierre și Denis. Nu mai fac față. Într-o meserie ca a noastră, n-ai nici un pic de răgaz. Dacă începem să ne lăsăm pe tânjeală, să angajăm pe

cineva care să ne înlocuiască, atunci pierdem tot, câștigul se duce pe apa sâmbetei...

— Să nu-mi spui că te grăbești să te întorci din cauza cafenelei !...

— Ba da, tată.

El îi făcu cu ochiul :

— Nu e mai degrabă pentru că ți-e dor de bărbatul tău ?

Amélie se înroși și murmură :

— Ce întrebare !... Asta se-nțelege de la sine !...

Stăteau în bucătărie, așezați unul în fața celuilalt. Lampa cu petrol lumina lemnul lucios și crăpat al mesei. Doamna Pinteau plecase, după ce spălase vasele, Elisabeth dormea la ea în odaie, la etaj. Prin fereastra întredeschisă, târgul își răspândea căldura, liniștea. Culcat la picioarele stăpânului, Drac, câinele bătrân, răsufla calm.

— Apropo de cafenea, spuse Amélie, mă întreb dacă, mai târziu, n-ar fi profitabil să vindem „Cristal“ ca să cumpărăm un hotel, la Paris sau în altă parte. Încă n-am vorbit despre asta cu Pierre, dar sunt sigură că ideea i-ar surâde. Ar fi cu mult mai bine pentru el, pentru mine, și mai ales pentru Elisabeth.

— Sigur că-i așa. Ai să vezi la momentul potrivit. Te cunosc destul de bine ca să știu că n-ai să iei o hotărâre pripită.

Își trecu mâna pe sub răscroiala cămășii și-și scărpină gâtul. Privirea i se stinse, apoi se lumină brusc, ca animată de o curiozitate neașteptată.

— Și Denis ? reluă el interesat. Mai spune-mi ceva despre el. Cum e ?

— E un băiat frumos, curajos și vesel, toată lumea îl simpatizează.

— Ți-e de ajutor ?

— E de neînlocuit.

— Asta-i bine ! Și în rest ?

— Care rest ?

— Păi, știu eu... adică... o să trebuiască să se însoare și el într-o zi!

Amélie își întoarse privirea:

— Are tot timpul!

— Așa crezi tu? La vârsta lui?...

— N-are decât douăzeci și cinci de ani, tată!

— Tocmai de-aia! La douăzeci și cinci de ani eu eram deja însurat cu biata maică-ta.

— Dacă ar întâlni pe cineva ca mama, aș fi de acord imediat, replică Amélie cu mândrie.

— Dacă-i așa, draga mea, oftă Jérôme, poate să caute mult și bine: nu-s două ca ea!

— Sper, totuși, că până la urmă va găsi o fată potrivită.

— Ei, da, în meseria voastră nu vă lipsesc, fără doar și poate, cunoștințele. Poate că are deja pe undeva o logodnică și nu vă spune.

— Sunt sigură că nu are, tată.

— Păcat. Bineînțeles, asta-i treaba lui! Dar trăind alături de o pereche ca a voastră, ar trebui să dorească să se însoare și el!

Amélie tresări și șopti:

— Așa s-ar părea... da...

Jérôme stătu nițel pe gânduri și un zâmbet încrezător îi îndulci fața:

— Acuma pot să-ți mărturisesc, Amélie: după ce a fost rănit Pierre, mi-a fost tare frică.

— Frică? Frică de ce?

— De tot, biata mea fetiță! Câte căsnicii nu au fost distruse de război! Tu, atât de tânără și el care a îndurat atât... Adu-ți aminte în ce stare l-ai adus aici!... Un infirm, asta era!... Și-ar fi putut să rămână așa toată viața!... Ce-ai fi ajuns tu cu un bărbat sfârșit, bolnav?... Ah, mai bine să nu ne mai gândim!... Dar tu nu ți-ai pierdut curajul, nici în afaceri, nici acasă... Ai știut să-ți conduci barca... Dacă Pierre s-a înzdrăvenit e datorită

îngrijirii tale, afecțiunii, voinței tale... Te felicit! Acum, gata, ați câștigat!

— Da, am câștigat, spuse ea încet.

— Nu știu dacă-ți dai seama ce noroc ai! Un comerț care merge, care aduce beneficii, un soț care te iubește, o fetiță atât de drăguță, atât de afectuoasă...

Câinele plescăi din fălci peste o muscă. Jérôme își împinse fața înainte, spre lumina lămpii și adăugă, coborând glasul:

— Oare, într-o bună zi, n-o să-mi dai un nepot?

Ea simți cuvintele ca o lovitură în pântece. Tatăl ei atingea astfel subiectul cel mai adânc îngropat, cel mai ascuns din viața ei de femeie. Cu o extraordinară nepăsare, o obliga să aducă la lumină o problemă la care, de multă vreme, nu mai voia să se gândească. O cuprinse o căldură care-i urca din măruntaie și de care se rușină. Bâigui:

— Nici să nu te gândești!

— Și de ce nu? spuse el râzând. Grozav mi-ar plăcea! Și ție, la fel, presupun.

— Da, sigur... Dar, ce mai... în situația noastră... Mi-ajunge Elisabeth...

El consideră stinghereala ei drept un exces de pudoare.

— Bine, bine, mormăi el, dacă nu poți vorbi despre asta cu propria ta fiică, atunci tac! Dar tot mai trag un pic nădejde. Spune-mi că am dreptate...

Se uita atent la ea, cu ochii micșorați, cu o afecțiune naivă. Incapabilă să-i suporte privirea, ea își plecă pleoapele. În timp ce el își închipuia că e dornică să se cufunde iar în fericirea ei conjugală perfectă, ea avea în minte deziluziile, grijile care o vor întâmpina negreșit la întoarcerea acasă: Pierre obosit, nervos, abătut, durerile lui de cap, indiferența lui bolnăvicioasă și bietele lui tresăriri de dorință pe care ea nu mai îndrăznea să le încurajeze; Denis și legătura lui prostească cu acea Clémentine, la care pleca s-o întâlnească noaptea, de două ori pe săptămână, dându-și aere de cuceritor; fețele clienților obișnuiți, vorbele lor,

mereu aceleași, zgomotul paharelor, fumul, banii încasați... Visase un viitor cu totul diferit, pe vremea când locuia, ca fată, în această casă. Și totuși — nu era oare ciudat ? — încă și astăzi, cu toate că era diminuat fizic, Pierre rămânea în centrul gândurilor ei. Era proprietatea ei, bunul ei. Poate chiar mai mult decât atunci când avea un trup și o minte sănătoasă. Acum, avea un al doilea copil. Un copil mare, vulnerabil și capricios. Un copil care nu era în stare să se conducă singur, care avea nevoie de ea ca să-l dirijeze, să-l consoleze, să-l îngrijească. Cu cât îi era mai necesară, cu atât era mai legată de el. Instinctul ei de posesiune maternă, de acaparare totală și bănuitoare era alimentat de multele tentații pe care fusese silită să le alunge ca să nu-i rănească amorul propriu. După o perioadă de dureroasă insatisfacție, acum se apropia o perioadă de repaus. În trupul ei se instalase calmul. Trăind lângă un infirm, ajunsese și ea infirmă. De fapt, reușita despre care vorbea tatăl ei asta era.

— Într-o zi tot o să mă hotărăsc să vin să vă văd la Paris, spuse el.

— Oh, da, te-așteptăm de-atâta timp !...

Dar, sincer vorbind, ea nu dorea această vizită. Dacă de la distanță putea fi ușor păcălit, o dată ajuns acolo, Jérôme nu va întârzia să priceapă că ea l-a înșelat, din milă și orgoliu, în egală măsură. În bucătăria veche și afumată, în care de atâtea ori se adunase întreaga familie, acum nu mai erau decât ea, cu chinul ei nemărturisit, și el, zbârcit, albit, care o privea zâmbind, pentru că o credea pe deplin fericită. Ea evocă figura maică-si, palidă și slabă, cu părul strâns într-un coc lucitor. Se așeza aici, să servească supa. La stânga ei, Denis, un puști cu mâinile murdare, ciufulit, cu buzunarele umflate din cauza bilelor. Pierre nici nu exista. O fată cuminte și rezervată, pe care o chema Amélie, îl aștepta fără să știe.

— La ce te gândești, Amélie ? întrebă Jérôme.

De câte ori pusese întrebarea aceasta! Din trecutul ei de copil sau din prezentul ei de femeie o auzea iar? Încă înainte de a-și da seama, răspunse ca altădată:

— Păi... la nimic, tată.

Apoi, ieși complet la suprafață și spuse cu hotărâre:

— E târziu. Mă duc să-mi fac geamantanul.

— Bine. Ei, eu o să profit de asta ca să ies puțin.

— Unde te duci?

— La Sénéjoux.

— La cafenea? Ce să faci acolo?

— Le-am promis lui Calamisse, lui Barbezac și lui Ferrière să-i întâlnesc ca să facem o partidă de cărți. Am luat obiceiul ca din când în când să ne petrecem seara așa, între prieteni vechi. E plăcut! Doamnele nu-s mulțumite, se-nțelege! Da' ce vrei? Bărbații simt nevoia să se întâlnească după muncă, să stea de vorbă...

Ei nici nu-i trecu măcar prin gând să protesteze împotriva acestui obicei care, altădată, i s-ar fi părut inadmisibil. Această docilitate o făcu să măsoare ce prăpastie săpaseră anii între ea și tatăl ei. Trăind departe de el, cu necazurile ei pe care el nu le putea înțelege, sfârșise prin a-l lăsa să-și organizeze existența în felul lui. Acum el avea gânduri, manii pe care ea nu le cunoștea. Își găsea mici satisfacții în singurătatea lui. Nu mai avea nevoie de sfaturile fiicei sale.

— Unde naiba mi-a vârât haina Antoinette? bodogăni el ridicându-se.

Se sculă și câinele. Amélie tresări surprinsă. „Cine e Antoinette? se întrebă ea. Ah, da, doamna Pinteau. De ce-i spusese pe numele de botez?" Își spuse apoi că asta n-avea nici o importanță. De treisprezece ani de când femeia asta se ocupa de casă și de prăvălie, era firesc ca Jérôme s-o trateze familiar. Intimitatea lor nu mergea mai departe, de asta era sigură. Jérôme se învârtea prin bucătărie, desfăcea brațele și bombănea:

— Femeia asta ! Poți să cauți mult și bine ce-a pus ea la loc. Pun un lucru aici sau aici — și arăta masa, banca —, mă-ntorc să-l iau, ea l-a și mutat ! Nimeni nu-i cere asta, dar nu se poate stăpâni !

Enervarea tatălui ei o făcu să zâmbească.

— Dacă n-ar fi aici ca să se ocupe de treburile tale, cum te-ai descurca ?

— Nu spun asta ! mormăi el. Dar e de-a dreptul maniacă, te asigur ! Și cu cât trece timpul, e tot mai rău ! Într-o bună zi, o să mă supăr de-adevărat.

Deschise ușa, ieși pe coridor, se întoarse după câteva clipe cu haina pe braț.

— O agățase lângă șorțuri ! zise el dând din umeri.

— Nu acolo e locul ei ?

— Ba da, dar trebuia să-mi spună. Of, femeile !...

Amélie îl ajută să-și îmbrace haina, îl sărută și, după ce ieși, se aplecă pe fereastră ca să-l vadă mergând pe drumul întunecat, cu capul drept, cu câinele după el.

3.

După cum se înțeleseseră, zece zile după plecarea Améliei la Paris, Jérôme o conduse pe Elisabeth la Jeyzelou. Mămăița vru să-l oprească la cină, dar el era rămas în urmă cu lucrul la fierărie și preferă să se întoarcă la Chapelle-au-Bois, cu trenul de șase și cinci. Mătușa Thérèse, Geneviève și Elisabeth îl însoțiră la gară. Se îmbrățișară, încă o dată, în fața șirului de vagoane. Când s-a urcat în compartiment, Jérôme era trist. Roțile au început să se învârtească. El a apărut la geam. Elisabethei îi părea rău că pleca singur. Îi făcu cu mâna până ce trenul dispăru. După

ce ultimul vagon se topi la o curbă, fetița se simți ușurată definitiv, ca și cum amărăciunea bunicului ei s-ar fi șters o dată cu el.

Întoarcerea acasă s-a petrecut în grabă și bună dispoziție. Existau atâtea lucruri de descoperit în această locuință nouă, care, în mod provizoriu, va fi a ei! Camera sa, la primul etaj, era foarte mică și foarte răcoroasă. Cum nimeni nu dormea niciodată acolo, nu socotiseră că era cazul să lipească tapet pe pereți. Avea doar tencuiala de un alb crud, crăpat pe alocuri. Fereastra dădea înspre grădina de zarzavat. Pe un scaun erau stivuite niște cutii de carton. Între patul de lemn, maro închis, și un dulap mare cu ferecături galbene era înghesuită o mașină de cusut. Mătușa Thérèse deschise cele două uși ale dulapului și o mireasmă de mere acrișoare umplu camera. Polițele se îndoiau sub greutatea cearșafurilor, prosoapelor, fețelor de masă așezate teanc. În partea de jos era o poliță goală, tapetată cu creton.

— Aici o să-ți pui rufele, spuse mătușa Thérèse. Rochiile ai să le agăți în camera Genevièvei. Ți-a făcut loc la ea în dulap.

Fetițele protestară când ea dori să le ajute să desfacă geamantanul.

— O facem noi singure. E o distracție!

Mătușa Thérèse fu de acord și se retrase, amintindu-și că la șapte și jumătate toată lumea trebuia să fie gata de cină. Cu toate că zestrea Elisabethei era modestă, Geneviève o admiră cu amabilitate. Gesturile ei erau atât de delicate, încât în mâinile ei, albe și grăsuțe, chiar și îmbrăcămintea cea mai obișnuită devenea deosebită. Foarte repede, animate de discuții, comparații și probe în fața oglinzii, cele două copile înaintau pe calea prieteniei lor, uitând de obligația de a rândui lucrurile Elisabethei. Bluze, șosete, chiloți, totul servea drept pretext pentru o apropiere mai intimă. Geneviève era cea care punea cele mai multe întrebări:

— Asta-i nouă?... E de la Paris?... Când ți-a cumpărat asta mama ta?

Ieșind din odaie, Elisabeth dădu cu ochii, pe coridor, de două rondele de pâslă, alăturate pe parchet.

— La ce servesc ? întrebă ea.

— Sunt tălpici.

— Tălpici ?

— Da, ca să nu murdărești podeaua când vii de afară. Pui picioarele deasupra și pășești. În același timp, lustruiești parchetul...

Elisabeth găsi invenția asta extraordinară. Executând alunecări în viteză, își transportă rochiile, una câte una, până la dulapul verișoarei sale. Geneviève, speriată, striga :

— Elisabeth, nu !... Nu-s făcute pentru joacă !... Ai să cazi și-ai să-ți rupi ceva...

Glasul mătușii Thérèse întrerupse exercițiile Elisabethei și văicărelile Genevièvei :

— Aveți zece minute ca să fiți gata, copii !

Elisabeth vru s-o zbughească pe scară, dar Geneviève o opri :

— Mai înainte, trebuie să ne spălăm pe mâini.

Cabinetul de toaletă se găsea la capătul coridorului. Elisabeth ajunse la ușa lui dintr-o singură alunecare, pe tălpicile minune, se izbi cu zgomot de canat și izbucni în râs.

— Ce se-ntâmplă acolo sus ? întrebă mătușa Thérèse îngrijorată. A căzut cineva ?

— Nu, nu-i nimic, mătușică ! strigă Elisabeth ținându-se cu mâinile de burtă ca să-și înăbușe manifestările de bucurie.

După aceasta Geneviève a trebuit să-i arate cât să întoarcă robinetul ca să nu stropească chiuveta și peretele. Fiecare membru al familiei avea prosopul lui, agățat de un cârlig. Într-un pahar înflorea un buchet de cinci periuțe de dinți, cu un semn colorat pe mâner. La cele două extremități ale etajerei stăteau, față-n față, pămătuful de bărbierit al unchiului Julien și cel al tăicuțului.

Impresionată de ordinea și curățenia locului, Elisabeth asculta cuminte instrucțiunile Genevièvei privitoare la felul de aran-

jare a obiectelor de toaletă, fără să le deranjeze pe celelalte. Îndată coborâră în grădină, pentru că, seara fiind plăcută și senină, mătușa Thérèse hotărâse ca masa să fie servită sub bolta de verdeață. Toți membrii familiei, lăsând deoparte ocupațiile personale, se adunară în jurul mesei rotunde, acoperite cu o mușama în carouri. Cuțite cu mâner de os luaseră locul celor cu mâner de argint. Vinul era într-o cană și copiilor le era interzisă băutura. Tăicuțu' își înnodă șervetul la gât. Mămăița aduse supa și, cu polonicul în mână, umplu farfuriile care i se întindeau pe rând.

Pentru Elisabeth, ai cărei părinți mâncau la repezeală, separat, la ore diferite, era surprinzător ca o familie întreagă, de la bunic la nepoțică, să se strângă la masă. Secretul fericirii domestice era în castronul de supă aburindă, înconjurat de meseni. Cu mireasma lui de praz și pâine înmuiată, vasul acesta pântecos îi șoptea fiecăruia sfaturi înțelepte. Acțiunea simultană a lingurilor vădea comunitatea sufletelor. Conversația era cordială și instructivă. Se discuta despre temperatură, despre ultima criză de astm a mămăiței, despre problema ridicată de un certificat de studii și despre superioritatea oțetului de vin, comparat cu oțetul din alcool. Dintre toate personajele așezate sub bolta de verdeață, unchiul Julien era cel mai puțin vorbăreț și cel mai misterios. Era clar că se gândea la ceva grav, în spatele mustăcioarei sale negre. Elisabeth știa deja de la Geneviève că scria uneori într-un ziar din Limoges. Tăicuțu' îl luă peste picior de două ori, pentru că nu era atent la ce mânca:

— Ai putea să ai orice în farfurie, dragă Julien, că tot nu știi ce mănânci!

Felurile de mâncare erau mai puțin pretențioase decât cele prilejuite de prima vizită a Elisabethei la Jeyzelou, dar îi era foame, așa că aprecie carnea de vițel cu sos alb, după care, de obicei, nu se omora. Treptat, cerul se întuneca. Fructele de la desert erau aproape negre pe farfuriile albastre. Se făcea simțită adierea răcoroasă și frunzișul bolții fremăta.

— Elisabeth, du-te să-ți iei jacheta de la tine din cameră, spuse mătușa Thérèse.

— Nu mi-e frig.

— Ai plămânii slabi, trebuie să fii bine îmbrăcată.

— Și Geneviève ?

— Ea e îmbrăcată mai gros decât tine. Hai, repede !

Elisabeth străbătu grădina în fugă, urcă scara și alunecă încântată pe tălpicii de postav până la ea în cameră. Era mai întuneric decît afară. Răsuci comutatorul. Fu orbită de lumina puternică. Se pregătea să meargă spre dulap, când îi înțepeni inima și i se muiară picioarele. Pe peretele alb și gol, un păianjen negru, uriaș se lăfăia ca o pată de cerneală cu prelungiri filiforme. Chiar și perii de pe labe erau vizibili, cu o claritate înspăimântătoare, pe fondul alb. Chircit pe cele opt membre îndoite, păianjenul era pregătit s-o ia din loc, s-o zbughească. Elisabeth simțea ușoara lui alergare pe pielea ei și o trecu un fior pe spate. Slobozi un urlet îngrozit, se năpusti spre ușă, sări peste ţrepte și, continuând să zbiere, se prăbuși în brațele mătușii Thérèse, care se ridicase să o întâmpine. Fu înconjurată de fețe îngrijorate. Întrebările curgeau. Ea își trase sufletul și sughiță :

— La mine-n cameră... un păianjen... un păianjen mare de tot !...

— Asta-i tot ? întrebă râzând mătușa Thérèse. Nu trebuie să-ți fie frică de păianjeni. Nu ești muscă ! Nu-ți fac nimic !

— Nu vreau să mă mai duc sus, răspunse Elisabeth.

Tremura. Îi clănțăneau dinții.

— Dumnezeule, cât e de nervoasă fetița asta ! răspunse mămăița.

Tăicuțu', curajos în ciuda vârstei, se îndreptă spre intrarea în casă :

— Te scap eu de păianjenul ăsta cât ai zice pește !

Unchiul Julien, înflăcărat de exemplu, porni în urma lui.

— Mă duc și eu cu ei, zise mătușa Thérèse. Stați aici, copii.

— Nu, vreau să văd dacă l-au omorât de-adevărat. Altfel n-o să pot să dorm.

— Și eu vreau să văd, aprobă Geneviève.

— Atunci, haideți repede!

Îi ajunseră din urmă pe tăicuțu' și pe unchiul Julien, în pragul camerei. Păianjenul era tot acolo, nemișcat și negru, cu toracele adăpostit comod între labele depărtate.

— Ce oroare! exclamă mătușa Thérèse.

— Da, e într-adevăr uriaș, aprobă tăicuțu' cu o undă de admirație în glas.

— Cel mai mare pe care l-am văzut vreodată, adăugă unchiul Julien. Un specimen extraordinar! Exact tipul „Tegenaria Parietina", specia uriașă.

Tăicuțu' se oferi să-l omoare cu papucul, dar ginerele lui avu altă idee.

— Dacă l-am prinde viu, l-aș arăta elevilor, când începe școala.

— Cum să faci asta? întrebă mătușa Thérèse.

— Dați-mi un pahar mare, porunci el.

Geneviève, care nu se temea de păianjeni, se duse în fugă să caute un pahar la bucătărie. După ce-l dădu tatălui ei, acesta îl măsură cu privirea, îl apucă bine în mână și se-ndreptă spre perete. Tăicuțu', la rândul lui, apucase o cutie de carton, de care spera să se servească în chip de capac. Păianjenul se grăbea între dulap și capul patului.

— O să încerc să-l atac prin dreapta, spuse unchiul Julien. Dacă fuge spre stânga, îl oprești dumneata.

— Bizuie-te pe mine, spuse tăicuțu'.

Pe perete se profila umbra unchiului Julien. În timp ce-și pregătea intervenția, labele păianjenului se întinseră ca un resort. De trei ori, unchiul lipi cu violență paharul de peretele alb și gol, dar insecta, mai rapidă decât el, nu se lăsă prinsă dedesubt. Purtată de labele ei păroase, se deplasa înnebunită în zig-zag, deasupra patului.

— E rândul dumitale, tăicuță, zise unchiul Julien.

Tăicuțu' puse un genunchi pe saltea, ochi și aplică cutia, cu putere, alături de pradă.

Păianjenul coborî spre cuvertură.

— Repede, repede! țipă mătușa Thérèse.

Dezechilibrat de prima mișcare, tăicuțu' dădea lovituri neîndemânatice cu cutia, ca să-l împiedice pe fugar să-și continue cursa. De fiecare dată ajungea prea târziu. În picioare lângă ușă, Elisabeth tropăia de scârbă și spaimă.

— Fii atent, tăicuță, se văita Geneviève. Nu pe-aici!... Vezi bine că fuge!... fuge!... Grăbește-te să-l prinzi!...

Brusc, păianjenul se făcu nevăzut.

— E în pat, urlă Elisabeth.

— Nici vorbă, spuse mătușa Thérèse, a fugit.

— N-a fugit, e în pat! continua Elisabeth cu glasul răgușit de plâns.

— Vezi, Julien, zise tăicuțu', mai bine-l omoram, cum am vrut eu!

Mătușa Thérèse dădu la o parte cuverturile, ridică perna, scutură cearșafurile, dar păianjenul nu era de găsit.

— Înseamnă că e în spate, spuse Elisabeth.

Puțin încurcați că le scăpase prada, tăicuțu' și unchiul Julien depărtară patul de perete. Mătușa Thérèse, Geneviève, apoi Elisabeth, se strecurară în spațiul îngust. Inspecția lor duse la concluzia că animalul se refugiase, cu siguranță, în vreo gaură, acolo unde se întâlnea peretele cu podeaua.

— O să iasă la noapte! bâigui Elisabeth. O să se plimbe pe mine! Oh, mătușă, e îngrozitor! N-o să pot să dorm. Te implor, fă ceva!...

Chiar atunci apăru mămăița. Strânsese masa și pusese vasele la loc. Alăturându-se celorlalți, încercă să o convingă pe Elisabeth că păianjenul este o insectă inofensivă și, datorită faptului că fusese hăituit atât de energic, nu va mai avea curajul să reapară pe aici. Dar Elisabeth nici nu voia să audă. Păstra în ochi o viziune de coșmar. Hohote fără lacrimi îi scuturau umerii.

Însăși violența acestei disperări determină familia să acționeze cu moderație față de un copil vădit prea sensibil. Se sfătuiră.

— Uite ce propun eu, spuse mătușa Thérèse. Putem să ducem patul tău în odaie la Geneviève. În felul ăsta, n-o să fii singură și n-o să-ți mai fie frică...

— Oh, da, mulțumesc, mătușică ! suspină Elisabeth.

Geneviève nu spunea nimic. Era limpede că ezita între bucuria de a dormi lângă Elisabeth și neplăcerea de a strica, prin aceste schimbări, ordinea perfectă din camera ei.

— Și unde o să puneți patul ei, întrebă în cele din urmă.

— Alături de al tău, spuse mătușa Thérèse. Nu trebuie decât să împingem etajera și să mutăm cele două scaune.

— Așa o să fie foarte bine, consimți ea brusc, din toată inima.

Chiar și pe mătușa Thérèse o surprinse această bunăvoință a fiicei sale. Din păcate, ușa era prea îngustă ca patul să poată fi trecut dintr-o cameră într-alta. Trebuia demontat. Tăicuțu' spuse că nu e mare lucru, că se pricepe el. Unchiul Julien se oferi să-l ajute. La cererea lui, Geneviève aduse lădița cu scule. Se puseră pe treabă. În picioare, în spatele lor, femeile le urmăreau strădania, cu priviri interesate și critice. Elisabeth se simțea jenată că dădea astfel peste cap obiceiurile casei, dar îi era cu neputință să convieţuiască cu un păianjen. Somiera a fost scoasă cu ușurință și rama patului n-a rezistat prea mult în fața celor doi bărbați care, răsuflând greu și blestemând, își puseseră în gând să-i vină de hac. Toate bucățile au fost apoi transportate în camera Genevièvei. Nu mai rămânea decât să fie adunate la loc. Ghemuiți între tăbliile de lemn, tăicuțu' și unchiul Julien își puneau răbdarea la încercare din pricina șuruburilor mari, cu capete sferice perforate, care nu puteau fi învârtite decât cu un cui. Ba tija filetată se învârtea anapoda, ba nu se înșuruba corect și se bălăbănea în lăcaș. Unchiul Julien îi reproșa mătușii Thérèse că nu ținea căpătâiul patului la verticală :

— Cum vrei să înșurubez dacă cele două părți nu stau în unghi drept ?

Tăicuțu' își zdreli degetul mare cu un vârf de cui pe care nu-l observase. Își uitase ochelarii sub bolta de verdeață. Mămăița îi împrumută pe ai ei. Mătușa Thérèse îl legă la deget. Își scoase haina. La fel și unchiul Julien. Amândoi își continuară treaba. Pe spinările lor, deplasarea bretelelor amintea mișcările păianjenului. Elisabeth se cutremură. Era exact așa : niște picioare lungi, așezate stea în jurul unui torace minuscul. Femeile își stăpâneau dorința de a da sfaturi. Tăcerea nu era întreruptă decât de exclamații furioase :

— Ce porcărie de șurub !... Mă întreb cine a fost tâmpitu' care a inventat sistemul ăsta de asamblare !... Dă-mi alt cui să învârtesc, Geneviève !... Ăsta-i prea subțire... Thérèse, nu mișca !... Orificiul nu e în dreptul meu !...

Până la urmă patul consimți să se țină pe cele patru picioare. Doar căpătâiul se mai mișca, dar tăicuțu' declară că era imposibil să-l fixeze mai bine. Soțiile își lăudară soții, care ieșeau nădușiți și victorioși dintr-o treabă nepotrivită pentru un învățător. Elisabeth nu mai știa cum să le mulțumească.

— Hai, gata ! N-a fost mare lucru, draga mea ! spuse unchiul Julien ștergându-și fruntea.

După ce așezară somiera și salteaua, bărbații se retraseră, lăsând femeilor ce mai era de făcut, treabă care nu cerea nici forță, nici competență.

Era aproape zece seara când fetițele reușiră să se culce. Mătușa Thérèse le înveli, le sărută și stinse lampa de la căpătâi înainte de a pleca.

— Nu vrei s-o mai aprinzi ? șopti Elisabeth. Nu-mi place să-mi fac rugăciunea pe-ntuneric.

— Tu îți faci rugăciunea ?

— Da. Tu nu ?

— Nu.

— Și tatăl tău, mama ta, mămăița, tăicuțu' ?

— Nici ei.

Elisabeth rămase o clipă pe gânduri și reluă, hotărâtă :

— Ei bine, vezi, eu îmi fac rugăciunea.

Geneviève aprinse iar lampa. Elisabeth îngenunche pe podea și spuse *Tatăl nostru*, gândindu-se la impresia pe care-o făcea asupra verișoarei sale mai mult decât la legăturile ei cu bunul Dumnezeu. Gestul cu care se închină fu de o supremă eleganță. Se culcă la loc cu chipul purificat și spuse:

— Gata. Poți să stingi.

4.

— „Noaptea era senină... stelele în-vi-orate de frig,... crivățul înțepa și o grindină măruntă... mă-run-tă... aluneca peste haine... fără să le ude,... respectând cu fidelitate tradiția... tra-di-ți-a... Crăciunului... alb de zăpadă..."

Mătușa Thérèse dicta rar, ca Elisabeth să-și poată aminti ortografia fiecărui cuvânt. Așezată în prima bancă din clasă, fetița era obsedată de prezența acelor pupitre goale, negre și lucioase, din spatele ei. Mătușa Thérèse era aceea care hotărâse ca lecțiile să aibă loc chiar în școală. Se bizuia mult pe ambianța studioasă a decorului pentru a grăbi progresele nepoatei.

— „În vârful... dealului, castelul... apărea... ca o țintă... ca un enorm bloc compact... com-pact, de turnuri... de turnulețe..."

Elisabeth își dădu seama că nu mai era atentă și se grăbi să se concentreze. De trei zile de când învăța astfel, sub supravegherea mătușii Thérèse, era convinsă, și mândră de asta, că nu avea ce să-și reproșeze în ceea ce privește cumințenia. Două ore dimineață pentru aritmetică, ortografie, geografie, erau suficiente. După-amiaza își învăța lecțiile și pregătea temele pentru a doua zi. În restul timpului, ajuta în casă sau se juca cu Geneviève. Viața în casa învățătorilor era, fără doar și poate, pasionantă.

— „... ca un enorm bloc compact de turnuri, turnulețe, clopotnița capelei... capelei... înălțată spre cerul... spre cerul albastru întunecat...“.

Dictarea asta era tare lungă! Ultima lecție din ziua aceea. După asta, va fi liberă! Ce făcea Geneviève? Nu mai avea răbdare și începu să se foiască în banca ei ca să atragă atenția că a obosit. Mătușa Thérèse continuă cu glas netulburat:

— „... și o mulțime de luminițe care sclipeau... plecau... veneau... se agitau la toate ferestrele...“

Elisabeth simți că se zăpăcește sub avalanșa de verbe.

— „... și semănau... pe fundalul întunecat... al clădirii... cu scânteile... de sub cenușa... de sub cenușa... de hârtie arsă.“

Și cu asta, gata. Mătușa Thérèse luă caietul, reciti textul, sublinie zece greșeli, fără să mai țină seamă de punctuație, și-i ceru Elisabethei ca pentru a doua zi să copieze din nou, de trei ori, fiecare cuvânt scris greșit.

— Nu e bine? suspină Elisabeth. Nu ești mulțumită?

— Nu e prea grozav, spuse mătușa Thérèse. Dar am impresia că dacă vei continua să te străduiești, foarte curând vom obține un rezultat mai bun.

Aceste cuvinte o îngrijorară pe Elisabeth. Nu ținea neapărat să scrie corect, dar nu voia să o supere pe mătușa Thérèse.

— Acum pot să plec?

— Sigur, șterge-o repede!

O zbughi din clasă și alergă drept la bucătărie. Mămăița curăța zarzavaturi pentru prânz. Elisabeth o sărută cu ardoare, nu în chip de bună dimineața, pentru că o mai văzuse de la începutul zilei, dar ca să mai simtă sub buze pielea catifelată, zbârcită și înmiresmată a bătrânei, care, dintr-o veche obișnuință de cochetărie, se dădea pe față, la sculare, cu cremă Tokalon. Proaspătă, zâmbitoare și plăcut mirositoare, mămăița respinse asaltul copilei care o mirosea cu lăcomie.

— Ce gătești, mămăiță?

— Un ghiveci de zarzavat.

— Și mai ce ?

— O să afli mai târziu. Dar, măcar, ai învățat bine azi ?

— Foarte bine. Doar că mi-e o sete !

Luă un pahar din dulap și se apropie de chiuvetă.

— Lasă să curgă puțin apa, altfel ai să bei apă de pe țeavă, care nu-i sănătoasă.

După ce bău, Elisabeth așeză paharul gol pe masă.

— Oh, copil rău ! Fă bine și clătește paharul și pune-l la loc ! Aici toată lumea pune lucrurile la loc.

Elisabeth se execută, dar, în trecere, șterpeli un morcov crud din care mușcă, pentru plăcerea de a-l auzi trosnind până-n creier.

— Ți se pare grozav să-ți încarci stomacul înainte de masă ?

— Unde-i Geneviève ? întrebă Elisabeth, continuând să mestece morcovul.

— S-a dus mai adineauri cu tăicuțu' în curte. O învață să meargă pe bicicletă.

— Pe bicicletă ? exclamă Elisabeth și rămase cu gura căscată, plină încă de cocoloașe galbene.

— Da.

— Geneviève are bicicletă ?

— Una frumoasă, nouă !

— Nu mi-a spus !

Mămăița începu să râdă.

— Nu mă mir.

— De patru zile de când suntem împreună, ar fi putut, totuși, să-mi spună !

— Eu știu de ce nu ți-a pomenit nimic ! Nu vrea să învețe să meargă pe ea. Dacă n-ar fi tăicuțu', nici n-ar scoate-o din magazie...

Până să-și termine mămăița fraza, Elisabeth era afară și alerga spre fundul curții, unde un grup care se clătina atrăgea privirile.

Călare pe o bicicletă sclipitoare, Geneviève, cu capul între umeri, cu coatele depărtate, cu fața descompusă de efort, se spri-

jinea cu toată greutatea de bunicul ei, care, cu o mână cramponată de șa și cu cealaltă de ghidon, încerca să o mențină în echilibru.

— Pedalează ! striga el. Pedalează !

— Nu, se văita Geneviève. Nu vreau... O să cad !... O să-mi rup ceva...

— Dacă-ți faci vânt, merge de la sine. Hop ! Curaj !

El făcu câțiva pași înainte. Roțile se învârteau într-o plăcută sclipire de spițe argintii. Bicicleta și Geneviève se aplecară și mai mult. Tăicuțu' se propti bine ca să le aducă la verticală.

— Pedalează ! Pedalează, cum îți spun !

— Stai așa, Geneviève ! strigă Elisabeth. Te țin eu din partea astălaltă.

Se repezi să o ajute. Încercuită, împinsă de la spate, trasă din față, Geneviève țipa ascuțit :

— Nu ! Nu-mi place deloc ! Gata !

Până la urmă, se lăsă să atingă pământul cu picioarele. Se opriră.

— Aș vrea să încerc și eu, zise Elisabeth.

— Ai mai mers pe bicicletă ? întrebă tăicuțu'.

— Nu.

— Atunci, fii atentă ! Nu te înțepeni. Te ghidez eu.

Ea se urcă pe șa în locul Genevièvei. Tăicuțu' o sprijini ușor și începu să pășească. Vehiculul se învârtea încet. El grăbi pasul. Elisabeth apăsă pe pedale. Tăicuțu', agățat de bicicletă, începu să meargă, mai repede, răsuflând greu :

— Așa... Bine... Pedalează, nu te opri... Uită-te înainte !...

Îmbătată de succes, Elisabeth accelerá mișcarea picioarelor.

— Nu așa repede ! o corectă tăicuțu', care acum era obligat să alerge ca să rămână în dreptul roților.

Deodată, simți că e singură, liberă, cocoțată foarte sus în gol. Tăicuțu' îi dăduse drumul. O spaimă nespus de plăcută îi cuprinse sufletul. Ghidonul vibra în mâinile ei. Ferestrele școlii defilau în pas săltăreț de-a lungul obrazului ei drept. Acuș, acuș, o să-și

ia zborul. O piatră hotărî altfel. Roata din față se poticni, se răsuci. Elisabeth se trezi pe jos, cu picioarele prinse sub bicicletă. O pedală încă se mai învârtea. Se zdrelise la un genunchi. Îi curgea sânge, dar n-o durea. Când îl văzu pe tăicuțu' alergând, pufni în râs. Geneviève venea după el. Era palidă și îngăima cu voce stinsă :

— Vezi că e periculos, bunicule ?

Apoi o luă la fugă urlând :

— Mamă ! Mamă ! Iute ! Elisabeth e rănită !

Tăicuțu' avea un aer vinovat. Nu el pusese la cale această experiență care se terminase cu un accident ?

— Se mai întâmplă, mormăia el, se mai întâmplă la început !

O ridică pe Elisabeth și o duse la bucătărie, unde mătușa Thérèse și mămăița îi spălară julitura, o dezinfectară cu un lichid înțepător și-i făcură un bandaj enorm.

— A fost tare curajoasă, adăugă bunicul ștergându-și fruntea și ceafa cu o batistă mare.

— Și tu foarte imprudent, Hector, adăugă mămăița.

— Nu-i adevărat, Clotilde. Orice sport are riscurile lui. Și bicicleta e un sport complet. Dacă sunt așa cum mă vezi, e datorită bicicletei ! Copiii trebuie să meargă pe bicicletă ! Își pregătesc un brevet de sănătate...

— Rupându-și nasul și pielea, bombăni mătușa Thérèse.

El lăsă capul în jos. Elisabeth îi liniști pe toți și ieși vitează, zâmbitoare, cu piciorul țeapăn.

A doua zi, îl rugă pe tăicuțu' să-i mai dea o lecție. Pe când făceau exerciții în fața școlii, Geneviève se instală ostentativ sub umbrar, cu un lucru de mână : broda o pernă pentru salon, cu mătase multicoloră. Până la urmă, după un sfert de oră se plictisi și veni să-și impună dreptul de proprietate asupra bicicletei. Cu tot sentimentul de competiție care o cuprinsese, progresele au fost mai slabe decât ale verișoarei sale. După cincisprezece zile de antrenament intensiv, amândouă au izbutit să se mențină în șa, dar Elisabeth reușea să cârmească cu ușurință prin curte,

ocolind gropile, în timp ce Geneviève, cocârjată, clătinându-se, strângând frâna, se oprea din zece în zece metri să-și facă curaj.

În afară de bicicletă, una din distracțiile Elisabethei era dereticatul prin casă. Eulalie, o femeie foarte bătrână care mai purta încă bonetă albă, plisată, venea să ajute la gospodărie. Dar nu mai avea nici timp, nici plăcere să ducă la bun sfârșit treburi mai delicate. În fiecare dimineață, cele două fetițe își făceau ordine în odaie și aeriseau așternutul, pus pe marginea ferestrei în timpul micului dejun. Joia, când era zi de vizite, ele se ocupau în mod deosebit de pregătirea salonului. Mobilierul, care timp de o săptămână stătea sub huse cenușii, apărea la lumină în toată bătrâna lui splendoare. Cu o băsmăluță pe cap și un șorț prea mare înfășurat peste șolduri, Elisabeth și Geneviève frecau cu ardoare tot ce le cădea în mână. Brațele fotoliilor străluceau doar cât treceai cu cârpa peste lemn. Dar, la scaune, care aveau spătarul format din baghete paralele, trebuia să strecori cârpa de praf printre ele, să o faci să alunece dintr-o parte în alta, cu mișcări energice. Ștersul prafului de pe bibelouri era și mai distractiv. Geneviève le avea în grijă pe cele de pe etajeră. Elisabeth, cele două statuete de pe pian care îi reprezentau pe „Jean-care-plânge" și pe „Jean-care-râde". Pentru că formau o pereche, trebuia să fie foarte atentă cum umbla cu ele: dacă ar fi spart una, cealaltă n-ar mai fi valorat nimic! Tot ea răspundea de bronzul de pe șemineu. Era un băiat, foarte frumos, foarte zvelt, cu o tocă cu pene pe cap și cu încălțări cu vârf ascuțit, care cânta dintr-o mandolină, ușor sprijinit cu umărul de un cadran rotund și alb, care arăta invariabil douăsprezece și douăzeci. Elisabeth încerca o bucurie romantică să lustruiască statueta aceasta care, în familie, era numită „băiețelul cel cuminte". Dacă Geneviève n-ar fi fost acolo, i-ar fi plăcut să întârzie în preajma lui, să-l privească, să-l mângâie, să-și imagineze aventuri nemaipomenite cu ei amândoi. Ca să înlocuiască ceasornicul care, stricat fiind, nu-și datora prezența în acest loc decât bogăției artistice a ornamentației lui, exista pe perete un orologiu enorm, al cărui

mecanism muzical cânta la fiecare sfert de oră. Numai tăicuțu' avea dreptul să-l întoarcă. O făcea cu gravitate, la date fixe. Clinchetul vesel al clopoțeilor se auzea până la etaj.

Trecuseră două joi fără ca să apară vreun musafir. În cea de-a treia joi, învățătorii îi primiră în salon pe farmaciștii din Jeyzelou, domnul și doamna Grouchy, împreună cu fiul lor Albert, în vârstă de treisprezece ani, care fusese cel mai bun elev al unchiului Julien și care urma să meargă, în octombrie, la liceul din Limoges. Domnul Grouchy era pipernicit și palid, ca și cum i-ar fi rămas pe față reflectarea borcanului mare, verde, care decora vitrina magazinului. Doamna Grouchy, voinică și congestionată, părea colorată, în schimb, de razele roșii ale borcanului alăturat. Purta o pălărie mare, de pai brun-auriu, perle grele în urechi și o camee pe locul unde bustul își schimba înclinarea pentru a coborî în picaj, cu fermitate, spre partea inferioară. Blond, bondoc, bucălat, cu ochi albaștri și nas cârn, Albert nu semăna deloc cu imaginea pe care Elisabeth și-o făcea despre un elev premiant. El zâmbea strâmb în timp ce unchiul Julien și mătușa Thérèse aminteau succesele lui școlare. Toată lumea își găsise loc în salon. Adulții ocupau fotoliile, copiii, scaunele. Elisabeth și Geneviève, trecând peste neplăcerea de a fi îmbrăcate la fel, purtau rochiile lor roz. Doamna Grouchy le făcu complimente. Apoi, se discută despre viitorul lui Albert, care nu urmărea, nici mai mult, nici mai puțin, decât să ajungă la Facultatea de Farmacie. La intervale regulate, muzicuța orologiului participa la conversație.

Tăicuțu' aduse două sticluțe de lichior, unul foarte dulce, pentru doamne, celălalt mai tare, pentru domni. Doamna Grouchy îl întrebă pe unchiul Julien dacă n-a mai compus vreo poezie nouă în dialect local, pe care să le-o citească în premieră. Acesta se lăsă rugat, susținând că e ceva cu totul lipsit de importanță, „care nu-l mulțumea", dar avea poezia în buzunar. Era o adaptare după fabula lui La Fontaine *Moartea și tăietorul de lemne.*

Se pregătiră să-l asculte. Unchiul Julien își puse ochelarii, își strecură degetul cel mare al uneia dintre mâini în răscroiala vestei, îndepărtă foaia de ochi și începu a citi, cu o voce total schimbată, ca la teatru.

Poezia era lungă. Elisabeth nu înțelegea nimic. Dar auditoriul părea fermecat. Chiar și Geneviève și Albert aveau aerul că pricep unele cuvinte. În sfârșit, unchiul Julien rosti pe un ton plângăreț și ultimele versuri.

Se auzi muzicuța ceasului. Urmară felicitările. Unchiul Julien protestă că n-avea alt merit decât acela de a-l fi transcris pe La Fontaine. Doamna Grouchy dori să știe dacă mai avea gata și altă poezie. Răspunsul fu afirmativ. Dar era una pe care doar adulții o puteau înțelege. Copiii au fost trimiși să se joace în curte.

O vreme, nu-și găsiră nici un rost. Trecând prin fața zidului școlii, Albert le arătă fetițelor, prin fereastră, banca lui din clasa celor mari, lucru care nu prezenta interes decât pentru el. Apoi, se cățără, folosind mâinile și picioarele, pe unul din stâlpii subțiri de fier care susțineau streașina lată a curții acoperite. Avea o forță și o agilitate atât de mari, încât, din câteva mișcări, ajunse în vârful lui. După ce atinse cu capul marginea acoperișului, se lăsă să alunece, cu toată greutatea, până jos. Elisabeth, entuziasmată, dori să facă la fel. Geneviève începu să țipe îngrozită :

— O să-ți murdărești rochia ! O să-ți strici pantofii !...

Prea târziu. Strângând cu putere stâlpul între pulpe, Elisabeth încerca să se cațere cu ajutorul brațelor. Efortul îi congestionase fața. Îi ardeau palmele. Rochia, ridicată, se mototolise.

— Oh, Elisabeth, ți se văd chiloții, șopti Geneviève.

— Puțin îmi pasă !

La jumătatea stâlpului, istovită, fu nevoită să abandoneze. Albert consideră că, oricum, pentru o fată, reușise foarte bine. Îi însoțise pe părinții lui cu bicicleta și se oferi să le prezinte câteva exerciții acrobatice în curte. Elisabeth îl înștiință că și verișoara ei are o bicicletă. Ar putea organiza niște jocuri. În

timp ce Albert alerga să-și aducă bicicleta, rezemată de gardul grădinii, Geneviève o mustră pe Elisabeth că se poartă prea familiar cu el:

— Trebuia să-l lași să-și facă singur acrobațiile, dacă-i place!

— În doi, ar fi mai distractiv.

— Ba nu, eu nu știu să merg la fel de bine.

— Tocmai de aia, el o să te învețe, o să-ți arate niște șmecherii!

Albert se întoarse, împingând o bicicletă veche, cu vopseaua roșie coșcovită, cu părțile nichelate fără luciu și cu o bară transversală, pentru că proprietarul, fiind bărbat, putea încăleca ridicând piciorul.

Se săltă în șa și începu să pedaleze aplecat peste ghidon, ca un veritabil ciclist. Elisabeth avu impresia că o să intre direct în zidul curții, dar, în ultima secundă, el frână și luă virajul cu eleganță. Roțile derapară în praful alb. Cu gâtul uscat de emoție, Elisabeth urlă:

— Bravo, Albert!

După câteva tururi de pistă, el își luă mâinile de pe ghidon. Cu spatele drept, cu brațele încrucișate și un zâmbet superior pe buze, părea la fel de degajat, așa cocoțat în șa, ca și cum ar fi stat într-un fotoliu.

— Mă duc s-aduc bicicleta Genevièvei! zise Elisabeth în culmea agitației.

Când apăru cu „instrumentul" cel mare și frumos, Geneviève refuză să-l folosească; nu era îmbrăcată pentru asemenea exerciții, era cald, în curând mama o să-i cheme înapoi în salon.

— Dacă-i așa, îmi dai voie să încerc eu? întrebă Elisabeth.

Și, fără să mai aștepte răspunsul, încălecă și porni. Albert mergea în față. Ea încercă să se țină după el. La viraje, și unul și celălalt își foloseau din plin soneriile.

— Frânezi prea devreme înainte de a cârmi! striga Albert. De-aia rămâi în urmă.

O tutuia, și ea era flatată. În picioare, în mijlocul curții, cu brațele căzute peste rochia roz, Geneviève le urmărea circuitul cu priviri jalnice. Când, într-un târziu, se opriră, Albert spuse:

— Ar trebui să mergem afară, pe drum.

— Pe drum? exclamă Geneviève căscând uimită ochii ei de porțelan albastru. Nu se poate!

— De ce? întrebă Elisabeth.

— Mama n-ar fi de acord.

— Tocmai de-aia nu trebuie să-i cerem voie! spuse Albert. Ne ducem așa. Doar zece minute. N-o să știe nimic!

Geneviève se bosumflă împingându-și în afară buza de jos.

— Și eu?

— Te iau pe cadru, propuse Albert.

— Nici vorbă!

— Atunci, așteaptă-ne. Ne luăm la întrecere și tu vezi cine ajunge primul.

— Sunt sigură că tu! spuse Elisabeth.

— Nu e sigur, replică el cu un aer superior care-i dezmințea vorbele.

Se îndreptară înspre portița care dădea direct din curtea școlii spre stradă. Geneviève mai încercă o dată:

— Elisabeth, nu e bine!

— Ce tot spui? Bicicleta e făcută să te plimbi cu ea, nu?

Școala se afla aproape de marginea târgului, așa că Albert și Elisabeth se treziră curând în plin câmp. Rulau alături, încet, pe marginea drumului, în partea umbrită de frunzișul copacilor. Elisabeth încerca o plăcere deplină să pedaleze așa, în toată libertatea, cu un tovarăș de drum aproape necunoscut. Într-adevăr, cu băieții te jucai mai bine decât cu fetele. Ei nu se temeau de nimic. Erau puternici. Dornici de aventuri. Dacă ar fi reușit să nu se mai gândească la învățătorii din Jeyzelou, ar fi putut afirma că Albert o lua cu el să descopere lumea largă. Observă umbrele lor suprapuse, alunecând pe pământ, fu cât pe-aci să-și piardă

echilibrul, dar se redresă la timp ca să nu dea peste coechipierul ei.

— Te descurci destul de bine, spuse el. Mai ales că e mai greu când mergi încet. Ai învățat mai demult ?

— Nici două săptămâni.

— Și Geneviève ? Sunt sigur că merge mai prost ca tine.

— Așa cred...

— Cât e de fată, fata asta ! Nu-mi plac fetele care sunt fete !

Elisabeth recunoscu că ea era exact opusul verișoarei sale :

— Ei îi plac jocurile liniștite, eu vreau mereu să mă mișc.

— Și mie îmi place să mă mișc întruna. La Limoges, o să încerc să joc fotbal, joia. Dacă n-ar exista farmacia tatei, mai târziu m-aș fi dus la marină. E grozavă marina ! Călătorești, ții piept furtunilor, vezi tot felul de țări...

Elisabeth îl asculta vrăjită. Pe loc, simți dorința să intre și ea în marină. Îi claxonă o mașină. Se retraseră deoparte, unul în spatele celuilalt, în timp ce automobilul îi depășea într-un nor de praf. După asta, merseră din nou unul lângă altul. Albert spuse :

— Șaua ta e prea sus. O să ți-o potrivesc.

Descălecară și Elisabeth se așeză pe taluz. Albert găsi în geanta bicicletei cheia potrivită ca să coboare șaua. Elisabeth îl urmări cu bunăvoință. Era foarte îndemânatic.

— Ia încearcă acum !

Ea se urcă pe bicicletă, pedală și strigă :

— E mult mai bine !

Apoi își aminti de Geneviève care-i aștepta.

— Poate c-ar trebui să ne întoarcem...

— Nici gând ! N-au trecut nici zece minute de când am plecat !

Ei i se părea că se plimbă de ore întregi. Își continuară drumul pe-ndelete. În depărtare se zărea un sat.

— Băgăm viteză până la prima casă ? întrebă el.

Ea acceptă. El porni în forță. Fundul lui dansa pe deasupra șeii. În spatele lui, Elisabeth muncea din greu. Când îl ajunse

din urmă, el stătea deja așezat în fața gardului unei gospodării și-și masa mușchii pulpelor. Ea se lăsă pe vine lângă el. Prea obosiți ca să mai discute, se mulțumeau să zâmbească privindu-se. Un clopot anunță ora șase.

— Acum chiar că trebuie să ne întoarcem, spuse Elisabeth.

Își simțea picioarele înțepenite. La înapoiere i se păru că drumul nu se mai termină. Chiar și Albert părea epuizat de o asemenea performanță. Geneviève se postase în fața gardului, cu fața crispată de indignare. În timp ce coborau de pe biciclete, le șopti :

— O s-o încasați ! De o jumătate de oră, domnul și doamna Grouchy îl așteaptă pe Albert ca să plece !

— Le-ai spus că am ieșit din curte ? întrebă Elisabeth.

— N-am avut încotro, răspunse Geneviève, ridicând din umeri.

Părinții erau strânși sub umbrar, cu mutre de judecători. Totuși, primirea nu fu atât de severă pe cât s-ar fi așteptat. Neîndoios, regulile de politețe nu îngăduiau adulților să-și manifeste supărarea. Au existat, desigur, câteva exclamații cu privire la faptul că cei doi fugari erau transpirați, că șosetele Elisabethei erau pătate cu ulei și că Albert avea mâinile murdare, dar ultimele reproșuri s-au topit în concertul mulțumirilor și protestelor prietenești. Toată familia îi însoți pe oaspeți până la trotuar.

O dată intrați în casă, atitudinea unchiului Julien se schimbă. Elisabeth băgă de seamă și vru s-o șteargă sus. Dar un glas sever îi tăie elanul :

— Vino aici, Elisabeth !

Deschisese ușa de la salon. Ea păși înăuntru, îndrumată de un deget amenințător. Canatul se închise fără zgomot. Așa cum făcea întotdeauna în marile ocazii, unchiul Julien își strecură degetele mari în răscroiala vestei. Asta îl făcea să pară mai impozant.

— Cine ți-a dat voie să ieși ?

— Nimeni, bâigui Elisabeth.

— Curtea de recreație nu ți-e de-ajuns pentru joacă ?

— Ba da.

— Și atunci, de ce-ai ieșit pe drum ?

— Ca să probez bicicleta.

— Timp de trei sferturi de oră ?

— N-aveam ceas.

El trase zgomotos aer pe nas :

— Grozavă scuză ! Sper că-ți dai seama acum de purtarea ta necuviincioasă. Singură cu un băiat, în plin câmp ! Ce părere or să-și facă despre tine părinții lui Albert ? Fără să mai vorbim despre toți cei care poate v-au văzut pedalând împreună !...

— Păi, n-am făcut nimic rău !

— Nu mai răspunde ! N-ai ascultat, ai să fii pedepsită. Primo : confisc bicicleta până la noi ordine. Secundo : duminică nu vei avea desert. Tertio : o să scrii de cincizeci de ori : „Un copil nu poate spera să devină plăcut celor din jur decât respectând regulile de bună purtare".

— Mai spui o dată ?

— O să-ți scriu fraza pe hârtie. Du-te ! Și gândește-te bine la avertismentul meu !

Geneviève o aștepta pe Elisabeth în vârful scării. Se retraseră în odaia lor.

— Te-a certat rău ? întrebă Geneviève interesată.

— Oh, nu ! Nu prea rău.

— Ce ți-a spus ?

— Că nu se face să ieși cu un băiat.

— Vezi, ți-am spus eu ! Mai ales că Albert nici măcar nu ți-e verișor...

— Ei și ?

— Atunci când ești fată, draga mea, nu trebuie să faci impresie proastă !

Elisabeth zâmbi disprețuitor :

— La Paris, dacă te plimbi cu un băiat, părinții nu fac atâta caz !

— La Paris, te-ai plimbat cu vreun băiat ?

— Bineînțeles !

— Pe străzi ?

— Da !

— Și mătușa Amélie n-a zis nimic ?

— Nu.

Pe măsură ce se înfunda în minciună, pentru Elisabeth ea îmbrăca culorile adevărului.

— Exagerezi ! murmură Geneviève, speriată și sedusă în același timp de această mărturisire.

— Nu mă crezi ?

— Ba da, cum era ?

— Cine ?

— Băiatul.

— Oh, întâi a fost unul, apoi un altul, apoi altul... Toți erau înalți !

— Ca Albert ?

— Mai înalți decât Albert.

Tăcură. Geneviève încerca să-și închipuie viața aventuroasă pe care o duceau la Paris fetele de vârsta ei. Dar imaginația ei nu mergea prea departe. După o vreme, șopti :

— Eu una, chiar dacă mi s-ar fi dat voie să mă plimb singură cu un băiat, n-aș fi putut s-o fac.

— Ți-e frică de ei ?

— Nu ! Dar sunt prostănaci. Cu fetele, te-nțelegi mai bine, te joci mai frumos.

— Este cu totul altceva, spuse cu gravitate Elisabeth.

Geneviève deschise dulapul și scoase rochia ei de toate zilele.

— Te schimbi ?

— Bineînțeles ! Doar n-oi vrea să rămân cu rochia frumoasă după ce-au plecat musafirii. Și tu trebuie să te schimbi.

— Bine. Și după asta ce facem ?

— Mergem să luăm laptele.

Era un ritual : în fiecare seară, la aceeași oră, se duceau împreună la băcănie ca să cumpere cei doi litri de lapte necesari pentru micul dejun de-a doua zi și pentru diversele preparate

culinare ale mămăiței. După ce, în locul rochiilor roz somon, îmbrăcară o ținută mai modestă, coborâră în bucătărie ca să ia vasul. Elisabeth se temea nițel ca nu cumva familia, supărată din pricina escapadei sale, să nu-i interzică, în ultimul moment, să iasă cu Geneviève. Dar unchiul Julien se închisese într-o clasă ca să scrie, tăicuțu' trebăluia în grădina de zarzavat și mătușa Thérèse cosea la ea în cameră. Mămăița le dădu bidonul și fetițele își luară zborul cu aerul unor trimiși ascultători.

Băcănia se afla la zece case de a lor, la colțul străzii. Se vindeau de toate, de la legume uscate până la nasturi pentru pantaloni. Prăvălia, îngustă ca un coridor, era mai puțin curată și în mai mare neorânduială decât cea de la Chapelle-au-Bois. Șase femei pălăvrăgeau, așteptându-și rândul între stivele de cutii multicolore și saci pântecoși. Ca de obicei, patroana era la casă, iar patronul servea clienții. În ziua aceea, era ajutat de un băiat pe care Elisabeth nu-l mai văzuse. Înalt și voinic, cu fruntea îngustă, părul negru, părea să aibă vreo paisprezece ani. Avea mânecile cămășii răsucite până deasupra coatelor. Un puf cenușiu îi acoperea brațele. Șorțul se desfăcea la spate peste un posterior zdravăn, îmbrăcat în pantaloni scurți. Cu siguranță, la anul va trece la pantaloni lungi. Zărind-o pe Geneviève, rosti:

— Bună ziua, domnișoară.

Ea răspunse:

— Bună ziua, Georges.

— Îl cunoști? șușoti Elisabeth.

— Da. E băiatu' băcanului.

— În alte dăți nu l-am văzut!

— Nu. Cred că s-a dus câteva zile la bunicii lui, în Ardèche.

— Și acum a venit înapoi?

— Vezi bine! răspunse Geneviève pe un ton enervat.

O femeie grasă se întoarse spre fetițe și zâmbi. Jenată, Geneviève se înroși și se prefăcu interesată de un șir de cutii de conserve.

— Pare drăguț, spuse Elisabeth. Crezi că acum o să ne servească el ?

Zâmbetul femeii se lărgi.

— Te rog, Elisabeth, murmură Geneviève, nu vrei să taci ?

Elisabeth se uită la Georges și-l compară cu Albert. Și Albert se făcu tot mai mic, dispăru, cu bicicleta lui cu tot. Mai aveau în fața lor patru persoane. Patronul se apropie de prima. Elisabeth făcu repede socoteala că cea de-a doua avea să fie servită de fiu, cea de-a treia de tată, a patra de fiu, a cincea de tată... Or, a cincea era Geneviève. Cu atât mai rău ! Nu o mai interesa. Tocmai atunci două cliente se înghesuiau să iasă : erau împreună. Asta schimba ordinea numerelor. Înainte ca Elisabeth să-și reia firul socotelilor, Georges întrebă :

— Ce doriți, domnișoarelor ?

Își întinse gâtul. Se ridică pe vârfuri, ca și cum i-ar fi crescut tocurile.

— Doi litri de lapte, spuse Geneviève.

Georges luă vasul, deschise bidonul mare și cufundă măsura. Fața lui colțuroasă, fruntea pe jumătate ascunsă de o șuviță neagră ca pana corbului se apleca într-un fel misterios deasupra pânzei lichide și albe, din care urca un iz de grajd. Laptele curgea ca o panglică lată în vasul cilindric. Elisabeth fixa intens șuvoiul. Mâinile lui Georges erau mari și roșcovane. Țineau bine obiectele.

— Și altceva, domnișoară, ce să vă mai servesc ?

Rostind aceste cuvinte, glasul lui trecu de la grav la ascuțit. Această bruscă schimbare de registru îl făcea și mai atrăgător.

— Aș vrea un pachet de cicoare, răspunse Geneviève.

El se duse să-l ia de pe un raft înalt. Ridică brațul și tot trupul i se alungi, se întinse. Cămașa îi era pătată de transpirație sub braț.

— Poftim, spuse el. Și altceva ?

Elisabeth ar fi vrut ca Geneviève să mai cumpere ceva. Dar aceasta zise :

— Asta-i tot.

El scrise repede niște cifre, cu o bucățică de cretă pe o tăbliță, și le adună cu grijă :

— Doi și cu nouă, unsprezece... trei și cu doi, cinci, și șase... Plătiți acum sau le trec în cont ?

Se adresa Genevièvei, dar Elisabethei i se părea că pe ea o privea când vorbea.

— Plătesc acum.

În timp ce ea se scotocea în portmoneu, Georges întinse vasul cu lapte și pachetul de cicoare Elisabethei. Ea le primi ca pe un dar.

— Nu vă e prea greu ? întrebă el.

— Oh, nu ! șopti ea.

Și simpla rostire a acestor cuvinte îi tăie răsuflarea. După ce achită cumpărăturile la casă, Geneviève se apropie de Elisabeth, care o aștepta, încremenită, cu ochi strălucitori și buzele întredeschise.

— Hai, nu vii ?

— Da, da, iată-mă...

Georges se ocupa deja de alte două cliente. Elisabeth îi aruncă o privire pe furiș și ieși în urma verișoarei sale. În stradă, își împărțiră greutatea : Geneviève luă vasul cu lapte, Elisabeth păstră pachetul de cicoare.

— Și acum, grăbește-te, o îndemână Geneviève. Ne așteaptă mămăița...

— Îl cunoști de mult ?

— Pe cine ?

— Pe Georges.

— Bineînțeles ! A fost la noi la școală. Nu era un elev strălucit !

— Toți băieții din Jeyzelou au fost deci la voi la școală ?

— Aproape toți.

— Asta înseamnă grozav de mulți ! oftă Elisabeth.

Cum era cu putință ca de la domnii cei mai respectabili pînă la puștii cei mai zurbagii să fi învățat toți în fața aceloraşi pupitre, să fi fost mustrați de aceiași învățători și să se fi jucat în aceeași

curte ? Se uita acum la trecătorii vârstnici și-i vedea în pantaloni scurți și cu ghiozdanul în spate.

— Spui că Georges n-a fost un elev bun ?

— Nu. Dar ce-ai cu el ? Nu e interesant !

— N-am spus că e interesant !

— Păi, și-atunci ?

— Păi, nimic !

Zâmbi cu un aer enigmatic. Geneviève ridică din umeri :

— Ce proastă ești !

Au făcut câțiva pași în tăcere. Elisabeth se gândea că vorbise cu doi băieți în aceeași zi. Un blond și un brunet. De necrezut ! O cuprinse o fericită palpitație. Avea chef să danseze, să râdă. Aruncă în sus pachetul de cicoare, bătu din palme și-l prinse din zbor.

— Elisabeth ! exclamă Geneviève. Nu pe stradă !

— Dac-așa îmi place ?

— O să spargi pachetul !

— Ba nu, uite !...

Continua să arunce pachetul, fredonând :

Noapte în China,
Noapte de alint,
Noapte de amor !...

Geneviève nu știa dacă să râdă sau să se supere. Mergând pe lângă Elisabeth, o implora :

— Nu, nu, Elisabeth ! Nu te mai juca ! Nu mai cânta !...

Elisabeth nu se liniști decât atunci când ajunseră la gardul grădinii.

Ortografia Elisabethei se îmbunătățea imperceptibil, dar mătușa Thérèse spunea că în această materie, cu cât progresele sunt mai lente, cu atât sunt mai sigure. Amândouă lucrau în speranța să ajungă la „zero greșeli“ până la sfârșitul vacanței. În așteptarea acestei minuni, în care, în ceea ce o privea, fetița nu mai credea, ea se lăsa în voia plăcerii, atât de noi pentru ea, de a trăi, de la răsăritul până la apusul soarelui, în căldura unei familii. Fusese adoptată de cei ai casei fără rezerve, făcând-o să se simtă la fel de bine printre ei ca și verișoara ei. Aici totul respira ordine, curățenie și bună dispoziție. Până și crizele de astm ale mămăiței aveau un farmec nespus. Acestea veneau uneori dimineața. Atunci, un parfum de eucalipt se răspândea pe coridor. După ultimul acces de tuse, mămăița putea fi văzută, așezată în pat, zâmbitoare, ușurată, cu o băsmăluță de dantelă peste părul cărunt. Tăicuțu' purta o scufiță de bumbac când se culca. Când apărea cu ea pe cap, afară din cameră, semăna cu un morar bătrân ieșind din moară. În fiecare după-amiază, unchiul Julien se izola ca să citească sau să scrie. În timp ce lucra, cei din jur păstrau liniștea. La cel mai mic zgomot, mătușa Thérèse își făcea apariția cu privirea severă și cu un deget pe buze:

— Ssst, copii! Duceți-vă să vă jucați în curte!

Duminica era o zi splendidă. Se sculau mai târziu decât de obicei. Se îmbrăcau mai elegant. Mămăița făcea o prăjitură. Dar nimeni din familie nu se ducea la biserică. Mirată la început de această lipsă de pietate, Elisabeth înțelesese în cele din urmă că învățătorii, ca și părinții ei, aveau un fel de a comunica cu bunul Dumnezeu care era diferit de cel al domnișoarei Quercy.

În fiecare seară, cele două fetițe se duceau la băcănie. Georges le servea. Dar nu era în favoarea lui să fie văzut prea des. El întâmpina cu aceeași politețe pe oricine. Elisabeth simțea că, dacă nu se va întâmpla ceva neprevăzut, se va îndepărta de el

înainte ca el să se intereseze de ea. Brusc, dori să-l revadă pe Albert, cel care mergea atât de bine pe bicicletă. Tocmai atunci se discuta despre sărbătorirea aniversării Genevièvei, la 12 septembrie. Nu va fi oare invitată și familia Grouchy cu acest prilej? Răspunsul alor ei a fost categoric: evenimentul va fi sărbătorit în cea mai strictă intimitate.

În dimineața respectivă, Elisabeth era la fel de agitată ca și verișoara ei la gândul dejunului deosebit. Îmbrăcate amândouă cu rochiile roz, treceau întruna prin fața bucătăriei, unde n-aveau voie să intre. Mămăița se străduia să facă o capodoperă de patiserie, care înmiresma vestibulul și ajungea până în grădină. Mătușa Thérèse, închisă în salonul-sufragerie, punea masa și pregătea surprizele. Ca să dea mai multă strălucire ceremoniei, Geneviève îi propuse Elisabethei să coboare din pod un fonograf vechi și discuri, de care părinții voiseră să scape. Pe furiș, s-au gândit să ascundă aparatul în spatele suportului pentru umbrele. Urmau să-l pună în funcțiune la desert.

Înfrigurate de planul lor, urcară în grabă scara care ducea de la primul etaj la pod. Printre resturi de mobilă, cufere rupte din nuiele, cărți cu colțurile îndoite și ziare vechi le aștepta fonograful, superb, cu pâlnia ca o corolă, îndreptată spre ferestruica podului. Trei discuri zăceau, ca niște pete negre, lângă el. Cu precauții de hoț, fetițele își transportară prada în vestibul. Abia terminaseră cu spălatul pe mâini, că voci nerăbdătoare le chemară la masă.

Pe farfuria Genevièvei erau înghesuite patru pachete legate cu panglici. Ea le desfăcu pe rând, sub privirea amuzată a adulților. Erau cărți frumoase, cu coperți roșii. Aplecată peste umărul verișoarei ei, Elisabeth scotea câte un suspin extaziat la fiecare descoperire. Pe rând, Geneviève se repezi să-și îmbrățișeze mama, tatăl, bunica și bunicul. O răsfățaseră prea tare! Era exact ce sperase. Cum de-i ghiciseră cele mai ascunse dorințe? Ca să nu se despartă de cărți în timpul mesei, le puse pe un scaun, lângă ea.

Mămăița a fost la înălțime. Le-a servit pește rece în aspic, care era foarte bun, dar trebuia mâncat cu grijă din cauza oaselor, și apoi friptură de pui cu garnitură de mazăre verde. Dar, toată lumea se rezerva pentru desert. Tăicuțu', ca de obicei, sărea, din cinci în cinci minute, să toarne vinul. Era omul potrivit pentru mesele festive, organizatorul recunoscut al sărbătorilor familiale. Cu toate că masa fusese pregătită de soția lui, el era cel care se simțea jignit dacă preparatele nu erau apreciate la justa lor valoare. După brânză, mămăița s-a retras în bucătărie. Câteva minute mai târziu a intrat, aducând un tort uriaș, cu cafea și migdale, decorat cu cremă de jur împrejur. Unsprezece lumânări roz încoronau edificiul. Flăcările tremurătoare, așezate în cerc, luminau bărbia bătrânei doamne, care părea și ea comestibilă. A așezat cu grijă tortul scânteietor pe marginea mesei și a ascultat complimentele cu modestie și mulțumire. Iluminată de acest jăratic în miniatură, Geneviève părea într-adevăr regina serbării. În fața ei străluceau cei unsprezece ani ai săi.

Încântată, Elisabeth se gândi că părinții ei nu-i sărbătoriseră niciodată aniversarea cu atâta pompă. Nu era vina lor, bineînțeles; ocupațiile lor îi solicitau până într-atâta încât nu găseau timp să se adune cu toții în jurul fetiței. Cu inima strânsă, se grăbi să se gândească la altceva. Geneviève se pregătea să stingă lumânările. Își umfla obrajii, ca două baloane.

— Atențiune ! strigă tăicuțu'. Unu, doi, trei !

Ea suflă cu putere, fără să izbutească pe deplin. Cinci flăcări din unsprezece se stinseră.

— Mai rămân șase, spuse mămăița. Te măriți peste șase ani.

— Oh, nici vorbă ! spuse Geneviève. E prea devreme !

Elisabeth nu era de aceeași părere : să te măriți la șaptesprezece ani i se părea foarte potrivit. O spuse cu voce tare și stârni râsete și comentarii zgomotoase. Și muzicuța ceasului sună mai tare decât de obicei. După stingerea ultimelor lumânări, tăicuțu' tăie tortul. Era bine însiropat și, dacă te luai după unchiul Julien, „foarte digerabil", în ciuda ingredientelor bogate în calorii care-l

alcătuiau. În timp ce mămăița servea o a doua porție, Geneviève se strecură în vestibul. Deodată, o muzică răgușită și demodată se prelinse, jucăușă, în salon. De mirare, toți rămaseră cu furculițele în aer.

— Ce-i asta ? întrebă mătușa Thérèse.

— Surpriza noastră ! exclamă Geneviève.

— Surpriza noastră ! repetă Elisabeth, lăsându-se să alunece de pe scaun. Și începu să danseze în spațiul îngust dintre masă și ușă. Unchiul Julien vru să intervină ca s-o potolească, dar mătușa Thérèse și mămăița, râzând cu lacrimi, îl împiedicară.

— Vezi, Elisabeth, dansul ăsta se dansa pe vremea mea, spuse mămăița. Mi-aduc aminte melodia : ta-ti, ta-ti, ta-ta, ti-ti !...

— Parcă ar fi un vals ! exclamă Elisabeth.

— Nu, e o polcă ! zise mămăița, legănându-se pe scaun.

Elisabeth îi întinse mâinile :

— Vii să dansezi cu mine ?

Tăicuțu' își ridică brațele spre tavan :

— Și după asta ce mai urmează ?

Dar bătrâna doamnă era deja în picioare, cu o privire malițioasă, clătinând din cap în ritmul muzicii :

— Ta-ta, ti-ti !

— Clotilde ! Ești astmatică ! reluă tăicuțu' cu glas alarmat.

— Vedem noi după asta, spuse ea.

Elisabeth o cuprinse cu brațul. Aveau aproape aceeași înălțime. Și deodată porniră. În ciuda vârstei, mămăița era ușoară ca o păsărică. Condusă de ea, Elisabeth intră fără dificultate în ritmul muzicii. Cu brațul întins și capul înclinat, înaintau împreună, cu pași mărunți, se învârteau grațios, băteau ușor în podea și-apoi săltau pe contratimp.

— Bravo, mămăiță, țipa Elisabeth. Așa ! Așa !

Cu toate încurajările, mămăița fu silită să se oprească, cu respirația tăiată. Râdea tușind, cu ochii umezi, cu obrajii îmbujorați.

— Ți-am spus eu, Clotilde ! mormăi tăicuțu'.

— Lasă, Hector, nu se-ntâmplă nimic! șopti ea, trăgându-și sufletul.

Într-adevăr, nu s-a întâmplat nimic. În timp ce adulții își beau cafeaua, Geneviève și Elisabeth s-au instalat sub umbrar ca să admire cărțile. Și-au petrecut toată după-amiaza citind și discutând. Se făcuse târziu, dar nu le era foame. Mai ales tortul nu se lăsa uitat ușor. Au mâncat ceva mai târziu decât de obicei; o cină ușoară, în bucătărie.

În seara aceea, la culcare, Elisabeth era gânditoare. Se întreba dacă părinții ei, care treceau cu vederea aniversările, munceau întruna, fiecare la locul lui, se distrau rar, erau mereu cu ochii la clienți, la chelner, la casă și n-aveau habar de plăcerea de a avea un salon cu fotolii acoperite cu huse și o grădină cu o boltă de verdeață, erau niște oameni fericiți. Casa din bulevardul Rochechouart nu avea decât trei ziduri. Cel din față, care dădea spre stradă, aparținea mai ales trecătorilor. Nu avea o încăpere destinată tuturor, în care familia să se strângă la ore fixe ca să scape de sâcâiala necunoscuților care doreau ceva de băut sau să cumpere țigări. Aici, în schimb, se trăia într-un palat, bine închis, bine protejat, cu provizii, obiceiuri, piese de mobilier având fiecare povestea ei, veselă de toate zilele și veselă de duminică și chiar și o pendulă care să orânduiască activitatea tuturor. Comparând cele două locuințe, Elisabeth era silită să recunoască că se simțea mai acasă la Jeyzelou decât la Paris. Deja, ideea că în curând va trebui să părăsească acest mic univers de liniște și confort, ca să se întoarcă la internat, o întrista. Oftă, întinzându-se sub pătură:

— Doar optsprezece zile!

— Nu-i plăcut! șopti Geneviève, culcată în patul alăturat. O să mă plictisesc fără tine!

— Ce-ai mai zice dac-ai fi în locul meu? Tu rămâi cu părinții tăi, cel puțin! Pe când eu...

— Nu-ți place la Sainte-Colombe?

— Ba da, din cauza directoarei. E foarte drăguță domnișoara Quercy. Dar nu e numai ea acolo !...

— Eu o să fiu în clasa domnișoarei Héquet ; e severă ! Nimeni n-o iubește ! Tata zice că e rea pentru că nu e măritată !

— Ce tâmpenie, tu să fii într-o școală la Jeyzelou și eu în alta, la Sainte-Colombe.

— Da, e o tâmpenie.

— Îți dai seama dac-am fi împreună ? Ce bine ne-am distra ! M-ai ajuta să-mi fac lecțiile...

O idee luminoasă se aprinse în pupilele Genevièvei. Șopti :

— Dacă mama ta ar fi de acord să te lase aici, poate am aranja ceva...

Această propunere neașteptată o zăpăci pe Elisabeth. Se propti într-un cot. Timp de câteva secunde, se lăsă purtată pe aripile unei speranțe absurde. Apoi, ca și cum ar fi fost rănită în plin zbor, căzu la loc în așternut și mormăi amărâtă :

— Părinții tăi ce-ar zice de-așa ceva ?

— Nu știu.

— Păi, vezi ?

— Vrei să-i întreb ?

— Ai curaj ?

— Sigur că da.

— Când ?

— Mâine.

— N-o să meargă ! fu de părere Elisabeth, scuturându-și părul scurt.

— Ți-e frică de unchiul Pierre că n-o să vrea ?

— Oh, el nu spune niciodată nimic. Mama e cea care hotărăște !

— La noi, tata ! Ar trebui să stau de vorbă cu mama și ea să-i zică tatii, după masa de prânz. Atunci e întotdeauna bine dispus. Dacă părinții mei spun da și dacă și părinții tăi spun da...

— Ce grozav ar fi ! bâigui Elisabeth, împreunându-și mâinile.

Gestul acesta îi aminti că de trei zile nu-și mai făcuse rugăciunea. Spera ca Dumnezeu să nu profite de această neglijență ca să se opună dorinței ei.

6.

Așa cum prevăzuse Geneviève, mama și bunicii, consultați pe rând, o felicitară pentru planul ei și-i făgăduiră să o sprijine întru totul.

La începutul după-amiezii nu mai rămăsese de convins decât unchiul Julien. Fără să aibă habar de complotul care se urzea în casă, el părea că înflorește, singuratic și important, în sânul familiei care se întrecea în gesturi prevenitoare. Niciodată nu fusese înconjurat cu atâtea zâmbete. Se uitau la el cu afecțiune, vroiau să-i ghicească cele mai simple dorințe, ascultau cu atenție cuvintele cele mai obișnuite care-i ieșeau din gură. La ora cinci, mătușa Thérèse socoti că era pregătit pentru o discuție capitală și îl chemă sub umbrar. Elisabeth și Geneviève fugiră în odaia lor. Așezate una lângă alta, cu mintea la pândă, așteptau rezultatul. Curând, un zgomot de fraze le atrase spre fereastră. Unchiul Julien ridica glasul. Frunzișul, așezat în boltă, îl ascundea de privirile fetițelor. Era imposibil să înțelegi ce spune.

— Probabil e furios ! se bâlbâi Elisabeth.

— Nu e sigur. I se întâmplă să vorbească tare chiar și atunci când e bucuros.

Se aplecară în față, ca să audă mai bine. Încetul cu încetul, urechea li se obișnui și începură să distingă în parte vorbele. Ai fi zis că cei doi interlocutori se apropiau de ele. Brusc, câteva fraze clare se desprinseră printre șoapte :

— Ar fi trebuit să ne gândim noi la asta, de la bun început ! spuse unchiul Julien cu vehemență.

— E și părerea mea, replică mătușa Thérèse.

— Când ai norocul să ai veri învățători, nu-ți duci fata într-un internat ca acela, continuă el. N-am nimic împotriva învățământului particular. Trebuie să existe școli pentru toate gusturile ! Dar, oricum !...

Elisabeth și Geneviève se priviră vesele.

— Se aranjează ! spuse Geneviève.

— Așa s-ar părea !

Unchiul Julien coborâse tonul. Cu toată dorința de a urmări discuția, Elisabeth nu mai putu prinde decât expresii la întâmplare :

— Educație religioasă... Să-ntorci spatele realităților vieții... otrava minților tinere... absolut împotriva... rugăciunea înaintea ortografiei...

Apoi, dialogul se preciză din nou :

— Sper ca Amélie să nu se opună, spuse mătușa Thérèse.

— Sper și eu. Totuși, cred că nu vrea să facă o călugăriță din Elisabeth a ei !

— Sigur că nu !

— Păi, atunci ! Trebuie să urmeze tradiția laică a familiei. În scrisoarea mea o să i-o spun fără menajamente !

— O să-i scrii ?

— Chiar în seara asta. Sau poate, ar trebui să-i scrii tu. Ești femeie și mamă : ai să știi să-i prezinți lucrurile mai bine.

Rosti aceste ultime cuvinte în clipa în care ieși de sub umbrar. De frică să nu fie surprinse la postul lor de observație, fetițele se traseră repede înapoi.

— S-a făcut ! Rămâi aici ! Rămâi aici ! strigă Geneviève.

— Dacă o să vrea mama !

— O să vrea, sunt sigură ! Oh, Elisabeth, ce bucuroasă sunt !

Se îmbrățișară. Participând la demonstrația de prietenie a verișoarei sale, Elisabeth se mira că propria ei bucurie nu era mai puternică. În mulțumirea ei își făcea loc un sentiment nedefinit de remușcare. Simțea un nod în gât. Era oare cu putință să n-o mai vadă niciodată pe domnișoara Quercy, palidă și dreaptă în

rochia ei neagră, să nu-i mai audă niciodată vocea gravă, ale cărei inflexiuni îi răsunau încă, melodioase, în auz ? Directoarea dispărea sub o trapă. Era ca și cum nici n-ar mai fi existat. Împotrivindu-se amărăciunii, Elisabeth își făgădui să-i scrie deseori și chiar să se ducă să o vadă când va fi mare. Hotărârea aceasta o liniști.

Ca răspuns la scrisoarea ei, mătușa Thérèse primi, cu poșta următoare, trei pagini lungi în care Amélie își exprima jena și recunoștința. Soluția propusă de ei era exact cea pe care o gândise și ea în fundul sufletului, fără să îndrăznească să o rostească. La Jeyzelou, scria ea, Elisabeth va trăi în familie, va învăța să se poarte cuviincios și va învăța carte mai bine decât oriunde în altă parte. Verișoara ei Geneviève ar fi pentru ea un exemplu viu de cumințenie. Și, pentru că, în regiune, clima era deosebit de bună, câștigul va fi egal, în plan fizic și spiritual. În ultimele rânduri ale misivei, Amélie îi anunța că, dat fiind că nu mai era obligată să o însoțească pe fetiță la Sainte-Colombe, nu va mai veni la ei la sfârșitul lui septembrie, așa cum rămăsese hotărât, ci doar în vacanța de Crăciun.

Vestea aceasta o întristă pe Elisabeth, care spera să-și revadă mama înainte de începerea anului școlar. Plânse nițel, pe ascuns, și se resemnă, gândindu-se că, fără doar și poate, avea multă treabă la cafenea și localul mergea mai prost când nu era mama la casă.

Unchiul Julien hotărâse ca Elisabeth, cu toate că avea mari lacune, să intre, ca și Geneviève, în cursul superior. Trebuia să o convingă pe domnișoara Héquet, directoarea. Într-o dimineață de joi, mătușa Thérèse se îmbrăcă elegant ca să meargă în vizită la colega ei de la școala de fete. Sfătuită de mămăița, Elisabeth își puse un șorț peste rochie, ca să pară mai silitoare. Tremura dinainte la gândul examenului la care, se părea, urma să fie supusă pentru a-i fi apreciate cunoștințele. Pe drum, mătușa Thérèse continua pregătirile, punându-i întrebări din tabla înmulțirii

și acordul participiilor. Școala de fete era la celălalt capăt al târgului. O dată ajunse la gardul de fier, Elisabeth avu senzația că tot ce învățase i se scurgea din cap, în valuri, ca printr-o gură de canal. Mătușa Thérèse observă cu îngrijorare paloarea ei subită :

— Nu te simți bine ?

— Ba da.

— Ți-e frică ?

— Da.

— Nu e cazul ! Ai să vezi, nu va fi nici o problemă...

Elisabeth se simți împinsă de la spate. Se auzi clinchetul unui clopoțel. O ușă se deschise. Domnișoara Héquet avea un dinte de aur drept în față.

— Șaptesprezece greșeli în cincisprezece rânduri ! exclamă unchiul Julien. Cum naiba și reușit ?

Elisabeth nu răspunse și plecă privirea.

— Era foarte emoționată, spuse mătușa Thérèse.

— Chiar dacă era foarte emoționată, ar fi putut să se descurce mai bine, reluă unchiul Julien, bâțâind un genunchi.

Toată familia se strânsese în bucătărie ca să asculte relatarea evenimentelor. Un cerc de chipuri consternate o înconjura pe Elisabeth, care-și înghițea în tăcere rușinea.

— Și la aritmetică ? continuă unchiul Julien.

— Domnișoara Héquet i-a dat două probleme scurte, în genul celor pe care cu mine le rezolvă ușor.

— Și a greșit ?

— S-a grăbit, oftă mătușa Thérèse care, se vedea cât de colo, nu mai știa ce să inventeze ca să scuze eșecul nepoatei sale.

— Pe scurt, bombăni unchiul Julien, putem să vorbim de un dezastru pe toată linia.

— Ei, nici chiar așa...

— Haida-de, Thérèse, să spunem lucrurilor pe nume. Am spus corect : un dezastru ! Va trebui ca fetița să muncească de

două ori pe-atât în clasă ca să corecteze impresia deplorabilă pe care-a lăsat-o inițial.

— Bineînțeles, spuse mătușa Thérèse. Dealtminteri, pentru că domnișoara Héquet consideră că Elisabeth nu are nivelul cerut în cursul superior, o va înscrie în cursul mediu.

Figura unchiului Julien se înălță brusc deasupra gulerului tare.

— În cursul mediu ? Ți-a spus ea clar, cursul mediu ?

— Da, Julien.

El se lovi cu palma peste frunte; cu-atâta forță încât degetele îi lăsară o urmă roz și strigă :

— Cum adică ? În cursul superior nu se află decât elemente de elită ? Fără să fie printre primele, Elisabeth ar fi putut foarte bine să țină pasul. Dacă o bagă între cele de la cursul mediu, i se va părea că învață ceva ce știe deja, se va lenevi, va pierde orice chef de învățătură...

— Ai dreptate, Julien, spuse tăicuțu'. Ce trebuie făcut este ca fetița să fie stimulată, pusă laolaltă cu cele de vârsta ei, sau chiar mai mari...

— Mă bucur că gândești ca mine, tăicuță.

— Păi, e firesc, dragul meu.

— Unde rămăsesem ?

— Vorbeai de necesitatea de a o repartiza pe Elisabeth printre cele mari.

— Exact. O necesitate ! O necesitate absolută ! Ei bine, ce se întâmplă ? Îi cer un serviciu personal acestei femei care, fiindu-ne colegă, n-ar trebui să ne refuze, și iată că ea se umflă în pene, pune condiții, ne respinge !... Nu, nu și nu ! Întrece măsura !

Era măreț în furia lui. Elisabeth își ridică privirea și înțelese că din vinovată devenea victimă. Această schimbare de situație îi luă piatra de pe inimă. Geneviève o luase de mână. Mămăița și tăicuțu' o priveau cu compătimire. Unchiul Julien începu să se plimbe dintr-un capăt în altul al bucătăriei :

— Ai dreptate, Julien, spuse tăicuțu'. Ce trebuie făcut este ca fetița să fie stimulată, pusă laolaltă cu cele de vârsta ei, sau chiar mai mari...

— Mă bucur că gândești ca mine, tăicuță.

— Păi, e firesc, dragul meu.

— Unde rămăsesem ?

— Vorbeai de necesitatea de a o repartiza pe Elisabeth printre cele mari.

— Exact. O necesitate ! O necesitate absolută ! Ei bine, ce se întâmplă ? Îi cer un serviciu personal acestei femei care, fiindu-ne colegă, n-ar trebui să ne refuze, și iată că ea se umflă în pene, pune condiții, ne respinge !... Nu, nu și nu ! Întrece măsura !

Era măreț în furia lui. Elisabeth își ridică privirea și înțelese că din vinovată devenea victimă. Această schimbare de situație îi luă piatra de pe inimă. Geneviève o luase de mână. Mămăița și tăicuțu' o priveau cu compătimire. Unchiul Julien începu să se plimbe dintr-un capăt în altul al bucătăriei :

— Ar trebui să știe, oricum o iei, că un examen, în asemenea condiții, nu înseamnă mare lucru ! Dacă îi spun eu că nepoata mea poate să țină pasul în clasa respectivă, înseamnă că sunt convins că așa e. Nu e ea în măsură să conteste experiența mea pedagogică. Hotărârea ei nu este altceva decât un act de ostilitate la adresa mea ! Prin Elisabeth, în mine, în noi a vrut să lovească !

— Poate că nu-i chiar așa, Julien, spuse mătușa Thérèse. Liniștește-te ! Du-te și tu să vorbești cu ea...

Ochișorii unchiului Julien aruncau fulgere. Trasă de cele două degete mari, vesta i se umfla ca o platoșă.

— Nu mă voi coborî până într-atâta încât să solicit indulgența acestei persoane. De mult am ghicit că ne caută pricină. Vrea război, o să-l aibă !

O adiere de spaimă trecu peste asistență. Elisabeth se vedea deja pretextul și miza unor lupte de stradă. Geamurile zburau în țăndări. Domnișoara Héquet era luată prizonieră.

— Ce-ai de gând să faci, Julien ? întrebă mătușa Thérèse cu vocea alterată de teamă.

— Să răspund cu aceeași monedă, spuse el printre dinți.

— La naiba ! exclamă tăicuțu' și mustața lui cea albă deveni asemănătoare cu a unui general.

— Dacă nu te învoiești cu domnișoara Héquet, va trebui să primești să o ia pe Elisabeth la ea în școală în cursul mediu, spuse mătușa Thérèse.

— Nu.

— Păi, și-atunci, unde să meargă ?

— O s-o iau la mine-n clasă !

— La tine-n clasă ?

— Chiar așa, Thérèse ! Dacă domnișoara Héquet socotește că Elisabeth nu este demnă să urmeze cursul superior în școala ei, va urma cursul superior în școala noastră.

Rostind aceste cuvinte, le aruncă o privire trufașă celor din jur. Mirată la culme, Elisabeth își ținea răsuflarea. În cele din urmă, măicuța bâigui :

— Păi... Julien... nu se poate...

— Și de ce, mă rog ?

— Pentru că școala pe care-o conduci tu e o școală de băieți și Elisabeth e fată...

— Elisabeth nu e o fată, replică unchiul Julien, este un caz ! Un caz asupra căruia orice pedagog demn de acest nume are datoria să se aplece. Pe deasupra, e nepoata mea...

— Da, da, Julien, zise mătușa Thérèse, dar uiți regulamentul...

— Asta cam așa e, recunoscu tăicuțu', mai e și regulamentul, Julien...

— Nu-mi vorbiți mie de regulament, îl cunosc mai bine ca voi. E destul să obțin autorizația de la delegatul cantonului. O simplă formalitate, domnul Chasseloux mi-e prieten. Îl am în buzunar. Și pe ceilalți membri din consiliul județean, la fel !

— Ți-ar plăcea ?
— Cred că... da...
— Doar nu ți-o fi frică de băieți ?
— Oh, nu...
— E perfect ! E perfect !...
Își freca mâinile cu rapiditate, ca și cum ar fi vrut să scoată scântei. Brusc, întrebă :
— Voiai să spui ceva, tăicuțule ?
— Nu, nu, mormăi tăicuțu', care părea năucit de hotărârea ginerelui său.
— Și dumneata, mămăiță ?
— Nici eu... O să vedem ce-o să iasă...
— Aveți încredere în mine !
— Oh, avem încredere în tine, Julien, spuse mătușa Thérèse cu ochii blânzi, ca de catifea.
Pentru că nimeni nu îndrăznea să-l contrazică, el trase repede concluziile :
— Treaba asta este deci hotărâtă. Elisabeth, te poți considera, de pe acum, eleva mea. Mai avem o jumătate de oră până la masa de prânz. Duceți-vă la joacă, copii ! Vă strigăm noi...
Fetițele ieșiră în grădină și se așezară sub umbrar. Geneviève nu-și venea în fire. Apucând-o de mâini pe Elisabeth, șoptea :
— Ce păcat că domnișoara Héquet n-a vrut să te primească! O să-ți fie greu să rămâi aici, cu băieții. Tata nu-și dă seama. Sunt răi, își bat joc ! Niște draci !
Cu cât Geneviève se lamenta înșirând încercările prin care urma să treacă verișoara ei, cu atât Elisabeth se simțea mai atrasă de perspectivele unei situații ieșite din comun. Ei, care până acum nu avusese în nici un fel de-a face cu băieții, unchiul Julien îi punea deodată la dispoziție o școală întreagă : mari, mici, bruneți, blonzi, roșcovani... Numărul și diversitatea lor îi provocau un soi de amețeală. E-adevărat că era puțin neliniștită la ideea că nu va mai fi nici o altă fată alături de ea, ca să reprezinte elementul feminin într-o lume cu păr țepos și pantaloni scurți. Dar această onoare, de care se temea, prezenta, în ochii ei, mai

curând aspecte plăcute decât neplăcute. Se imagina deja, o grațioasă regină, impunând respect acestei curți de masculi băiețoși. Un surâs îi înflori pe buze.

— Eu, reluă Geneviève, în locul tău, aș fi spus că nu vreau... Atunci ar fi fost obligați să te ducă la școala de fete...

— În cursul mediu !

— Păi, da, în cursul mediu. Oricum ți-ar fi fost mai bine decât aici !...

— Nu pentru învățat. Dacă vreau să fac progrese, trebuie să intru în cursul superior. A avut dreptate tatăl tău !...

Vorbea cu atâta siguranță, încât Geneviève îi aruncă o privire bănuitoare, se trase încet înapoi și bâigui :

— Zău dacă nu s-ar zice că te bucuri !

Elisabeth pufni în râs și-o luă la fugă spre intrarea în casă.

— Unde te duci ?

— Să mă spăl pe mâini !

Dar, până să intre, alergă în jurul peluzei, în mare viteză, ca și cum ar fi simțit nevoia să-și consume preaplinul de energie, înainte de a se înfățișa, potolită și modestă, la masa învățătorilor.

7.

În dimineața zilei în care începea școala, Elisabeth deschise fereastra de la bucătărie ca să pândească sosirea primilor elevi. Veneau din cele două extremități ale străzii, cenușie, udă și cețoasă. Câte unul sau în grup, se îndreptau spre același punct. Cei mici se lăsau târâți de mână, smiorcăindu-se, de câte-o mamă care mergea prea repede sau de câte-un frate mai mare care îi

părăsea de îndată ce treceau de poartă, ca să se ducă să-și întâlnească colegii. În curte erau reprezentanți de toate înălțimile și toate înfățișările. Erau prezenți băieți înalți și slabi, care păreau cocoțați pe picioroange, și alții cu picioarele scurte, rotofei ca niște ciuperci. Sub pelerine se ghiceau ghiozdanele. Din cauza fularelor groase înfășurate la gât, capetele lor păreau înșurubate direct pe umeri. Cocoșați și cu saboți uriași, ai fi zis că se lipesc de pământ. Cei care locuiau departe își aduceau ceva de mâncare. Mămăița îi chemă într-un colț al curții. Aplecându-se puțin, Elisabeth putea să-i vadă, înghesuindu-se în jurul bătrânei și dându-i, cu un aer solemn, porția lor de zarzavat pentru supa comună. Fiecare întindea ba un nap, ba o țelină, ba un morcov. Își fluturau contribuția, apoi o aruncau, la grămadă, într-un coș. După ce acesta se umplu, doi băieți mari îl duseră până la cantină. Mămăița dispăru în urma lor. Trebuia să aprindă focul. Câțiva împătimiți se jucau cu bile, se fugăreau sau, pur și simplu, se bălăceau în ochiurile de apă.

Geneviève plecase de mult, ca să ajungă la școala domnișoarei Héquet. Ca fată ce era, mergea, firesc, la școala de fete. De ce oare cu Elisabeth trebuia să fie altfel ? La început fusese foarte fericită să fie primită să învețe cu băieții, dar acum era speriată. Mătușa Thérèse, unchiul Julien și domnul Charbot, învățătorul adjunct, circulau de la un grup la altul ca niște cumpărători într-un iarmaroc. Îi știau pe toți și-i împărțeau pe clase, fără ezitare. Curând sună clopoțelul, jocurile se opriră, turma se împărți în trei colective compacte : cei mari, cei mijlocii și cei mici. O bătaie din palme și, în fața fiecărei clase se înșiră un rând de puști tăcuți. Era exact ora opt. Răsună un tropăit războinic. Prin cele trei uși deschise, școala înghițea încet trei șerpi negri. Mămăița intră în bucătărie. Purta șorțul pentru gătit, sufla greu, era zburlită, cu ochii înroșiți de fumul de la plită.

— Ei bine, trebuie să te duci, Elisabeth.

Cu sufletul greu, Elisabeth bâigui :

— Nu-ndrăznesc, mămăiță...

— Cum adică ?

— Din cauza băieților...

— O să te obișnuiești, spuse râzând mămăița. Repede ! Te-așteaptă unchiul Julien...

Cu caietele sub braț, Elisabeth ieși din bucătărie cu mers nesigur. În curtea pustie și tăcută o cuprinse teama. Înainta tremurând, spre ceva ce putea fi un supliciu sau o înălțare. Deodată se gândi că este o actriță pe care publicul o așteaptă. Ideea aceasta, în loc să o liniștească, îi înteți bătăile inimii. Clasa celor mari era prima pe dreapta. Se apropie de ușă și apăsă clanța, dorind să se dărâme casa. Gestul ei fu întâmpinat de un bubuit de tunet. Toți elevii erau în picioare, cu brațele încrucișate. Cu siguranță erau obișnuiți să se ridice când intra cineva în clasă. Dar se așteptau să vadă o persoană adultă și, când colo, cea care intră era o fetiță. Douăzeci de chipuri încremeniră de mirare. Consternată, emoționată, Elisabeth privea grupul de fețe bucălate, cu ochi rotunzi și ficși, care se înșirau până în fundul clasei. Un murmur zbură din gură în gură. Ea prinse clar cuvintele : „Cine e asta ?...“ „De unde a răsărit ?“ și „Ia te uită, o fată !“...

Deja, unchiul Julien bătea cu o riglă în catedră și poruncea :

— Așezați-vă.

Trupa se lăsă în jos, ca un sufleu care se înmoaie. Saboții răzuiau podeaua sub bănci. După ce se liniștiră, unchiul Julien îi indică Elisabethei o bancă goală, în primul rând, și spuse :

— Ăsta-i locul tău, Elisabeth.

Trecu apoi printre rânduri, ca să facă să circule o foaie de hârtie pe care elevii trebuia să-și scrie numele și vârsta. Din când în când, mormăia :

— Haideți ! Grăbiți-vă ! Grăbiți-vă ! Nu știi încă să-ți scrii corect numele ? Asta-i bună !... Ai crescut în vacanță, Groussolin, mai să nu te recunosc !... Ți-aduci aminte ce ți-am spus, Devaize...

Dacă nu te ții de treabă, te-ntorci în clasa mijlocie... Cine are urechi de auzit...

Elisabeth se așeză și simți toată clasa de băieți ca lipită de spinarea ei. Îi venea să-și miște omoplații ca să alunge privirile care o apăsau din spate. Se ridicară degete. O voce de școlar obraznic întrebă :

— Domnu' ! Domnu' !

— Ce dorești ?

— Cine-i fetița ?

Elisabeth simți că-i ia foc părul. Toată fața îi era ca un jăratic aprins.

— E nepoata mea. Va învăța împreună cu voi. Dar vă avertizez prietenește că, dacă prezența ei va fi un pretext de indisciplină, voi fi neiertător față de cei răi. S-a-nțeles ?

Câțiva băieți au răspuns într-un glas :

— Da, domnu' !

Elisabeth se simți ușurată. Unchiul Julien primi lista din mâna ultimului elev, reveni la catedră și făcu apelul. Răspunsurile țâșneau ca niște petarde : „Prezent ! Prezent ! Prezent !..." La un moment dat se încurcă și spuse Labouille, în loc de Labrouille. Toți izbucniră în râs. Râse și el, dar potolit, ca și cum mustața lui, prea îngustă, l-ar fi împiedicat să deschidă în voie gura. După asta, scrise pe tablă orarul. Înainte de a trasa o majusculă, își răsucea de mai multe ori cu eleganță încheietura mâinii. Liniile subțiri și liniile groase erau imposibil de copiat. O pasăre era mai puțin grațioasă decât acoladele sale cu cioc ascuțit și aripile întinse. Folosea creta colorată ca să sublinieze cuvintele importante.

Suspine deznădăjduite însoțeau scârțâitul tocurilor care recopiau indicațiile lui în caiete. Elisabeth se străduia, cu capul aplecat, cu coatele întinse peste pupitrul care era al ei în întregime. După ce elevii își notară diferitele lucrări care îi așteptau, oră după oră, de-a lungul întregii săptămâni, învățătorul luă o cârpă

și, fără nici o milă pentru propria sa capodoperă, șterse totul, sub ochii clasei. În loc, scrise următoarea frază:

„Libertate, egalitate, fraternitate, aceasta este deviza Republicii franceze, pe care fiecare bun francez trebuie să o respecte".

Era începutul cursului de morală și educație civică. Potrivit orarului, trebuia să țină un sfert de oră. Elisabeth era atât de ocupată să-l privească pe unchiul ei, încât nu reținu nici un cuvânt din ceea ce spunea. În fața elevilor săi, el părea încă mai important și mai autoritar decât în timpul meselor familiale. Estrada pe care se plimba în timp ce vorbea răsuna surd sub pașii lui. Cu gâtul întins, cu mâinile împreunate la spate, ai fi zis că trage după el o căruță încărcată cu toate cărțile importante de pe pământ.

Mai scrise câteva fraze pe tablă. Ea le copie fără să încerce să le priceapă. Brusc, în bănci se produse o mare forfoteală și toată lumea se pregăti pentru dictare. Din fericire, fu scurtă. În timpul analizei gramaticale care urmă, doi elevi cerură voie să iasă. Li se îngădui, pe rând. Trecură pragul ușii legănându-se, ca și cum ceva i-ar fi jenat în pantaloni. Molipsită, Elisabethei îi părea rău acum că nu și-a luat măsuri de precauție înainte de a intra în clasă. Simțea niște înțepături de nesuportat în partea de jos a pântecelui. Se gândi că dacă starea asta se agrava, va fi obligată să ridice mâna și să-și anunțe public nevoia de a ieși. Treaba asta n-ar fi deranjat-o dacă ar fi fost într-o clasă de fete, dar, la gândul de a ieși din clasă sub privirea tuturor acestor băieți care vor ști de ce iese, se simțea copleșită de spaimă. Încercă să se calmeze lăsându-se cu toată greutatea pe bancă. Muchia de lemn îi intra în carne și-i potolea furnicăturile. Câteva „capcane" gramaticale o făcură să nu se mai gândească la o nevoie naturală pe care doar sexul tare are dreptul să o anunțe public fără să se jeneze. Dintr-o dată, preocuparea asta îi ieși din minte. Depășise punctul critic.

Unchiul Julien atrase atenția auditoriului asupra caracterului special al cuvintelor „vingt", douăzeci, și „cent", o sută, care,

spre deosebire de celelalte adjective numerale cardinale, în general invariabile, capătă un „s“ la plural, când sunt înmulțite cu un alt număr. După ce formulă regula acordului, puse întrebări ca să vadă dacă a fost înțeles. La auzul numelui lor, băieții se ridicau ca împinși de un resort. Elisabeth nu fu ascultată. După acest exercițiu, învățătorul îi anunță că va lipsi cinci minute și că, în acest timp, elevii vor trebui să treacă la timpul prezent, pe caiete, primul paragraf din dictare, care avea verbele la trecut. El ieși și Elisabeth îl zări îndreptându-se spre clasa mijlocie. Se părea că are ceva important de discutat cu soția lui.

Abia dispăruse și toată clasa începu să freamăte. Capete, picioare, brațe se puseră în mișcare. Zburau ghemotoace de hârtie. Cuvinte în dialect erau aruncate peste bănci. Elisabeth era cu atât mai speriată cu cât nu înțelegea ce vorbesc. Un deget o ciocăni pe spate. Se întoarse furioasă și se trezi nas în nas cu un puști zburlit și caraghios :

— Ei, tu, de ce te-a adus aici ?

— De-aia, spuse ea disprețuitoare.

— Chiar ești nepoata lu' domnu' ?

— Da.

— Și de unde vii ? întrebă un altul.

— De la Paris.

— Ia te uită, vine de la Paris, scobitoarea.

Un brunet înalt, cu privire smintită, se cocoță pe bancă, țipând ascuțit :

— E o „poriziană“ ! E Mimi Pinson ![1]

Porecla avu succes. Douăzeci de apucați începură să răcnească :

— Mimi Pinson !... Mimi Pinson !... Ce mai faci, Mimi ? Ce mai faci, Pinson ?

Unul din ei strigă la ea cu glas răgușit :

— Hei, Mimi, vrei să-mi vezi cintezoiul ?[2]

---

[1]Mimi Pinson : personaj din *Scènes de la vie de bohême* de Henri Murger *(N. tr.)*.
[2]*le pinson* = cintezoi (în franceză) *(N. tr.)*.

Râsetele se rostogoleau în cascadă. Nemișcată, mută, cu dinții strânși, Elisabeth se silea să-și păstreze o atitudine de regină în mijlocul vârtejului revoluționar. Dar îi clocotea sângele în vine. Ar fi vrut să muște, să zgârie. O șapcă azvârlită din fundul clasei ateriză pe pupitrul ei. Ea o dădu la o parte.

— Șapca mea ! Mi-a aruncat pe jos șapca !

— Huo ! Urâcioasa !

— Bascul meu cel frumos !

— Ai, ai, ai, ia gândește-te la mine, Mimi Pinson.

Întrecuseră măsura. Ca lacrimi în ochi, ea țipă :

— Tâmpiților ! Tâmpiților ! Tâmpiților !...

Și toată clasa se liniști, ca îmblânzită de glasul ei autoritar. Capetele se plecară peste caiete. Tocurile fură înmuiate în călimări. Ea înțelese motivul acestei acalmii ; în spatele ușii închise se auzeau pașii unchiului.

La zece fără un sfert, un clinchet răgușit anunță recreația. Tăicuțu' avea sarcina să sune clopoțelul. În timp ce băieții o luau la goană spre curte, Elisabeth se întoarse acasă și, după o scurtă vizita la toaletă, se duse la mămăița, în bucătărie.

— Ei, cum a fost prima zi de școală ? o întrebă mămăița. Nu te-ai simțit stingheră ?

— Oh, nu, răspunse ea vag.

— Băieții s-au purtat frumos cu tine ?

Prea mândră ca să recunoască umilința la care fusese supusă, ea își plecă privirea și șopti :

— Da, dar sunt așa de proști ! Parcă n-ar mai fi văzut fete !

Țipetele ascuțite intrau pe fereastra deschisă, ca niște proiectile.

— Auzi-i ! spuse mămăița. Ca niște sălbatici !

Elisabeth nu putu rezista dorinței de-a arunca o privire la jocurile băieților. Împrăștiați prin curte, alergau în galop, se împingeau, se băteau cu riglele, aruncau mingea după câte-un fugar care, lovit în plin avânt, scotea un răcnet de-ai fi zis că-i tăia cineva gâtul și se așeza râzând în noroi. Obișnuiți cu hărmălaia, unchiul Julien, mătușa Thérèse și învățătorul adjunct

se plimbau cu pași măsurați pe lângă zidul școlii. Un puști o zări pe Elisabeth la geam și-i scoase limba. Apăru un altul, îl apucă pe la spate și-i răsuci brațul. Se îndepărtară legănându-se, umăr la umăr. Brunetul înalt care o poreclise cel dintâi Mimi Pinson îi opri, le făcu observație și cei doi se despărțiră. Era foarte slab, cu fruntea îngustă, cu sprâncene stufoase și maxilar proeminent. După felul în care era ascultat de colegi se ghicea că el era șeful. Se uită și el în direcția Elisabethei, dar fără să se strâmbe. Cu mâinile în buzunar, picioarele depărtate, stătea nemișcat. Avea o uitătură rea și tristă. După o vreme, ridică din umeri. Scuipă pe jos și plecă.

La înapoierea în clasă, Elisabeth găsi pe pupitru o hârtie împăturită. O desfăcu pe ascuns și văzu un desen care reprezenta un personaj cu fustă și un altul cu pantaloni; dedesubt sta scris: „Nu-i totuna!" În spatele ei se auzeau rânjetele băieților. Ea răbdă, zâmbind. Fără să găsească o explicație pentru schimbarea ei de atitudine, acum i se părea că zeflemeaua lor la adresa ei ascundea o admirație pe care nu îndrăzneau încă să o mărturisească. O copleșeau cu o ironie stângace doar ca să nu-și recunoască tulburarea. Își închipuiau că o jignesc, dar, de fapt, o onorau. Sentimentul acesta fericit o urmări în timpul orei de aritmetică. La ora unsprezece, unchiul Julien le dădu drumul elevilor. Cei care se duceau să mănânce acasă se rostogoliră în stradă ca niște mingi. Ceilalți se adunară în curte așteptând ca mămăița să-i cheme la cantină.

Geneviève se întoarse de la ea de la școală agitată și bucuroasă. Își regăsise prietenele. Domnișoara Héquet o așezase în banca întâi, alături de cele mai bune eleve. Lili nu mai purta cozile pe spate. Marguerite aștepta un frățior care urma să vină pe lume, după cât se părea, peste o lună. După-amiază aveau lecția de desen. Fiecare fetiță trebuia să aducă o frunză uscată și să o reproducă întocmai pe hârtie. Familia, adunată la masă în bucătărie, asculta înduioșată acest raport. Cu nasul în farfurie, Elisabeth își imagina în jurul verișoarei sale o lume școlărească

rezervată pletelor lungi, țipetelor în note ascuțite, confidențelor mincinoase și geloziilor mascate. Prin contrast, propria ei persoană îi apărea plăsmuită dintr-o esență băiețească. Drumurile lor se despărțeau. Geneviève o întrebă cum decursese dimineața. Ea răspunse mândră că era foarte mulțumită că e în clasa unchiului Julien. La rândul său, acesta o lăudă pentru felul în care se comportase în clasă. Era convins că în scurt timp îi va ajunge din urmă pe colegii ei:

— Ai înțeles tot?

— Da, unchiule.

— Chiar și la aritmetică?

— Poate mai puțin la aritmetică.

— Problema cu dobânzile te-a încurcat?

— Așa cred... puțin...

— Diseară ți-o explic.

— Mulțumesc, unchiule.

Îi era teamă că o să-i mai pună și alte întrebări, dar el se întorsese deja spre soția lui, care-i vorbea despre elevii din cursul mediu. De după peretele subțire despărțitor se auzeau zdrăngănitul farfuriilor de tablă și glasurile învălmășite ale puștilor care mâncau laolaltă la cantină. Domnul Charbot lua masa împreună cu ei și-i supraveghea. Din când în când, mămăița se ridica și se ducea să vadă dacă nu cumva copiilor le lipsea ceva. Tăicuțu' se enerva:

— Stai o dată jos, n-au nevoie de tine!

După prânz, Geneviève își luă zborul către regatul fetelor și Elisabeth urcă la ea în cameră ca să aștepte intrarea băieților în clasă. Proptită în fața oglinzii de la dulap, se privi întorcându-și capul cu lentoarea maiestuoasă a unei lebede. Brusc, hotărî că nu-i place deloc cum îi stă părul. După ce se pieptănă și-și mută agrafa, se uită din nou în oglindă și descoperi cu mirare că are un aer ciudat și seducător. Avea un surâs dulce ca mierea. Lumina tremura pe genele ei. La clinchetul clopoțelului, inima începu să-i bată cu putere; își zise: „A venit momentul!", și o luă

la fugă pe scară, ca și cum treptele ar fi fost tot atâția norișori sub tălpile ei.

8.

Foarte repede, Elisabeth a învățat să-i recunoască pe elevi după nume și după felul de a fi. Pe brunetul tăcut îl chema Cassagne și era premiantul clasei. Acest loc întâi era disputat și de un blond voinic, vorbăreț și simpatic, Léonard Bourdoux, mai bun ca el la carte și mai deștept, dar mai puțin tocilar. Ultimul loc îi revenea de drept lui Martin Baysse, un roșcovan slăbuț, aiurit și speriat, pe care colegii îl tratau ca pe o fată și îl chinuiau adeseori, pentru că plângea din te miri ce. Mai era și Etienne Labrouille, care colecționa sfori, Devaize, scandalagiul, totdeauna murdar, mucos, cu pete de cerneală, dar care-și asigura popularitatea datorită maimuțărelilor lui; Grousselin era stângaci și purta ochelari; Aubert care, cu toate că se scăpa pe el, era prețuit de vecinii de bancă pentru că pretindea că știe limba indienilor Sioux... Toți acești băieți, atât de diferiți, se obișnuiseră până la urmă cu prezența unei fete în mijlocul tribului lor. Tot îi mai ziceau Mimi Pinson, dar Elisabeth nu se supăra. Dacă ar fi știut ei că la Sainte-Colombe i se spunea „sturzul“!... O distrau ocheadele și bilețelele care plouau peste pupitrul ei când învățătorul era cu spatele. Aceste mesaje grosolane îi confirmau ideea că prezența ei le ocupa obsesiv gândurile în timpul orelor de curs și poate și după terminarea lor. Cu toate că erau, fără doar și poate, vulgari și brutali, ea regreta că nu putea sta de vorbă cu ei decât arareori, când se îngrămădeau la intrarea sau la ieșirea din clasă. Dacă unchiul Julien i-ar fi dat voie, ea s-ar fi alăturat bucuroasă zbenguielilor lor în recreație. Doar că unchiul Julien nu glumea când era vorba de disciplină.

Deseori, după cină, el se instala alături de mătușa Thérèse la masa din bucătărie ca să corecteze lucrările elevilor. Înainte de a merge la culcare, Elisabeth îi putea vedea pe amândoi, preocupați de această misterioasă și crudă operație. Spre deosebire de verișoara ei, căreia obișnuința îi astâmpărase curiozitatea la acest capitol, ea resimțea cu putere ciudățenia unei situații care o făcea să trăiască în același timp în lumea elevilor și în lumea profesorilor. Sub ochii ei se prezenta la judecată întreaga școală. Tocul învățătorilor, muiat în cerneală roșie, sublinia un cuvânt, o cifră, însuma greșelile de neiertat, arunca un semn furios de exclamație pe marginea caietului. Cele mai curate pagini, o dată ieșite din mâinile lor erau marcate cu pecetea infamiei. Dintre toate temele examinate de unchiul Julien, ale Elisabethei erau acoperite cu cele mai aspre observații. Când îi înapoia lucrarea, el îi explica greșelile și cum să facă să le evite în viitor. Ea îl asculta cu un aer pocăit și visa la apropiata vacanță. Prima pauză, vai, foarte scurtă, era prevăzută la Sărbătoarea Tuturor Sfinților, de la 2 noiembrie. Jérôme o pusese pe doamna Pinteau să trimită o scrisoare prin care să-i anunțe pe învățători că va veni să-și ia nepoțica, la 30 octombrie, și o va ține la el în cele două zile libere. Pe Elisabeth planul acesta o încânta, pentru că presupunea o nouă schimbare de preocupări, de decor și de personaje. După părerea ei, orice ocazie de deplasare era o întâmplare fericită. Se pregătea de plecare cu o ardoare care te lăsa să crezi că Chapelle-au-Bois era un loc pe care nu-l mai văzuse niciodată și unde o așteptau aventuri nemaipomenite.

În ziua Tuturor Sfinților, după masa de prânz, doamna Pinteau și Elisabeth s-au grăbit să spele și să pună la loc vasele, pentru că se apropia ora când urmau să meargă la cimitir. Jérôme se urcase la el în odaie ca să-și îmbrace costumul de duminică. După câteva minute, năvăli în bucătărie, în hainele negre, cu papucii în picioare și priviri furioase.

— Unde mi-s pantofii, Antoinette ?

— La piciorul scării, domnule Aubernat.

— De ce la piciorul scării ?

— Pentru că, tocmai i-am lustruit și n-am avut timp să-i duc sus !

— Aha, așa, bombăni el înghițindu-și supărarea.

Și îi întinse gâtul ca să-i lege cravata. Elisabethei i se părea că doamna Pinteau era mai puțin pricepută ca mama la operația aceasta. După ce termină, li se înfățișă un uriaș papion de doliu, cu capetele panglicii pleoștite peste gulerul tare al bunicului.

— Nu-i frumos așa, spuse fetița.

— Lasă, răspunse Jérôme. N-avem timp să-l facem mai bine.

Se așeză pe o bancă să-și încalțe pantofii solizi, negri, proaspăt lustruiți. În timp ce se chinuia să-și strângă șireturile, doamna Pinteau își puse pălăria cenușie, paltonul vișiniu și se transformă brusc într-o doamnă de la oraș. Bărbia ei durdulie și moale se proptea pe un guler răsfrânt, închis cu un singur nasture. Intrigat de această îmbrăcăminte neobișnuită, Drac se apropie să-i adulmece pulpele și ea îl îndepărtă cu vârful umbrelei. Chiar în acel moment, începură să bată clopotele bisericii. Doamna Pinteau se îndreptă spre ușă.

— Unde vă duceți ? întrebă Elisabeth.

— La procesiune, răspunse ea.

— Păi, și noi la fel. Nu ne așteptați ?

Jérôme se ridică în picioare și mormăi mișcându-și mustața.

— Nu, Elisabeth, tu și cu mine nu mergem la procesiune, mergem direct la cimitir.

— Și procesiunea nu merge tot la cimitir ?

— Ba da.

— Păi, atunci, de ce nu mergem cu ea ?

Doamna Pinteau își strânse buzele într-o strâmbătură de dezaprobare. Jérôme îi aruncă o privire piezișă, tuși și zise :

— Păi, de-aia !... Procesiunea merge pe o parte... și noi pe altă parte... trebuie să fie cineva acolo ca s-o primească, la morminte... Pricepi ?

Zâmbetul disprețuitor al doamnei Pinteau deveni fățiș și ea ieși, demnă, voluminoasă și mută. Jérôme nu era mulțumit de explicațiile pe care i le dăduse nepoatei, dar cum ar fi putut să-i mărturisească faptul că, la fel ca toți ceilalți liber-cugetători din Chapelle-au-Bois, refuza să se alăture cortegiului religios în ziua Tuturor Sfinților și că se ducea la cimitir pe un drum lăturalnic, ca să asiste totuși la binecuvântarea mormintelor ? Era un gest de bun-simț și de demnitate. Dacă convingerile sale anticlericale îi interziceau să apară în urma preotului pe străzi, considera, totuși, că, în ziua în care comuna își celebra morții, locul lui era lângă cea a cărei amintire nu-l părăsea. Cei care alcătuiau procesiunea și care pretindeau că au aflat adevărul în cărțile lor de rugăciune îl vor găsi, așadar, ca în fiecare an, la căpătâiul Mariei, necredincios și totuși fidel.

— Grăbește-te să-ți pui haina, i se adresă el Elisabethei. Trebuie să ajungem înaintea lor.

Au ieșit prin ușa fierăriei și-au apucat-o pe drumul care ducea la cimitir ocolind târgul. Drac alerga în urma lor, cu coada-n sus și moțul în vânt. Clopotul de la biserică bătea întruna. Bunicul mergea repede. Din cerul cenușiu și coborât se lăsa o burniță vaporoasă peste câmpurile adormite. Câinele se opri la intrarea în cimitir. Știa că n-avea voie să meargă mai departe. Jérôme împinse grilajul vechi, neuns și păși cu Elisabeth de mână. Ea cunoștea locul, pentru că mai fusese aici cu mama ei, în timpul vacanței. Și în ajun îl însoțise pe bunicul ca să pună crizanteme pe mormânt. Între timp, multă lume făcuse același lucru. Toți morții, sau aproape toți, aveau acum ofranda lor de flori. Jérôme observă cu plăcere că cea mai mare parte a familiilor care nu frecventau biserica erau deja aici, lângă cavourile lor. Îi salută în trecere pe prietenii săi Calamisse, Ferrière, Barbezac și alți

câțiva, care aveau aceleași păreri ca și el. Erau și cupluri în care acum soția era cu preotul și soțul cu mortul.

Ajungând în dreptul mormântului bunicii sale, Elisabeth văzu că vântul răsturnase ghiveciul cu crizanteme la pământ, la baza crucii.

— Nu-i nimic, spuse Jérôme, îl pun eu la loc...

Deschise grilajul mic de fier forjat care mărginea groapa.

— Nu, lasă-mă pe mine, bunicule! strigă Elisabeth. Mă pricep mai bine.

Pătrunse în vârful picioarelor în partea îngrădită, ridică florile și suflă peste petalele pătate de țărâna neagră ca să le curețe și să le înfoaie frumos. Apoi, făcu un gest ca să mute câteva coroane din perle, foarte vechi, care meritau să fie puse în valoare.

— Nu pune mâna! zise Jérôme.

— Ba da, ai să vezi. O să arate mai frumos!

Pășea pe pământul gras. O bunicuță pe care nu o cunoscuse zăcea aici dedesubt. Gândul acesta îi înghețа inima. Își aminti de Françoise, de păsărica moartă și se întoarse spre bunic, cu priviri temătoare. El îi zâmbea. Se liniști. Coroanele din perle erau la fel de reci ca și cerul. În timp ce le muta, câteva mărgele albe și mov se desprinseră din împletitură. Elisabeth își desăvârși opera așezând, în fața ghiveciului cu flori, cărticica din piatră pe care se putea citi: „A fost o soție bună, o mamă bună și a plecat regretată de toți". Îi plăcea mult inscripția aceasta. Se dădu un pas înapoi și zise:

— Nu-i bine așezat așa?

— Ba da. Acum, vino.

Ea i se alătură de cealaltă parte a gărduțului. Priviră grădina. În jurul lor, ici, colo, oamenii se agitau ca să termine aranjarea mormintelor înainte de sosirea preotului. Un murmur trecu prin asistență:

— Iată-i!... Iată-i!...

O mulțime zumzăitoare se apropia de cimitir. Din locul unde se afla, Elisabeth nu putea vedea apariția procesiunii. Dar, deo-

dată, o masă mare, neagră se zări între pietrele cenușii. Mulțimea celor vii intra în lumea celor morți. O cruce de argint se strecură scânteind în spatele crucilor de piatră. Numeroase morminte, până atunci neocupate, își primiră grupul de vizitatori întristați. Fiecare familie se postă în fața cavoului respectiv, ca în pragul propriei case. Rămăseseră părăsite doar câteva foarte vechi monumente funerare, năpădite de mușchi. Elisabeth recunoscu pălăria cenușie a doamnei Pinteau, care se oprise la locul unde-și avea mormântul familia ei.

Grupurile erau atât de înghesuite la marginea aleii centrale că era peste putință să distingi ce făcea preotul. O voce nazală se înălța în liniștea cețoasă. Oamenii își plecară frunțile și își împreunară mâinile. Alții rămăseseră cu brațele lăsate, cu bărbia ridicată, cu un aer indiferent. Toți bărbații erau cu capetele descoperite și toate femeile purtau pălării. Elisabeth rosti *Tatăl nostru* și *Te salut, Marie*. Fără să-și oprească mișcarea buzelor, îl observa pe furiș pe bunicul ei. Era din cei care nu se rugau. Totuși, chipul lui era cuprins de o adâncă melancolie. Privea cerul. Avea ochii plini de lacrimi. Un cântec sfios se risipi în aerul rece și umed. Bubuitul unui tren scutură împrejurimile. Mâna preotului agita un obiect din argint pe deasupra umerilor. Elisabeth înțelese că stropea cu apă sfințită cele patru colțuri ale cimitirului.

După terminarea ceremoniei, mulțimea se scurse încet pe șosea, lăsându-și morții cu tristele lor daruri din perle și flori rebegite. Elisabeth și bunicul ei ieșiră ultimii. La poartă, Drac își pierduse răbdarea. Jérôme îl mângâie pe urechi zicând :

— Da, da, știu. Am întârziat mult...

Câinele îi privea cu ochi sticloși. Avea fire albe de păr în jurul botului. Pe drumul de întoarcere, Elisabeth întrebă :

— De ce nu te-ai rugat, bunicuțule ?

— Pentru că nu m-a învățat nimeni, spuse el zâmbind.

— Vrei să te învăț eu ?

— Nu. Acum sunt prea bătrân. N-aș mai ține minte nimic. Trebuie să fiu lăsat așa cum sunt, cu durerile și gândurile mele.

— Ești îndurerat de-adevărat ?

— Mi se întâmplă.

— Pentru că bunicuța e moartă ?

— Da.

— Păi, e moartă de mult !

— Mie mi se pare c-a fost ieri.

— Oricum ar fi, n-ai de ce să-ți faci griji, pentru că ea e în cer. Într-o zi ai s-o găsești acolo.

El clătină din cap :

— Cerul e mare ! Poate că o să trebuiască s-o caut acolo sus ani și ani la rând, înainte de-a o întâlni.

Elisabeth se întreba dacă vorbea serios : câte suflete încercau să se regăsească astfel, dincolo de nori !

— Dacă te ai bine cu Dumnezeu, o s-o întâlnești de îndată !

Jérôme îi mângâie obrazul cu dosul palmei.

— Dacă-i așa, atunci sunt liniștit !

Ea fu fericită că l-a consolat atât de ușor. O dată ajunși acasă, își schimbară hainele și se așezară la masa din bucătărie. Elisabeth luă o revistă ilustrată ca să decupeze pozele. În același timp, îi istorisea bunicului întâmplări de la școală.

— Ești bucuroasă că te-ntorci acolo poimâine ?

— Da. Dar mi-ar plăcea la fel de mult să rămân aici. E bine la tine. Mă joc. Vrei să m-ajuți să lipesc pozele pe carton ?

— Nu. Am altă idee. Stai să vezi !

Plecă și se duse în fierărie, de unde aduse o bucată mare de lemn și o lădiță cu scule. Se încinsese cu un șorț din piele. Se așeză sub hornul căminului, cu bucata de lemn pe genunchi.

— Ce-ai de gând să faci ? întrebă Elisabeth.

— Să cioplesc ceva din el.

Ea se apropie intrigată și exclamă :

— Păi ai și început !

— Da, săptămâna trecută.

O formă, cu contururi schițate grosolan, se desprindea din masa fibroasă.

— Oh ! Un omuleț !

— Da, vezi, capul, brațele, picioarele...

— Cine e ?

El îi arătă o carte poștală, așezată pe bancă, lângă el. Înfățișa un păstor, cu sarica pe el, în picioare între oi.

— Încerc să-l copiez, pricepi ?

— De ce ?

— Ca să mă distrez.

— Ai să faci ciobanul, oile, toate, ca aici ?

— Dac-oi putea, da.

— Vai, ce frumos ar fi !...

El luă un ciocan de lemn și începu să bată ușor într-o lamă pe care o plimba pe suprafața blocului, cu mâna stângă. Așchii subțiri săreau sub presiunea tăișului. Personajul se preciza după fiecare nouă lovitură. Două gesturi scurte și în mijlocul feței îi creștea un nas. O mângâiere a lamei tăioase, și-și deschidea gura. Încântată, Elisabeth bătea din palme :

— Ce nostim !

— Nu-i așa ?

— Ai mai făcut așa ceva ?

— Nu, e prima dată.

— Când o să fie gata ?

— Știu eu ? Nu prea am timp de așa ceva, cu toată treaba de la fierărie...

— Poate când am să vin eu la Crăciun ?

— Asta-i sigur. Și, dacă ciobanul meu va ieși bine, ți-l dau ție.

Ea îl sărută și se așeză pe bancă să vadă mai bine gesturile acestui bunic vrăjitor, care scotea dintr-un lemn mort o ființă vie.

9.

Ploua. Pământul din curte se umfla sub averse. Șiruri de băşici pluteau pe băltoacele cafenii. Din cauza timpului urât, elevii își petreceau recreația sub porțiunea de curte acoperită. Ca în fiecare vineri, la ora zece fără un sfert, mașina negustorului de pește se opri în fața grilajului și el claxonă. Mămăița își luă umbrela și ieși împreună cu Elisabeth în stradă. Peștii zăceau în lădițe, în fundul mașinii. Solzii argintii străluceau pe un strat de frunze și bulgări de gheață. Într-o învălmășeală de aripioare înțepenite, de cozi moarte, de guri întredeschise, câțiva ochi rotunzi păreau înfipți ca niște nasturi de sidef. Mămăița cumpără un morun pentru că părea proaspăt și nu costa prea scump.

Se întoarseră în casă mergând una lângă alta, sub cupola neagră a umbrelei. Elisabeth se lipea cu drag de bătrâna doamnă care mirosea plăcut a cremă de față. În căldura pe care o răspândea, se simțea în același timp protejată de un adult și înțeleasă de un copil. Brusc, fu cuprinsă de dorința de a se contopi cu ea, de a deveni, la rându-i, o străbunică foarte bătrână și foarte curată, cu o grămadă de amintiri. Trecu pragul casei cu părere de rău.

O dată ajunsă în bucătărie, mămăița îi ceru Elisabethei să râșnească ea cafeaua în timp ce ea tăia în felii peștele. Fetița se așeză lângă fereastră și strânse între genunchi râșnița. Învârtea cu greu manivela și asculta satisfăcută zgomotul boabelor zdrobite. Mai erau mai puțin de zece minute până la sfârșitul recreației. Apa se scurgea pe geamuri. De departe se auziră țipete înăbușite. Elisabeth săltă capul și scăpă din mână mânerul râșniței. Curtea era în continuare pustie. Ce se întâmpla în partea acoperită ? O bătălie ? Un joc nou ?

— Ai obosit ? întrebă mămăița.

— Nu, nu știu ce-i gălăgia asta.

— Când sunt afară se simt obligați să țipe. În felul ăsta își dezvoltă plămânii.

Cuțitul scrâșni pe șira spinării peștelui și un disc de carne trandafirie se desprinse din întreg. După ce-l tăie în șase părți egale, mămăița luă fiecare bucată în mână și o trecu prin făină. Pe deasupra mesei plutea un iz fad și persistent. Elisabeth continuă să învârtească, dar gândul ei da târcoale prin curtea de joacă.

— Ce-i cu tine, Elisabeth ? Râșnița merge în gol !

Ea tresări, smulsă din visare și constată că, într-adevăr, nu mai era nici un bob de cafea în mașină. Sertărașul, pe care-l deschise cu delicatețe, era plin de un praf brun, foarte fin și înmiresmat. Se pregătea să-l verse într-un borcan când un deget timid bătu în ușă.

— Intră ! spuse mămăița.

În prag se ivi Martin Baysse, roșcovanul, livid, cu obrajii mânjiți de lacrimi și curgându-i sânge din nas.

— Ah, Doamne ! Bietu' puști, exclamă mămăița. Ce-ai pățit ?

El își trase nasul și rosti cu glas gâfâit :

— Ne-am bătut...

Din nas i se desprindeau picături roșii care stropeau pardoseala de piatră între saboții lui.

— Vino iute încoace ! O să murdărești tot, amărâtule ! exclamă mămăița.

Îl duse la chiuvetă. Tot mai sângera. Mămăița îi susținea fruntea și se văita :

— Ce pui de lele îmi sunteți ! Ai zice că nu puteți să vă jucați fără să vă luați la bătaie. Ia te uită, ți-ai pătat și șorțul ! Dă-mi batista !

— N-am.

— Cine te-a lovit ?

— Habar n-am.

— Nu vrei să-mi spui ?

— Nu.

Rostea „no“ în felul celor de pe aici.

— Sunt sigură că e Cassagne... sau Bourdoux... sau... sau... poate Aubert.

— No.

— Au tăbărât mai mulți pe tine ?

— No.

De fiecare dată când zicea „no“, clătina din cap și un fir roșu i se scurgea pe obraz. Îngrozită, Elisabeth privea sângele care curgea, feliile de pește date prin făină și simțea că i se face rău. Se gândea la viața băieților, plină de violență, orgoliu, eroism, rivalitate și mister. O interesau din ce în ce mai mult și, totuși, era din ce în ce mai puțin în stare să-i înțeleagă.

— Ei, dar nu vrea deloc să se oprească ! oftă mămăița. Ține capul drept și așteaptă-mă aici, mă duc să aduc ce trebuie.

După ce ieși, Martin Baysse aruncă o privire piezișă și rușinată Elisabethei. Era sigur că nu-i plăcea că-l văzuse cum îi curgea sânge din nas după o bătălie care se terminase prost pentru el. Mormăi :

— Hei, scobitoareo !

Deasupra buzei i se spărgeau picăturile roșii. Elisabeth nu răspunse. El așteptă două secunde și rosti un cuvânt urât pe care-l mai auzise de mai multe ori în clasă și la cafenea : „căcat !“. Apoi, o privi iar. Părea tare nefericit. Ea întrebă :

— Te doare ?

— Deloc.

Mămăița intră cu un pachet de vată și o cheie.

Puse cheia pe ceafa lui Martin Baysse și declară :

— Nu-i leac mai bun.

Suna clopoțelul. Elisabeth se întoarse în clasă.

Între timp, învățătorul îi pedepsise pe capii încăierării. Ordinea fusese restabilită. Pe toate fețele se citeau calmul și satisfacția care urmează după hotărârile importante ale justiției. În timp ce unchiul Julien scria ceva la tablă, un bilețel căzu pe pupitrul Elisabethei. Ea îl desfăcu și citi : „Martin Baysse e cel

mai mare cur. Devaize i-a pocit mutra. Asta că vroia să-l toarne". Tocmai atunci Martin Baysse își făcu apariția, palid și năuc, cu câte o meșă de vată în fiecare nară. Fără ca cineva să deschidă gura, un șoptit se făcu înțeles :

— Huo !...Baysse !... Lasă-ți jos nădragii !... Găină plouată !... Nătărăule !... Pârțosule !... Încornoratule !... Huo !... Huo !...

— Liniște, strigă unchiul Julien.

Cu privirea-n pământ, cu meșele albe atârnând peste buze, Martin Baysse se duse la locul lui, lângă cuiere. Erau la lecția despre județe. Toate aveau un oraș de reședință pe care trebuia neapărat să-l știi. Diabolic, unchiul Julien sărea de la o regiune la alta ca să-și încurce elevii. Întrebarea pornea ca o săgeată, o dată cu degetul lui arătător, alb de cretă, cu care desemna victima aleasă din grămadă :

— Bouches-du-Rhône, capitala ?

Elevul tresărea și începea prin a spune : „Hââ...". În jurul lui, cei care știau se agitau, ridicau mâna, șopteau : „Domnu' ! Domnu' !" ca să li se dea voie să răspundă. De mai multe ori Elisabeth avu pe limbă numele orașului respectiv, dar unchiul Julien refuza să o asculte în clasă. Acasă o punea să spună lecțiile și-i înapoia lucrările. Obligată să tacă, se consola arborând un aer vesel și resemnat, chiar și atunci când nu era sigură de răspuns. Așezat la pupitrul alăturat, Bourdoux o măsura cu coada ochiului, cu o mutră tâmpă. Privirile li se întâlniră.

— Bourdoux ! Côtes-du-Nord. Capitala ?

El se ridică încet și se uită în tavan. Elisabeth îi suflă : Vannes. El se gândi o clipă și zise :

— Saint-Brieuc.

Așa era. Răsplătit cu un : „Foarte bine, Bourdoux", el se așeză la loc, victorios, dar modest. În timp ce unchiul Julien continua să prospecteze Franța în cele mai ascunse regiuni, Elisabeth își scutură degetele prin fața obrazului ca să-i arate lui Bourdoux că-i părea rău că-i suflase greșit. El îi făcu cu ochiul

și-și trecu limba peste buze. Ea se înroși, fără să știe de ce, poate pentru că avea o limbă foarte ascuțită și foarte roz.

În timpul prânzului, în familie, se discută despre cum i-a curs sânge din nas lui Martin Baysse ca despre un eveniment lipsit de importanță, o întâmplare firească într-o școală de băieți. Chiar și Geneviève, care avea totuși o fire sensibilă, asculta doar pe jumătate relatarea mămăiței. Întâmplările ce se petreceau la școala de fete i se păreau cu mult mai interesante. Dori să istorisească câteva, dar tatăl ei o opri. În ziua aceea, el era cu totul preocupat de geografie. În timp ce dădea la o parte oasele din bucata de pește pe care o avea în farfurie, începu să-i pună întrebări Elisabethei, căreia îi venise rândul, despre județe. Între doi dumicați, ridica furculița, rostind : „Charante ?... Dordogne?" Și aștepta răspunsul. De fiecare dată, Elisabeth, luată din scurt, se prefăcea că are un os de pește între dinți. Își proptea limba în scobitura obrazului ca să aibă timp să se gândească. Unchiul Julien mârâia :

— Hei, mai durează mult ?

Mămăița se foia pe scaun.

— Suflatul interzis ! exclama tăicuțu'.

Cu gura plină, Elisabeth șoptea smerită răspunsul : ca pe o mărturisire. Din două afirmații, una era greșită.

— Până la urmă o să se înece, Julien, dac-o sâcâi în timp ce înghite ! spuse mămăița.

— Așa e, Julien, oftă mătușa Thérèse. Lasă fetița să termine de mâncat în liniște.

Unchiul Julien râdea mijind ochii, cu mustața ca trasă cu linia.

— Am eu metoda mea. Numai continuând studiul în cele mai obișnuite împrejurări ale zilei, voi obține rezultatul urmărit cu fetița asta. Deja am observat unele progrese în lucrările de franceză și aritmetică. Suntem pe drumul cel bun !

Era foarte bine dispus și mai ceru o porție de cartofi.

După-amiază, la lecția de recitare, Bourdoux se remarcă din nou recitând *Plugarul și copiii săi*. În picioare, pe estradă, cu un

picior înainte, brațele încrucișate la piept, rostea versurile cu glas viguros și privirea ațintită pe bluza Elisabethei. Tulburată, își aminti că în ajun, la culcare, constatase două umflături cărnoase, abia vizibile, în dreptul sânilor. Geneviève chiar îi spusese : „Zău că-ți crește pieptul". După asta, nu se mai gândise, dar acum, privirea fixă a băiatului îi aducea în minte această afirmație. Observase și el ceva ? Cu toate că nu puteau să fie încă vizibile sub haine !

— Foarte bine, Bourdoux. Nota nouă.

El se întoarse la loc. În fața tablei, urmă Cassagne. Și el se uită la Elisabeth în timpul recitării. Pe ea o trecură căldurile și, instinctiv, își aplecă umerii pentru ca formele ei în devenire să fie estompate de cutele șorțului de uniformă. Căzând victimă neatenției, Cassagne greși de trei ori și nu căpătă decât un șapte. Se așeză încruntat. Elisabeth îl compătimi pentru că se socotea vinovată de eșecul lui. Alți elevi se perindară ca să recite bâlbâindu-se și fiecare se părea că n-avea ochi decât pentru nepoata învățătorului, atât de frumoasă la pupitrul ei, cu privirea visătoare, pielea albă ca laptele, nasul fin și buze gingașe.

După terminarea cursurilor, mămăița îi dădea obișnuita tartină de la ora patru și ea urca în odaia ei ca să-și facă temele. Dar problema de aritmetică, de care se apucă mai întâi, era atât de încâlcită că se lăsă păgubașă : era vorba de două trenuri care plecau din direcții opuse și se întâlneau într-un punct, care trebuia aflat, ținând seamă de viteza lor respectivă. Se hotărî să o consulte pe Geneviève, de îndată ce se va întoarce acasă. Apoi, îi căzură ochii pe un dicționar așezat pe un colț al mesei și se apucă să-l frunzărească, ca să se distreze. Prin față îi treceau coloane de text. Oare erau trecute și cuvintele vulgare ? Nu se gândise niciodată să verifice treaba asta. Umezindu-și degetul, întoarse paginile în căutarea unui anume cuvânt pe care-l auzise în gura băieților. În mintea ei „merde"[1] se scria „m-a-i-r-d-e" și nu-l găsi. Dar „cul" era trecut ca desemnând acea parte care la om și la unele animale cuprinde fesele și șezutul ; iar „cocu" drept un termen vulgar destinat unui bărbat a cărui soție îl înșală.

---

[1] *La merde* = excrement ; ca interjecție, înseamnă „la naiba" (în franceză).

Aceste explicații i se părură deosebit de îndrăznețe. În schimb, definiția cuvântului „sein" o dezamăgi. „Fiecare din cele două mamele ale femeii." Era cu neputință să tratezi cu un asemenea dispreț această podoabă fizică, mândria tuturor persoanelor de sex feminin. Își strecură mâna între șorț și bluză ca să-și pipăie pieptul. În profunzime, simțea două discuri mici, tari și sensibile.

În cameră se răspândi o mireasmă de prăjituri. Cu siguranță, mămăița pusese ceva la cuptor. Elisabeth adulmecă izul acesta și deveni și mai visătoare. Deodată îi veni ideea să le scrie părinților ei. De trei zile tot promisese că va răspunde la ultima lor scrisoare. Doar că deja săptămâna trecută le împărtășise cum se desfășura viața ei de școlar împreună cu băieții. Ce să le mai spună ? Ce-avea mai bun în ea nu se lăsa pus în cuvinte. Cu tocul în mână, se gândea la Paris, la zgomotul din cafenea, la mama ei, atât de demnă și frumoasă, tronând la casă, la tatăl ei, obosit, manevrând robinetul de la pompă de bere, la unchiul Denis care, despărțit de Clémentine, dansa poate acuma, pe acoperiș cu altă fată. Toate acestea erau atât de departe de ea, în clipa de față, că se îndoia că le trăise cu adevărat. De când sosise la Jeyzelou, chipurile din trecut se retrăgeau laolaltă în ceață. Până și amintirile recente căpătau în mintea ei o aparență de vis. Chiar învățase ea un an la Sainte-Colombe ? Domnișoara Quercy nu era oare o plăsmuire a imaginației ei ? Și Françoise, și celelalte fete din internat ? Și bunicul ei care cioplea un cioban în lemn ? Nu exista nimic adevărat, solid, pe lumea asta decât casa în care se găsea acum, familia învățătorilor, pe de o parte, și banda neascultătoare a puștilor, de cealaltă parte. Înmuie tocul în cerneală și scrise :

„Iubiții mei părinți,

Vin încodată sămă arunc în brațele voastre și săvă spun că sunt tot bine și sunt tot bucuroasă că sunt aici. Învăț mult și e nemaipomenit cât de drăguță e toată lumea cu mine, chiar și băieții. Și voi ce mai faceți ?"

După zece rânduri cu întrebări, își încheie scrisoarea împărțind sărutări cu nemiluita și semnă: *„Micuța voastră Elisabeth care vă iubește la nebunie“*.

În clipa următoare, Geneviève intră în cameră, ca o neașteptată rază de soare. Luase trei note bune. Asta însemna șapte în total. Când va avea zece, va primi o poză mică! Și cu cinci poze mici va avea dreptul la o poză mare! Nefiind în stare să-i împărtășească exaltarea, Elisabeth o așteptă să-și termine tartina cu dulceață.

— Auzi, am o problemă aici din care nu pricep nimic. N-ai vrea să mă ajuți s-o rezolv?

— Oh, Elisabeth! exclamă Geneviève, știi bine că tata nu ne dă voie! Vrea să lucrezi singură.

— N-avem decât să nu-i spunem!

— E urât să-l păcălim! Și-apoi, gândește-te, în felul ăsta n-ai să mai înveți niciodată.

— E vorba despre niște trenuri, reluă cu încăpățânare Elisabeth, niște trenuri care merg împreună.

Întinse cartea de aritmetică Genevièvei și adăugă:

— Exercițiul treizeci și șapte. E subliniat.

Dar Geneviève dădu cartea la o parte cu un gest categoric.

— Nu.

— Preferi să iau un zero?

— Prefer să încerci să rezolvi singură.

— Am încercat deja.

— Nu-i adevărat!

— Ba da!

Minciuna care-i ieși din gură o înfurie și mai tare.

— Atunci, mai încearcă o dată.

— Ce scorpie ești! mormăi Elisabeth strângându-și pumnii până ce simți tăișul unghiilor intrându-i în podul palmei. O să vezi tu când o să-mi ceri să-ți fac un serviciu!...

Geneviève ridică din umeri, luă cartea și oftă:

— Bine! bine! Dar te previn, e pentru ultima oară...

Glasul îndepărtat al mătușii Thérèse îi tăie vorba. Striga ceva din josul scării. Geneviève deschise ușa și întrebă:

— Ce-ai spus, mamă?

— Coboară cu Elisabeth!

— Chiar acum?

— Da, grăbiți-vă!

Uitând de cearta lor, fetițele coborâră alergând. Umăr la umăr, mânate de aceeași curiozitate, alergară în pragul bucătăriei. Acolo, se opriră uimite. Toată familia le aștepta. Figurile lor erau grave. Mustața tăicuțului părea pleoștită, albă și tristă, de o parte și alta a bărbiei împietrite. Mămăița stătea pe un scaun, lângă masă, cu capul plecat. Mătușa Thérèse își mototolea batista, ce degete nervoase. În spatele capului unchiului Julien, o cratiță agățată de perete strălucea ca o aureolă de argint.

— Copii, zise el, vă dau o veste de necrezut: mi s-a furat colecția mineralogică.

De mirare, gândurile Elisabethei înțepeniră. Dădu să zică ceva, dar amuțise. Geneviève își veni în fire cea dintâi și bâigui:

— Nu se poate, tată! Cum s-a întâmplat?

— Dac-aș ști! exclamă el. Femeia de serviciu a observat furtișagul abia acum zece minute măturând în clasă. M-am dus să văd. Ușa dulapului e spartă. Au dispărut toate pietrele...

Elisabeth își zise că pietrele astea erau probabil foarte prețioase și că, acum, învățătorii erau niște oameni ruinați. Se pregătea deja să le plângă de milă, dar unchiul Julien continuă cu un ton degajat:

— Faptul că pietrele mele n-au valoare de vânzare nu schimbă cu nimic grozăvia gestului. Mi-e greu să admit că unul din elevii mei ar putea fi vinovat.

— De ce-ar fi vorba de unul din elevii tăi, Julien? întrebă mămăița.

— Păi cine altcineva? Vă puteți închipui un hoț de meserie riscând pușcăria ca să șterpelească câteva eșantioane de cuarț?

Nu ! Nici vorbă ! Doar un puști, un puști stricat până-n măduva oaselor a putut să fie atât de prost ca să comită fapta asta !

— La prima vedere, spuse mătușa Thérèse, nu văd care ar fi băiatul de la noi în stare de asemenea lucru urât !

Unchiul Julien își depărtă brațele și le lăsă apoi să cadă. Își plesni coapsele cu palmele :

— Nici eu nu văd nici unul din ei. Dar, fără doar și poate, nu știm noi să-i privim așa cum trebuie !

— Cum crezi că a pătruns în clasă răufăcătorul ? întrebă tăicuțu'.

— Presupun că în timpul recreației.

— Ar fi o îndrăzneală greu de închipuit !

— De neînchipuit, tăicuțule ! Ăsta-i cuvântul. Suntem victimele unui șterngar de cea mai josnică speță. Și, ceea ce ne îngreunează sarcina, e faptul că nu reușesc să determin momentul, ziua în care am constatat pentru ultima oară că toată colecția era la locul ei.

După ce rosti această frază, unchiul Julien se întoarse spre Elisabeth. Ea simți că i se moaie picioarele sub privirea lui, ca și cum pietrele multicolore ar fi fost în buzunarul șorțului ei.

— Dar tu, Elisabeth, reluă el, tu care stai în prima bancă, chiar în fața dulapului, ai băgat de seamă dacă mineralele mai erau acolo la începutul dimineții ?

Elisabeth încerca să-și amintească. Dar era atât de obișnuită cu prezența, în fața ei, a acestei mobile de mici dimensiuni, cu uși de sticlă, doldora de obiecte de toate felurile, încât, de fapt, de mult nici nu o mai vedea.

— Nu, nu-mi aduc aminte, șopti ea.

— Gândește-te bine ! Când ai intrat în clasă, la ora opt, te-ai așezat, te-ai uitat în fața ta... Raftul era gol ?

— Nu știu, unchiule.

— Și după recreația de la ora zece ?

— N-am dat atenție.

— Și azi după masă ?

Elisabeth scutură din cap. Degeaba încerca să se concentreze, dulapul părea că se golește și se umple, la întâmplare, la orice oră din zi.

— Și ieri ? Ieri ? exclamă unchiul Julien pironindu-și privirea drept în fruntea ei.

— Ieri ?... cred că totul era la locul lui.

Unchiul Julien se îndreptă de spate, mărul lui Adam i se repezi în sus, deasupra gulerului tare.

— Așa cred și eu, spuse el. Deci astăzi, între orele opt și patru după masă a fost comis furtul. O indicație slabă, dar prețioasă !

— N-ar trebui să ne ducem la fața locului, spuse tăicuțu, să vedem dacă răufăcătorul n-a lăsat urme ?

— Tocmai voiam să vă poftesc, spuse unchiul Julien cu un gest larg spre ușă.

Toată familia ieși în șir indian.

La lumina becurilor electrice, clasa apăru pustie, rece, sinistră, cu rândurile de pupitre negre pe care călimările albe erau fixate ca niște ochi pe fața unui negru. Se adunară în cerc, în fața dulăpiorului ale cărui uși cu geamuri nu se mai închideau. Unchiul Julien își trecu degetele, ca o greblă, peste raftul gol și zise :

— Vedeți, nu mai e nimic !

Lama unui briceag cioplise lemnul ușii în dreptul broaștei. Tăicuțu' se aplecă, cu mâinile pe genunchi, cu fundul în afară, ca să studieze urmele.

— Omul nostru s-a servit de cuțit ca de o pârghie. Limba broaștei fiind foarte scurtă, nu i-a fost prea greu. A tras puțin și... hop !

— Ei, asta știm bine ! afirmă unchiul Julien. Dar asta nu ne dă cheia enigmei.

Fetițele schimbară priviri speriate. Niciodată Elisabeth nu fusese amestecată într-o dramă atât de pasionantă, de întunecată.

— O să anunți jandarmii, tată ? întrebă Geneviève.

— Nu, spuse unchiul Julien, fără jandarmi ! Am planul meu. De mâine îl pun în aplicare. Vinovatul, oricare ar fi el, va fi demascat și pedepsit așa cum merită ! Vreți să mă ajutați să scotocesc prin pupitrele din cele trei clase ?

— Chiar și la cei mici ? întrebă mătușa Thérèse.

— Am spus în cele trei clase, replică unchiul Julien cu glas tăios.

Toată lumea se apucă de treabă. Bătrâna îngrijitoare, Eulalie, clătinând din capul ce părea un măr copt sub boneta plisată, fu antrenată și ea să ia parte la cercetări. După cum era de așteptat, inspecția aceasta prin împărăția resturilor de bomboane, a penițelor îmbâcsite de cerneală, a creioanelor cu capătul ros, a capselor pentru pistol, bile, titirezi și timbre poștale nu a avut nici un rezultat. Mămăița s-a întors la bucătărie să pregătească cina. Ceilalți au mai rămas un timp să se vânture prin clase. Apoi, unchiul Julien a închis ușile dulapului cu o sârmă și a stins lumina. Expediția se terminase. Geneviève și Elisabeth se luară de mână ca să traverseze zona de întuneric care despărțea școala de casă.

10.

— Număr până la cincisprezece, spuse unchiul Julien. Dacă cel vinovat se prezintă până nu termin de numărat, voi considera că e mai mult prost decât rău și va scăpa cu o pedeapsă obișnuită. Dacă tace în continuare, o să-l descopăr eu și voi cere să fie dat afară din școală. S-a înțeles ?

Cu o privire glacială, măsura întreaga clasă și începu să numere rar :

— Unu, doi, trei...

Elisabeth se întoarse pe jumătate în bancă să se uite la fețele colegilor ei. Pe fețele tuturor se citea aceeași expresie de nevi-

novăție, de stupoare. Oare cine furase ? Cassagne, Martin Baysse, Bourdoux sau poate Aubert ?... Examină bănuitoare pe toți cei douăzeci de elevi. Dar era de ajuns să încerce să atribuie crima unuia dintre ei, ca imediat să se convingă de faptul că presupunerea era jignitoare. Și, totuși, răufăcătorul era cu siguranță acolo, între cei patru pereți, asudând de frică, ezitând să ridice mâna. Se va hotărî în ultimul moment ?

Unchiul Julien se opri din numărat :

— Deschid o paranteză pentru a-i permite hoțului să se mai gândească la ceva : a crezut că mă păgubește pe mine, dar colecția mineralogică aparține, de fapt, întregii clase. Așadar, i-a prădat pe toți colegii lui, închipuindu-și că-l pradă pe învățător. Chiar dacă nu e cinstit, poate că are simțul camaraderiei, și atunci va fi determinat de acest argument.

S-a făcut liniște. Elevii se priveau. Dar nimeni nu se clinti. Unchiul Julien reluă cu glas amenințător :

— Unsprezece, doisprezece, treisprezece... Atențiune ! A venit momentul ultimei șanse ! paisprezece... Nu ? Așadar, ați ales... cincisprezece !

Cuvântul căzu ca lama ghilotinei.

— Foarte bine. Acum știu ce-mi rămâne de făcut.

Își freca mâinile cu o bucurie răutăcioasă, ca și cum ar fi fost încântat că avea în sfârșit libertatea de a-l încolți pe vinovat și de a-l pedepsi după bunul său plac. Elisabeth crezu că o să înceapă un interogatoriu strâns, să-i silească pe elevi să mărturisească, lovindu-i cu linia peste degete, sau să convoace toți părinții să se sfătuiască ; dar cu un zâmbet pieziș și superior, el declară :

— Să trecem la un alt fel de exercițiu. Astăzi, la lecția de morală, vom comenta următoarele două proverbe : „De lucrul furat nu te bucuri niciodată !“ și „Cine fură azi un ou mâine va fura un bou !“.

Zece băieți au fost numiți pe rând să-și spună părerea asupra acestui subiect. În timp ce ei vorbeau, unchiul Julien îi observa

cu priviri ascuțite. La ora de franceză au făcut o dictare. Textul istorisea aventura unui tânăr spartan care, după ce a furat o vulpe, a ascuns-o sub tunică, negându-și vinovăția, în timp ce vulpea îi sfâșia pieptul. La lecția de aritmetică a fost vorba despre patru hoți care, după ce au furat o sută treizeci și șapte de franci dintr-o bancă, și-au împărțit suma între ei, după o metodă atât de complicată, încât trebuia să faci reducerea fracțiilor printr-un numitor comun ca să stabilești partea fiecăruia. Apoi, ca să-și tragă puțin sufletul după toate socotelile astea, elevii au fost poftiți să explice fabula lui La Fontaine *Hoțul și măgarul.*

În ciuda acestor aluzii, bine ticluite ca să tulbure conștiința unui tânăr, la sfârșitul zilei, unchiul Julien nu a izbutit să-și formeze o părere asupra posibilului autor al faptei. Dinspre partea lor, nici mătușa Thérèse, nici domnul Charbot nu culeseseră nici cel mai mic indiciu de la elevii lor. Absența unor martori întârzia cercetările.

A doua zi, duminică, ancheta bătu pasul pe loc, cu toate că întreaga familie i se dedică. La masă, chiar și când se vorbea despre altceva, tot la asta se gândeau. Când și când, întrerupând firul discuției, careva șoptea :

— Și dacă o fi Fanguy cel mic ?...

Sau :

— Nu crezi că Aubert, cu apucăturile lui rele ?...

De îndată, ceilalți începeau să strige. De ce Fanguy ? De ce Aubert ? Amândoi aveau note bune la purtare. Părinții erau oameni cunoscuți. Până la urmă, cel care lansase acuzația recunoștea că a aruncat o vorbă la întâmplare. Unchiul Julien spunea :

— Răbdare !... Să nu ne aprindem !... Să așteptăm scânteia !...

La apropierea serii, fetițele se simțiră cuprinse de neliniște. După cină întârziară în bucătărie mai mult decât de obicei și unchiul Julien fu obligat să se supere ca să le facă să urce la ele în cameră. După ce se băgară în pat, mătușa Thérèse le sărută, le înveli și stinse lampa de la căpătâi. Pe întuneric, ele ascultară zgomotul pașilor celor de jos. Se deschideau uși, se închideau,

țevile bubuiau când trecea apa, podeaua coridorului scârțâia când pășea cineva, șușoteli nelămurite treceau prin pereții subțiri. Într-un târziu, totul se liniști. Casa nu mai era decât o construcție de tăcere și încremenire.

— Dormi ? șopti Elisabeth.

— Nu, nu pot.

— Nici eu. La ce te gândești ?

— La hoț.

— Și eu.

Rămaseră tăcute câteva clipe ; nu li se auzea decât respirația în întuneric. Apoi Elisabeth continuă cu glas scăzut :

— Știi... eu sunt sigură cu nu e un băiat din școală !

— Păi și-atunci cine ?

— Cineva din afară... Un bandit... Așa ceva există !...

— Dac-ar fi fost un bandit, ar fi furat ceva mai scump !

— Poate o s-o facă.

Geneviève se ridică de pe pernă și întrebă cu glas sugrumat :

— S-o facă ? Când ?

— Într-o noapte când toată lumea doarme... Chestiile asta se-ntâmplă întotdeauna noaptea...

— Chiar crezi că o să mai vină o dată ?

— S-ar putea, acum când cunoaște casa.

Se distra pe socoteala propriilor ei temeri. Dar, încercând să o convingă pe Geneviève, ajunsese să se convingă pe ea însăși. Neliniștea care la început părea o glumă se transformă brusc în mintea ei într-o îngrozitoare certitudine. Își duse mâinile la gură și bâigui :

— Ai auzit ?

— Ce ?

— Umblă cineva prin grădină !

— Ți s-a părut !

— Ba nu, ascultă...

Își ciuliră urechile. În jur era liniște, dar amenințarea persista, ghemuită, undeva, în întuneric.

— S-au oprit, zise Elisabeth.

— Crezi că sunt mai mulți ?

— Da ! Acum merg iar pe iarbă. Se-nvârtesc în jurul casei. Or să intre !...

— Mi-e frică ! țipă Geneviève. Mă duc să-l caut pe tata !

— Nu, nu ! Nu trebuie să ne mișcăm ! Dacă stăm cuminți, n-o să ne atace. Altfel, o să ne omoare...

— Ce crezi c-or să fure ?

— Habar n-am. Sunt o groază de lucruri în salon. Pajul cel mic din bronz... pe Jean-care-plânge și Jean-care-râde... ceasul cu muzică...

— Oh, Elisabeth ! E îngrozitor !... Și lingurile și furculițele !...

— Aș prefera să ia lingurile și furculițele decât pe micul paj.

— Și eu.

Trosni o mobilă. Inima Elisabethei sări ca un crap în apă. Instinctiv, întinse un braț spre Geneviève. Mâinile lor se întâlniră, se apucară strâns.

— Ce-o să fie, o să fie jos, spuse Geneviève. N-or să urce ei până aici !

— Sper că nu. Dar, dacă au chef s-o facă, n-or să se jeneze. Nu le e frică de nimic. Și, apoi, au o mască pe față ca să nu-i poți recunoaște !

— Ai mai văzut așa ceva ?

— Eu nu... Dar niște prietene... Mi-au povestit...

Au tăcut pândind zgomotele din casa încercuită încet, care urma să fie invadată. Siluete întunecate spărgeau o ușă, pe tăcute, la parter, se strecurau în vestibul, în bucătărie, în salon. Pe pereții uluiți, dansau rotocoalele luminoase ale lanternelor de buzunar. Dinții și ochii sclipeau ucigător. Mâini cu gheare cotrobăiau prin sertare. Tot felul de obiecte cădeau fără zgomot în saci mari. Ce scârțâise nu era oare o treaptă a scării sub apăsarea piciorului unui bărbat ?

— Vin, șopti Elisabeth.

Se și vedea apucată strâns, cu un căluș în gură, legată fedeleș și răpită în noapte... Și nici măcar nu-și făcuse rugăciunea ! Acum cine s-o mai ocrotească ? Bolborosi repede : „Doamne, fă să nu se întâmple așa ceva !“

Fu orbită de o lumină bruscă. Geneviève aprinsese lampa.

— Stinge ! bâigui Elisabeth. Or să vadă lumina pe sub ușă... Or să știe că suntem aici...

Dar vederea mobilelor, toate la locul lor, profilate pe tapetul înflorat, o liniști pe dată.

— Chiar vrei să sting ? întrebă Geneviève.

— Nu. Lasă așa... E mai bine...

— Așa găsesc și eu.

Elisabeth o privi pe furiș pe verișoara ei. Ochii Genevièvei erau strălucitori și ficși. Îi tremura buza de jos. Își încrucișase brațele peste cămașa de noapte din bumbac plușat, roz.

— Nu mai aud nimic. Dar tu ?

— Nici eu, spuse Elisabeth. Poate c-au plecat.

— Sau poate că noi am crezut c-au venit și nu era nimeni !

— Se poate și asta...

Au rămas mult timp nemișcate, privindu-se, ascultând. Lătra un câine. Îi răspunse un altul. Apoi se lăsă tăcerea. În spatele obloanelor închise noaptea respira calm. O prezență răuvoitoare se îndepărta pe nesimțite pe câmp. Dar totul părea s-o ia de la capăt, de îndată ce s-ar stinge lumina.

— Ți-e somn ? întrebă Elisabeth.

— Nu.

— Ce facem ?

— Păi... nimic...

Elisabeth ezită și reluă pe șoptite :

— Vrei să vii lângă mine ? ... Doar puțin...

— Oh, nu, Elisabeth.

— Atunci, vin eu lângă tine... Dă-te mai încolo, să încap. Se culcă alături de verișoara ei. Strânse una lângă alta, în același culcuș cald, uitară de spaima dinainte. Elisabeth avea ochii pe jumătate închiși. Chiar lângă nasul ei, în lumina trandafirie a

lămpii, plutea o claie de păr blond. Simțea mireasma lui de iarbă. Vru să mai spună ceva, dar își dădu seama că glasul ei deformat răsuna deja în lumea viselor.

11.

Luni dimineață, casele din Jeyzelou s-au trezit în ceață. Când ușile claselor s-au deschis la prima recreație, băieții au năvălit urlând în genunea încețoșată a curții, transformându-se în fantome. Proptită la fereastra bucătăriei, Elisabeth se holba la umbrele acestea mișcătoare care alergau, se încrucișau, se întâlneau și slobozeau țipete ascuțite, ca prin vată. Zidul lung al școlii se pierdea în abur. Grilajul dinspre stradă nu mai avea bare. Identificați după silueta înaltă, unchiul Julien și domnul Charbot navigau la întâmplare prin ceață. Fără doar și poate, vorbeau tot despre furt și se mirau că n-au mai avansat în presupuneri. Mătușa Thérèse preferase să rămână la căldurică în clasa mijlocie. Mămăița, care avusese o criză de astm din cauza ceței, se dusese să se odihnească la ea în odaie. Tăicuțu', după ce sunase clopoțelul, coborâse la loc în pivniță, unde trăgea vinul. Elisabeth se simțea singură, inactivă, pierdută, și ea, într-o lume inconsistentă. Suflă pe geam și se distră văzând că apare o inimă aburită. Se duse apoi spre mașina de gătit unde fierbea oala cu toate zarzavaturile aduse de elevi; alunecă pe tălpicii de pâslă până în vestibul, schimbă două vorbe cu Eulalie, care lustruia balustrada scării, ieși în fața casei, trase în piept mirosul frunzelor uscate și se întoarse în clasă, fără să mai aștepte sfârșitul recreației.

Acolo, regăsi mirosul băieților, dens și un pic acru, care nu era la fel cu acela al fetelor de la Sainte-Colombe. Clasa era încălzită. O sobiță de fontă, ghemuită ca o maimuță, se sprijinea

de tavan cu un braț lung, negru, cotit. Pelerinele cu glugă spânzurate în cuier reprezentau tot atâția elevi fără picioare pedepsiți să stea cu fața la perete. Cărți, hârtii zăceau pe pupitre. Elisabeth luă în mână caietul ei cu texte și-l frunzări neatentă. Un bilețel îi căzu pe genunchi. Zâmbi, aruncă o privire spre ușă și citi mesajul. Era scris cu creionul:

„Secret! Dacă vrei să știi unde sunt pietrele, vino diseară, la ora 5, în poiană, în spatele școlii, lângă nucul cel mare. Dar trebuie să fii singură. Și să nu spui nimic la nimeni. Dacă nu, o să se termine prost și n-ai să vezi nimic".

Uimirea Elisabethei fu atât de mare, încât trebui să recitească biletul ca să fie sigură că i-a înțeles cum trebuie sensul. Își aminti de spaima din seara trecută, atunci când un grup de bandiți bântuiau în jurul casei. Oare nu unul dintre ei adusese scrisoarea? Fu cât pe ce să creadă așa, apoi se răzgândi: „Nu, un bandit adevărat n-ar face niciodată așa ceva în plină zi. Și-apoi, se vede bine că scrisul nu-i scrisul unui adult". Și recunoscu hârtia: a fost ruptă dintr-un maculator. E vorba de-un băiat care-a intrat în timpul recreației ca să-l lase pe pupitrul meu... Gândul acesta o liniștea, dar nu-i satisfăcea curiozitatea. Învârtea misiva între degete: „Cine-ar putea fi? De ce vrea să mă vadă? Ce-am de făcut acum? Să-l anunț pe unchiu' Julien? N-ar fi frumos față de hoț, care-a avut încredere în mine. Să-i spun Genevièvei? N-ar pricepe, s-ar speria și s-ar duce glonț să le spună totul părinților ei..." Strânse din dinți, se concentră și mai mult: „Nu spun nimic la nimeni... Nu spun nimic la nimeni, dar nici nu mă duc. Ce-și închipuie hoțul ăsta? Că-i destul să-mi scrie ca să mă deranjez? Să facă ce-o vrea! Mi-e totuna dacă nu aflu cine e!"

Tulburarea ei era atât de mare, încât îi impunea un calm interior desăvârșit. Rupse biletul și băgă bucățelele în buzunarul șorțului.

Prin ceață sună clopoțelul care anunța sfârșitul recreației. Picioarele se bulucirā spre ușă. Li se deschise. Ca dintr-o prăpastie fără fund se rostogoliră obrajii înroșiți de excitația jocului. Elisabeth avu impresia că pupitrul îi va fi luat de torent. Elevii se împingeau să-și facă loc, înjurau în dialect și-și cărau pumni ca să profite până la capăt de plăcerea de a nu fi supravegheați.

— Ia te uită ! Ai și venit, Mimi Pinson ?

— Cu-cu, scobitoareo !

— Dă-mi un pupic, iubito !

Obișnuită cu asemenea vorbe, Elisabeth nici nu-i mai asculta și se uita cu atenție la chipurile care treceau prin fața ei, cu speranța că vreunul se va trăda printr-un zâmbet complice sau o privire furișată, îndreptată spre caietul ei de texte. Dar toți băieții își ocupară locurile cu nepăsarea firească. Unchiul Julien apăru ultimul și închise ușa. O dată cu el intrară și Ludovic al XIII-lea și Richelieu. Timp de o oră nu fu vorba decât despre bătălii, tratate și anexări de provincii. Elisabeth parcurse această epocă frământată cu sentimentul că propria ei poveste era mai interesantă decât aceea a înaltelor personaje despre care învățătorul se încăpățâna să le vorbească. Credea că după terminarea cursurilor o să scape de starea ei de năuceală, dar, chiar și în timpul prânzului, nu-și putu limpezi gândurile ca să ia parte la discuție. Ceața din curte pătrunsese și în capul ei. De cealaltă parte a peretelui, elevii de la cantină mâncau cu zgomot. Era oare și misteriosul autor al biletului printre ei ?

După-amiaza părea că nu se mai termină. Gramatică și aritmetică : ce-i era mai nesuferit ! Unchiul Julien era ca un bondar uriaș. O să sfârșească, până la urmă, să se agite și să foșnească ? Cu cât trecea timpul, cu atât era mai nervoasă. Gândul la cel vinovat o obseda. Se hotărâse să nu se ducă la întâlnire și totuși toată ființa ei se pregătea pentru o descoperire foarte apropiată. Un cutremur o scoase din visare. Ora patru. Elevii ieșeau din clasă.

Își culese din zbor tartina și urcă la ea în cameră ca să-și facă lecțiile. Câteva minute mai târziu, Geneviève o găsi aplecată

asupra mesei. „Nu bănuie nimic", își spuse Elisabeth. Și această certitudine făcu să-i crească exaltarea. Brusc, i se păru normal să nu mai poată să stea așezată în fața caietelor în timp ce necunoscutul hoț o aștepta în poiana pustie și încețoșată. Tentația de a-l întâlni, de a-l cunoaște, era mai puternică decât frica pe care i-o inspira. Sau, mai curând, în mod inexplicabil, tocmai această frică o atrăgea spre el. De îndată ce-i citise scrisoarea, acceptase, fără să știe, să-l întâlnească. Deșteptătorul de pe măsuța de la capul patului arăta ora cinci fără un sfert. Elisabeth se prefăcu absorbită de lectura cărții de aritmetică. Acele ceasornicului se târau pe cadran. Geneviève luă linia ca să sublinieze cu cerneală o frază pe care tocmai o scrisese. Elisabeth se ridică brusc și spuse cu falsă nepăsare :

— Mă-ntorc imediat.

— Unde te duci ?

— Să iau o carte pe care-am uitat-o jos.

Coborî scările în vârful papucilor, auzi glasurile mămăiței și tăicuțului care discutau în bucătărie, își încălță galoșii, își luă pelerina cu glugă, și-o aruncă pe umeri și o șterse, pierită de teamă și încântată, pe ușa mică din spate.

Peste grădina de zarzavat, cu verdeața pleoștită și udă, cu poteca noroioasă, se lăsa ceața amurgului. Se grăbi spre portița deschisă în zid. Dincolo, se deschidea o pajiște răpănoasă, care-și pierdea marginea în negură. Un copac înalt ieșea din pământ, ca o coloană de fum negru. Nu i se mai vedea vârful. Cerul îi mâncase crengile cele mai înalte. Era locul întâlnirii. Pe jumătate moartă de frică, Elisabeth înaintă cu pași prudenți, ca și cum s-ar fi apropiat de o prăpastie. Pământul muiat i se lipea de galoși. În minte i se perindau cele mai zănatice imagini. Își auzea inima mergând înaintea ei. O dată ajunsă la piciorul copacului, se opri. Examină cu atenție locul din jur, sperând și temându-se să-l descopere pe cel pe care-l căuta. Dar în poiană nu era nimeni. Își bătuse cineva joc de ea ? Era în același timp dezamăgită și ușurată. Tocmai se pregătea să se înapoieze când un zgomot

de iarbă călcată în picioare o făcu să-și înalțe bărbia. Venea din boschetul de acolo, din dreapta. Își duse amândouă mâinile la inima care bătea nebunește. Din ceață țâșni un glas:

— Hei, scobitoareo! Tu ești?

— Da!

Simți că nu mai are salivă în gură.

— Ești singură? reluă glasul.

— Bineînțeles.

— Atunci, vin și eu.

O siluetă străbătu în viteză perdeaua de pâclă. Elisabeth își mușcă buzele ca să nu țipe de uimire. Martin Baysse, roșcovanul, stătea în fața ei, bosumflat, cu privire sfidătoare.

— Te miră?

Ea șopti:

— Da.

Era dezamăgită. Dacă era vorba pe-așa, ar fi preferat să se fi întâlnit cu Cassagne sau Devaize... Cum avusese curajul să se lanseze într-o asemenea aventură puștiul ăsta pirpiriu, calul de bătaie al întregii clase? Întrebă neîncrezătoare:

— Adică, tu ești hoțul?

— Dovada! spuse el scuturând un săculeț pe care-l ținea în mâna dreaptă.

— Ce-i asta?

— Vrei să vezi?

Puse pe jos pachetul și-l deschise cu precauție. Erau pietrele. Elisabeth se lăsă pe vine, uluită în fața acestei comori în care domina strălucirea câtorva cristale albe și violete. Martin Baysse se așeză lângă ea. Marginea pelerinelor se târa în noroi. Își apropiaseră capetele deasupra mineralelor prețioase.

— Le recunoști? reluă Martin Baysse cu un aer de cuceritor.

— Da.

— Toate sunt aici.

— De ce le-ai furat?

El se ridică, în timp ce ea rămase ghemuită, ca o moviliță. Privit de jos, părea mai înalt și mai voinic. Șuvițe de aramă îi încununau fruntea. Pentru că el tăcea, crispat, ea repetă întrebarea :

— De ce le-ai furat ?

El răspunse cu glas grav :

— Ca să-ți arăt că nu sunt cel mai mare cur, cum îmi spun ei.

— Cine spune asta ?

— Cassagne, Devaize, Aubert, toți !... Toți sunt buni de gură. Dar n-ar îndrăzni să facă ce-am făcut eu. Acum, ai să știi... N-ai să mai râzi de mine cu ei !

— N-am râs niciodată de tine...

— Așa zici acum ! Da' când mi-a curs sânge din nas...

— N-am râs când ți-a curs sânge din nas !

— Așa mi s-a părut... Oricum, asta n-are importanță. Trebuia s-o fac ! Ah ! A rămas tablou domnu' ! Și-acum se mai întreabă cum de-au zburat pietrele lui din dulap...

— Da, cum ?

Martin Baysse își duse un deget la buze și-i făcu cu ochiul.

— O șmecherie de-a mea ! Mister și groază ! N-oi fi eu voinic, dar sunt rapid. Asta-i ce contează. Cu bilețelul de azi-dimineață, te-ai prins ? Nimeni n-a văzut nimic. E frumos din partea ta c-ai venit. Nu ți-a fost frică ?

— Ba da.

— Îți mai e frică și-acum ?

— Nu.

— Asta-i bine !

Elisabeth băgă mâna în săculeț și amestecă pietrele. Erau reci, străluceau. Printre degete îi curgea o avere.

— O să le dai înapoi ? întrebă ea.

— Nici vorbă ! Mi-am bătut prea mult capul ca să le am !

— Și ce vrei să faci cu ele ?

El o cuprinse într-o singură privire orgolioasă și zise :

— Ți le dau ție !

Luată prin surprindere, ea puse un genunchi pe pământ, ridică privirea și șopti:

— Ești nebun?

— Nu. Pentru tine le-am luat. Ți le fac cadou.

De emoție, Elisabeth simți că i se pune un nod în gât. Așadar, Martin Baysse furase pentru ea! Gestul lui, pe care-l credea condamnabil, fusese, de fapt, inspirat de sentimente de o rară noblețe. Din ceață începea să apară un erou. Îl privi cu atenție și îl găsi aproape frumos, cu obrajii pistruiați și privirea cinstită. El trăgea aerul în piept cu putere, ca după o bătălie. Avea la brâu două pistoale de argint. Un cal alb îl aștepta, cu frâul legat de-o ramură joasă. Bârlogul lui era departe, într-un ținut cu cascade și stânci împădurite. Dacă ar primi să-l urmeze, ar duce-o într-o peșteră, plină ochi cu perle, rubine, smaralde și diamante și-ar începe să râdă, luminat de mii de sclipiri, cu capul semeț și pumnul în șold, în timp ce ea și-ar alege podoabele de-o seară dintre bijuteriile adunate de el pentru ea. El își trase gluga și mormăi:

— Le iei?

— Nu pot, spuse ea tristă.

— De ce?

— Unde vrei să le pun?

— Le ascunzi prin vreun colț!

— Și pe urmă, dacă le găsesc, or să zică că eu le-am luat! Ia-le. N-ai decât să le păstrezi tu. Îți promit să nu spun nimănui!

El ridică din umeri:

— Atunci, nu?

— Nu, spuse ea ridicându-se.

Martin Baysse își împinse bărbia înainte. Își încruntă sprâncenele decolorate deasupra pupilelor ca niște bile. O strâmbătură de mânie îi deformă buzele. Ea se sperie. O s-o bată. Șopti:

— Nu, dar îți mulțumesc mult...

— Puțin îmi pasă de mulțumescul tău! strigă el. Sunt ale tale și cu asta basta! Ai priceput?

Și, fără să mai aștepte un răspuns, plecă în fugă. Ea îl strigă :

— Martin Baysse ! Martin Baysse ! Vino înapoi !

Dar el se înfunda, în salturi inegale, în ceață. Curând nu-l mai văzu. Atunci se aplecă. Pietrele o priveau. Stătu o clipă nehotărâtă, apoi închise săculețul, îl băgă sub pelerină și se-ndreptă spre casă, fără să știe încă ce-avea de făcut cu această comoară care, la fiecare pas, se deplasa, trosnea în inima ei. Cel mai simplu ar fi ca, în seara aceasta, să-l ascundă în pod. Mâine, va vedea ce are de făcut. Și dacă o vedea cineva în momentul în care intra, cu pelerina pe umeri și pachetul greu sub braț, ce va zice ? Realiza nebunia acțiunii sale și trebui să se înfrâneze ca să nu arunce colecția mineralogică în grădina de zarzavat.

În timp ce împingea ușa își făcea curaj, rostind o scurtă rugăciune. Dumnezeu o auzi : vestibulul era pustiu. Adulții vorbeau tot în bucătărie. Își scoase galoșii, își atârnă pelerina în cuier și începu să urce scara, plutind ca o umbră. O dată ajunsă sus, își puse tălpicii de pâslă ca să alunece fără zgomot prin fața camerei unde Geneviève încă mai învăța. Scara care ducea sub acoperiș pornea de la capătul coridorului. Mai avea patru metri când se opri, înghețată. Un pas se făcea auzit urcând, treaptă cu treaptă, de la parter la etaj. I se păru că recunoaște mersul unchiului Julien. Chiar grăbindu-se, n-ar reuși să ajungă în pod fără să fie văzută. Pentru că nu mai îndrăznea nici să înainteze, nici să dea înapoi, se gândi să folosească ușa din stânga : camera mămăiței ! Elisabeth se precipită și închise în grabă ușa în urma ei. Fu învăluită de un parfum de eucalipt. Privi în jur. Nimeni. Uf ! Când va avea din nou cale liberă va ieși de-aici. Dar pașii se apropiau în mod periculos. Îngrozită, se piti într-un ungher, între dulap și pat. Strângea la piept, cu amândouă mâinile, punga cu pietre. Își ținea răsuflarea. Un șoricel prins în cursă. Tusea asta, oftatul din spatele ușii... Se înșelase. Nu unchiul Julien era cel care urcase. Se deschise ușa. Mămăița apăru în prag și întoarse comutatorul. Lumina justiției căzu dintr-o lampă cu franjuri din mărgele de sticlă. Elisabeth își strânse capul între umeri.

Bătrâna se îndreptă spre dulap, apoi, brusc, holbă ochii și scoase un țipăt:

— Elisabeth! Ce faci aici?

— Nimic, mămăiță, se bâlbâi ea smerită, fără să se miște.

— Cum nimic? M-am speriat rău de tot când am dat cu ochii de tine! Ce idee, să te-ascunzi așa, pe-ntuneric!

— Te rog să mă ierți, mămăiță. O să ies.

În timp ce vorbea, încerca să facă nevăzut săculețul la spate. Mămăița observă eforturile ei și zise:

— Ce-ai acolo?

În loc de răspuns, Elisabeth își întoarse privirea.

— Nu vrei să-mi arăți?

— Nu.

— De ce?

— E un secret.

— Ai secrete față de mine? Nu-i frumos...

Glasul acesta era atât de blând, încât Elisabeth se simți cuprinsă de o stare plăcută. Voința ei era vrăjită, anulată. În vinele ei sângele se transforma în lapte. Deodată, își spuse că mămăița era singura ființă de pe lume în stare s-o înțeleagă și s-o ajute. Înfiorată, șopti:

— Oh, mămăiță, dac-ai ști ce-am pățit!

— Ce-i cu toate misterele astea? Sper că nu ești bolnavă!

— Nu! Mai rău! Îmi promiți că n-ai să vorbești cu nimeni despre asta?

— Îți promit.

Era limpede că-și închipuia că e o prostie. Elisabeth insistă:

— E ceva foarte grav, mămăiță!

— Cu-atât mai mult trebuie să-mi spui mie.

— Bine, atunci, uite-te aici!

Puse pe pat săculețul și-l desfăcu. Mămăița își duse amândouă mâinile la gură. Ochii i se măreau pe măsură ce-i creștea spaima. Se văită:

— Oh! Eșantioanele mineralogice!

— Da, spuse cu modestie Elisabeth.

— Amărâto ! exclamă mămăița. Așadar tu le-ai luat ?

— Nu, mămăiță.

— Păi atunci, cine ?

— Un băiat. Tocmai mi le-a dat.

— De ce ?

— Pentru că sunt fată.

Mămăița tresări și o privi cu atenție pe Elisabeth din cap până-n picioare.

— Ei bine, mormăi ea, frumoasă treabă ! Cum îl cheamă ?

— Nu pot să-ți spun. Am promis. Dacă după asta îl prinde, o să spună că eu l-am pârât.

— Nu-i treaba ta ce-o să creadă el, Elisabeth. E un mic pungaș. Merită o pedeapsă aspră...

— Nu-i chiar așa, fiindcă n-a furat pietrele pentru el, ci pentru mine. Voia să mi le dăruiască, înțelegi ? Sunt foarte necăjită. Acum ce ne facem ? Trebuie să mă ajuți, mămăiță !

— Din toată inima, dar mai întâi să-mi spui cum îl cheamă.

— Juri pe capul tău că nu-l spui unchiului Julien ?

Gâfâiala mămăiței era dovada tulburării ei. Luându-și un timp de gândire, băgă mâna în pungă. Un ametist intens colorat, regal, străluci între bietele ei degete deformate. Contemplând piatra se simțea și mai bătrână în fața acestor prisme transparente în care se reflecta lumina lămpilor.

— Bine, o să încercăm să potrivim lucrurile, spuse ea într-un târziu. Cine e ?

— Martin Baysse.

Mămăița lăsă să-i scape din mână piatra peste grămadă și gura i se deschise rotund.

— Ce zici ?

— Da, mămăiță.

— Puștiu' roșcovan ? Cel care-o încasează de la toți ? Cel căruia i-a curs sânge din nas la mine-n bucătărie ?

Elisabeth întâmpina fiecare precizare dând afirmativ din cap, cu toată forța.

— Asta-i bună ! continuă mămăița. L-aș fi bănuit pe oricare, în afară de ăsta ! În cine să mai ai încredere, Dumnezeule ?

— Spune că nu e voinic, dar e iute, șopti cu respect Elisabeth.

— Și e mândru de isprava lui și e gata s-o ia de la capăt ?

— Oh, nu, mămăiță ! Doar așa, o dată... ca să-mi demonstreze că nu e cel mai mare..., că nu e o găină plouată. Dar i-am spus că ce-a făcut e foarte urât. A priceput...

— Ce voiai să faci cu pietrele când te-am găsit aici în cameră ?

— Voiam să le ascund în pod, pentru astă-seară.

— Și după asta ?

— După ?... Habar 'n-am. Aș fi așteptat să se culce toată lumea și m-aș fi dus să le pun la loc în dulăpiorul din clasă...

— Cu riscul să fii surprinsă și considerată hoață ? Nu, nu, toată povestea asta e fără sens ! Trebuie, fără doar și poate, să fie pusă la loc colecția mineralogică, dar nu trebuie s-o faci tu...

— Păi, atunci, cine ?

Din nou mămăița se întunecă la față și tăcu. Sub puțintelul ei coc albit se punea la punct un plan de bătaie. Apoi, zbârciturile de pe obraz dispărură. În ochi îi juca o lumină copilărească.

— Lasă-mi mie punga, spuse. Mă voi duce eu, diseară, după cină. Nimeni n-o să știe nimic.

Sufocată de bucurie, Elisabeth o cuprinse pe mămăița cu amândouă brațele și-o învârti roată, de două ori, gângurind :

— Of, mămăiță, cât ești de drăguță ! Ce m-aș fi făcut fără tine ? Mulțumesc ! Mulțumesc !

Sub ploaia sărutărilor care-i cădeau pe obraji, pe frunte, pe nas, bătrâna se zbătea, râzând încet :

— Nu... Elisabeth, gata ! Dacă nu te potolești, o să ne audă... Întoarce-te la lecții !

Împinse fetița spre ușă. În prag, Elisabeth mai șopti :

— De-acum, poți să-mi ceri orice, mămăiță !

Plecă, cu conștiința ușurată.

Când intră în cameră, Geneviève spuse :

— Ai întârziat mult !

— Da. Mă durea burta. M-am plimbat puțin prin grădină. Acum mi-e mai bine.

Învățară în tăcere până la ora cinei. După ce familia se adună în liniște în jurul mesei, în bucătărie, Elisabeth fu cuprinsă din nou de spaimă. Se uita atentă la complicea ei cum împărțea supa și se gândea la expediția nocturnă care se pregătea. Demnă de admirație pentru sacrificiul și puterea ei de stăpânire, mămăița nu părea deloc îngrijorată. Din când în când, privirea ei o întâlnea pe a fetiței și amândouă își plecau ochii, într-o înțelegere ascunsă. Cu toate că, pentru cei care nu erau la curent cu secretul, seara aceasta era o seară ca toate celelalte. De mai multe ori, unchiul Julien îi puse întrebări Elisabethei despre datele importante din istoria Franței. Ea răspunse pe de lături. Nimeni nu se miră ; li se părea că arată rău. Nu dormea destul. Mătușa Thérèse trimise copiii în pat imediat după masă. Puțin mai târziu, urcară să se culce și adulții.

După ce totul se liniști, Geneviève, cuibărită sub plapumă, șopti :

— Crezi că mai vin iar bandiții ?

— Nu.

— De ce ?

— De-aia ! Asta e... Ieri n-au furat nimic, așa că n-or să mai încerce niciodată...

Dar Geneviève, agitată de amintirea nopții trecute, insista cu glas scăzut, în întuneric :

— Astă seară o să fie ceață. Asta le convine...

— Nu le convine deloc, i-o întoarse supărată Elisabeth.

— Oh ! Ascultă... Un zgomot în grădină !...

— Eu n-aud nimic.

— Ba da... Poc, poc !...

— Ce bleagă ești, să-ți fie frică din te-miri-ce!

— Și ție nu ți-e frică?

— Nu.

Elisabeth, care în ajun nu mai știuse cum s-o atragă pe verișoara ei în deliciile groazei, se enerva acum, când o surprindea atentă la cel mai mic zgomot din casă. Trebuia ca toată lumea să doarmă, pentru ca mămăița să acționeze fără riscuri.

— Gata, zise ea. Mi-e somn. Noapte bună.

— Nu vii la mine-n pat?

— Nu. Eu dorm. Și tu trebuie să dormi.

— Ești urâcioasă, oftă Geneviève.

Elisabeth începu să respire liniștit, la intervale regulate, ca în somn. În curând Geneviève făcu la fel. Dar somnul ei era cinstit. Deșteptătorul țăcănea în cutia lui. Cu ochii deschiși în întuneric, Elisabeth asculta cum trec minutele.

După multă vreme, auzi o ușă care se deschidea pe coridor. Pașii mămăiței se îndreptară spre scară. Trosniră treptele. Era începutul unei noi și îngrozitoare aventuri. „Doamne, spuse Elisabeth, ocrotește-o pe mămăița, ajut-o să nu cumva s-o prindă!" Tot rugându-se, cu gândul o însoțea pe bătrână în vestibul, în curte, în școală... Brusc, se auzi scârțâitul altei uși: unchiul Julien se ducea la toaletă. Până aici, nimic grav. Dar dacă-i trecea prin cap să coboare, dacă vedea lumină în clasă, dacă se repezea, cu priviri furioase și papucii în picioare, pe urmele nenorocitei, dacă o găsea în fața dulapului, cu punga cu pietre în mână!... Mămăița, tremurând, albă ca varul, cu priviri rătăcite, și el, parcă mai înalt în mânia lui, țintuind-o cu un deget ca de marmură: „Mizerabilo! Dumneata ești așadar cea care mi-a furat colecția mineralogică!" Ca să o scape pe Elisabeth, mămăița lua vina asupra ei, șaptezeci de ani de viață fără pată se terminau într-o afacere necinstită. Învățătorul o târa pe soacra lui plângând, în bucătărie. Trezea pe toată lumea cu strigătele lui. Toată familia se năpustea pe scară și se aduna, în cămăși de noapte, în jurul nevinovatei care-și recunoștea vina. Mătușa Thérèse plângea de

rușine. Tăicuțu' își clătina chipul mândru sub scufia de noapte cu moț: „Clotilde! Cum de-ai fost în stare? Ești un monstru! Te izgonesc!" Îi arăta ușa cu brațul, cu nasul, cu mustața. După ce arunca o privire jalnică tuturor acestor chipuri îndrăgite care se întorceau la vederea ei, nefericita bunică se pregătea să plece. Atunci, făcând un pas înainte, Elisabeth rostea: „Nu ea e de vină, eu sunt!" Zgomotul făcut de apa trasă la toaletă stăvili elanul generos din sufletul ei. A fost ca un duș rece din cap până-n picioare. Papucii unchiului Julien se îndreptau, fără nici o ezitare, spre dormitorul conjugal. Din nou se lăsă liniștea. Geneviève plutea, neștiutoare, printre primejdii. Elisabeth o invidia pentru somnul ei pașnic. Primul pericol era înlăturat, dar puteau să se ivească altele. Absența mămăiței se prelungea dincolo de limitele prevăzute. Întâmpinase vreo dificultate în îndeplinirea misiunii sale?

În sfârșit, la parter se simți o oarecare mișcare, pe scară se făcu auzită o respirație astmatică. Elisabeth se strecură afară din pat și crăpă ușa. Pe coridor se aprinse lumina. Apăru mămăița, mititică în cămașa largă de noapte. Ca să iasă, luase cu siguranță o haină pe care, la întoarcere, o lăsase în vestibul. Scufia de noapte încrețită îi acoperea creștetul ca o hârtie pusă peste un borcan cu dulceață. Zărind-o pe Elisabeth, își încetini mersul și-i zâmbi.

— S-a făcut? șușoti Elisabeth.

— Da. Du-te fuga la culcare.

Și își continuă drumul, micuță fantomă familiară, în casa adormită. Elisabeth îi trimise trei bezele, închise ușa și se cocoță în pat. O greutate de o mie de pietre îi căzuse de pe inimă. Ușurată, purificată, veselă, se înălța drept spre cer, unde stelele aparțineau tuturor.

12.

Nici nu se așezaseră bine în bănci elevii, că începu foiala. Figurile se înălțau, pe rând, pe deasupra celorlalte capete. O șoaptă, care creștea încet, se întindea până la picioarele învățătorului :

— Pietrele ! Domnu', domnu', uitați-vă ! Pietrele !

Unchiul Julien, la început indiferent la gălăgie, se apropie în cele din urmă de dulăpiorul cu uși de sticlă și se propti în fața lui, cu mâinile la spate. Toate mineralele erau acolo, aranjate unele lângă altele, ca păsărelele pe o stinghie. Se întorseseră acasă după o călătorie de câteva zile, despre care nimeni nu va afla nimic. Încântată de actul de curaj al mămăiței, Elisabeth aștepta reacția învățătorului în fața acestei minuni. Își va manifesta oare zgomotos satisfacția sau va insista ca vinovatul, care avusese curajul să aducă înapoi pietrele, să-l aibă și pe acela de a mărturisi ? Cu spatele întors spre clasă, învățătorul continua să examineze colecția regăsită. Într-un târziu, se răsuci pe călcâie. Obrazul lui era aspru și lipsit de expresie. Ochii, sprâncenele, mustața păreau a fi pictate pe un carton alb.

— Luați-vă caietele de franceză.

Începu să dicteze, cu glasul dintotdeauna, un text în care era vorba despre o servitoare bătrână care primea o medalie de argint pentru că slujise cincizeci de ani într-o singură familie. În timp ce scria, Elisabeth se gândea la unchiul ei și găsea că purtarea lui avea ceva măreț. Lucrurile intraseră pe făgașul firesc, el nu mai voia să știe ce se petrecuse. Iertarea lui era acordată întregii clase. Profitând de o scurtă pauză între două paragrafe, ea își întoarse capul spre Martin Baysse. În aceeași clipă el își ridică ochii de pe caiet. Din ciocnirea privirilor lor țâșniră scântei. Chipul băiatului semăna cu al unui diavol mânios. Furia lui, disprețul lui o atinseră pe Elisabeth de la distanță. Nu pri-

cepu semnificația strâmbăturilor lui, îi răspunse cu un zâmbet și se aplecă din nou pe pagina scrisă pe jumătate.

— „...Prin convieţuirea cu animalele, ea le adoptase muţenia... muţenia... și placiditatea... pla-ci-di-ta-tea..."

La ieșirea din clasă, Elisabeth se așeză în calea lui Martin Baysse, dar acesta trecu prin fața ei fără să o privească. Mirată, ea speră să găsească un alt prilej ca să i se adreseze în cursul după-amiezii.

Unchiul Julien, care-și ascunsese mulțumirea în fața elevilor, o lăsă să izbucnească în familie. Tineri și bătrâni se bucurară alături de el de fericita restituire a pietrelor. În bucătărie, în jurul mesei, în timp ce mâncau, nu se auzeau decât felicitări reciproce și suspine de ușurare. Profitând de euforia generală, Geneviève își anunță părinții că doamna Héquet avea de gând să le facă o vizită în seara aceea.

— Ce mai vrea asta de la noi ? exclamă unchiul Julien.

— Habar n-am... Nu mi-a spus.

Unchiul Julien își ridică în aer cuțitul și-l îndreptă spre soția lui :

— Nu țin deloc s-o întâlnesc ! O s-o primești tu singură, Thérèse.

— N-ar fi prea corect, Julien.

— Adică ea s-a purtat corect cu noi ?

— Nu, bineînțeles.

— Păi, atunci ?

Se vedea clar că era grăbit să se întoarcă la povestea cu colecția mineralogică.

— Unde rămăsesem ? reluă el înfigând furculița într-un cârnăcior de porc suculent, cu pielița rumenită. Ah, da, cu cât mă gândesc mai bine la evenimentele din ultimele zile, cu atât mai mult îmi dau seama câtă dreptate am avut că am acționat așa cum am acționat.

— Asta e sigur, dragul meu, spuse tăicuțu'. Soluția cu așteptarea la care te-ai oprit era cea mai înțeleaptă. Trebuia să dai timp abcesului să se coacă.

— Asta e, zise unchiul Julien, cu gura plină. S-a copt și s-a spart de la sine.

Elisabeth simți o ușoară greață, încercând să înghită ce avea în gură.

— Și de ce s-a spart de la sine? reluă unchiul Julien.

Plimba peste auditoriu acea privire tăioasă care însoțea de obicei întrebările puse elevilor la istorie sau geografie. Pentru că toată lumea tăcea, tot el dădu și răspunsul:

— Pentru că, în loc să-l încolțesc pe vinovat cu metode polițienești, l-am forțat, prin comentariile de la lecția de morală, să conștientizeze din ce în ce mai bine crima sa. Am mizat totul pe remușcările pe care le provocam în el. Brusc, el n-a mai putut răbda rușinea în anonimat. S-a lepădat de obiectul furat. Acum s-a vindecat pentru tot restul vieții. Bineînțeles, nu știu cum îl cheamă, dar nici nu-mi pasă! Pedeapsa pe care i-aș fi dat-o, dacă l-aș fi descoperit, n-ar fi fost mai eficace decât aceea pe care și-a dat-o singur!

În timp ce-și atribuia astfel meritul de a-și fi recuperat bunul, Elisabeth încercă să surprindă privirea mămăiței. Bătrâna părea foarte preocupată de ce avea în farfurie. Cu capul plecat, mânca, mânca... În sfârșit, își ridică fruntea. Avea obrajii îmbujorați. Două riduri îi încadrau gura ca două paranteze. Văzând că Elisabeth o urmărea pe deasupra mesei, fu scuturată de un acces de tuse și-și duse șervetul la buze. Fără nici un cuvânt, cele două aliate se salutară și se înțeleseră.

Unchiul Julien era atât de mulțumit de sine însuși, încât după masă își oferi drept recompensă plăcerea de a fuma o jumătate de țigară.

În timpul următoarelor două ore de curs, Elisabeth încercă în zadar să-i atragă atenția lui Martin Baysse. Când ea se răsucea să-l zărească, în fundul clasei, el se ascundea în spatele altui elev. Acest joc de-a v-ați ascunselea o sâcâia pe fetiță, care se temea să nu-i atragă atenția învățătorului prin purtarea ei indisciplinată.

Când se așeză la locul ei, după recreația de la ora trei, găsi un bilețel strecurat, ca și cel dinainte, în caietul ei de texte. Ca să-l citească fără să fie văzută, ridică pupitrul, ca un paravan, ca și cum ar fi avut ceva de căutat înăuntru. Mesajul era îngrozitor de scurt:

„Ești o trădătoare. Între noi totul s-a terminat. Adio. Cel mai mare cur".

— Ei bine, Elisabeth, spuse unchiul Julien, te așteptăm.

Îmbujorată de jenă, ea ascunse biletul în buzunar, lăsă în jos pupitrul și se pregăti să asculte lecția. Iar cifre, împărțiri, fracții, plusuri, minusuri... Semnele aritmetice dansau în jurul nefericirii ei. Oare cum îndrăznea Martin Baysse să-i reproșeze că e o „trădătoare", dacă nu-l denunțase ? Cum putea să se creadă „cel mai mare cur", în ciuda prieteniei pe care i-o arătase venind să se întâlnească cu el ? Ar fi vrut să păstreze pietrele furate, cu riscul de a fi prinsă într-o bună zi, în locul lui ? Oare nu pricepea, văzându-le la loc, pe raft, că ea acționase, în secret, în interesul amândurora ? Ceea ce prețuia ea era gândul care-l făcuse să-i ofere acest cadou și nu cadoul însuși, pe care n-avea dreptul să-l primească. Într-un fel sau altul trebuia să-i explice toate astea. „Da, își spuse, așa am să fac. Acum, la ieșirea din clasă, am să-l opresc, am să-l iau deoparte și am să-i vorbesc. Puțin îmi pasă dacă restul colegilor ne vor lua peste picior !" În timp ce se gândea astfel, cu o violență disperată, nu scăpa din ochi mineralele, aliniate cuminți în dulap. Ele erau cauza confuziei din mintea ei. Le admira și le ura în același timp pentru frumusețea lor rece și rea.

După ce unchiul Julien își termină cursul, ea fu cea dintâi care o zbughi afară din clasă. Lipită de zidul școlii, aștepta trecerea lui Martin Baysse. El se ivi în cele din urmă, într-un grup de elevi. Ea îl apucă de un capăt al pelerinei ca să-l oprească. Cu un gest brusc, el se degajă. Colegii râdeau, crezând că e vorba de o glumă. Se auziră câteva voci :

— Hei, Regele cur, te cheamă Mimi Pinson !

— Un' te duci, catâr bătrân ?

El o rupse la fugă. Ghiozdanul îi sălta pe spate. Continuând să alerge, își potrivi bascul unsuros pe părul roșu.

Elisabeth rămăsese pe loc, nedumerită. Împins de ceilalți băieți, Aubert se apropie de ea.

— Ia spune, fătucă!

— Ce?

El scoase un chirăit discret, își ridică șorțul de la uniformă în față și-i arătă șlițul de la pantaloni, cu un deget pătat de cerneală.

— Știi ce am eu aici?

Ea ridică din umeri și intră în casă, dezolată și furioasă.

Mămăița scosese deja husele de pe fotolii, în salon, și pregătea pe o tavă o sticlă cu sirop de gutui și niște biscuiți pentru vizita domnișoarei Héquet. De frică să nu o întâlnească pe învățătoare, Elisabeth se grăbi să urce la ea în odaie. Cu fruntea lipită de geam, continua să se gândească la ciudatul Martin Baysse. „Mâine, o să mai încerc să vorbesc cu el. Dacă nu reușesc, o să-i scriu un bilețel. Odată și-odată tot o să înțeleagă." Hotărând astfel, se liniști. Avea la dispoziție tot anul școlar ca să risipească această neînțelegere. Gândurile îi zburau pe calea care conducea spre blândețea neguroasă a primăverii, spre căldura învăpăiată a verii. Se așeză apoi la masă și compuse în gând misiva, foarte demnă și foarte frumoasă, pe care ar fi putut să i-o scrie băiatului, ca să se justifice: „Nu, nu sunt o trădătoare. Nu aveam cum să fac altfel. Ești un prost dacă nu mă crezi". Oricât s-ar fi străduit, nu găsea nimic mai bun de spus. În aceste condiții, mai merita să-i trimită o scrisoare? Geneviève intră și-și puse ghiozdanul pe scaun.

— Am venit cu domnișoara Héquet.

— A, da? șopti Elisabeth, ale cărei preocupări personale se plasau la un nivel superior.

— E jos, cu mama și cu tata. Până la urmă, a vrut și el să vină. Mai bine așa! Altfel, ar fi fost nemulțumită. Și, în clasă, s-ar fi spart toate în capul meu.

Spunând asta, ochii ei albaștri se rotunjiră speriați și dințișorii ei albi apucară buza de jos. Începu să se agite:

— Ce de lecții am de făcut pentru mâine!

Și Elisabeth avea lecții de făcut, dar perspectiva aceasta o lăsa indiferentă. Ca să facă ce făcea verișoara ei, deschise cărțile, caietele, pe masă... Tot lungind pregătirile, amâna cu plăcere clipa când urma să înceapă o activitate pe care-o găsea inutilă și neplăcută în starea ei. Tocmai se ocupa de o problemă cu robinete care curgeau deodată, când glasul mătușii Thérèse îi acordă o nesperată amânare:

— Elisabeth! Elisabeth!

— Precis că iar nu ți-ai pus lucrurile la loc în vestibul! zise Geneviève.

— Am pus totul la loc! răspunse Elisabeth dând din umeri.

Ieși, gata să dea explicații, chiar dacă și-ar fi uitat galoșii în fața suportului pentru umbrele sau și-ar fi agățat pelerina în cârligul destinat unchiului Julien. Mama Genevièvei o aștepta la piciorul scării. Îi făcu semn nepoatei sale să coboare mai repede. Elisabeth sări peste ultimele trepte. Mătușa Thérèse o întâmpină cu aerul cuiva care vrea să-ți ureze „la mulți ani". Ochii, gura, nasul, totul râdea pe chipul ei, ca și cum s-ar fi pregătit să-i ofere un cadou important.

— Draga mea Elisabeth, șușoti ea, am o veste bună pentru tine. Domnișoara Héquet a reflectat, după vizita pe care i-am făcut-o. A discutat cu delegatul cantonului. A înțeles care e situația. Pe scurt, s-a aranjat!

— Ce s-a aranjat? întrebă Elisabeth, simțind un gol îngrozitor în piept.

— Totul! A acceptat să te primească la ea în clasă, la școala de fete. Vei începe de luna viitoare. Noi suntem încântați că s-a găsit o soluție. Vino repede să-i spui bună-ziua...

Deschise ușa salonului. Domnișoara Héquet era așezată acolo, cu o pasăre moartă pe pălărie și un păhărel în mână. Se auzi muzicuța pendulei. Strivită sub povara fatalității, cu sufletul în mii de fărâme și picioarele lipsite de vlagă, Elisabeth înaintă spre vizitatoarea care, deja, o lua în stăpânire cu privirea.

13.

Au plecat împreună, la opt fără un sfert dimineața. Trebuia să străbată tot târgul ca să ajungă la școala de fete. Din cerul lipsit de culoare ploua peste universul resemnat. Între acoperișurile și pavajul care luceau, fațadele păreau și mai mohorâte decât de obicei. Negustorii lăsau întredeschise ușile care duceau spre interioare întunecoase, unde mirosul mărfurilor devenise mai puternic peste noapte. Ici, colo, o fereastră deschisă timid lăsa să pătrundă un firicel de aer într-un dormitor răvășit. Pretutindeni, gospodinele se apucau de treabă. Un jandarm, cu un nimb de picături argintii, circula țeapăn pe bicicletă. Niște țărani înhămau un cal din care ieșeau aburi, la o căruță goală. Câteva umbrele își adunau laolaltă carapacele negre în fața unei mici brutării. Geneviève și Elisabeth mergeau una lângă alta, cu ghiozdanele în mână. O boare le umezea obrajii sub glugă. Se întâlniră cu băieții care mergeau la ei la școală, cu ghiozdanele în spate, în grupuri mici. Unii, recunoscând-o pe Elisabeth, o strigau veseli :

— Salut, Mimi Pinson !

Gestul lor o emoționa, ca și cum ar fi fost un compliment. Geneviève se prefăcea că nu bagă de seamă privirile care se opreau asupra ei. Lipită de umărul Elisabethei, șușotea :

— Grăbește-te !... Fă-te că nu-i vezi !...

Nu era ușor. Exact atunci se îndreptau spre ele Cassagne și Devaize :

— Ce cauți tu pe-aici ? întrebă Cassagne.

Devaize îi ținu isonul :

— Hei, la ora asta ? Ai greșit drumul !

Încă nu știau că ea îi părăsise definitiv.

— Mai ales, să nu răspunzi ! spuse Geneviève.

Sfatul era zadarnic. Cu un nod în gât, Elisabeth n-avea chef de vorbă. Zâmbea, dădea din cap și trecea mai departe. După

ce-o depăși, un puști aruncă o piatră care-o atinse pe o fesă. Ea se întoarse ca să-i strige tristă :

— Of, că prost mai ești !

Trei fete mergeau în fața lor.

— Sunt prietene de-ale mele, spuse Geneviève. Vrei să le ajungem din urmă ?

— Nu.

O pală de vânt legăna ploaia ca pe-o perdea. Fumul care urca din hornuri își schimbă direcția. Elisabeth călcă într-o băltoacă.

— Fii atentă ! o certă Geneviève. M-ai stropit !...

Ajunseseră în fața primăriei când Martin Baysse apăru pe trotuar. Era singur. Cu gluga pe cap, avea o figură triunghiulară, ca de călugăr. Tulburată de o speranță smintită, Elisabeth grăbi pasul. Caietele și cărțile dansau în ghiozdan.

— Ce te-a apucat ? întrebă Geneviève.

Când fetele se apropiară de el, Martin Baysse trecu drumul ca să le ocolească. Elisabeth îl strigă :

— Martin Baysse ! Martin Baysse !

El își băgă două degete în colțurile gurii și scoase limba.

— Ai găsit ce-ai căutat ! zise Geneviève.

Martin Baysse se îndepărta deja, cu pași mari. Alți elevi tropăiau în urma lui, ca niște clopote negre purtate de niște saboți uriași.

— Ce faci, vii ? întrebă Geneviève. Dacă ai să te oprești mereu, până la urmă o să întârziem.

Elisabeth se supuse, umilită, consternată, indiferentă față de noul ei destin. Curând, exclamații stridente o asurziră. Fețe curioase o înconjurară. Pe lume nu mai existau decât fete.

Tiparul executat sub comanda 40 068
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI
Piața Presei Libere, 1, București
ROMÂNIA

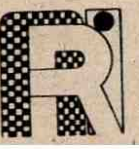

HENRI TROYAT

Scriitor consacrat al literaturii universale, Troyat se numără printre cei mai traduși romancieri de pe mapamond, marile lui succese netezindu-i primirea în Academia Franceză (1959). Consacrarea lui s-a produs, miraculos, odată cu apariția volumului de debut, „Zi nefastă" (1935), pentru care primește „Premiul romanului popular". Trei ani mai târziu, i se va conferi „Premiul Goncourt", pentru „Păianjenul", operă ce-l impune definitiv atenției publice. Prozatorul avea atunci doar 27 de ani, primirea entuziastă a primelor sale cărți încurajându-l să se dedice unor cicluri de romane de largă respirație, între care și „Destine" — intitulate în original „Les Semailles et les moissons" — la rândul lor capodopere ale genului.

Cinci volume :

1. „Destine"
2. „Amélie"
3. „Sturzul"
4. „Elisabeth cea duioasă și aprigă"
5. „Întâlnirea"

o adevărată „saga" modernă, au în centrul lor destinul câtorva generații, în zile de pace și război, din preajma și din timpul celor două războaie mondiale, cu fermecătoare povești de dragoste, între viață și moarte, pe care succesul în rândurile cititorilor le-a transformat într-o adevărată legendă.

EDITURA VENUS

I.S.B.N. : 973-9024-42-4

LEI 1 125 lei